

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Kiraz SARGIN

KÜLTÜREL COĞRAFYA AÇISINDAN KARAHACILI YÖRÜKLERİ:
SERİK ÖRNEĞİ

Coğrafya Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2019

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Kiraz SARGIN

KÜLTÜREL COĞRAFYA AÇISINDAN KARAHACILI YÖRÜKLERİ:
SERİK ÖRNEĞİ

Danışman

Prof. Dr. Mustafa ERTÜRK

Coğrafya Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2019

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Kiraz SARGIN'ın bu çalışması, jürimiz tarafından Coğrafya Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Hakkı YAZICI (İmza)

Üye (Danışmanı) : Prof. Dr. Mustafa ERTÜRK (İmza)

Üye : Doç. Dr. Cemali SARI (İmza)

Tez Başlığı: Kültürel Coğrafya Açısından Karahacılı Yörükleri: Serik Örneği

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 13.06.2019

Mezuniyet Tarihi : 11/07/2019

(İmza)
Prof. Dr. İhsan BULUT
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Kültürel Coğrafya Açısından Karahacılı Yörükleri: Serik Örneği” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımda yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

İmza

Kiraz SARGIN

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Kiraz SARGIN
Öğrenci Numarası	20165264009
Enstitü Ana Bilim Dalı	Coğrafya
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Programın Türü	(X) Tezli Yüksek Lisans () Doktora () Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Prof. Dr. Mustafa ERTÜRK
Tez Başlığı	Kültürel Coğrafya Açısından Karahacılı Yörükleri: Serik Örneği
Turnitin Ödev Numarası	

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam sayfalık kısmına ilişkin olarak, ...29.../...04.../2019 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 3

alıntılar dahil % 12 'tür.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşılıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

...../...../.....

(imzası)

Danışmanın Unvanı-Adı-Soyadı
Prof. Dr. Mustafa ERTÜRK

İÇİNDEKİLER

ŞEKİLLER LİSTESİ	iv
TABLolar LİSTESİ	v
HARİTALAR LİSTESİ	viii
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	ix
ÖZET	x
SUMMARY	xi
ÖNSÖZ	xii
GİRİŞ.....	2

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA SAHASININ FİZİKİ ÖZELLİKLERİ

1.1. Yer Bilimi Özellikleri	11
1.2. İklim Özellikleri.....	16
1.2.1. Sıcaklık.....	17
1.2.2. Yağış.....	19
1.2.3. Rüzgâr.....	20
1.3. Hidroğrafik Özellikler.....	22
1.3.1. Köprüçay	23
1.3.2. Aksu Nehri.....	25
1.4. Bitki Örtüsü Özellikleri.....	27
1.5. Toprak Özellikleri.....	29

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA SAHASININ BEŞERİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

2.1. Nüfus Coğrafyası ve Özellikleri	33
2.1.1. Genel Bakış.....	33
2.1.2 Nüfusun Tarihsel Gelişimi ve Nüfus Artışı	34
2.1.2. Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Özellikleri	41
2.1.2.1. Nüfusun Cinsiyet ve Yaş Yapısı	41
2.1.3. Eğitim Durumu.....	52
2.1.4. Sağlık Durumu.....	59
2.1.5. Göçler	61
2.1.6. Nüfusun Dağılışı ve Yoğunlukları.....	62

2.2.	Yerleşme Coğrafyası Özellikleri.....	64
2.2.1.	Serik'in Kuruluş Tarihi ve Yer Seçimi.....	64
2.2.2.	Karahacılı Yörüklerinde Yerleşme Özellikleri.....	67
2.2.2.1.	Adlarına Göre Karahacılı Yörük Mahalleleri	67
2.2.2.2.	Kuruluş Yerlerine Göre Karahacılı Yörük Mahalleleri	69
2.3.	Yükselti Basamaklarına Göre Karahacılı Yörük Mahalleleri.....	70
2.3.1.1.	Yerleşme Şekillerine Göre Karahacılı Yörük Mahalleleri.....	71
2.3.1.2.	Yüzölçümü Büyüklüğüne Göre Karahacılı Yörük Mahalleleri	73
2.3.1.3.	İmkân ve Fonksiyonlarına Karahacılı Yörük Mahalleleri	74

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KARAHACILI YÖRÜKLERİNDE EKONOMİK HAYAT

3.1.	Genel Bakış.....	77
3.2.	Tarım.....	78
3.2.1.	Serik Topraklarının Yetenek Sınıflandırması.....	79
3.2.2.	Araziden Yararlanma Durumu	79
3.2.3.	Karahacılı Mahallelerinde Araziden Yararlanma Durumu	80
3.2.4.	Tarımsal Üretim.....	83
3.3.	Tahıl Üretimi.....	84
3.4.	Sebze Tarımı	86
3.4.1.1.	Yem Bitkileri Üretimi	88
3.4.1.2.	Baklagil Üretimi.....	88
3.4.1.3.	Meyve Üretimi	88
3.4.1.4.	Endüstri Bitkileri Üretimi	90
3.5.	Hayvancılık.....	91
3.5.1.	Genel Bakış.....	91
3.5.2.	Büyükbaş Hayvancılık.....	93
3.5.3.	Küçükbaş Hayvancılık.....	94
3.5.4.	Kümes Hayvancılığı	95
3.5.5.	Arıcılık.....	96
3.6.	Ticaret	97
3.7.	Turizm.....	97
3.8.	Geleneksel El Sanatları	101

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KARAHACILI YÖRÜKLERİ

4.1. Genel Bakış	105
4.2. Karahacılı Yörüklerinin İskân Süreçleri	110
4.3. Karahacılı Yörüklerinin Yerleşme Özellikleri	113
4.3.1. Geçici Kır Yerleşmeleri	113
4.4. Yayla Yerleşmeleri ve Yaylacılık	113
4.5. Göç Yolları ve Yaylaları	117
4.5.1. Mesken	120
4.5.2. Kara Çadır	124
4.6. Kültürel Hayat	126
4.6.1. Kültür	126
4.6.2. Evlilik	132
4.7. Halk Hekimliği	134
4.8. Halk Takvimi ve İnanışlar	136
SONUÇ	138
KAYNAKÇA	142
ÖZGEÇMİŞ	151

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1 1980-2018 Yılları Arası Serik Rüzgâr Diyagramı	21
Şekil 2.1 Serik İlçesinde Nüfusun Yıllara Göre Değişimi.....	36
Şekil 2.2 Kürüş Mahallesi Yerleşim Merkezleri	40
Şekil 2.3 Cins Oranı (%).....	43
Şekil 2.4 Serik İlçesi 2017 Yılı Yaş Grubuna Göre Nüfus Dağılımı	45
Şekil 2.5 Serik İlçesinin Eğitim Durumu.....	53
Şekil 3.1 Serik İlçesi Arazilerinin Kullanılış Durumu	80
Şekil 3.2 Karahacılı Yörük Mahallelerinde Arazi Kullanımı.....	82

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1 Serik Uzun Yıllar Ortalama İklim Verileri	17
Tablo 1.2 Serik Ortalama Sıcaklık Verileri	18
Tablo 1.3 Serik Yağış Verileri (mm).....	20
Tablo 1.4 Serik Rüzgâr Parametreleri	21
Tablo 1.5 Köprü Çay Nehri Yıllara Göre Akım Değerleri.....	24
Tablo 1.6 Aksu Nehri Yıllara Göre Akım Değerleri	26
Tablo 1.7 Serik'teki Bitkiler ve Kapladıkları Alanın Oranları	29
Tablo 1.8 Serik İlçesi Toprak Grupları ve Alansal Dağılımı	30
Tablo 2.1 1289/1874 Tarihli Konya Vilayet Salnamesine Göre Serik Nahiyesinin İdari ve Nüfus Durumu	34
Tablo 2.2 Cumhuriyet'in İlk Yılı İtibariyle Serik Nahiyesinin Nüfus Durumu (1923)	35
Tablo 2.3 Deniztepesi Mahallesi'nin Yıllara Göre Nüfusu	37
Tablo 2.4 Belpınar Mahallesi'nin 2018 Yılı Nüfusu	37
Tablo 2.5 Üründü Mahallesi'nin Yıllara Göre Nüfusu	38
Tablo 2.6 Belkıs Mahallesi'nin Yıllara Göre Nüfusu	39
Tablo 2.7 Karadayı Mahallesi'nin Yıllara Göre Nüfusu	39
Tablo 2.8 Kürüş Mahallesi'nin Yıllara Göre Nüfusu	40
Tablo 2.9 Sarıabalı Mahallesi'nin Yıllara Göre Nüfusu	41
Tablo 2.10 Serik'in Yıllara Göre Nüfus ve Cinsiyet Yapısı.....	42
Tablo 2.11 Serik İlçesi 2017 Yılı Yaş Grubuna Göre Nüfus Dağılımı	44
Tablo 2.12 Sarıabalı Mahallesi'nin Yıllara Göre Cinsiyet Dağılımı	46
Tablo 2.13 Sarıabalı Mahallesi'nin Yıllara Göre Yaş Grupları Dağılımı.....	46
Tablo 2.14 Belkıs Mahallesi'nin Yıllara Göre Cinsiyet Dağılımı	47
Tablo 2.15 Belkıs Mahallesi'nin Yıllara Göre Yaş Grupları Dağılımı.....	47
Tablo 2.16 Belpınar Mahallesi'nin Yıllara Göre Cinsiyet Dağılımı.....	48
Tablo 2.17 Belpınar Mahallesi'nin Yıllara Göre Yaş Grupları Dağılımı	48
Tablo 2.18 Karadayı Mahallesi'nin Yıllara Göre Cinsiyet Dağılımı.....	48
Tablo 2.19 Karadayı Mahallesi'nin Yıllara Göre Yaş Grupları Dağılımı	49
Tablo 2.20 Kürüş Mahallesi'nin Yıllara Göre Cinsiyet Dağılımı.....	49
Tablo 2.21 Kürüş Mahallesi'nin Yıllara Göre Yaş Grupları Dağılımı	50
Tablo 2.22 Deniztepesi Mahallesi'nin Yıllara Göre Cinsiyet Dağılımı	50
Tablo 2.23 Deniztepesi Mahallesi'nin Yıllara Göre Yaş Grupları Dağılımı	51

Tablo 2.24 Üründü Mahallesinin Yıllara Göre Cinsiyet Dağılımı	51
Tablo 2.25 Üründü Mahallesinin Yıllara Göre Yaş Grupları Dağılımı.....	52
Tablo 2.26 1914 Yılı Kayıtlarına Göre Serik Nahiyesindeki İlkokullar	52
Tablo 2.27 Belkıs Mahallesi Eğitim Durumu.....	53
Tablo 2.28 Belkıs Mahallesi Okur Yazar Durumu	54
Tablo 2.29 Belpınar Mahallesi Eğitim Durumu	54
Tablo 2.30 Belpınar Mahallesi Okur Yazar Durumu	54
Tablo 2.31 Deniztepesi Mahallesi Eğitim Durumu	55
Tablo 2.32 Deniztepesi Mahallesi Okur Yazar Durumu	55
Tablo 2.33 Karadayı Mahallesi Eğitim Durumu	56
Tablo 2.34 Karadayı Mahallesi Okur Yazar Durumu	56
Tablo 2.35 Kürüş Mahallesi Eğitim Durumu	56
Tablo 2.36 Kürüş Mahallesi Okur Yazar Durumu	57
Tablo 2.37 Sariabalı Mahallesi Eğitim Durumu.....	57
Tablo 2.38 Sariabalı Mahallesi Okur Yazar Durumu	58
Tablo 2.39üründü Mahallesi Eğitim Durumu.....	58
Tablo 2.40 Üründü Mahallesi Okur Yazar Durumu Kaynak: Tük, 2018.....	58
Tablo 2.41 Karahacılı Yörük Mahallelerinde Nüfusun Dağılışı ve Yoğunluğu.....	62
Tablo 2.42 Kuruluş Yerlerine Göre Mahalleler.....	69
Tablo 2.43. Ortalama Yükselti Basamaklarına Göre Mahalleler	70
Tablo 2.44 Yüzölçümü Büyüklüğüne Göre Karahacılı Yörük Mahalleleri	73
Tablo 2.45 Altyapı İmkânlarına Göre Karahacılı Mahalleleri	74
Tablo 2.46 İmkânlarına Göre Mahalleler	75
Tablo 2.47 İmkânlarına Göre Karahacılı Yörük Mahalleleri	75
Tablo 2.48 Sahip Oldukları İşletmelere Göre Mahalleler	76
Tablo 3.1 1928 Yılı İtibariyle Serik Kazasında Ziraat Ürünlerin Durumu	78
Tablo 3.2 Serik İlçesinin Arazilerinin Verimlilik Sınıflarına Göre Dağılımı.....	79
Tablo 3.3 Karahacılı Köylerinin Arazi Kullanım Durumu ve Toplam Alanları	81
Tablo 3.4 2018 Yılı Verilerine Göre Serik'te Bitkisel Üretim Durumu.....	83
Tablo 3.5 Köprüçay Nehri Sulamada Kullanılmasıyla Bölgede Yetiştirilen Tarımsal Ürünler	84
Tablo 3.6 Serik'te 2018 Yılı Verilerine Göre Karahacılı Mahallelerinde Yetiştirilen Tahıllar	85
Tablo 3.7 Serik'te 2018 Yılı Verilerine Göre Karahacılı Mahallelerinde Yetiştirilen Tarla Bitkileri.....	87

Tablo 3.8 Serik'te 2018 Yılı Verilerine Göre Karahacılı Mahallelerinde Yetiştirilen Örtü Altı Sebze Üretimi	87
Tablo 3.9 Serik'te 2018 Yılı Verilerine Göre Karahacılı Mahallelerinde Yetiştirilen Yem Bitkileri.....	88
Tablo 3.10 Serik'te 2018 Yılı Verilerine Göre Karahacılı Mahallelerinde Yetiştirilen Baklagiller.	88
Tablo 3.11. 2018 Yılı Verilerine Göre Serik'te Meyve Üretim Alanı ve Üretim Miktarı.	89
Tablo 3.12 Serik'te 2018 Yılı Verilerine Göre Karahacılı Mahallelerinde Yetiştirilen Meyve Üretimi.....	90
Tablo 3.13 Serik'te 2018 Yılı Verilerine Göre Karahacılı Mahallelerinde Yetiştirilen Endüstri Bitkileri.....	91
Tablo 3.14 Cumhuriyetin İlk Yıllarında Serik'te Hayvan Cinsi ve Sayıları	92
Tablo 3.15. 2018 Yılı Verilerine Göre Serik'te Hayvansal Üretim.....	93
Tablo 3.16 Karahacılı Mahallelerinde Büyükbaş Hayvancılık ve İşletme Verileri	94
Tablo 3.17 Karahacılı Mahallelerinde Küçükbaş Hayvancılık ve İşletme Verileri	94
Tablo 4.1 1923 Yılında Serik'te Bulunan Karahacılı Yörüklerin Nüfusu.....	107

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1.1 Jeolojik Zaman Haritası.....	13
Harita 1.2 Serik İlçesi Topoğrafya Haritası.....	15
Harita 1.3 Serik İlçesi Büyük Toprak Grupları Haritası.....	31
Harita 2.1 Nüfus Dağılışı Haritası	63
Harita 4.1 Karahacılı Yörüklerinin Türkiye’deki Dağılım Haritası	106
Harita 4.2 Karahacılı Yörüklerini Serik İlçe Yerleşim Haritası	111

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1.1 Köprüçay Nehri (Sarıabalı Köyü).....	25
Fotoğraf 2.1 Karagöl Günümüzde Tarım Arazisi Olarak Kullanılmaktadır. İlçede Portakal ve Nar Üretim Alanları İçerisindedir.....	60
Fotoğraf 2.2 Serik Devlet Hastanesi.....	61
Fotoğraf 2.3 Serik'in İlk Yerleşim Yerlerinden Biri Olarak Kabul Edilen Silyon Antik Kenti	66
Fotoğraf 2.4 Kralın Kızı Belkıs İçin Yapılan Su Kemerleri ve Aspendos Tiyatrosu.....	68
Fotoğraf 2.5 Uzunöz Mevki Bu Mevkide Yerleşmeler Vadi Eteği Boyunca Kurulmuştur. Taban İse Seralar ve Meyve Bahçeleri İçin Ayrılmıştır.	72
Fotoğraf 2.6 Bir Cami Etrafında Kurulan Toplu Dokulu Yerleşme Örneği. Belkıs Mahallesine Bağlı Camili Mevki.	73
Fotoğraf 2.7 Deniztepesi Mahallesi Kekik Yağı Fabrikası	76
Fotoğraf 3.1 Sarıabalı Mahallesinde Buğday Hasat Zamanı	86
Fotoğraf 3.2 Dağ Yamacına Yapılmış Keçi Ağılı.	95
Fotoğraf 3.3 Son Yıllarda Serik Birçok Arıcının Uğrak Mekanı Haline Gelmektedir.....	96
Fotoğraf 3.4 Serik'te Golf Otellerinden Bir Tanesi.....	99
Fotoğraf 3.5 İlçenin Kuzeyinde Gebiz Mahallesi Sınırları İçerisinde Bulunan Uçansu Şelalesi. Uçansu 1 ve Uçansu 2 Olmak Üzere İki Şelaleden Oluşmaktadır.	101
Fotoğraf 3.6 Belkıs Mahallesinde Tarihi Su Kemerlerinin Önünde Geleneksel Ürünler Turistler İçin Sergilenmektedir.	103
Fotoğraf 3.7 Keçi- Koyun Boynuzundan İsmine Özel Yapılan El Emeği Serik Bıçağı.....	104
Fotoğraf 3.8 İlçe Pazarında Satılan El Ürünleri	104
Fotoğraf 4.1 Serik'te Kışın Kullanılan Bir Koyun Ağılı	116
Fotoğraf 4.2 Karahacılı Yörükleri Göç Yolları	120
Fotoğraf 4.3 Kara Çadırın Yerini Alan Brandadan Yapılan Yayla Meskeni.	122
Fotoğraf 4.4 Serik'te Bir Taş Evin Zaman İçerisinde Ayakta Kalmasını Sağlamak Amacıyla Yapılan Eklemeler.	124
Fotoğraf 4.5 Toroslarda Karaçadır.	125
Fotoğraf 4.6 Kirmen Adındaki Bu Alet Oldukça İlkeldir. Bu Alet Yardımıyla Yün, Pamuk Eğrilir. Eğrilen Pamuk İpe Dönüşerek Kıyafetlerde Kullanılır.	127
Fotoğraf 4.7 Suyunun Akması İçin Üzerine Taş Konulmuş Çökelek Çuvalı.	130

ÖZET

Yörüklük kavramı tamamen doğal yaşamın etkili olduğu sahalarda hayatta kalabilmek ve varlıklarını sürdürebilmek için doğa ile uyumlu yaşamayı gerektiren bir kavramdır. Bu çerçeveden bakıldığında yörüklerin ekonomik faaliyetleri, barınma, beslenme, giyim- kuşam kültürleri hep doğa ile uyum içerisinde. Çalışmada Antalya'nın Serik ilçesinde yaşayan Karahacılı yörüklerinin yaşadıkları mekânın coğrafi özellikleri kültürel coğrafya açısından değerlendirilmiştir. Çalışmaya konu olan yörükler kısmen konargöçer olsalar da genellikle yerleşik hayata geçmişler ve tarım temel ekonomik faaliyetleri olmuştur. Araştırma sahasını oluşturan Serik Akdeniz Bölgesinin Antalya bölümünün doğusunda yer almaktadır. Yeryüzü şekilleri bakımından bir doldurma ovasıdır. Serik'te bulunan verimli topraklar Karahacılı yörüklerinin bu alana gelip yerleşmelerine daha sonra da hayvancılığa ek olarak tarımsal faaliyetlere yönelmiştir. Bağımsızlık anlayışlarından dolayı Adana-Mersin Bölgesindeki iskân faaliyetlerinden dolayı göç eden Karahacılılar Serik'in doğusunda Köprüçay nehri çevresi ilk yerleştikleri alandır. Bunun sebebi hayvanları için gerekli olan su ve korunaklı alanı temin etmiş olmalarıdır. Zamanla Köprüçay nehri suları kontrol altına alınmış ve bölgede tarımsal faaliyetler de başlamıştır. Bu çalışmada Karahacılı Yörüklerinin Serik'e gelmeleri, günümüze kadar devam eden etkinlikleri ve bugünkü durumları kültürel coğrafya perspektifinde ele alınmıştır. Nicel bir araştırma yaparak Karahacılı Yörüklerine ait sözlü yörük kültüründen bir kısım yazıya geçirilmiştir. Literatür taramasına ek olarak görüşmelerde bulunulmuş ve bilgiler kayıt altına alınmıştır. Bu sayede Karahacılı Yörükleri ile ilgili bir kaynak oluşturulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Karahacılı Yörükleri, Konar Göçer yaşam, Serik, Tarım, Yayılacılık, Hayvancılık.

SUMMARY

CARDICTED BY CULTURAL GEOGRAPHY RULES: SERİK SAMPLE

The concept of nomadism is a concept that requires living in harmony with nature in order to survive and survive in areas where natural life is effective. From this perspective, the economic activities of the nomads, sheltering, nutrition, clothing and cultures are always in harmony with nature. In this study, the geographic features of the Karahacılı yörüks living in Serik district of Antalya were evaluated in terms of cultural geography. Though Nomads that were part of this study are rarely nomadic, they are generally settled and farming became their main economical activity. Serik, which forms the research area, is located to the east of the Antalya section of the Mediterranean Region. It is a filling plain in terms of landforms. The fertile soils in Serik have directed the Karahacılı Nomads to settle in this area and then to agricultural activities in addition to farming. Karahacılılar, who migrated due to the settlement activities in Adana-Mersin Region and due to their understanding of independence, first settled in the Köprüçay River which is located in the east of Serik. This is because they have provided the water and the sheltered area necessary for their animals. Over time, the Köprüçay River waters were taken under control and agricultural activities in the region started. In this study, the arrival of Karahacılı Yörüks in Serik, the activities that have continued until today and their present situation are discussed in the perspective of cultural geography. By conducting a qualitative research, a part of oral nomad culture was written. In addition to the literature review, face-to-face interviews and information were recorded with the help of voice recorders. In this way, a resource about Karahacılı Yörükleri was tried to be created.

Keywords: Karahacılı Nomad, Migratory life, Serik, Livestock, Agriculture.

ÖNSÖZ

Kültürel Coğrafya Açısından Karahacılı Yörükleri: Serik Örneği isimli bu çalışma Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Tez kapsamında Karahacılı yörükleri ile ilgili genel bilgi verilmiş daha sonra Serik'in coğrafi özellikleri ile Karahacılı yörüklerinin neden bu bölgeyi tercih ettikleri konusunda çalışma yapılmıştır. Tezin giriş kısmında araştırmanın amacı, yöntemi, sınırlılıklarından bahsedilmiştir. Giriş ve sonuç bölümü dışında tez dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde bölgenin fiziki coğrafya özellikleri ikinci bölümünde beşerî coğrafya özellikleri üçüncü bölümünde Karahacılı Yörüklerinin bulunduğu Karahacılı mahallelerinin ekonomik coğrafya özellikleri ve dördüncü bölümde Karahacılı Yörükleri kültürel coğrafya açısından ele alınmıştır. Yüksek lisans eğitim süreci boyunca yardım ve önerilerini esirgemeyen tecrübe ve samimiyetiyle yolumu aydınlatan sayın danışman hocam Prof. Dr. Mustafa Ertürk'e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Kapısı her zaman açık olan sevgili hocalarım Prof. Dr. İhsan Bulut, Doç. Dr. Cemali Sarı, Dr. Öğretim Üyesi Halil Hadımlı, Dr. Öğretim Üyesi Muhammet Güçlü, Ar. Gör. Emirhan Berberoğlu'na destekleri ve yardımlarından dolayı teşekkürlerimi sunuyorum. Çalışma sürem sonunda tanıştığım ancak farklı bir bakış açısı kazanmamı sağlayan Sayın Devlet Su İşleri bünyesinde çalışan çalışmam ile yakından ilgilenen her türlü veri desteği sağlayan Sayın İbrahim İpek'e, doktora sürecinin en yoğun döneminde olmasına rağmen yardımını eksik etmeyen Yüksek Ziraat Mühendisi Sinan Demir'e lisans hayatım boyunca her türlü zorlukta yanımda olan, yüksek lisans konusunda beni heveslendiren bu süreçte de hep yanımda olan sevgili arkadaşım Yüksek Ziraat Mühendisi Ahmet Bülbül'e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Son olarak maddi manevi her zaman yanımda olan destekleyen sevgili ailem ve yardımcı olan tüm arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunuyorum.

Kiraz SARGIN
Antalya, 2019

GİRİŞ

Malazgirt zaferiyle Anadolu'nun kapıları Türklere açılmış ve hızla Türkler Anadolu'ya yerleşmişler ve buldukları yerlere Türk isimleri koymuşlar gelenek ve göreneklerini yayarak Anadolu'nun Türkleşmesini sağlamışlardır. Türklerin Anadolu'ya kitleler halinde ikinci kez Moğol istilaları sonucunda gelmişlerdir. Bu göç hareketi Anadolu'nun içlerine kadar Türklerin ilerlemesine ve Türkleşmesine büyük katkı sağlamıştır (Gülten, 2016). Anadolu'ya gelen Türklerden İslam'ı kabul edenlere Türkmen adı verilmiştir. Türkmenlerden bir kısmı yerleşik hayata geçerken bir kısmı da Orta Asya'daki konargöçer hayatlarını Anadolu'da sürdürmeye devam ettirmişlerdir.

Anadolu'nun Türkleşmesine en büyük katkıyı konargöçerler sağlamıştır. Türkler de yazı yüksek; kışı alçak yerlerde geçirmişlerdir. Özellikle konargöçerler Türklerin yani yörüklerin yaşamları buna göre şekillenmiştir. Gittikleri yerlerde yaşam biçimlerine en uygun yerleri kendilerine mesken tutmuşlardır (Sarı ve Tepeli, 2003). Konargöçerler yüksek coğrafyaları severler bu gelenek Orta Asya Türklüğünden Şamanlıkta gelen bir gelenektir. Yüksek yerlerde kendilerini güvende hissederler ve hayvanlarını bu yüksek alanlarda en iyi şekilde koruyarak daha fazla ot bulurlar (Seyirci, 2000).

Konargöçerler buldukları bölgelerde yörük ve türkmen olarak ayrılmışlardır. Çoğu zaman birbirine karşılık geldiği düşünülen bu iki sözcük gerçekte de birbirinden çok da farklı değildir. Yörük kelimesi için; göçebe, dağlı, çok çabuk yürüyen, iyi yol alan anlamlarında kullanılmaktadır (Artun, 1994). En genel anlamıyla yürümek fiilinden gelme Orta Asya'dan Anadolu'ya gelen yurt tutan göçebe Oğuz Boylarını ifade etmektedir.

Faruk Sümer de Yörük kelimesinin hemen hemen aynı anlamda göçebe Türkmen olarak kullanmış kesinlikle bir kavim ulus veya bir kabilenin adı olmadığını belirtmiştir (Sümer, 1950). Osmanlılar ve Selçuklular ilk zamanlar göçebe Türkleri Türkmen olarak adlandırmışlardır. Türkmen sözcüğü ilk olarak XI. yy 'da Müslümanlığı kabul eden Oğuzları Şamanist göçebe Oğuzlardan ayırmak için Müslüman Türk anlamında kullanmışlardır. Ancak sözcük Anadolu Selçukluları döneminde anlamında değişiklik olmuş ve bir tür hakaret gibi algılanmaya başlanmıştır. Daha sonra bu sözcüğün yerine Yörük sözcüğü kullanılmaya başlanmış ve yaygınlaşmıştır. Ancak yalnızca Anadolu'daki ve Rumeli'deki göçer aşiretleri yörük olarak adlandırılmıştır (Seyirci, 2000).

Faruk Sümer'den Gülten'in aktardığına göre; Osmanlı devletinde konargöçerler iki farklı şekilde isimlendirilmesinde her iki grubun yaşadığı coğrafi bölge, siyasi sınır etkili olmuştur. Faruk Sümer bu ayımı Kızılırmak nehrinden güneye doğru çekilecek bir çizginin

batısı kaplayan alanda yaşayan konar-göçerlere Yörük doğusunda kalanlara ise Türkmen olarak adlandırmışsa da bu iki grup kesin çizgilerle ayrılmamaktadır. Ancak Batı Anadolu coğrafyasını inceleyen hiçbir kaynakta Türkmen kelimesinden söz edilmemiş bunun yerine Yörük sözcüğünün kullanılması bu iki terimin Batı Anadolu için aynı anlama gelmediğini göstermektedir (Gülten, 2008). Yani Yörükler, yazın yaylada güzün güzlüklerde ve kışın kışlıklarda temel ekonomik faaliyeti hayvancılık olan irili ufaklı gruplar halinde yaşayan konargöçer Türklerdir (Seyirci, 2000). Bugün Orta ve Batı Anadolu'da bazı yerlerde yan yana Türk, Yörük ve Türkmen köylerini görmek mümkündür. Türk olarak adlandırılan köyler 15.ve 16.yy'dan önce yaşayan konargöçerlerin oluşturduğu yerleşim alanlarıdır. Türkmen köyleri ise 17.yy'dan itibaren Orta ve Batı Anadolu, Marmara bölgesine göç etmiş Halep Türkmenlerinin kurmuş olduğu köylerdir. Kısaca Türk, Türkmen, Manav, Kızılbaz, Alevi hiçbir fark olmadan hepsi Oğuz boyundan gelmektedir (Sakin, 2010).

Türkmen adı verilen konargöçerler Osmanlı zamanında Yörük olarak da adlandırılmıştır. Yörükler ve Türkmenlerin ayrılmasında tamamıyla coğrafi sınırlar belirleyici olmuştur. Kızılırmak'ın doğusunda kalan konargöçerlere Türkmen batısında kalanlara ise Yörük adı verilmiştir. Ancak sınırları keskin olarak ayrılmayan bu iki terim artık birbirinin yerine sıklıkla kullanılmaktadır. Günümüzde yörüklerin bir kısmı kendilerine daimî yerleşmeler yaparak tarım, ticaret ve turizm sektörleriyle ilgilenirken bir kısmı hala göçer hayatı sürdürmektedir. Göçer yörük denince akla Batı ve Orta Toros dağları gelmektedir. Torosların üzerinde 1.500 metreden başlayıp 2.800 metrelere kadar geniş yaylaklar Yörüklerin mesken tuttıkları yerlerdir. Orta ve Batı Toroslarda Bolkar Dağlarında; Koyuncu, Ayaş, Koçaç, Kemikli, Koca Hasanlı, Boynuinceli, Karakeşli, Bolacalı, Kulfallı, Keşşafli oymakları, Aladağ da; Karahacılı, Kaçar, Horzum, Honamlı oymağı, Karakoyunlu Aşireti Bozdoğanlı Aşireti, Türkmen Aşireti, Akçakoyunlu Aşireti, Sarıkeçili Aşireti, Binboğa Dağında; Tecirli, Cerit, Horzumlu Obası, Nedirli Aşireti Nurhak Dağında; Nurhak Oymakları, Tencilli Aşireti ve Obası, Köçekli Obası, göçer yörüklerin bulunduğu sahalardır (Yalgın, 1977).

Yörükler bahar itibariyle güzlektan çıkarak yaylalarının yolunu tutarlar. Genellikle güzlek alanlar Akdeniz kıyısına yakın sıcak geniş ovalardır. Buralarda köylüden kiralanmış meralarda sürüler gece gündüz barınır. Sürüler için ayrı bir ağıl alanı yoktur. Sürüler geceyi açık arazilerde geçirirler bu durum mayıs ayının başına kadar bu şekilde devam eder. Mayıs ayının gelmesiyle birlikte Torosların 2.800 metreyi bulan yükseklerin sakladığı yaylalar için hazırlıklar başlar. İlk olarak Yörük beyleri arasında göç günü kararlaştırmak üzere bir toplantı yapılır göç gününe karar verilir. Göçün salı günü yapılmamasına dikkat edilir salının uğursuzluğuna inanılır (Seyirci, 2000). Göç gününe karar verilince aşiretle arasında hazırlık

süreci başlar, göçten önceki gün çamaşırlar yıkanır göç süresince yiyecek olarak mayalılar pişirilir konalgalar¹ hazırlanırdı.

Yaylaya varılınca geceyi geçirmek ve aylarca kalacakları meskenleri yapmak ilk iştir. Karahacılı yörükleri mesken için kara çadırı tercih etmektedirler. Karahacılı yörükleri genellikle keçi besledikleri için bu çadırı kullanmaktadırlar. Keçi kılından elde edilen çadır malzemesinin temini oldukça kolaydır. Çadırın kurulmasının ardından içine getirilen yük yerleştirilir bu görev kadınlarındır. Erkekler ise bu süreçte yaylanın taze otlarında hayvanları yayıltır.

Yaylalar sürüler için sonsuz taze ot anlamına gelmektedir. Yaylada yörükler sadece hayvansal ürünler elde etmenin yanında kış için nakışlar, dokumalar, kızlarının çeyizlerini de hazırlarlar. Hayvansal ürünleri ve yaşlı hayvanlarda yaylalarda sürü başında satılır. Ticari faaliyetler genellikle sürü başında gerçekleştirilir. Yaylada havalar soğumaya başlayınca eylül ayında geri dönüş hazırlıkları başlar develer koyunlar hazırlanır ve dönüş serüveni başlar. Gidişin aksine dönüş oldukça kısa sürerdi. Ancak günümüz şartları, teknolojik gelişmeler sayesinde ulaşım taşıtlarla kısa sürede sağlanmaktadır. Yaylalara çıkan yolların yapılması ve motorlu taşıtların göç sırasında kullanılması göç yolculuğunu kısa ve konforlu hale getirmiş gidiş ve dönüş zamanları eşitlenmiştir (Ertürk ve Sarı, 2017). Bu şekilde göç hareketi tamamlanmış olur.

Yörüklerde geçmişte bir idari yapı bulunurdu. Bu yapıyı aile, oba-muhtarlık, oymak-aşiret, boy ve ulus şeklinde sınıflandırılmıştı. Yaylak ve kışlaklarda bir soyun yaşadığı alana oba adı verilirdi. Her obanın bir muhtarı bulunur, buna oba beyi de denilirdi. Birden çok oba halkına aşiret-oymak bunların başındaki kişilere de kethüda bulunurdu. Yörükler buna Yörük beyi derlerdi (Aba, 2012). Cumhuriyetle birlikte yerleşik düzene geçildi ve bu idari yapılara son verildi.

İskân adı verilen bu işlem beşerî anlamda belirli bir mekâna yerleşmek demektir. İskân politikalarının başlangıcı 19.yy'a dayanmaktadır. Osmanlı devletinin asayişini sağlamak, vergi ve asker kaydını tutmak, üretim gelirlerini arttırmak amacıyla Yörükler üzerinde çeşitli iskân politikaları uygulamıştır. Osmanlı devletinde iskân süreci Türk ve İslam Kültürü üzerine şekillenmiştir. Orta Asya'dan Anadolu'ya gelen Türkler sınıf ayrımına bakmaksızın mücadele etmişlerdir (Öztürk, 2001). Bu sayede toplumsal eşitlik çerçevesinde iskânlar gerçekleştirilmiştir.

¹ Konalga: Göç sırasında yörüklerin yolculuk sırasında dinlenme yerlerine denir. Bu dinlenme yerlerinde tüketmek üzere hazırlanan yiyeceklere de konalga denilmektedir.

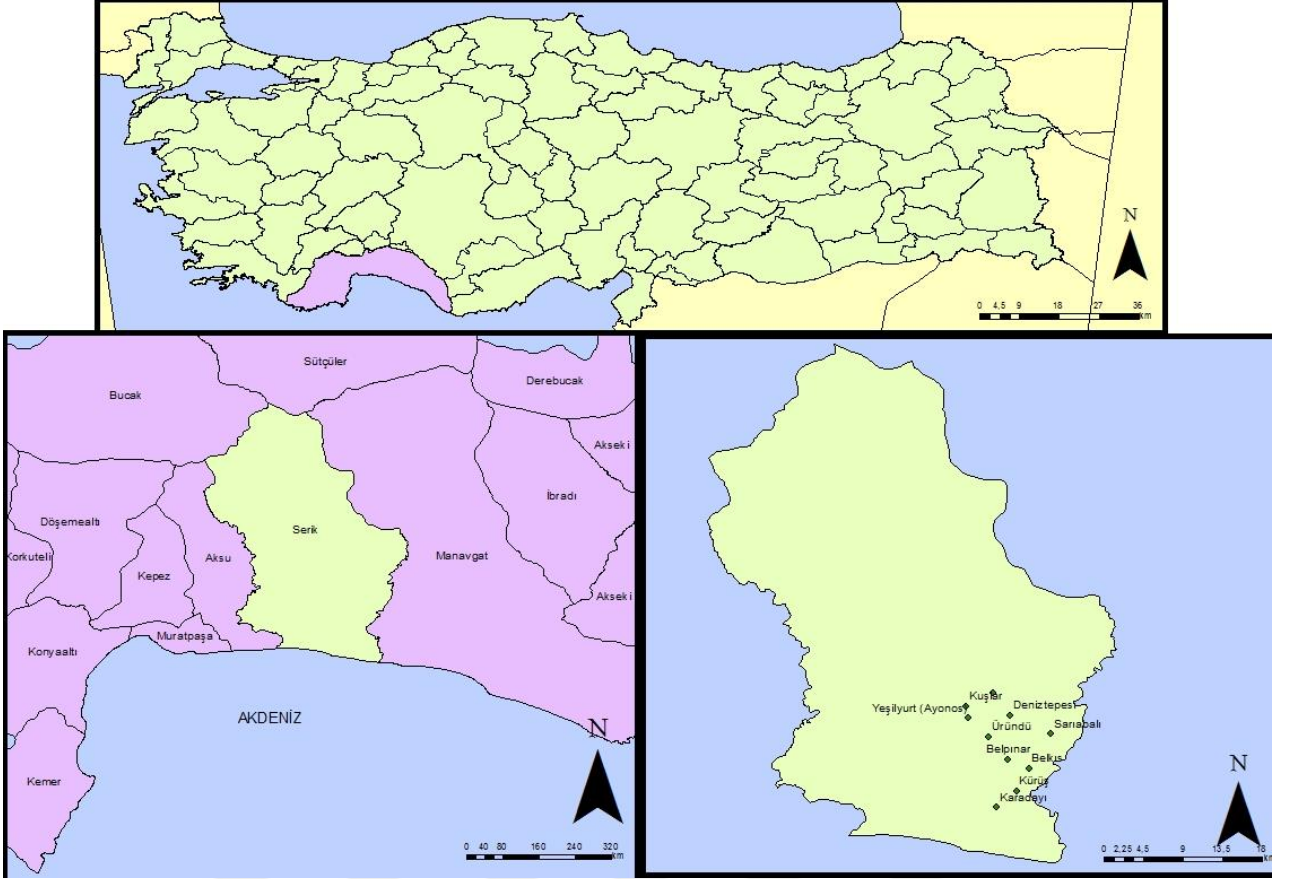
Osmanlının iskân politikası başıboş göçer unsurların eşkıyalıklarını engellemek ve yerleşik halka yaptıkları zararları engellemek, boş ve harap mekânları değerlendirip şenlendirmek yeniden ziraat açmak, yeni kurulan köy, derbent gibi yerler yapılan iskânlar, yerlerini terk eden halkın eski yerlerine yerleştirilmesi, konargöçerlerin yaylak ve kışlaklara iskânı, sürgün dolayısıyla yapılan iskânlar ve göçerlerin kendiliğinden yaptığı iskânlar olarak sınıflandırılmıştır. Bu dönemde aşiretlerin iskân edildiği önemli yerler Aydın, İçel, Teke, Konya, Karaman, Ankara, Nevşehir ile Çukurova çevresidir. (Halaçoğlu, 1997). Ancak mekânın iyi seçilmemiş olması, yörüklerin hayat tarzına uygun yerlerin verilmemesi, tarım için verilen arazilerin verimli olmaması, göçerleri anlayan idarecilerin olmaması gibi çeşitli sebeplerden dolayı konargöçerlerin iskânından istenilen sonuçlar alınamamıştır.

Anadolu'da aşiretlerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerden biri de Serik'tir. Serik coğrafi şartları nedeniyle birçok konargöçer grup tarafından kullanılmaktadır. Bu konargöçerlerden Karahacılı Yörüklerinin ele alındığı bu çalışmada Karahacılı yörüklerinin sosyo-ekonomik ve demografik durumları ele alınacaktır.

Araştırma Sahası

Coğrafi sınırlarının tamamı Akdeniz Bölgesinde yer alan güneyini Akdeniz'in sınırladığı ilçeyi batıda Aksu, doğu da Manavgat, kuzeyde ise Burdur ve Isparta illeri, çevrelemektedir. Coğrafi koordinatları 30° 50' – 31° 10' doğu boylamları ve 36° 50' – 37° 20' kuzey enlemleridir. Akdeniz'e 22 km kıyı şeridinde sahiptir. Sahilden 8 km içeride, denizden 26 m yükseklikte olan bu ilçe genel olarak ovalık bir arazi üzerinde kurulmuştur. İlçenin yüzölçümü 1.550 km². Bunun 435,000 hektarı tarım alanı 632,893 hektarı orman arazisi, 12,076 hektarı mera arazisi, geri kalan araziler tarım dışı arazi olarak kullanılmaktadır.² Bu araziler çoğu zaman yörükler için ekonomik faaliyet alanı olarak değerlendirilmektedir. İlçede Karahacılı yörükleri Köprüçay nehri boyunca Sarıabalı, Belkıs mahallelerinden Deniztepesi, Üründü, Belpınar, Kürüş, Karadayı mahallelerine dağılmışlardır. Yörüklerin yerleştiği bu mahalleler araştırma sahasının temelini oluşturmaktadır.

² İl Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü.

Harita 1 Serik İlçe Konum Haritası

Araştırmanın Amacı

Cumhuriyet Dönemiyle birlikte gerek iskân politikaları gerekse son dönemlerde otlakların daralmasından dolayı Yörükler toprağa yerleşmek zorunda kalmışlardır. Bu politikalara maruz kalan Yörükler içerisinde bu çalışmada Karahacılı Yörükleri ele alınmıştır. Çalışma çerçevesinde yerleşik hayata geçen Karahacılı yörükleri araştırılmıştır. Bugünkü ekonomik faaliyetleri, geçmiş ile bağlantılı şekilde açıklanması, göçer hayatın sona ermesi ile yayla, göç, şenlik gibi göçer yörüklere ait özelliklerin farklılaşarak devam etmesi, yerleşik hayat ile birlikte mekân üzerinde meydana gelen değişimler ve mekânın yörükler üzerindeki etkileri coğrafi bakış açısı ile değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Karahacılı Yörükleri ile ilgili çok fazla çalışma yoktur. Yürüttüğümüz çalışmada yörüklerin geneli ile ilgili şu kaynaklara ulaştık:

1940 yılında Naci Kum Atabeyli Teke Yörükleri Hakkında Notlar adında bir makale yayınlamış ve bu makale de Karahacılı Yörüklerinin obalarında bahsetmiştir.

1960 yılında birinci baskısı 2011 yılında ikinci baskısı yayınlanan Macit Seleklerin Yarım Asrın Arkasından Antalya'da Kemer, Melli, İbradı ve Serik adlı eserinde Karahacılı yörüklerine yer verilmiş yörüklerin tarihi hakkında bilgi bulunmazken dönem içerisinde coğrafi dağılımlarına ve nüfuslarına yer verilmiştir.

1977 yılında Ali Rıza Yalgın Cenupta Türkmen Oymakları adlı eseri bulunmaktadır. Bu eser iki ciltten oluşur. Bu eserde Anadolu'nun güneyindeki Toros Dağları boyunca sıralanan yörük obaları ve yaylaları incelenmiştir. Bu obalar içerisinde Karahacılı Oymağına da kısa bir yer verilmiştir. Rıza Yalgın'ın Üçkapılı Yaylasına yaptığı gezi sırasında gördüklerinden ve sohbetlerinden bahsetmektedir. Karahacılılara kısaca yer verilen bu eserde Dadaloğlu'nun Karahacılı Oymağından olduğu da belirtilmiştir.

1989 yılında yayınlanan Hüseyin Saraçoğlu'na ait Akdeniz Bölgesi kitabında tüm Akdeniz anlatılmış, yaylalardan ve göç yollarından bahsedilmiştir.

1991 yılında Mehmet Eröz tarafından Yörükler adında bir eser bulunmaktadır. Bu eser içerisinde de yörüklerden genel anlamda bahsedilmektedir. Karahacılı yörüklerden de kısmi olarak bahsedilmiştir.

2000 yılında Musa Seyirci tarafından yazılan Batı Akdeniz Bölgesi Yörükleri kitabında Serik'te bulunun ve Karahacılı yörüklerine mensup olduğu düşünülen Töngüşlü yörükleri anlatılmış genel olarak Batı Akdeniz de yaşayan yörüklere yer verilmiştir. Ayrıca eserde kısaca Karahacılıların yayla ve göç yollarına değinilmiştir.

2005 yılında Özcan Tatar tarafından hazırlanan 18. yy'in İlk Yarısında Çukurova'da Aşiretlerin Eşkıyalık Olayları ve Aşiret İskânları adlı doktora tezinde Karahacılı yörüklerinin eşkıyalık olaylarına karışması ve iskân süreçleri anlatılmıştır.

2008 yılında Sadullah Gülten tarafından hazırlanan 16. Yüzyılda'da Batı Anadolu'da Yörükler isimli doktora tezinde Karahacılı yörüklerine yer verilmiş yörüklerin tarihi buldukları bölge hakkında detaylı bilgiler edinilmiştir. Tezde tarihi kaynakların okunması sonucu Karahacılı Yörükleri hakkında bilgiler edinilmiştir.

2008 yılında Musa Seyirci Karahacılı Yörüklerini anlattığı üç sayfalık bir makale kaleme almıştır. Makale de genel bilgilerin yanı sıra Karahacılı Yörükleri için devinin önemine değinmiştir.

2015 yılında Mehmet Ak tarafından yazılan Teke Yörükleri (1800-1900) adlı eser Osmanlıcadan Tahrir defterleri ve Salnamelerden elde edilen bilgiler dâhilinde Karahacılı Yörükleri anlatılmış bu grubun mensupları ve buldukları coğrafyalar belirtilmiştir.

2015 yılında Fatih Uslu tarafından yazılan Bozahmetli Yörük Aşireti Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma adındaki doktora tezinde isim olarak Karahacılı Oymağı ve Mahalle isimleri belirtilmiştir.

2017 yılında Ahmet Refik'in Anadolu'da Türk Aşiretleri adlı eserde Anadolu'da bulunan göçer gruplardan Karahacılılara da yer verilmiş ancak kitapta eski yazının bulunması anlaşılabilirliği zorlaştırmaktadır.

Problem Cümlesi

Karahacılı Yörükleri üzerine yapılan bu çalışmada aşağıda ki problemlere cevap aranmıştır bu problemler:

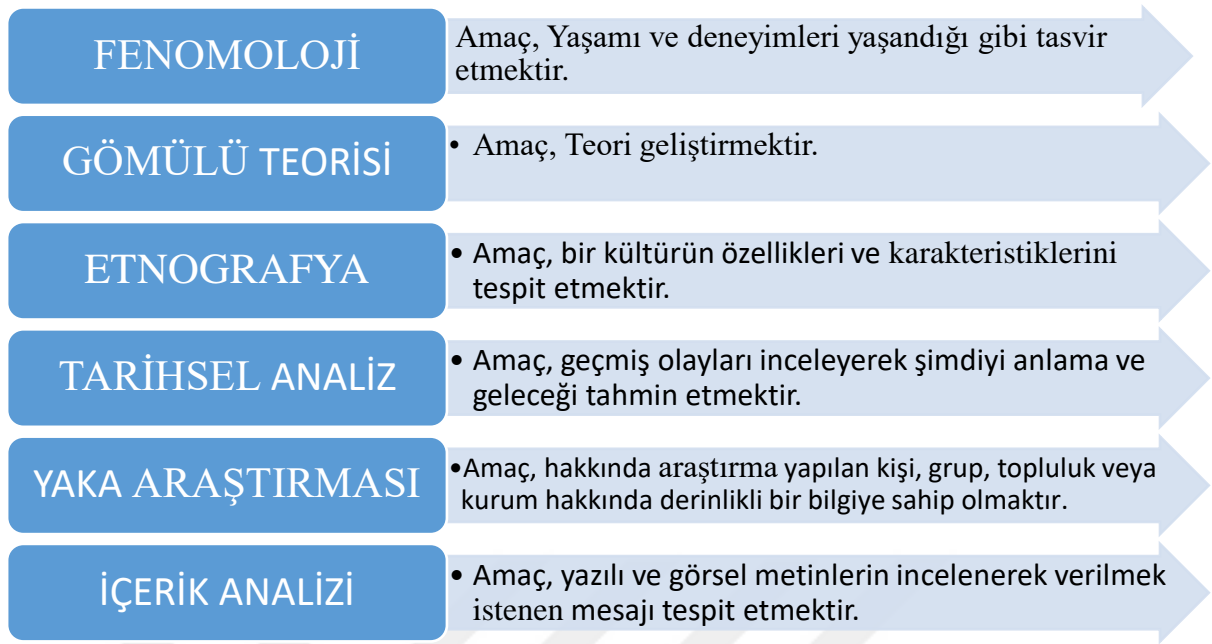
1. Karahacılı Yörüklerinin menşei neresidir ve neden Serik çevresini yerleşim yeri olarak seçmişlerdir.
2. Karahacılı Yörüklerinin kültürel yapısı içerisinde coğrafi unsurlar nelerdir?
3. Karahacılı Yörüklerinin kültürel özellikleri yerleştikleri coğrafyaya nasıl yansımıştır?
4. Karahacılı Yörüklerinin diğer yörük grupları içerisindeki yeri nedir?
5. Karahacılı Yörüklerinin dağılışı özellikleri nelerdir ve hangi bölgelere yerleşmişlerdir?
6. Karahacılı Yörüklerinin yerleştiği bölgenin coğrafi özellikleri nelerdir?
7. Karahacılı Yörüklerinin göç yolları nerelerdir? Karahacılı Yörüklerinin nüfus özellikleri nelerdir?
8. Serik çevresindeki Karahacılı Yörüklerinin yazlak ve kışlak olarak nereleri tercih etmişlerdir?
9. Karahacılı Yörüklerinin yaylak ve kışlak alanlarındaki konutlarda belirgin ayırıcı özellikler var mıdır?
10. Karahacılı Yörüklerinin günlük yaşantılarında yerleştikleri coğrafyayı nasıl kullanmışlardır?
11. Serik çevresindeki Karahacılı Yörüklerinin beslenme kültüründe coğrafyanın etkisi nasıl gelişmiştir?
12. Karahacılı Yörük inançlarında coğrafi unsur var mıdır?
13. Serik çevresindeki Karahacılı Yörüklerinin Halk Hekimliğinde coğrafyanın etkisi nelerdir? Karahacılı Yörüklerinin kültüründe halk takvimindeki coğrafi unsurların yeri nedir?
14. Karahacılı Yörükleri bugünkü ekonomik faaliyetler nelerdir?

Araştırmanın Yöntemi

Karahacılı Yörüklerinin araştırıldığı bu çalışmada araştırma dâhilinde bilimsel birincil kaynaklardan tarama yapılmıştır. Kaynak taramalarından sonra söz konusu coğrafyada alan araştırması yapılmış araştırma konusuna dâhil olan kişilerle sohbetler edilmiş gerekli sorular sorularak Karahacılı Yörüklerinin güncel durumları hakkında bilgi alınarak fotoğraf çekimi ses kayıt cihazı gibi cihazlar ile veri elde edilmiştir. Gerekli istatistiksel bilgiler sahada yaptığımız sözlü görüşmeler ve ikincil istatistiksel kaynaklardan TÜİK, DMİ. Antalya İl Tarım Müdürlüğü, Serik İlçe Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Serik Devlet Su İşleri, Antalya Devlet Su İşleri, İlçe Sağlık Müdürlüğü, Antalya Meteoroloji Müdürlüğü Vb. resmî kurumlardan temin edilmiştir. Ayrıca çalışma Nitel araştırma yöntemlerinden Etnografya yaklaşım ile gerçekleştirilmiştir. Etnografya, insan grubunun ya da herhangi bir grubun kültürünü anlamak ve tanımlamak için gösterilen bilimsel çalışmaların tamamıdır. Burada amaç kültürün bütünü, bileşenlerini, onların arasındaki ilişkileri, kültürün mensuplarının gözünden görüp onların kültür kodlarıyla açarak anlamayı içerir. Araştırma gündelik yaşam rutini içerisinde anlamaya çalışılır. Grubun gündelik yaşamında farklı bağlamdaki davranışları, sözleri, karşılıklı etkileşimleri, duyguları, inançları ve söylemleri incelenir. Yaklaşım tüm bunları tek tek ancak bir bütün içinde olarak anlamaya çalışır (Kartarı, 2017). Çalışmada etnografya yaklaşım Karahacılı yörük gruplarının yoğunlukta olduğu mahallelerin tespiti ile başlamıştır. Tespit edilen mahallelerde yaşayanlar ile kültürleri hakkında bilgi alınmıştır. Görüşülen ailelerin yönlendirmesi ile diğer ailelere ulaşılmıştır. Genellikle akraba ya da tandık olan mahalle sakinlerinde gündelik yaşamları, kültürel özellikleri dini inanışları hakkında bilgi alınması şeklinde yapılmıştır.

Bilimsel araştırma yöntemlerinde değişken herhangi bir deneğe ait birden çok değer alabilen kavram demektir. Cinsiyet, yaş, eğitim durumu değişkene verilebilecek en yaygın örneklerdendir. İnsan değişkenler içerisinde belli alanlarda yer alabilmektedir. Değişkenler; Bağımlı-Bağımsız, Kategorik-Sürekli, Nitel-Nicel olarak sınıflara ayrılmaktadır. (Altunışık, vd. 2007). Bu sınıflandırma içerisinde nitel araştırma yöntemi kullanılarak çalışma yapılmıştır. Nicel araştırma yöntemi ile coğrafi araştırmalarda istatistiki çalışmalar açıklanırken; Nitel araştırma yöntemi ile genellemelerden farklı olarak derinliğe, anlamaya, kural koymaktan ziyade olay olgulara farklı bakış açıları kazandırmayı amaçlar.

Nitel veriler düzensiz oldukları için rakamlarla ifade edilmesi zordur. Bu yüzden nitel verilerin farklı yöntem ile toplanıp analiz edilmesi gerekir yani nitel araştırmalar nicel araştırmalardan farklılaşan bir araştırma yöntemidir (Arı ve Kaya. 2014). Nitel araştırma yöntemi de kendi içerisinde farklı yaklaşımlar ve tasarımlara ayrılmaktadır.

Şekil 1 Nitel Araştırmalarda Farklı Yaklaşımlar

Söz konusu araştırmada Sosyoloji, Antropoloji gibi disiplinlerde kullanılan Etnografya Yaklaşımından (insanı tanımak, tanımlamak, tasvir etmek) yararlanılmıştır. Coğrafyanın doğal ortam ve insan etkileşiminden kaynaklı konusundan ve insanın mekân ile ilişkisi göz önünde bulundurulduğu için bu yaklaşım coğrafya içinde kullanılmaktadır (Meydan, 2016). Nitel araştırma yöntemlerinden Etnografik Yaklaşım kültür çalışmalarında sıklıkla kullanılan yöntemdir. Etnografik araştırmada gözlem, görüşme, ikincil verilerden yararlanma, gibi birçok yöntem kullanılarak saha çalışması şeklinde yapılır.

Yaklaşımına göre amaç araştırılan kültürün temel özelliklerinin belirlenmesidir. Bunun için kültüre dâhil olmak gerekir yani etnografik çalışmanın temeli saha çalışmasıdır. Direk gözlem, katılımcı gözlem, kısa görüşmeler Etnografik yaklaşımda veri toplama tekniklerindedir (Arı ve Kaya. 2014).

Sınırlılıklar

Bu araştırma 2017-2018 yılları arasında Antalya ili Serik ilçesi idari sınırları içerisinde yaşayan Karahacılı yörüklerinin yerleştiği Sarıabalı, Belkıs, Deniztepesi, Üründü, Belpınar, Kürüş, Karadayı mahallelerini kapsamaktadır. Seçilen mahalleler Karahacılı Yörüklerinin nüfus olarak en fazla olduğu mahallelerdir. Bu mahallede yaşayan Karahacılı Yörüklerinin görüşmeler sırasında adreslerinde bulunmamaları, ailede bu konuda bilgi sahibi kimsenin bulunmaması ile adreslerinde buldukları halde siyasi içerikli olabileceği düşüncesi ile görüşmeyi reddetmesi ile sınırlıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA SAHASININ FİZİKİ ÖZELLİKLERİ

1.1. Yer Bilimi Özellikleri

Çalışma sahasının yeryüzü şekilleri yörük yaşamını ve ekonomik etkinlikleri doğrudan etkilemektedir. Mekânın özelliklerini anlamadan yörük kültürünü anlaşılması mümkün değildir. Somut bir mekân olgusu içinde somut bir zamanda yaşayan yörük aynı zamanda mekâna anlam katmıştır. Mekân ile bütünleşerek ihtiyaçları doğrultusunda mekâna şekil vermiştir (Meydan, 2016). Serik'te yaşayan Karahacılı yörükleri de mekânın kuzeye doğru engebese artan topoğrafyasında hayvancılık bir zorunluluk haline gelmiştir. Özellikle Sarıabalı ve Denizpesi mahallelerinden itibaren topoğrafyada değişimler gözlenmektedir. Sarıabalı ve Deniztepesi'nden kuzeye doğru gidildikçe yerleşmelerin vadi tabanlarına kurulduğu görülür. Bunun sebebi kireçtaşlarının bu alanlarda kayalıklar oluşturmasıdır. Vadide kurulan yerleşmelerde su ve otlak imkânlarının bulunması yörükleri bu alanlara çekmiştir. Sahada ulaşımda bu yerleşmelerin bulunduğu vadilerden sağlanmıştır.

İlçesinin yüzölçümü 1263³ kilometrekaredir. İlçeyi doğudan Köprüçay Nehri, batıdan Aksu Nehri, Kuzeyde Burdur ve Isparta güneyde ise Akdeniz çevreler. Sınırlar doğal olarak çizilmiştir. Serik ilçesi ile ilgili yapılan jeolojik bilgilere Toros Dağları için yapılan araştırmalardan ulaşıldı. Elde edilen bilgiler ışığında Toros dağ silsilesinin bugünkü halini alması çok uzun jeolojik zamanlara uzanmakta olduğu belirlendi. Toroslarda ilk kıvrılma hareketi Silüriyenden önceye dayanmaktadır. Orta Torosların doğu kesiminde en alt temeldeki şistlerin dahi kıvrılmış olması bunu kanıtlamaktadır. Devoniyen de ve Permokarboniferde Toroslar alçalır ve deniz bu alanların üzerini kaplar ve bu alanlarda oluşan kalın tabakalar Torosların ilk ünitesini oluşturur. Mezozoik başlarında şiddetli orojenik hareketlerle bölge yükselir. Bu orojenik hareket Torosların iskeletini oluşturur ve sonraki hareketler bu iskelete uyumlu olarak devam eder.

Üst Kretaese'de bölge alçalır ve deniz tekrar hâkim kuvvet olur. Deniz içerisi de kalker oluşumları farklı boyutlarda oluşmaya başlar. Bu kalker tabaka tüm Toros'lar üzerinde farklı boyutlarda ve farklı renklerde görmek mümkündür. Eosen'de ve Oligosen'de şiddetli orojenik hareketler sonucu Kretase Denizi dibinde tortullaşmış olan kalker tabakaları yükselir ve kıvrılır. Bu evreden sonra Toros Dağları ana hatları oluşmuş olup sonraki de önemlerde sadece bloklar

³ https://www.harita.gov.tr/images/urun/il_ilce_alanlari.pdf (15.11.2018).

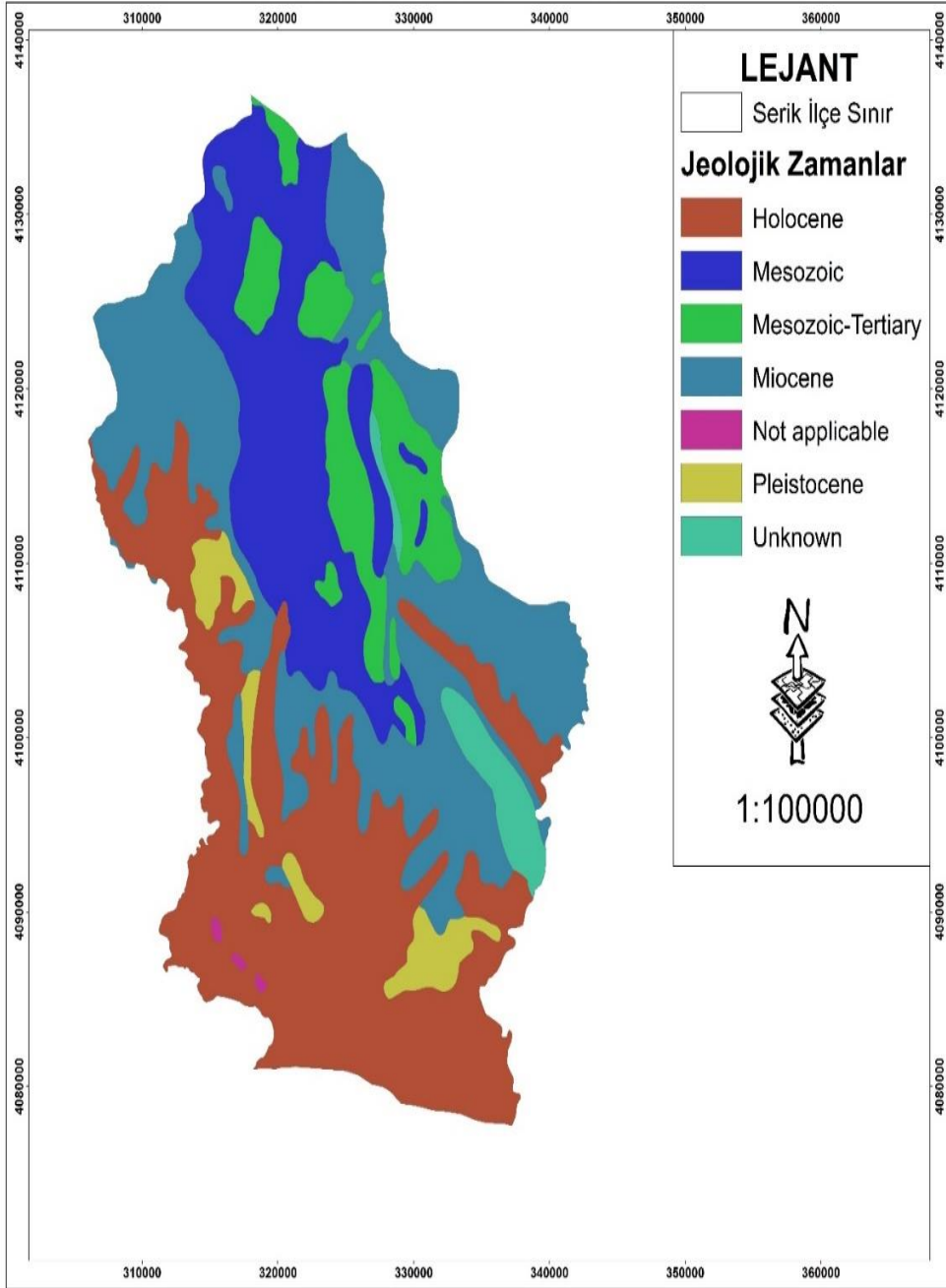
şeklinde yükselmeler gözlenmektedir. 4.jeolojik zaman olan Kuvaterner’de Toroslar içerisinde, sıradağların arasında delta ovaları, karstik tatlı su kaynakları olan göller oluşmuştur.

Oluşan bu ovaların çevresinde 50-100m yüksekliklerde dağ diplerinde, kum, çakıl ve alüvyon kümeleri burada oluşan göllerin dolma dönemlerinden kalan kalıntılarıdır. Tüm bu jeolojik süreçler Toros Dağlarının iskelet sistemini oluşturmuştur. Bu iskeletin bugünkü şeklini alması için biraz daha süreç gereklidir. (Saraçoğlu, 1989).

Toroslar üzerinde stratigrafik özellikleri ve kapsadıkları kaya birimleri bakımından farklı havza koşullarını yansıtan “birlikler” yer almaktadır (Özgül, 1976). Bolkar Dağı Birliği, Aladağ Birliği, Geyikdağı Birliği, Alanya Birliği, Bozkır Birliği ve Antalya Birliği olarak adlandırılan bu birlikler; metamorfizma özellikleri, kaya birimleri ve günümüzdeki yapısal şekilleri ile birbirlerinden ayrılır. Birlikler yüzlerce km yanal allakton devamlılık göstermektedirler. Toros dağlarında bu birliklerin tamamını görmek mümkündür.

Çalışma sahası; Geyik Dağı birliği ve Antalya birliği arasında kalmaktadır. Geyik Dağı birliği adını Geyik Dağından almıştır. Bu birliğin sınırları batıdan itibaren; Bey Dağları, Sultan Dağları, Anamas Dağları, Geyik Dağı, Hadım- Bozkır-Ovacık, Aladağ Doğusu, Feke, Saimbeyli, Tufanbeyli, Sarız (Kayseri) ve Munzur Dağları oluşturmaktadır. Geyik Dağı Birliği Kambriyenden Tersiyere kadar bütün sistemleri kapsayan birimler mevcuttur. Orta ve Üst Kambriyen yaşta alacalı renkli, yumrulu kireçtaşı birliği en yaşlı birimi oluşturur. Yumrulu kireçtaşları içerisindeki en alt şistlerde fosil bulunmamaktadır. Birliğin en üst birimi Üst Lütesiyen Üst Eosen olistostrom fasiyesi oluşturmaktadır. Birliğin içerisindeki kaya birimleri metamorfizma barındırmamaktadır. Antalya Birliği ise adını geniş yer kapladığı Antalya İlinden almıştır. Özgül’ün aktardığına göre birlik Brunn ve diğerleri tarafından Alakır Çayı, Tahtalı Dağı ve Çatal Tepe olmak üzere üç gruba ayrılmıştır. Birliğin özellikleri şunlardır; Boyutları çakıl boyutundan başlayarak daha büyük blok ve allokton kaya birimleri bulunur. Sığ ve derin deniz çökellerine ait bloklar bir arada bulunur. Kuşağın sadece güney kısmında yer alır. Geyik dağı birliğinin Eosen yaşta Olistostromu üzerinde alloktondur (Özgül, 1976).

JEOLOJİK ZAMAN HARİTASI

Harita 1.1 Jeolojik Zaman Haritası

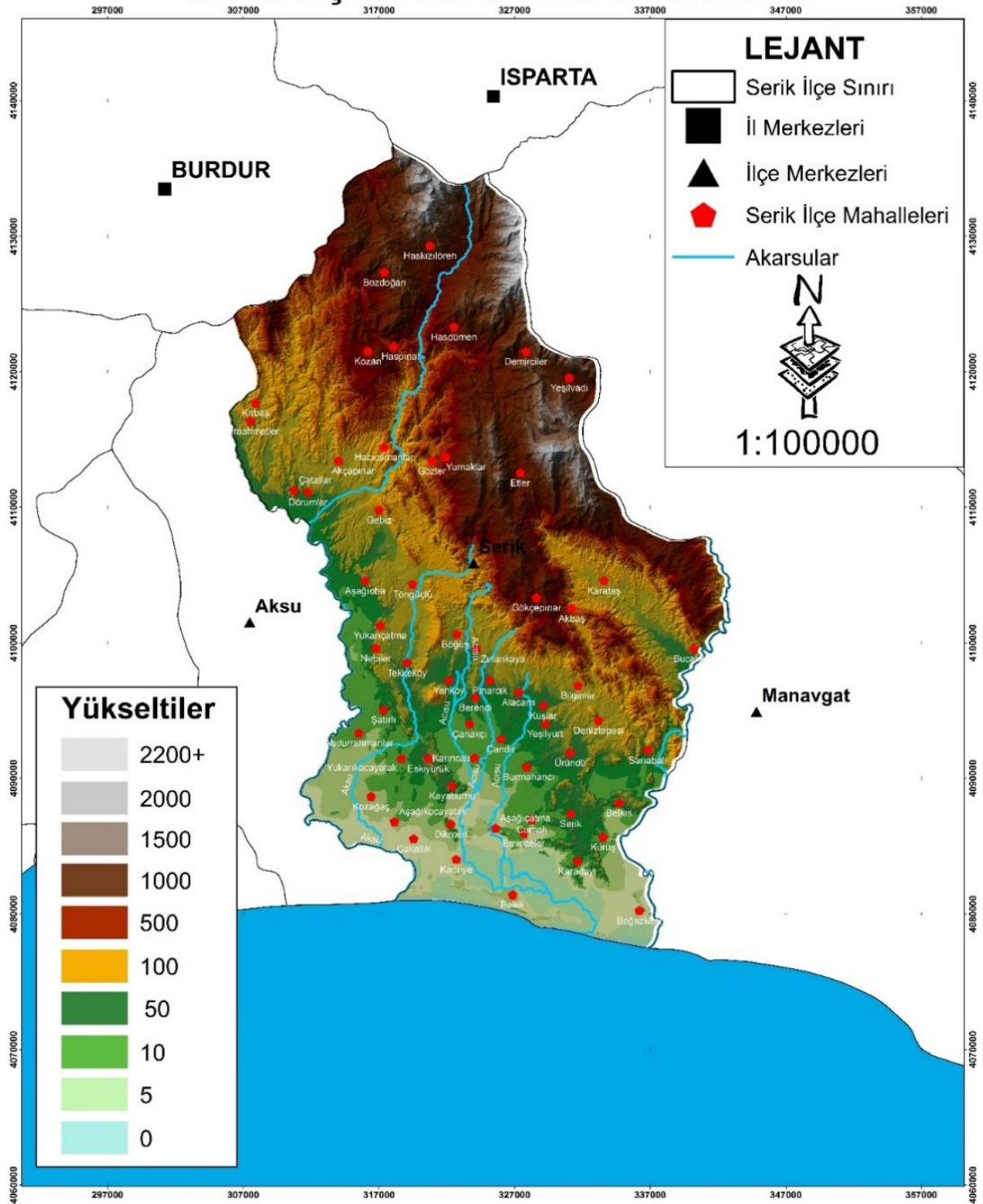
Toros Sıra Dağlarında özellikle Akdeniz Bölgesinin şekillenmesinde karstik aşındırmanın önemi büyüktür. Kalker başta olmak üzere tebeşir, dolomit, jips, kaya tuzu gibi kayalar su ile teması sonucu diğer kayalar ile kıyaslandığında daha fazla ve kolay erimektedir.

Bunun sonucunda diğer kayaçlardan farklı olarak oluşan şekillere karstik şekiller denir. Ancak karstik şekiller içinde en tipik örnekler kalker üzerinde yer alır (Doğu vd. 1994). Karstik şekillerin çoğunlukta olduğu bölgeye de karstik bölge denir. Karstik bölgelerde lapyra, dolin, uvala, polye, düden, obruk, traverten ve karstik vadiler yoğunluktadır (Zeybek, 2004).

Bu karstik şekilleri yer yer saf karstik örnekleriyle yer yer de akarsu aşındırmasıyla karışmış olarak arazide görmek mümkündür. Akdeniz bölgesi arazi yapısında en büyük payı karstik motifler alır. Çalışma alanı Batı Toroslar karst topoğrafyasına dâhil olmaktadır. Topoğrafya değişik morfolojik ve morfojenetik özellikleri olan karstik şekillerden oluşmaktadır. Gerilme -genişleme tektonik oluşumuna bağlı olarak Afrika levhası üzerine Teke Yarımadası ile belirgin olarak ilerlemiş olan Batı Toros karstı Torosların en genç birliklerinden ve ortoklan karbonatlı kayaçlardan oluşmuştur (Şenel, 1997). Ayrıca yapılan çalışmalar gösteriyor ki Batı Toroslarda karstlaşma sürecinde Neotektonik hareketler etkili olmuştur. Bölgede neotektonik dönem Orta Miyosen sonrası kuzey güney yönlü sonrasında kuzeydoğu-güneybatı ile kuzeybatı güneydoğu doğrultulu faylanma oluşmuştur. Orta Pliyosen-Kuvaterner döneminde düşey doğrultulu yapısal hareketler de görülmüştür. Batı Toroslarda en belirgin karstlaşma Eğirdir-Beyşehir-Antalya'da görülmektedir. Karst topoğrafyasının gelişimi sürecinde iklim değişiklikleri ve tektonik hareketler etkili olmuştur. Orta Miyosen bu karstlaşma sürecinin en yaygın olduğu tektonik polyelerin oluşum dönemi olarak kabul edilmektedir. Ancak dönem içerisinde meydana gelen kuraklık sonucu oluşan şekiller fiziksel çözülmenin şiddetiyle karstik süreç yavaşlamış kesintiler meydana gelmiştir. Bugün bu karstik alanlar araştırma sahasında birden fazla karstik kaynağın ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Karstik kaynakların yoğunlukta olması yörüklerin bu alanları tercih etmesine neden olmuştur (Somuncu,2005). Çünkü yörük yerleşmelerinde en önemli unsur sudur. Yörükler suyun bulunduğu sahalara yerleşirler. Bu sahalarda hayvanlar için hem su kaynağı hem de otlak bölgedir. Karstik suyun varlığı çayır ve otlak alanların oluşmasına imkân sağlamıştır.

Pliyosen başlarından itibaren ilçede nemli ve yağışlı iklim hüküm sürmeye başlamıştır. Karst oluşumuna elverişli bu dönemde karstlaşma yanal yönde gelişmiştir. Nemli iklim sonucu flüvyal süreçler devreye girmiş ve arazi deniz seviyesine yakın seviyelere inmiştir. Dönem sonunda flüvyo-karstik şekiller oluşmuştur. Yanal doğrultulu oluşum sonucunda güneyde seviye düşerken kuzeyde kubbeleşme şeklinde oluşumlar görülmeye başlanmıştır. Nemli iklim karstlaşmayı hızlandırırken güneyde çanaklaşmalar görülmüştür. Antalya çevresindeki traverten oluşumları Pliyosen dönemi kalıntıları sayılmaktadır. Jeolojik dönemler boyunca kurak dönemlerde kesintiye uğrayan karst topoğrafyası günümüzde de devam etmektedir. Ancak 1500 m ve üzeri seviyelerde fiziksel çözülmenin varlığı süreci kesintiye uğratmakta ve oluşmuş karst topoğrafyasına da zarar vermektedir (Güneysu, 1993).

SERİK İLÇESİ TOPOĞRAFYA HARİTASI

Harita 1.2 Serik İlçesi Topoğrafya Haritası

1.2. İklim Özellikleri

Türkiye'nin orta kuşakta bulunması, ortalama yükseltisinin ve engebenin az olması yer şekillerinin kısa mesafelerde değişmesinden dolayı iklim çeşitliliği fazla olan bir ülkedir. Ülkemizde görülen iklim ekonomik faaliyetler üzerinde belirleyici olmuştur. Özellikle göçebe yörük yaşamında iklim bu yaşamsal faaliyetlerin gerçekleşmesinde etkilidir. Yazın deniz seviyesinde yukarı doğru çıkıldıkça sıcaklık azalırken, kışın da deniz seviyesine doğru inildiğinde sıcaklık artar. Buradan anlaşıldığı iklim olayları insanların yaşamını biçimlendirmiştir. Türkler yazı yüksek kışı da alçak yerlerde geçirmişlerdir. Yörüklerim yaşamları bu iklimsel olaylara gör şekillenmiştir (Sarı ve Tepeli, 2003).

Serik bulunduğu coğrafi konumdan dolayı Akdeniz ikliminin etkisi altındadır. Yazın 25-35 °C sıcaklığa ek olarak sineklerin de artmasından dolayı sahada yörükler için yaylacılık zorunlu hale gelmiştir. Karahacılı yörükleri de bu sıcaklığın artması ve yaz aylarında vejetasyonun kesintiye uğramasından dolayı Dumanlı yaylasının ovalık su kaynakları bakımından zengin alanlarına göç etmektedirler.

Araştırma sahasında kıyı kesim ile 2500 m arasındaki yükseltide birçok iklim özelliği görülmektedir. Ancak genellikle Akdeniz iklimi hâkimdir. Bölgeyi sınırlayan dağlık kütleler Akdeniz ikliminin iç bölgelerde özellikle kuzeye doğru etkisini kaybetmesine yol açmıştır. Kuzey kesimlerde etkili olan Akdeniz Dağ İklimi belirgin yaz kuraklığı ile diğer dağ iklimlerinden 3-5ay kar yağışı ile Akdeniz iklimi özelliklerinden farklılaşmaktadır. (Eren, 2006). Akdeniz kıyılarından dağlık alanlara geçildiğinde kıyıda görülen nemlilik sürmekte ancak artan yükseltiye bağlı olarak kışlar daha sert geçmektedir. Kurter Akdeniz'den orografik nedenlerle ayrılmış olan bu alanları geçiş alanı olarak görmüş ve "Bozulmuş Akdeniz İklimi" olarak nitelendirmiştir (Kurter, 1979). Bu iklimin esas Akdeniz ikliminden farkı sıcaklık ortalamalarının düşük olması ve kar yağışının görülebilmesidir. Bu iklimin görülmesinde etkili olan temel faktör dağların uzanışıdır. Kıyıya paralel olarak uzanan bu dağlarda kuzeye doğru yükselti artmakta ve sıcaklık değerleri düşmektedir. Düşen sıcaklık vejetasyonu da etkilemektedir. Burada kıyıda farklı bitki desenleri gözlenmektedir.

Tüm bu durumlara ek olarak Akdeniz ikliminin yaz kuraklığı daha da hafif yaşanmaktadır. Çalışma sahasında bulunan meteoroloji istasyonunda 2015 yılından itibaren veri girişi bulunduğu için Antalya merkezin parametrelerini aldık. Karşılaştırma yapıldığında Serik ve Antalya arasında belirgin iklimsel farklar bulunmamaktadır.

Tablo 1.1 Serik Uzun Yıllar Ortalama İklim Verileri

İklim Verileri	AYLAR											
	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A
Ortalama sıcaklık	9.9	10.5	12.7	16.2	20.5	25.3	28.4	28.2	24.8	20.1	15.1	11.4
Ortalama En Yüksek sıcaklık	14.9	15.5	17.9	21.3	25.6	30.8	34.1	34.0	31.0	26.5	21.2	16.7
Ortalama En düşük Sıcaklık	6.0	6.4	8.0	11.2	15.1	19.6	22.6	22.6	19.3	15.2	10.7	7.5
Ortalama Güneşlenme Süresi (saat)	5.2	5.6	6.5	8.1	10.6	11.4	12.1	11.4	10.0	8.1	6.3	5.0
Ortalama Yağışlı Gün Sayısı	12.8	10.8	8.8	6.7	5.3	2.5	0.6	0.6	1.8	5.6	7.5	12.1
Aylık Toplam Yağış Miktarı Ortalaması	263.3	156.2	96.8	52.5	31.5	9.4	2.5	2.7	14.5	72.0	131.4	261.1
Ortalama Nem	66.1	64.6	67.0	68.5	66.6	59.0	56.9	60.1	60.1	61.2	65.2	67.7
Ortalama Rüzgâr Hızı	3.2	3.4	3.0	2.8	2.4	2.8	2.7	2.4	2.5	2.5	2.7	2.9

1.2.1. Sıcaklık

Bölge kış mevsiminde Baltık ve Atlantik kaynaklı maritim polar ve Sibirya kaynaklı kontinental polar hava kütlelerinin etkisindedir. Kış mevsiminde kuzeyden Akdeniz'e doğru gelen soğuk hava kütleleri ile güneyden gelen karasal ve denizel tropikal hava kütlelerinin karşılaştığı için doğu-batı doğrultulu depresyonlar oluşmaktadır. Depresyonlara bağlı olarak yağış miktarı artmaktadır. Bölgenin kuzeyindeki yükseltisi fazla olan sahalarda maritim polar hava kütlesi kar yağışlarına sebep olmaktadır. Yaz mevsiminde ise kışın aksine daha sakindir. Polar cephenin kuzey enlemlere gerilemesiyle dinamik Asor Antisiklonu Avrupa üzerinden yayılmaktadır. Buna bağlı olarak sahada tropikal hava kütleleri hâkim olmakta ve yaz mevsimi kurak geçmektedir (Sağdıç ve Bozyiğit, 2009).

Araştırma sahasında yıllık sıcaklık değerleri güneyden kuzeye, kıyılardan iç kısımlara doğru düşmektedir. Serik kıyı şeridi boyunca, vadi tabanlarında Akdeniz iklimi görülürken yüksek sahalarda Yüksek dağ iklimi daha da yükseklerde Karasal iklim hâkim olmaktadır. Bölgedeki önemli yükseltiler kuzeyden güneye doğru; doğuda Anamas Dağı (2368), Dedegöl Dağı (2292), Kartoz Dağı (2320m), Dumanlı Dağı (2333m), Derme Dağı (2153m) batıda; Dulup Dağ (2046m), Kuyucakdağ (2337m), Sarpdağ (2548m), Bozburun Dağı (2505m)'dir

(Çiçek ve Ertan, 2011). Bu yükselti değişimine paralel olarak dağ yamaçlarında 8 C olan değer zirvelere doğru daha da düşmektedir.

Antalya’da maksimum sıcaklık 1977 yılında 45 °C olarak ölçülmüştür. 10 Ocak 2005 de 22 0C ile ocak ayında ölçülen en yüksek sıcaklık olarak tarihe geçmiştir. Minimum sıcaklık olarak da -4 0C ile 2004 yılında ölçülmüştür (Sarı, 2008). Serik’te yıllık ortalama sıcaklık 18 C olarak ölçülmüştür. Ancak bölgenin coğrafi yapısı doğrultusunda iç kesimlere doğru deniz etkisinden uzaklaştıkça bu değer düşmektedir. Araştırma sahası ortalama aylık değerler için en sıcak ay Temmuz ayıdır. Temmuz ayında ortalama sıcaklık 28,1 °C’dir. En soğuk ay ise ocaktır ve sıcaklık 9,5 °C’dir. Ortalama sıcaklığı 15-18 °C olan tipik bir Akdeniz iklimi özelliklerini saha içerisinde görmek mümkündür. Saha da en düşük sıcaklıklar 2992 m’deki Dedegöl Dağlarında ölçülmektedir.

1980-2018 yılı sıcaklık verileri incelendiğinde aylık ortalama sıcaklık en fazla 28,6 °C ile temmuz ayında ölçülmüştür. Aylık maksimum sıcaklık da gene 45 °C ile temmuz ayında ölçülmüştür. Aylık en düşük sıcaklık -4 °C şubat ayında yaşanırken aylık maksimum deniz suyu sıcaklığı 30,5 °C ile ağustos ayında en düşük sıcaklık mart ve ekim aylarında 0 °C olarak ölçülmüştür. Sıcaklığın en yüksek seviyeye temmuz ayında ulaşip deniz sıcaklığının en fazla olduğu ayın ağustos olmasının sebebi ısı birikimidir.

Tablo 1.2 Serik Ortalama Sıcaklık Verileri

1980-2018 SICAKLIK PARAMETRELERİ													
	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	YIL
Aylık Ortalama Sıcaklık(°C)	9.7	10.4	12.7	16.2	20.5	25.4	28.6	28.5	25.2	20.4	14.9	11.2	18.6
Aylık Maksimum Sıcaklık (°C)	22.0	26.7	28.2	34.6	37.6	44.6	45.0	43.3	41.2	37.7	33.0	25.4	45.0
Aylık Minimum Sıcaklık (°C)	-3.0	-4.0	-1.6	1.4	6.7	11.1	14.8	16.5	10.6	4.9	0.8	-1.9	-4.0
Aylık Maksimum Deniz Suyu Sıcaklığı (°C)	19.4	18.0	18.2	20.8	26.2	27.8	30.4	30.5	30.1	27.9	25.6	22.8	30.5
Aylık Minimum Deniz Suyu Sıcaklığı (°C)	14.8	13.8	0.0	15.2	16.0	19.6	22.2	9.4	24.4	0.0	16.6	15.2	0.0

1.2.2. Yağış

Ülke genelinde yağışın dağılışıyla ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Bunlardan ilki 1944 yılında Aykol tarafından yapılmış ve yağış konusuyla ilgili bir şema çizilmiştir. Türkiye üç ana yağış rejimine ayrılmıştır. Bunlardan ilki her mevsim yağışlı en yüksek yağış değerine sonbaharda ulaşan Karadeniz Yağış Tipi diğeri kışları yağışlı, yazları kurak en fazla yağışı ocak yada şubat ayında en düşük yağış temmuz, ağustos ayında alan Akdeniz Yağış Tipi ve sonuncusu da en fazla yağış alan mevsimi ilkbahar, en düşük yağışı kış sonunda alan Kara İçi Tipi'dir. Bu üç yağış tipi de kendi içinde alt bölümlere ayrılmıştır (Aykol, 1944).

Akdeniz'de kış mevsimi Asor yüksek basıncının güneye doğru ilerlemesiyle başlar. Kasım ayının sonlarına doğru Orta Asya ve Doğu Avrupa'da basınç değerleri yükselir. Akdeniz bu dönemlerde karalardan daha sıcaktır (Temuçin, 1990).

Çalışma sahasında görülen yağış rejimi akdeniz yağış tipidir. Buna göre bölgede kasım ayından itibaren Akdenizden gelen nemli ılık hava kütesine maruz kalır. Kuzey kökenli polar hava ile güney kökenli tropikal havanın karşılaşmasıyla kış ayında şiddetli yağış oluşumları görülür. güneybatıdan gelen cepheler kuzeydoğuya doğru sokulurken Toros dağlarına çarpar ve yükselerek orografik yağışlar meydana gelir. Özellikle bakı gören güney yamaçlarda yağışın şiddeti artar. Yazın ise Arabistandan gelen kuru havanın etkisinde kalır (Yılmaz, 2008). Yıllık ortalama yağış miktarı 600-1200 mm, günlük yağışlarda ise 8-12mm arasında değişmektedir. Sahil boyunca ise ortalama 10523 mm'dir. Bu değer 97.5 mm si nisan-eylül 954.8 mm'si de diğeri dönemlerde düşmektedir. Yüzdellik diliminde baktığımızda kıyı kesimlerde yağışın %56.8'i kışın, %17.0 ilkbaharda,%1.1'i yazın,% ve %25.1'i sonbaharda; yükseltinin arttığı kuzey kesimlerde ise %43.1'i kışın, %26.8'i ilkbaharda, %10.2'si yazın ve %19.8'i sonbahar mevsiminde düşmektedir (Dinç vd., 2016). Yıllık ortalama nem değerlerine bakıldığında bağıl nem oranı %62 civarında olduğu görülmektedir. Sahanın Akdenize olan konumundan dolayı denizel etkiye açıktır. Bu yüzden bağıl nem oranı sene boyunca yüksektir. Maximum değer aralık ayında %67 minimum değer ise temmuz ve ağustos aylarında %58 olarak ölçülmüştür.

Tablo 1.3 Serik Yağış Verileri (mm)

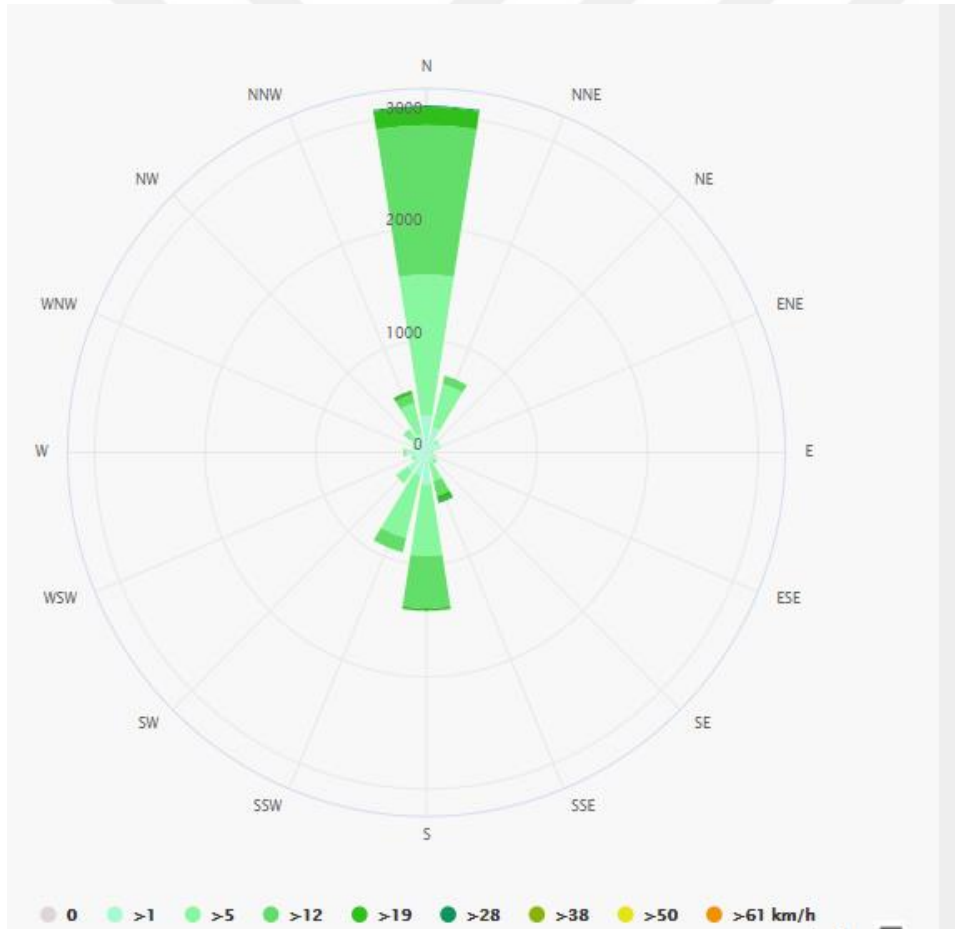
1980-2018 YAĞIŞ PARAMETRELERİ													
	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	YIL
Aylık Ortalama Nispi Nem (%)	66.5	65.3	66.5	68.1	66.5	59.4	57.6	59.8	60.1	60.4	65.2	68.2	63.6
Aylık Ortalama Bulutluluk Miktarı (8 Okta)	3.5	3.5	3.3	3.2	2.7	1.5	1.0	1.0	1.2	2.1	2.8	3.5	2.4
Aylık Açık (Bulutsuz) Günler Sayısı Ortalaması	10.10	8.90	10.30	9.30	11.8	20.1	25.1	25.4	22.7	17.6	12.9	10.2	184.4
Aylık Toplam Yağış Ortalaması	207.2	129.1	102.7	62.8	35.9	10.7	5.0	4.3	14.9	76.1	165.5	245.1	1059.3
Aylık Maksimum Yağış	180.6	111.9	161.1	142.4	87.6	62.8	32.5	27.8	52.2	190	220.2	228.6	228.6
Aylık Yağmurlu Günler Sayısı Ortalaması	12.46	11.08	9.72	8.18	6.67	3.03	1.13	0.56	2.41	6.10	8.92	12.33	82.59

1.2.3. Rüzgâr

Serik ve çevresinde yüksek dağlık kütlelerin varlığı rüzgârın yönünü etkilemiştir. Araştırma sahasının delta ovası üzerinde yer alması güney yönlü meltemlerin bölgeye girişini kolaylaştırmıştır. Araştırma sahasında rüzgâr yönleri mevsimlere göre değişiklik göstermektedir. Ancak Antalya da hâkim rüzgâr yönü kuzeydir. Özellikle kurak geçen yaz aylarında deniz meltemleri sahada nefes alma açısından hayati öneme sahiptir. Ancak yazın kuzeyden gelen ve kurutucu etkiye sahip olan poyraz buharlaşma hızını arttırmakta ve canlıların su kaybetmesine sebep olmaktadır.

Tablo 1.4 Serik Rüzgâr Parametreleri

1980-2018 RÜZGÂR PARAMETRELERİ													
	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	YIL
Aylık Ortalama Rüzgâr Hızı (m÷sn)	3.3	3.4	3.1	2.8	2.5	2.8	2.7	2.5	2.6	2.6	2.7	3.1	2.8
Aylık Maksimum Rüzgâr Yönü ve Hızı (m÷sn)	SSE 43.2	SSE 35.0	S 31.6	NNW 26.0	NW 21.5	NNW 21.8	NW 20.1	WNW 24.8	NNW 22.2	N 24.2	S 28.4	SE 28.6	SSE 43.2
Aylık Hakim Rüzgâr Yönü ve Yüzdesi (%)	NNW 26.96	NNW 25.04	NNW 22.11	NNW 18.68	NNW 16.80	NNW 16.30	NNW 14.95	NNW 14.32	NNW 17.44	NNW 23.30	NNW 24.86	NNW 25.93	NNW 20.56

Şekil 1.1 1980-2018 Yılları Arası Serik Rüzgâr Diyagramı

Kaynak: Antalya Meteoroloji Müdürlüğü

1.3. Hidrografik Özellikler

Bağımsızlık anlayışından dolayı Karahacılı yörükleri iskân politikalarına uyum sağlayamamış ve sürekli hareket halinde olmayı tercih etmiştir. Bu tercih doğrultusunda Serik'e gelip yerleşim yeri olarak benimsenmesi ve bu mekân üzerinde yerleşik hayata geçilmesinin elbette birçok coğrafi sebebi bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi su kaynaklarının varlığı, iklim, toprak ve bitki örtüsünün yörük yaşamına uygun olmasıdır. Su tarih boyunca yerleşme seçiminde en önemli unsur olarak varlığını korumaktadır. İlk medeniyetler suyun bulunduğu alanlarda kurulmuştur. Konargöçer hayat tarzı benimseyen Karahacılı yörüklerinin Serik'te ilk yerleştikleri yer; Serik'in doğusu Köprüçay Nehri kıyılarında yer alan Kilimli Köyü olmuştur. Köpüçay nehri Manavgat ve Serik sınırını oluşturmaktadır. Kilimli köyü Karahacılı yörüklerin ücret karşılığında satın alıp yerleştikleri ilk yerdir. İdari sınır olarak Manavgat'a bağlı olmasına rağmen ekonomik ve sosyal hayat bakımından Serik ile iç içe olan bu yerleşim yeri Köprüçay nehri ile Serik'ten ayrılmaktadır. Nehir üstünde bulunan bu köyde özellikle kış aylarında yağışın artmasıyla taşkınlar yaşanmaktadır. Taşkınlar ve zaman içerisinde Karahacılılara mekânın dar gelmesinden dolayı Karahacılılar bu köyden Sarıabalı Belkıs köylerine gelmişlerdir. Kilimli ile bu köyler yakın mesafede bulunmaktadır. Bu yüzden göç hızlı ve kolay olmuştur. Göç hareketiyle birlikte Sarıabalı'ya gelen karahacılılar buradan Belkıs köyüne de dağılmışlardır. Sarıabalı ve Belkıs köyleri kuzey güney doğrultuludur. İki köy arasında Sarıabalı köyü idari sınırları içerisinde yer alan Karagöl hayvancılık için önemli olan su ihtiyacını karşılamıştır. Hayvancılık açısından Sarıabalı'nın fiziki şartları Kilimli'ye göre çok daha iyi durumdaydı.

Sarıabalı'da dağ eteklerine yerleşen yörükler ovada tarımsal faaliyet yapmışlardır. Bu dönemde hayvanların akşam kalacak ağılları olmadığı için dağlık alandan faydalanılmıştır. Her oba kendine bir oluk çevresinde korunaklı bir taş bir boğaz ya da dağ eteği bulmuştur. Buralarda geceleri barınan sürüler gündüz saatlerinde ormana sürülmüştür. Bugün hala Sarıabalı Köyünü Karahacılı yörükleri oluşturmaktadır. Hala sürüleriyle birlikte göçebe yaşamını sürdüren yörükler bulunmaktadır. Ancak köyün büyük çoğunluğu yerleşik hayata geçmiştir. Yerleşik hayata geçen bu yörüklerin temel geçim kaynağı tarımdır. Kısmi olarak da kıyı kesimde turizm yapılmaktadır.

Köy sınırını oluşturan Köprüçay nehrinin suları tarım alanları ve elektrik için çok önemlidir. Köprüçay nehri üzerinde toplam 6 tane HES bulunmaktadır. Bunlardan Serik sınırları içerisinde Karakaya ve Zincirli HES bulunmaktadır. Köprüçay nehri suları toplam 12 farklı kanal sistemiyle ilçe yerleşmelerine tarımda kullanılmak üzere dağıtılmaktadır.

Tarım ile uğraşan yörükler Aksu ve Köprüçay nehirlerinin suyunu kanallar ile taşıyarak tarımda kullanmaktadır. Köprüçay nehri ne en yakın yerleşim yeri Sarıabalı Belkıs köyleridir. Bu köylerin bazı mahallelerinin kimi yerlerde nehir ile arasında mesafe bulunmamaktadır. Nehir üzerinde kurulu restoranlar portakal bahçeleri bulunmaktadır. Köprüçay nehrinin sularını; Boğazkent, Karadayı, Belkıs, Sarıabalı, Bucakköy, Deniztepesi, Üründü, Burmahancı, Pınarcık, Yanköy, Zırlankaya, Tekke, Karataş, Belek, Aşağıçatma, Eminceler, Kadriye, Aşağıkocayatak, Çandır, Eskiörük, Belendi, Hapıllar, Büğüş köyleri Aksu Nehrinin ise; Gebiz, Töngüşlü, Zeynekler, Nebiler, Kumköy Kozağacı köyleri tarımda kanallar yardımıyla suyu taşıyarak kullanmaktadırlar.

Serik bölgesi Aksu ile Köprüçay Nehirleri arasında kalmaktadır. Ana akarsuları bu iki nehirdir. Aksu Nehri Kırbaş, Çatallar, Aşağıoba, Nebiler, Abdurrahmanlar, Yukarıkocayatak, Kozağaç, Aşağıkocayatak, Çakallık ve Kadriye köyleri ile sınır oluşturmaktadır. Köprüçay Nehri ise Manavgat yönünde Bucakköy, Sarıabalı, Belkıs, Karadayı ve Boğazkent köyleri ile sınır oluşturmaktadır. Ayrıca araştırma sahasında Beşgöz, Üründü, Acısu dereleri bulunmaktadır.

1.3.1. Köprüçay

Köprüçay ırmağı Isparta Antalya sınırları içerisinde yer alan araştırma sahasının doğu sınırını oluşturmaktadır. Irmak Isparta il sınırları içerisinde doğmaktadır. Birçok dereyi içerisinde alarak gelir. Manavgat'ın Derme yaylasındaki derelerin birleşmesiyle büyür, Çay içi adını alır. Düzağaç ve Zerk köyleri arasındaki diğer dereler bu çaya katılır. Oluk köprü mevkiinde derinleşir. Yardibi, Köylüler, Yarış köyleri önünde Kısık'ı da geçtikten sonra Boynuzlu Bük mevkiinden dört mevsim Boğazak civarından Akdeniz'e ulaşır. Köprü Çayı ovaya inmeden önce üst kısımlarda düdenler ile beslendiği için suları durudur ve alüvyon miktarı daha azdır. Aksu Nehri kadar olmamakla birlikte Köprü Çayı'nın da taşkın zamanları vardır. Bu zamanlarda Belkıs harabeleri ada görüntüsüne almıştır. Serik Çakış arası birçok alan sular altında kalır.

Ayrıca Köprüçay Oluk Köprüden aşağı yani güneye doğru kereste taşımacılığı için kullanılır. Kısık 'ta iki tarafı dik yarlardan geçtiği ve yer yer kayalıklar bulunmasından dolayı keresteler kırılmasına sebep olur. Denize 7-8 km yaklaştığı alanlarda küçük deniz araçlarıyla keresteleri izlemek mümkündür. Topoğrafyada kuzey- güney doğrultulu belirgin gidişler mevcuttur. (Saraçoğlu, 1989). Epirojenik hareketler nedeniyle bölgede çok derin açılmış vadiler bulunur. Köprü çay havzasının kuzey ucundan güneydeki Sağırini bölgesine kadar pek çok yerde bu dar ve derin 'V' şeklindeki vadiler boyunca akmaktadır (Çiçek ve Ertan, 2011).

Tablo 1.5 Köprü Çay Nehri Yıllara Göre Akım Değerleri

KÖPRÜ ÇAY NEHRİ YILLARA GÖRE AKIM DEĞERLERİ						
	MİNİMUM		METREKÜP (M ³)		MAXİMUM	
	2015	2017	2015	2017	2015	2017
EKİM	29,600	36,600	42,000	37,900	98,000	39,000
KASIM	49,000	35,800	57,500	39,000	69,800	153,000
ARALIK	46,200	35,800	121,000	40,800	1244,000	129,000
OCAK	107,000	39,900	258,000	88,600	1378,000	264,000
ŞUBAT	97,000	40,800	177,000	87,700	381,000	127,000
MART	104,000	78,800	208,000	143,000	1099,000	435,000
NİSAN	103,000	89,200	156,000	115,000	349,000	196,000
MAYIS	65,000	82,700	94,300	97,300	111,000	166,000
HAZİRAN	49,000	54,700	61,800	95,900	76,200	191,000
TEMMUZ	51,500	43,300	65,100	54,300	77,500	108,000
AUSTOS	53,500	38,800	56,300	40,500	59,000	45,100
EYLÜL	40,200	36,200	46,300	37,700	53,500	43,300

Köprüçay Nehri suları Serik'te DSİ tarafından sadece tarımsal amaçlı olarak kullanılmaktadır. Köprüçay 1979 yılında hizmete açılmıştır. Nehir'e bağlı ilçe sınırları içerisinde 5 tane yüksek kodlara terfi edebilen pompa bulunmaktadır. Bunlar; Akbaş Göleti ve sulaması, Bucakköy-Akbaş-Karataş pompa sulaması, Köprüçay sulaması, Köprüçay ek sahalar sulaması,

Deniztepesi-Zırlankaya pompa sulamasıdır. Bu pompalar ile köylere su temin edilmekte tarımda devamlılık sağlanmaktadır. Köprüçayın Serik sınırları içerisinde kalan kısmı ile 12.000 hektar sulanabilir arazi bulunmaktadır.

Fotoğraf 1.1 Köprüçay Nehri (Sarıbalı Köyü)

1.3.2. Aksu Nehri

Toplam uzunluğu 156 km olan Aksu Nehri Akdeniz Bölgesi'nde, Isparta İli Aksu İlçesinin kuzeybatındaki Anamas Dağları'nın güneyinden doğar. Bu nehir Eğirdir gölünden çıkarak Antalya sınırına girinceye kadar; karstik arazi içerisinde güneydoğuya doğru kıvrılarak Gebiz mevkiinden Göksu ve Kırkgeçit, Küçükaksu ve Melli mevkiinde Bulanık ve Karacaören, Kavacık deresini Solaklı civarında Sarısu alıp Boztepe Kumköy civarından düz ova içerisinde yaylar çizerek Akdeniz'e katılır. Isparta ili için kereste taşımacılığına uygundur.

Saraçoğlu Aksu Nehri için derinliğinin 5 ile 6 km arasında olduğunu suyunun sürekli bulanık ve hızlı aktığından bahsetmektedir. Ayrıca nehrin taşıdığı zamanlar her iki tarafta da 15 km'yi bulan ve geçen arazilerin göl gibi su içinde kaldığını su çekilince geride çok verimli toprakların kaldığını belirtmiştir (Saraçoğlu, 1989).

Aksu, Köprü ve Acısu nehirleri Akdeniz'den birkaç kilometreye kadar balık avcılığı için uygundur. Acısu derinliği daha fazla olduğu için kışın derelerin sel getirdiği mevsimlerde çok fazla balık yakalanır. Nehir sınırları boyunca Sulu Tekke, Koparan Çiftliği, Koducak'da tarla sulaması amacıyla nehirden faydalanılır. Diğer nehirler arazi seviyelerinden aşağıda olması yazın kurumasından dolayı arazi sulamada kullanılamamaktadır. Nehrin kolları; Küçük Aksu, Kırkgeçit deresi, Akçay deresi, Küçüköz ve Bottom dereleridir. Bu yan kollarında kendi içerisinde irili ufaklı başka yan kolları da bulunmaktadır. Aksu Nehri üzerinde toplam 9 tane

HES bulunmaktadır⁴. Ancak bunlar Serik sınırları içerisinde bulunan yoktur. Aksu nehrinin de Köprüçay gibi suları tarımsal amaçlı kullanılmaktadır. Ancak ilçenin batı kısmında bulunan bu nehir çevresinde doğu tarafı kadar yoğun tarımsal faaliyet bulunmamaktadır. Aksu nehrinden toplam 6 tane su pompası bulunmaktadır. Bunlar; Serik-Büğüş göleti sulaması, Küçük Aksu baraj sulaması, Serik-Yumaklar sulaması, Serik- Hacıosmanlı sulaması, Serik-Kırkgeçit gölet sulaması, Serik-Demirciler gölet sulamasıdır.⁵

Tablo 1.6 Aksu Nehri Yıllara Göre Akım Değerleri

	Minimum			Metreküp (M ³)			Maximum		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Ekim	0,650	4,590	1,620	19,700	28,300	21,100	39,100	63,000	57,700
Kasım	0,486	4,880	0,752	13,200	39,400	16,300	26,000	72,800	64,300
Aralık	0,486	0,365	0,426	12,600	18,100	15,700	77,100	45,400	54,600
Ocak	0,957	0,365	0,954	17,500	13,600	11,400	196,000	78,700	33,600
Şubat	1,210	1,220	0,778	17,100	13,500	6,660	230,000	68,200	25,100
Mart	5,040	1,350	0,150	23,000	13,300	5,790	75,800	38,800	32,700
Nisan	26,800	1,490	0,118	49,600	22,100	6,890	60,500	37,400	19,700
Mayıs	0,547	17,700	0,365	25,500	31,100	8,500	51,000	51,000	33,200
Haziran	10,200	19,100	5,750	20,500	29,700	19,900	40,100	33,600	31,300
Temmuz	2,270	9,830	12,400	20,700	30,200	23,400	32,200	35,300	34,200
Austos	2,710	5,240	0,957	29,700	28,000	22,800	49,800	53,300	48,600
Eylül	0,486	11,300	0,957	20,800	27,200	19,000	36,100	56,600	44,400

Akbaş Deresi; Gebizin Ağılı yayla tarafından itibaren çift taraflı olarak Akbaş'a oradan Karataş köyü önünden geçip Bucakköy yanından Köprü çayına karışır. Yani Köprüçay Nehrine karışan bir koldur. Akbaş deresine aynı zamanda Koca Dere de denilmektedir. Bu derenin sularından bir gölet oluşturulmuştur. 2017 yılında hizmete açılan gölet yaklaşık 730 hektar sulama kapasitesine sahiptir.⁶ Sulama sistemi borulu kapalı basınçlı sistemdir. Akbaş ve Karataş tarım arazilerinde bu göletin suları kullanılır. Ürünü Deresi; Hacı Kayasından başlayarak Yemiş Tahta civarından Ürünü köyünden geçen dere Burmahancı Ayanos

⁴ Serik İlçe Su İşleri Müdürlüğü Dökümanları,2018.

⁵ Serik İlçe Su İşleri Müdürlüğü Dökümanları,2018.

⁶ Serik İlçe Su İşleri Müdürlüğü Dökümanları,2018.

tarafından gelen başka bir dere ile birleşip Karadayının Tuzla Burnu önünde Acı Su deresine karışır. Acı suyun yan koludur. Bu dere içinde arazideki fazla suyun tahliyesi amaçlı kullanım söz konusudur. Acısu Deresi; Yerleşik hayata geçmiş geçim kaynağı tarım olan yörükler için ekonomik getirisi düşük bir deredir. Dere drenaj amaçlı kullanılmaktadır. Büğüş Dağlarından başlayarak Yanköy yanında Çorlan adını alan dere Pınarcık tarafından gelen dere ile Karıncalı Köyünün Tehneli kemeri altında birleşerek Kayaburnu, Kadriye köylerinden geçerek Acı Su adını alıp Doğuya doğru Boğazak ovasından Akdeniz'e katılır. Dere sayesinde kullanılan fazla suyun tarla içeresinden taşınması ve taban su seviyesinin düşürülmesi için kullanılır. Tarım arazisinde fazla bulunan suyun tahliyesi için DSİ tarafından açılan tahliye ve drenaj kanalları bu dereye aktarılmaktadır. Dereye irili ufaklı birçok yan kol katılmaktadır. Dere farklı bölgelerde farklı isimler almaktadır. Beşgöz Deresi; Aksu nehrine karışan bu kol Gebizin Yumaklar köyü dağlarından doğar. Sal, Tekke, Koparan Çiftliği, Aralık köyünden geçerek Hamzalı ve Boztepe'nin Çalka deresi ile Kumköy civarından Akdeniz'e dökülür. Üzerinde beş gözü bulunan bir kemer olduğu için bu ismi almıştır. Günümüzde kemerlerden dört tanesi ayaktadır.

1.4. Bitki Örtüsü Özellikleri

Bir bölgenin iklim, toprak ve orografik özellikleri o bölgenin bitki örtüsünü meydana getiren ekolojik şartlardır. Ekolojik şartlara ek olarak beşerî ve biyotik şartlar da bitki varlığını, türlerin yayılışı ya da karakteri üzerinde etkili olmaktadır (Erinç, 1977). Türkiye vejetasyon coğrafyası bakımından bölümlere ayrılırken bölge kuşakları ve bu faktörler belirleyici olmuştur. Akdeniz bölgesi bitki örtüsü bakımından step ve yarı çöl kuşağına aittir. Bölge etrafındaki Toros dağlarında denizin etkisi söz konusu olduğu için ağaç formasyonları görülmektedir (Regel, 1963).

Akdeniz bölgesinde bitkilerin yetişme ortamlarının incelenmesinde yükselti ve denize olan uzaklığın etkisi göz önünde bulundurularak üç farklı bitki kuşağı belirlenmiştir. Buna göre 1000 m ye kadar olan alanlarda kızılçam ormanları yer alır. Yükseltinin sıfır metreye yaklaştığı alanlarda ağaç, ağaçlı step sahalarında ve orman üst sınırına kadar olan yerlerde sedir, karaçam ve köknar ormanları yer almaktadır. 1000-1200 metre arası Kızılçamlar ve bu seviyeden daha yukarılarda sedir, karaçam, köknar ormanları yer almaktadır. Step ot birliklerinin yaygın olduğu alanlarında Karahacılı yörükleri hayvanlarını otlatmaktadır. Ancak iklimin etkisiyle step alanları yaz aylarına doğru kurumaktadır. Bu da hayvancılık yapan yörükler için göçü zorunlu hale getirmektedir. Türce zengin olan step alanları aşırı otlatmalar nedeniyle fakirleşmiştir. Bu alanların daha üst bölgesinde dağ stepleri bulunur. Bu alanlar yayla olarak gidilen İç

Anadolu'nun kuzey yamaçlarıdır. Buralarda ormanların tahrip edilmesi sonucu dağ stepleri oluşmuştur. Dağ steplerini; geven (astragalus), sütleğen (euphorbia), kekik(thymus), adaçayı(salvia), yaygın olarak bulunur (Atalay, 1994).

Akdeniz Havzası içerisinde maki formasyonları geniş yer tutmaktadır. Kızılcım ormanları ve maki formasyonunun en fazla yer kapladığı alan araştırma sahasının da içinde bulunduğu Aksu çayı ve çevresidir. Bu formasyonlar ağaç örtüsünün tahribi sonucunda meydana gelen sürekli yeşil kalan çalı topluluğudur.

Akdeniz ikliminin hâkim olduğu araştırma sahasında başlıca maki türlerini kocayemiş (Arbutus unedo), sandal (A.andrachne), funda (Erica arborea), süpürge çalısı (Calluna vulgaris), menengiç (Pistacia terebinthus), sakız (Pistacia lentiscus), mersin (Myrtus communis), keçiboynuzu (Ceratonia siligua), pırnal meşesi (Quercus ilex), bozpırnal meşesi (Quercus aucheri) kermez meşesi (Quercus coccifera), delice (Olea oleaster) akçakesme (Phillyrea latifolia), defne (Lauris nobilis), erguvan (Cercis siliquastrum), katran ardıcı (Juniperus oxycedrus), katırtırnağı (Spartium junceum), zakkum (Nerium oleander) ve tesbih (Styrax officinalis) oluşturmaktadır. Araştırma sahası içerisinde yer alan vejetasyonlar tabloda mevcuttur (Kanabakan, 2013).

Serik ve çevresinde bulunan bitki örtüsü özellikleri incelendiğinde hayvancılık ile uğraşan yörükleri göçe zorunlu tuttuğu anlaşılmaktadır. Hayvanalar için yaşam kaynağı olan otlakların kısıtlanması hayvanların yaşamsal faaliyetlerinin den kısıtlanması anlamına gelmektedir.

Yaz ayının gelmesiyle birlikte ovadaki mera alanı kurumaya başlar ve vejetasyon kesintiye uğrar. Bunun sonucunda mayıs ayı ortaları gibi yaylaya göç edilir. Geniş otlakların bulunduğu dağ steplerinin bulunduğu alpin kat yörükler için yayla olarak nitelendirilen alandır. Bu yaylalara çıkarken geçilen göç yollarında orman örtüsü hâkim olduğu için hayvancılık için uygun olmadığı gibi Orman Genel Müdürlüklerince hayvanların ormana zarar verdiği düşünülmüş ve otlatmak yasaklanmıştır. Yaylada bulunan geniş çayırlar mera hayvancılığı için en uygun yerlerdir. Ovada sararan otlar bu alanlarda daha yeni yeşermektedir.

Tablo 1.7 Serik'teki Bitkiler ve Kapladıkları Alanın Oranları⁷

Vejetasyon Tipleri	Alan (Hektar)	Oran (%)
Herdemyeşil Ormanlar Kızılçam	390.606	32,60
Ardıç	16.360	1,36
Karaçam	4.872	0,40
Servi	3.412	0,28
Fıstık çamı	12.583	1,05
Sedir-Gökmar	6.107	0,51
Sedir	9.307	0,77
Karışık Ormanlar Karışık yaprak döken	12.579	1,05
Karışık herdemyeşil	5.193	0,43
Karışık servi	5.911	0,49
Meşe	1.128	0,09
Kültürel Bitki Örtüsü Kent parkları ve ev bahçeleri	18.595	1,55
Turizm tesis bahçeleri	5.392	0,45
Tarım alanları kültürel bitkileri	520.278	43,42
Ağaçlandırma alanı	1.140	0,09
Diğer Orman kayalığı	129.379	10,79
Orman açıklığı	5.209	0,43
Dere yatağı vejetasyonu	2.457	0,20
Akarsu koridoru	859	0,07
Kıyı kumulu	1.822	0,15
Maki	44.971	3,75

1.5. Toprak Özellikleri

Akdeniz bölgesi toprak bakımından fakirdir. Arazinin yapısı ve özellikle iklim sonucunda toprak tabakası zayıf kalmıştır. Kalkerli yapının yoğunluğu, dağlık kütlelerin geniş yer kaplaması eğimli arazilerin yaygın olmasına neden olmuştur. Yağış faktörünün de ani ve şiddetli gerçekleşmesi yamaçlarda toprağın oluşmasını ve tutunmasını güçleştirmiştir. Akdeniz bölgesinde yüzey şekilleri kısa mesafede çeşitlilik gösterse de genel olarak yüzeye kalker hâkimdir. Kısmi olarak filiş, serpantin ve şist görülür. Bu kayaçların aşınmasıyla terra rossa toprakları meydana gelir. Bu toprakların verimi düşüktür. İlbahar yağışları sayesinde verim alınmaktadır(Saraçoğlu, 1989).Toprakların bu derece veriminin düşmesinde temel sebeplerden bir tanesi de iklimdir. Genel olarak Serik Bölgesinde Akdeniz'in karakteristik toprak tipi olan kırmızı renkli Terra Rossa toprakları görülmektedir. Yüksek alanlarda sarp kayalıklar önemli yer teşkil etmektedir. Ayrıca araştırma sahası polye ovası tabanında akarsu tarafından oluşturulmuş düze yakın hafif eğimli sahalarda alüvyon toprak oluşumu görülmüştür. Bu topraklar akarsuların dağlık alanlardan şiddetiyle kazdığı toprakları eğimin azaldığı ya da denize yakın alanlarda biriktirmesiyle oluşur. Kıyı ovalarının verimli olmasını sağlayan da bu

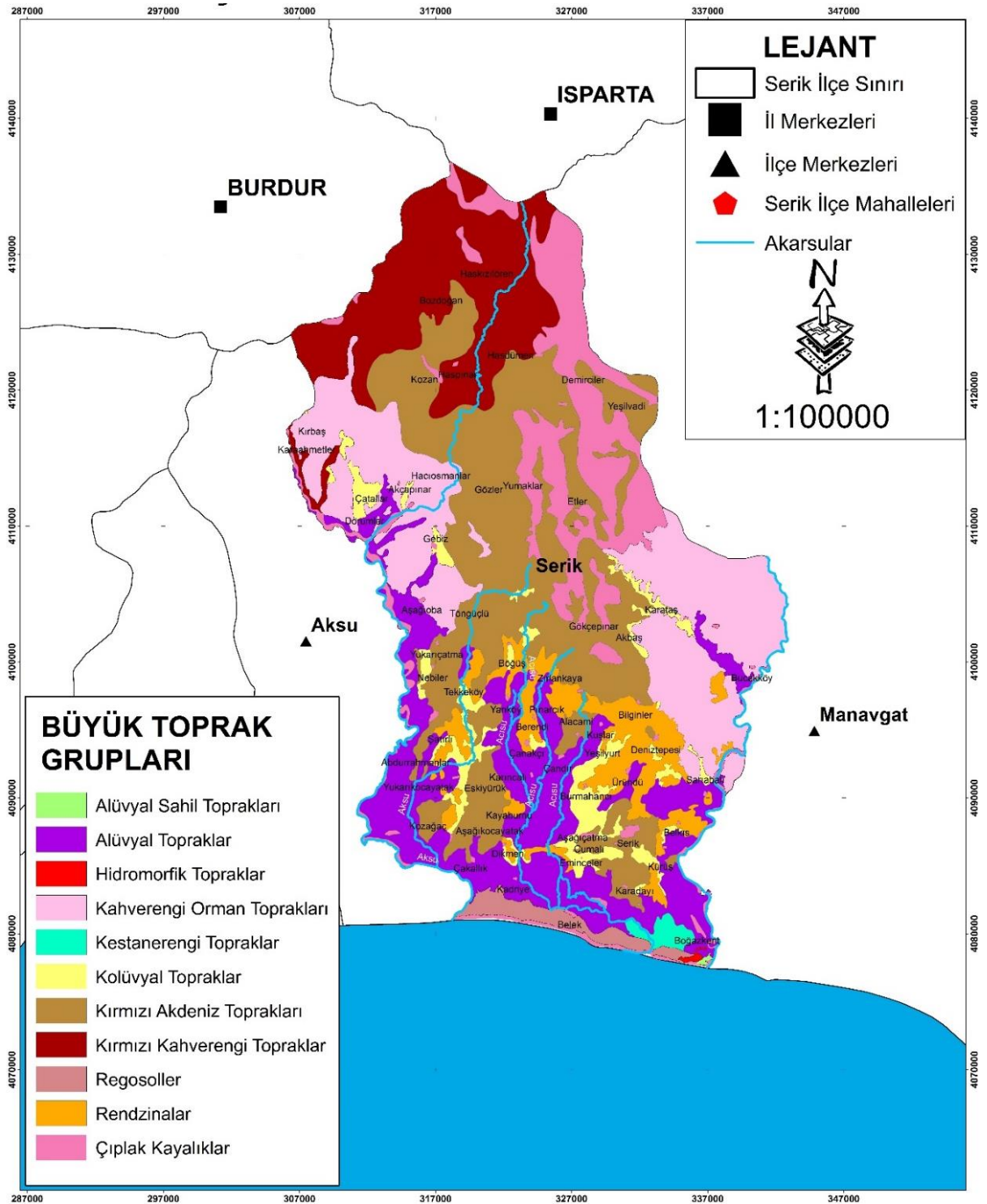
⁷ Kanabakan,2013.

alüvyonlu topraklardır. Çalışma alanının da içinde bulunduğu Akdenizin doğusu alüvyon bakımından oldukça zengindir (Saraçoğlu, 1989).

Tablo 1.8 Serik İlçesi Toprak Grupları ve Alansal Dağılımı⁸

Büyük Toprak Grubu	Alansal Dağılım Toprak Grubu Alan (Hektar)	Oran (%)
Kırmızı Akdeniz	9.937	3,66
Alüvyal	4.758	1,75
Kolüvyal	1.193	0,44
Kırmızı-Kahverengi Akdeniz	160.715	59,31
Kahverengi Orman	1.416	0,52
Rendzina	1.650	0,61
Hidromorfik Alüvyal	820	0,30
Regosol	11.102	4,09
Kestane Rengi	3.501	1,29
Alüvyal Sahil Bataklıkları	444	0,16
Çıplak Kayalıklar	75.422	27,83

⁸ Kanabakan,2013.

Harita 1.3 Serik İlçesi Büyük Toprak Grupları Haritası

Serik ilçesi toprakları tarım için uygun arazilerdir. Bu arazilerin verimli oluşu göçer yaşamı benimseyen yörükleri kademeli olarak yerleşik hayata geçirmiştir. Karahacılı yörükleri Kilimli köyünden Sarıabalı Köyüne gelmeleri ve bu köyün yüzey şekilleri ve toprak yapısının tarım için uygun olması Karahacılıları yerleşik hayata geçirmede önemli rol oynamıştır. Sarıabalı köyünün kısmen yüksek bölümlerinde hayvanlarını besleyen yörükler ovada da tarıma

başlamıştır. Sarıabalı Köyünde tarımın gelişmesi 1960'lı yıllarda Köprüçay nehri üzerine inşa edilen Köprüçayı regülatörünün yapımına dayanmaktadır. Bu sistem ile yaklaşık 16673 hektar alan sulanmaktadır.

Genellikle bölgede tarım Alüvyon, Redzina ve Regosol toprakları üzerinde yapılmaktadır. Bu topraklar oldukça verimli oldukları için senede iki bazen de üç ürün alınabilmektedir. Bu topraklar ilçenin kıyı ile orta kesimlerinde geniş yer tutmaktadır. Bu toprakları ilçe merkezinin kuzeyi ve Yanköy civarından kuzey sınıra doğru Kırmızı Akdeniz toprakları takip etmektedir. Kırmızı Kahverengi Orman toprakları ise genel olarak Demirciler beldesi ve çevresinde, yoğunlukta görülmektedir. İlçede sarp kayalıklar genellikle kuzeydoğuda bulunmaktadır. Bu alanlarda toprak örtüsü oldukça incelmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA SAHASININ BEŞERİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

2.1. Nüfus Coğrafyası ve Özellikleri

2.1.1. Genel Bakış

Nüfus sınırları belli bir alanda, belirli bir zamanda yaşayan insan topluluğunun genel ismidir. Yeryüzündeki coğrafi mekânların birbirinden farklı olmasının sebebi yaşayan nüfustur. Nüfusu konu alan nüfus coğrafyası nüfusun mekâna etkileri, nüfus olaylarının sebepleri, genel özellikleri gibi nüfusun içinde bulunduğu tüm durumları inceler (Özgür, 1998). Nüfus hem çevreye hem de bölgenin gelişmişliği üzerinde doğrudan etkili olan bir faktördür. Bir bölgenin ekonomik, siyasal, sosyal gelişmişliği, nüfusun nitel ve nicel yapısı rol oynamaktadır (Doğanay, vd. 2011). Ayrıca sınırları belli bir alanda bulunan nüfus miktarı ile nüfusun dağılışı, yoğunluğu, cinsiyet- yaş yapısı, kırsal- kent oranı, göç gibi birçok özelliği çevrenin fiziki ve beşeri coğrafyasıyla doğrudan alakalıdır (Doğanay ve Orhan. 2014). Ancak bölgedeki nüfus üzerine yapılan araştırmalardan kesin sonuçlar çıkarmak pek de mümkün olamamaktadır. Çünkü nüfus değişen dinamik bir olaydır. Nüfusun bu değişken yapısı doğumlar, ölümler veya yer değiştirme sonucu meydana gelir. Kesin sonuçlar ortaya çıkarmak pek mümkün değildir (Hadimli, 2008). Ancak sayılan nüfus bir sonraki döneme kadar yerinde var sayılır ve çeşitli matematiksel işlemler kullanılarak en yakın sonuçlara ulaşılmasıyla ancak nüfusu belirlemek mümkündür.

Araştırma sahasını oluşturan Antalya ili Serik ilçesi nüfus özellikleri bakımından değerlendirmesi yapılacaktır. Bölge tarihsel süreçte Pamphylia bölgesinde yer almıştır. Pamphylia doğuda bugün Taşeli adı verilen dağlık Kilikia, batıda Teke adı verilen Lykia kuzeyde Pisidia Bölgeleriyle komşudur. Günümüzde Pamphylia Antalya Ovasını tamamen içine almaktadır.⁹

Bölge farklı dönemlerde farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmıştır. İnsanın tarihsel süreçte değişen ihtiyaçları ve ilgileri çevresel kaynakları şekillendirmesinde etkili olmuştur. Yıllara göre yaşanan değişimler ve nüfus birbirini kontrol ederek karşılıklı etkileşimde bulunmuştur. Serik kentsel ve kırsal bakımdan yollara göre değişimler yaşamıştır (Ertürk, 2000). Cumhuriyet döneminden itibaren sosyal hayatta bir canlanma yaşanmıştır. Bu dönem itibarıyla nüfus ve tarımsal üretimde artış yaşanmıştır. Hayvancılığın yanında tarımsal üretimde de hareketlilik yaşanmış sulu tarıma geçilerek tarımsal üretim artmıştır. Nüfus özellikleri bakımından ilçede merkez mahallelerdi dışında eskiden köy ya da kasaba statüsünde bulunan

⁹ https://www.academia.edu/30701043/PAMPHYLIA_B%C3%96LGES%C4%B0 (22.06.2019).

37 idari birim bulunmaktadır. Çalışmamızın amacı Karahacılı yörüklerinin nüfusunun belirlenmesi olduğu için yoğunluğun bulunduğu 7 mahalle daha ön planda tutulmuştur.

2.1.2 Nüfusun Tarihsel Gelişimi ve Nüfus Artışı

Ülkemizdeki nüfus sayımları 1927 yılından itibaren periyodik olarak yapılan nüfus sayımlarından elde edilmekte ve TÜİK de bulunmaktadır ancak cumhuriyet dönemi ve öncesine dair veriler TÜİK de bulunmamaktadır. Araştırma sahasıyla ilgili Cumhuriyet dönemi ve öncesine ait nüfus verilerine Güçlü tarafından 2000 yılında yapılan çalışmadan temin edilmiştir. 1530 yılından itibaren var olan veriler kullanılmıştır. Bu veriler Güçlü tarafından Başbakanlık Osmanlı Arşivi Tapu Tahrir Defteri, Konya Vilayet Salnamesi ve TC Devlet Salnamesinden elde edilmiştir.

Karahisar-ı tekke olarak bilinen Serik bölgesi 16.yy'dan itibaren Karahisar ve Serik olarak iki nahiyeye ayrılmıştır. Karahisar nahiyesini bugünkü Asar ve çevresi Serik Nahiyesini ise Belkıs ve Beşkonak'ı içine alan bölge oluşturmaktaydı.

Tablo 2.1 1289/1874 Tarihli Konya Vilayet Salnamesine Göre Serik Nahiyesinin İdari ve Nüfus Durumu¹⁰

Sıra No	Köyün İsmi	Hane Sayısı	Nüfus
1	Çatma Köyü	21	91
2	Aşıklar Köyü	155	428
3	Demirciler Köyü	31	110
4	Bucak Köyü	21	85
5	Akbaş Köyü	46	138
6	Kürüş Köyü	13	30
7	Üçtepe Köyü	14	60
8	Eminceler Köyü	28	70
9	Boğazak Köyü	23	42
10	Yanköy Köyü	43	121
11	Hassalık Köyü	27	57
12	Hacı Osmanlılar	24	57
13	Eşverden Köyü	32	89
	Yeküm	478	1368

19.yy'ın sonlarına doğru Serik Nahiyesinde 36 köy ile 56 mahallede toplam 18451 kişi yaşamaktaydı. Cumhuriyet dönemine gelindiğinde Serik Nahiyesinin nüfus durumu tabloda verilmiştir.

¹⁰ Güçlü,2000.

Tablo 2.2 Cumhuriyet'in İlk Yılı İtibariyle Serik Nahiyesinin Nüfus Durumu (1923¹¹)

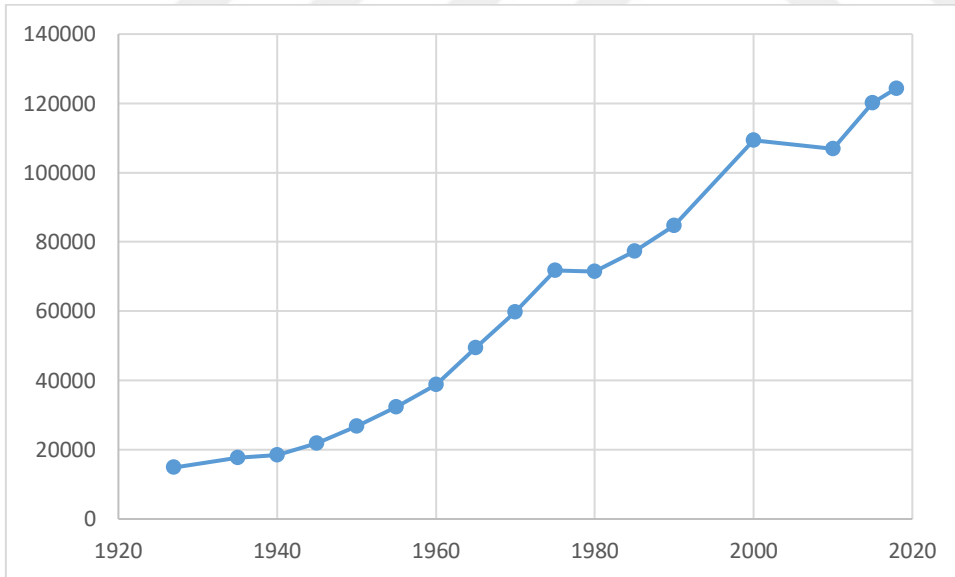
KÖYÜN İSMİ	HANE SAYISI	KADIN	ERKEK	TOPLAM
KÖKEZ(MERKEZ)	73	186	163	346
KARABUYNUZ	31	68	68	136
CUMALI	68	154	135	289
TAŞLIK	20	41	37	78
BELEK	23	52	49	101
ŞATIRLI	130	137	112	259
DİKMEN	37	90	73	183
KIZILBELEN	21	49	47	96
AHMEDİYE	72	116	119	235
KADRİYE	72	132	116	248
AKBAŞ	41	107	126	233
BUCAKKÖY	34	62	62	124
KARATAŞ	32	250	186	336
KUMBARLAR	15	33	35	68
BALKIZ/BELKİS	19	46	35	81
DENİZTEPESİ	27	70	67	137
ZAYIMLAR	27	59	57	117
AYANOZ	45	119	106	225
ÇANDIR	65	147	148	295
BURMAHANCI	37	97	104	201
KUŞLAR	25	48	55	103
KIZILLAR	21	53	55	108
ÜRÜNDÜ	31	101	80	181
ÜÇTEPE	13	47	42	89
KARINCALI	49	114	118	232
ÇANAKÇI	44	89	99	188
ALACAMI	58	137	144	281
GÖKÇEPINAR	13	39	43	82
ZIRLANKAYA	20	49	41	90
PINARCIK	31	77	75	152
BERENDİ	68	85	85	170
BÜĞÜŞ	40	87	108	215
YANKÖY	51	137	113	250
ARALIK	16	45	40	85
KAYABURNU	-	-	-	-
KÜRÜŞ	29	64	63	127
BOĞAZAK/BOĞASAK	109	218	200	418
EMİNCELER	52	110	123	233
ÇAKALLIK	63	63	75	138
KUMKÖY	60	109	75	184
BOZTEPE	70	166	169	235
KOCAYATAK	93	230	202	432
TOPLAM	1937	4219	3775	7994

¹¹ Güçlü, 2000.

2017 yılı TÜİK verilerine bakıldığında Serik nüfusunun 2007'den beri sürekli artış gösterdiği görülmektedir. Tablo incelendiğinde 2007 yılında 105.755 olan toplam nüfus 2017 yılında 122.032'ye yükselmiştir.

2007 yılından beri Serik nüfusunun artış göstermesinin sebepleri arasında;

- ✓ Coğrafi konum itibarıyla Serik'in Alüvyon tabanlı bir ova olması ve tarımda verimin yüksek olması
- ✓ İkliminin ılıman oluşu kış sıcaklıklarının sıfır derece altına 3-5 günden fazla düşmemesi
- ✓ Birden fazla ürün yetiştirilmesi
- ✓ Ürün çeşitliliğinin fazla olması
- ✓ Bataklık alanların kurutulması ve bu alanların turizme açılması
- ✓ Önemli bir rekreasyon alanı olması
- ✓ Uluslararası sporlara ev sahipliği yapması
- ✓ İl merkezine olan yakınlığı
- ✓ Ulaşım sağlık eğitim hizmetlerinin gelişmiş olması sayılabilir.

Şekil 2.1 Serik İlçesinde Nüfusun Yıllara Göre Değişimi

Kaynak: Tük, 2018

Karahacılı yörüklerinin yaşadığı mahalleler incelendiğinde Deniztepesi mahallesinde nüfus 1940 yılında belirgin bir gerileme yaşasa da sonraki yıllarda artmıştır. Nüfusun en fazla olduğu sayım dönemi 1990 yılıdır. Bu dönemde nüfus 1026 kişiye ulaşmış daha sonraki sayım

dönemlerinde ise 969 – 962- 989 bandında dengede kalmıştır. Mahallenin ilçe merkezine uzaklığı 8 km'dir.

Tablo 2.3 Deniztepesi Mahallesinin Yıllara Göre Nüfusu

DENİZTEPEŞİ	
Yıl	Toplam
1935	255
1940	206
1965	623
1970	855
1975	910
1980	952
1985	924
1990	1026
2000	969
2010	962
2018	989

Kaynak: Tük, 2018

Belpınar mahallesi Üründü Köyünün bir mahallesi iken Üründüden ayrılarak ayrı bir köy olmuştur. 2012 yılında küçük belediyelerin kaldırılması ve köylerin mahalle statüsünde ilçe belediyesine bağlanması sonucunda Belpınar Serik ilçesinin mahallesi olarak idari yapısını sürdürmektedir. Bu yüzden Belpınar 1990-2000 sayımında Üründü köyünün mahallesi olarak sayılmıştır. Mahallenin güncel nüfusu 923 kişidir.

Tablo 2.4 Belpınar Mahallesinin 2018 Yılı Nüfusu

BELPINAR	
Yıl	Toplam
2018	923

Kaynak: Tük, 2018

Üründü mahallesi yaklaşık 200 yıllık bir geçmişe sahiptir. Mahalle nüfusunda uzun yıllar dalgalanmalar yaşanmıştır. 1940 nüfus sayımlarına göre ilçe nüfusu 443 kişidir. Bu sayı sonraki sayımlarda artmış 1975- 95 sayımında düşmüştür. Bu dönemde 687 kişiye kadar düşen

nüfus 2018 yılı nüfus kaydına göre 799 kişidir. 2018 yılı nüfus bakımından yörük mahalleleri içinde en az nüfusa sahip mahalledir. Üründü mahallesinin ilçe merkezine uzaklığı yaklaşık 5 km'dir.

Tablo 2.5 Üründü Mahallesinin Yıllara Göre Nüfusu

ÜRÜNDÜ	
Yıl	Toplam
1935	-
1940	443
1965	706
1970	705
1975	685
1980	687
1985	690
1990	798
2000	708
2010	709
2018	799

Kaynak: Tük, 2018

Belkıs Mahallesi 1935 nüfusu 679 kişidir. 1940 yılında bu sayı 250 kişiye kadar düşmüştür. Yörük mahalleleri içerisinde 1940 yılı nüfusu en az olan mahalledir. İlçe yaklaşık 15 yıl belediye statüsünde bulunmuş, 2012 yılı Büyükşehir Belediyesi kapsamında Serik ilçesinin mahallesi olmuştur. Nüfusu sayım dönemlerine göre incelendiğinde oldukça fazladır. En fazla nüfus 2000 yılında 2563 kişi olarak kayıtlara geçmiştir. 2018 yılı nüfusu ise 1720'dir. İlçe nüfusunun diğer mahallelerden yüksek olması geçmişinde belediye statüsünde olmasındandır. Mahallenin ilçe merkezine uzaklığı yaklaşık 8 km'dir. Mahalle Küçük Belkıs ve Büyük Belkıs olarak iki farklı mevkiden oluşmaktadır.

Tablo 2.6 Belkis Mahallesinin Yıllara Göre Nüfusu

BELKIS	
Yıl	Toplam
1935	679
1940	250
1965	515
1970	582
1975	1039
1980	1014
1985	895
1990	1156
2000	2563
2010	1939
2018	1720

Kaynak: Tük, 2018

Karadayı mahallesinin 1935 yılı nüfus sayımına göre nüfusu 192 kişidir. Bu sayı 1940 yılı sayımında 262 kişiye yükselmiştir. Sonraki sayım dönemlerinde de nüfusta artış söz konusudur. Mahalle yörük mahalleleri içerisinde 2018 yılı nüfus verisine göre 2212 kişi ile en fazla nüfuslu mahalledir. Mahalle 20 yıl belediye statüsünde varlığını sürdürmüştür. Hem belediye vasfı hem de denize olan yakınlığından dolayı mahallede nüfus oldukça yüksektir. Tarım alanının da geniş olması mahallenin nüfuslanmasına katkı sağlamıştır. Eski ismi Tuzlaburun'dur.

Tablo 2.7 Karadayı Mahallesinin Yıllara Göre Nüfusu

KARADAYI	
Yıl	Toplam
1935	192
1940	262
1965	1967
1970	1621
1975	1850
1980	1845
1985	2006
1990	2194
2000	2742
2010	2460
2018	2212

Kaynak: Tük, 2018

Kürüş mahallesi 1935-40 yıllarında yapılan nüfus sayımlarına göre nüfusu oldukça azdır. 223- 297 kişinin yaşadığı mahalle 1980 yılından sonra sürekli artış göstermiştir. 2018 yılı sayımında mahallede 1559 kişi sayılmıştır. Mahallede artık yerleşik hayatageçilmiş ve tarım

genel geçim kaynağı olmuştur. Ayrıca Serik ilçesi sanayisi de mahalle sınırları içerisinde bulunmaktadır. Merkeze uzaklığı yaklaşık 5 km'dir. Mahalle ç ayrı mevkiden oluşmaktadır.

Tablo 2.8 Kürüş Mahallesi Yıllara Göre Nüfusu

KÜRÜŞ	
Yıl	Toplam
1935	237
1940	297
1965	1135
1970	1247
1975	1196
1980	1225
1985	1285
1990	1298
2000	1203
2010	1371
2018	1559

Kaynak: Tük, 2018

Şekil 2.2 Kürüş Mahallesi Yerleşim Merkezleri

Sarıabalı mahallesi 1935 yılı nüfusuna ulaşamamıştır. 1940 yılından yapılan sayımda 451 kişi kayırlara geçmiştir. 1980'e kadar artış yaşanmıştır. 1980 yılında bir duraklama geçirmiş daha sonrasında tekrar nüfus artmıştır. Nüfusun en fazla olduğu dönem 1767 kişi ile

1985 yılı sayım dönemidir. 2018 yılı verilerine göre nüfus 2010 yılı verisinden daha azdır. Bir düşüş gözlenmektedir. 1136 kişiden 2018 yılında 799 kişiye düşmüştür. Mahalleler arasında en düşük nüfuslu mahalledir. Mahalle ilçe merkezine 12 km uzaklıktadır. Diğer mahalleler ile karşılaştırıldığında merkeze en uzak yörük mahallesidir. Mahalle; Koyak, Çiftlik, Yemişli tahta, Terziler, Kısık, Hacıveliler olmak üzere 6 mevkiden oluşmaktadır.

Tablo 2.9 Sarıabalı Mahallesinin Yıllara Göre Nüfusu

SARIABALI	
Yıl	Toplam
1935	-
1940	451
1965	1464
1970	1533
1975	1650
1980	1694
1985	1767
1990	1645
2000	1326
2010	1136
2018	799

Kaynak: Tük, 2018

2.1.2. Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Özellikleri

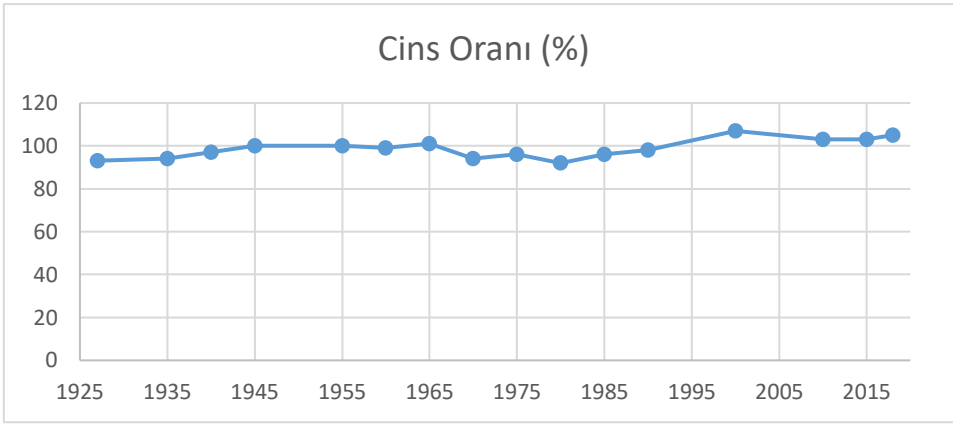
2.1.2.1. Nüfusun Cinsiyet ve Yaş Yapısı

Araştırma sahasının cinsiyet durumu incelendiğinde nüfusta yaşanan dengesizlikler cumhuriyet dönemiyle başlamaktadır. Bu dönemde Serik nahiye konumundadır ve 36 köyü bulunmaktadır (Güçlü, 2000). Nüfus verilerine bakıldığında 41 köy bulunmaktadır. 1923 yılında ilçede toplam nüfus 7991’idi. Bunun 4219’u kadın 3775’i erkeklerden oluşmaktadır. Buradan başlayan cinsiyet oranındaki dengesizlik 1950’lere kadar sürmüştür. Bu dönemde yaşanan I. ve II. Dünya Savaşları erkek nüfusunun düşmesine sebep olmuştur. 1970’lere gelindiğinde nüfusta yaşanan dengesizlik ortadan kalkmıştır. 1975 yılı Serik nüfusu 42430’dur. Bunun 22038’i kadın 20392’si erkeklerden oluşmaktadır. Cinsiyet oranındaki dengesizlik yıllar içinde azalmıştır. 2000 yılında ilçede 56698 erkek nüfusuna karşılık 52662 kadın nüfusu sayılmıştır. Bu dönemde toplam nüfus 109360 kişidir. Cins oranı 107,664’tür. 2018 yılına gelindiğinde erkek nüfusu 63703 iken kadın nüfusu 60632 kişidir. Bu dönemde cins oranı 205,065’tir. 18 yıllık süreç içerisinde cins oranına bakıldığında azalma görülmektedir.

Tablo 2.10 Serik'in Yıllara Göre Nüfus ve Cinsiyet Yapısı¹²

Yıl	Serik Nüfusu	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu	Cinsiyet Oranı (%)
2018	124335	63703	60632	105,065
2017	122032	62340	59692	104,4361
2016	120790	61671	59119	104,3167
2015	120111	61233	58878	103,9998
2014	117670	60057	57613	104,2421
2013	113761	58029	55732	104,1215
2012	111764	56937	54827	103,8485
2011	109479	55896	53583	104,3167
2010	106880	54449	52431	103,8489
2009	105856	54114	51742	104,5843
2008	101961	51874	50087	103,5678
2007	105755	55384	50371	109,9522
2000	109360	56698	52662	107,664
1990	84755	42160	42595	98,97875
1985	77321	37957	39364	96,42567
1980	71481	34325	37156	92,38077
1975	71812	35182	36630	96,04696
1970	59720	29053	30667	94,73701
1965	49406	24921	24685	100,956
1960	38753	19318	19435	99398
1955	32259	16158	16101	100,354
1950 ¹³	26784	-	-	-
1945	21789	10901	10888	100,1194
1940	18491	9150	9341	97,9553
1935	17701	8609	9092	94,6876
1927	14854	7195	7659	93,9418

Kaynak: TÜİK, 2018¹³ 1950 Yılına dair veri bulunmadığı için toplam nüfus alınmıştır.

Şekil 2.3 Cins Oranı (%)

Kaynak: TÜİK, 2018

Cinsiyet oranı sınırları belli bir alanda yaşayan her 100 ya da 1000 kadına düşen erkek sayısı olarak ifade edilir. 100(1000)'den büyük sayılar yüksek bir cinsiyet oranını gösterir. Yani erkekler kadınlardan daha fazladır. Düşük olduğunda ise kadınların egemen olduğu anlamına gelir. Bu oran doğumlar ile oldukça yüksektir. Kadın oranı ise hayatta kalma bakımından yüksektir.

Cinsiyet oranı dört yaş civarında dengelenir. Yaşlılar arasında ise düşüktür. Çünkü kadınlar daha uzun yıllar yaşamaktadırlar (Tümertekin ve Özgünç, 2016).

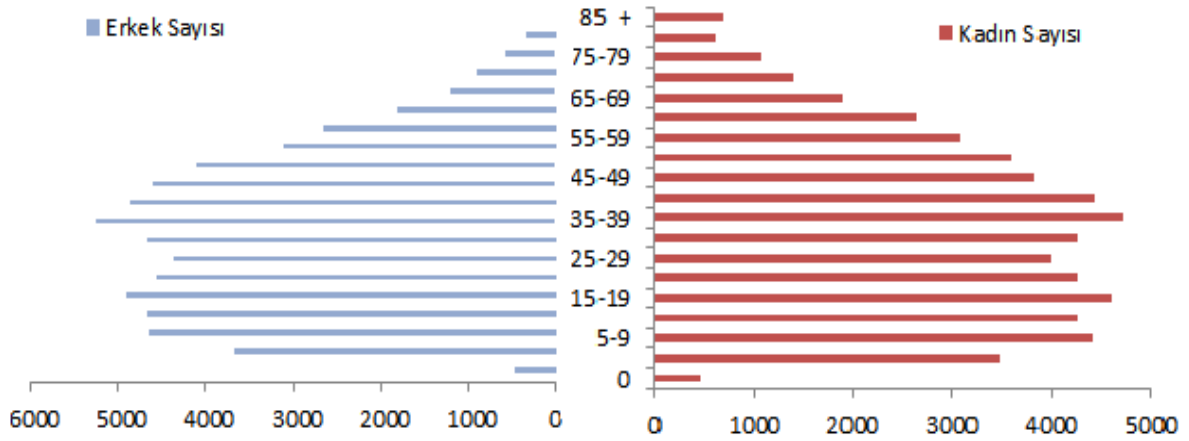
Tablo 2.11 Serik İlçesi 2017 Yılı Yaş Grubuna Göre Nüfus Dağılımı¹⁴

Serik İlçesi 2017 Yılı Yaş Grubuna Göre Nüfus Dağılımı ¹⁵	Erkek Sayısı	Kadın Sayısı	Nüfus Sayısı
	61.344	57.718	119.068
0	462	468	931
1-4	3664	3483	7147
5-9	4,640	4420	9061
10-14	4,673	4263	8937
15-19	4,904	4603	9508
20-24	4,559	4264	8823
25-29	4,376	3990	8366
30-34	4,664	4266	8930
35-39	5,260	4721	9982
40-44	4,868	4438	9307
45-49	4,606	3828	8434
50-54	4,105	3601	7706
55-59	3,100	3077	6177
60-64	2,651	2627	5278
65-69	1,809	1903	3712
70-74	1,197	1395	2592
75-79	891	1077	1968
80-84	580	617	1197
85 +	335	677	1012

Araştırma sahasındaki yaş gruplarına göre dağılım incelendiğinde sahada kalabalık grup 35-39 ve 40-4 yaş aralığındadır. 35-39 yaş aralığında 5,260 erkek 4.721 kadın toplam 9982 kişi bulunmaktadır. İkinci sırada yer alan 40-44 yaş aralığında ise 4,868 erkek 4.438 kadın toplam 9307 kişi bulunmaktadır. İlçede ortanca yaş daha fazladır. Bu değerleri genç nüfus takip etmektedir. İlçede genç nüfus ve ortanca nüfus yüksektir. Bu nüfus artışının sürdüğünün göstergesidir. Piramidin tavan kısmı nispeten genişlemektedir. Bu yaşlı nüfus oranının arttığı ilçenin gelişmekte olduğunu gösterir. Ayrıca turizm beldelerinin bulunması da yaşlı nüfusu ilçeye çeken faktörlerin başında gelir.

¹⁴ İlçe Sağlık Müdürlüğü, 2018.

¹⁵ Serik İlçe Sağlık Müdürlüğü, 2018.

Şekil 2.4 Serik İlçesi 2017 Yılı Yaş Grubuna Göre Nüfus Dağılımı

Kaynak: İlçe Sağlık Müdürlüğü

Karahacılı yörüklerinin yer aldığı mahalleler ayrı ayrı değerlendirildiğinde hem nüfus bakımından hem de cinsiyet açısından eşitlik ya da benzerlik pek görülmemektedir. Sarıabalı mahallesinde 1935 yılına dair veri bulunamadığı için 1940 yılından itibaren sayımlar değerlendirmeye alınmıştır. Buna göre bu dönemde yaşanmış olan siyasi olayların etkisiyle kadın nüfusu daha fazladır. 1965 sonrası erkek nüfusunda bir artış yaşanmış olsa son döneme kadar mahallede kadın nüfusu egemenlik sağlamış. Ancak 2018 yılı cins oranına bakıldığında erkek nüfusunda daha önceki sayımlarda görülmemiş derecede bir artış yaşanmaktadır.

Tablo 2.12 Sarıabalı Mahallesi Yıllara Göre Cinsiyet Dağılımı

SARIABALI	Yıl	Erkek	Kadın	Toplam	Cins Oranı
	1935	-	-	-	-
	1940	220	231	451	95
	1965	744	720	1464	103
	1970	732	801	1533	91
	1975	806	844	1650	95
	1980	840	854	1694	98
	1985	873	894	1767	97
	1990	790	855	1645	92
	2000	644	682	1326	94
	2010	550	586	1136	93
	2018	422	377	799	111

Kaynak: Tük, 2018

Sarıabalı Mahallesi 1985 yılında en büyük yaş grubunu 15-19, 10-14,20-24 arası yaş grubu oluşturmaktadır. Bu dönemde doğumların yüksek olmasından kaynaklı genç nüfus yüksektir. 2000 yılı yaş dağılımına bakıldığında yine 10-14, 15-19, 20-24 yaş aralığında yoğunluk devam etmektedir. Bu dönemde 0-4 arası yaş grubu 169'dan 106'ya düşmüştür. 2018 yılındaki dağılımda da 0-4 yaş arası dağılım 53'e kadar düşmüştür. Bu dönemde en yüksek yaş grubu 45-49, 50-54 arası yaşlardır. Bu dönemde artık nüfusun yaşlandığı doğum oranlarının düştüğü görülmektedir. Genel olarak 2018 yılında tüm yaş gruplarında bir önceki sayım dönemine göre belirgin düşüşler görülmektedir.

Tablo 2.13 Sarıabalı Mahallesi Yıllara Göre Yaş Grupları Dağılımı

SARIABALI														
YIL	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65+
1985	169	187	254	255	203	142	95	86	89	62	46	66	33	77
1990	106	144	210	247	176	138	99	86	83	88	72	48	66	78
2000	128	91	109	128	102	132	99	95	77	62	67	82	49	104
2018	53	64	62	92	76	54	40	70	65	110	108	85	68	177

Kaynak: Tük, 2018

Belkıs Mahallesi yıllara göre cinsiyet dağılımı incelendiğinde 1985 yılına kadar kadın nüfusu fazla iken 1985 sonrası sayım dönemlerinde erkek nüfusu artmıştır. Aradaki farkın en fazla olduğu dönem 2000 yılıdır. Bu dönemde kadın nüfusu 1162 iken erkek nüfusu 1401 kişi

olarak kayda geçmiştir. Cins oranının da en fazla olduğu dönem 2000 yılıdır. Bu dönem sonrasında erkek nüfusu düşmeye başlasa da son sayımda hala kadın nüfusundan fazladır.

Tablo 2.14 Belkıs Mahallesi'nin Yıllara Göre Cinsiyet Dağılımı

BELKİS	Yıl	Erkek	Kadın	Toplam	Cins Oranı
	1935	317	362	679	87
	1940	114	136	250	83
	1965	254	261	515	97
	1970	289	293	582	98
	1975	491	548	1039	89
	1980	471	543	1014	86
	1985	453	442	895	102
	1990	613	543	1156	112
	2000	1401	1162	2563	120
	2010	968	971	1939	99
	2018	886	834	1720	106

Kaynak: TÜİK, 2018

Belkıs Mahallesi'nde nüfusunda kadın nüfusunun diğer mahallelere göre daha fazla olduğu görülmektedir. Yaş yapısına bakıldığında 1990 yılındaki sayımlarda yoğunluğun 15-19, 20-24, 25-29 arası yaş grubundadır olduğu görülmektedir. Bu dönemde doğum oranları diğer sayım dönemlerindeki doğum oranlarından oldukça düşüktür. Doğum oranlarının en fazla olduğu dönem 2000 yılıdır. Bu dönemde nüfus artışı yaşanmıştır. Yoğunluk 25-29, 10-14, 20-24 arası yaş grubundadır. Son sayım döneminde ise nüfus yaşlanmış ve en fazla nüfus 65+ yaş grubunda toplanmıştır. Buradan nüfusun yaşlanmaya başladığını açıkça ifade edebiliriz.

Tablo 2.15 Belkıs Mahallesi'nin Yıllara Göre Yaş Grupları Dağılımı

BELKİS														
YIL	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65+
1990	83	91	118	167	165	158	92	63	44	39	38	28	32	36
2000	218	203	178	269	264	310	261	223	162	137	89	71	50	126
2010	156	153	179	175	93	149	137	163	142	136	111	107	74	164
2018	95	94	121	144	152	87	87	114	121	153	135	105	103	209

Kaynak: TÜİK, 2018

Tablo 2.16 Belpınar Mahallesi'nin Yıllara Göre Cinsiyet Dağılımı

BELPINAR	Yıl	Erkek	Kadın	Toplam	Cins Oranı
	2018	472	451	923	104

Kaynak: TÜİK, 2018

Belpınar mahallesi'ne ait veri yetersizliğinden dolayı karşılaştırma yapmak pek mümkün olmamıştır. 2018 yılı sonuçlarına göre mahallede kadın erkek nüfusu birbirine yakındır. Ancak erkek nüfusu kısmen daha fazladır.

Tablo 2.17 Belpınar Mahallesi'nin Yıllara Göre Yaş Grupları Dağılımı

BELPINAR														
YIL	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65+
2010	79	66	98	67	67	76	72	87	57	62	69	48	32	52
2018	52	72	59	73	68	51	55	73	56	85	57	74	56	92

Kaynak: TÜİK, 2018

Belpınar mahallesi iki sayım dönemine ait veriler incelendiğinde 2010 yılında nüfusun 10-14, 35-39, 0-4 yaş aralığında toplandığı görülmektedir. 2018 yılına gelindiğinde 45-49, 65+ yaş aralığında artış gözlenmektedir.

Tablo 2.18 Karadayı Mahallesi'nin Yıllara Göre Cinsiyet Dağılımı

KARADAYI	Yıl	Erkek	Kadın	Toplam	Cins Oranı
	1935	96	96	192	100
	1940	129	133	262	96
	1965	1049	918	1967	114
	1970	781	840	1621	92
	1975	943	907	1850	103
	1980	896	949	1845	94
	1985	975	1031	2006	94
	1990	1082	1112	2194	97
	2000	1400	1342	2742	104
	2010	1219	1241	2460	98
	2018	1152	1060	2212	108

Kaynak: TÜİK, 2018

Karadayı mahallesi'nde 1935 yılı nüfus sayımında cinsiyet oranındaki eşitlik görülmektedir. Bu dönemde kadın ve erkek nüfusu eşittir. 1965 sayımına kadar dengeli olan dağılım bu sayım döneminde açılmıştır. En fazla fark 1965 yılında kayda geçmiştir. 1965-2000 arası kadın nüfusunda artış gözlenirse de 2018 yılında erkek nüfusu daha fazladır. Bu dönemde

kadın nüfusunun artış göstermesinde mahallede yaşayan erkeklerin göç etmiş olabileceği tahmin edilmektedir.

Tablo 2.19 Karadayı Mahallesi Yıllara Göre Yaş Grupları Dağılımı

KARADAYI														
YIL	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65+
1985	152	188	281	303	236	180	144	100	87	78	75	66	43	72
1990	182	185	266	285	241	228	178	138	110	78	74	82	55	91
2000	252	248	256	299	236	245	230	225	182	181	91	92	66	139
2018	120	150	144	162	162	156	116	139	141	174	177	173	153	245

Kaynak: TÜİK, 2018

Karadayı mahallesi nüfusunun 1985 yılında 15-19,10-14, 25-29 yaş aralığında yoğunlaştığı görülmektedir. Bu dönemde en az nüfus 55-59 grubundadır. 2000 yılına gelindiğinde doğum oranları artmış 0-4,15-19, 5-9 yaş arası nüfusta artış görülmektedir. Bu dönemde mahallede genç nüfus çalışacak nüfusu temsil etmektedir. Tarım alanlarının geniş yer kapladığı mahallede genç nüfusa ihtiyaç duyulmuştur. 2018 yılında doğum oranları düşmekte yaşlı nüfus artmaktadır. En fazla nüfus 65+ 'da toplanmıştır.

Tablo 2.20 Kürüş Mahallesi Yıllara Göre Cinsiyet Dağılımı

KÜRÜŞ	Yıl	Erkek	Kadın	Toplam	Cins Oranı
	1935	144	93	237	154
	1940	167	130	297	128
	1965	527	608	1135	86
	1970	611	636	1247	96
	1975	601	595	1196	101
	1980	591	634	1225	93
	1985	656	629	1285	104
	1990	570	728	1298	78
	2000	587	616	1203	95
	2010	707	664	1371	106
	2018	817	742	1559	110

Kaynak: TÜİK, 2018

Kürüş Mahallesi erkek nüfusu genellikle yüksektir.1935-40 yılları arasındaki sayımda fark en fazladır. Ancak sonraki dönemlerde dalgalanmalar yaşansa da erkek nüfusu daha fazladır. 2010 ve 2018 yılı nüfus sayımlarında erkek nüfusu fazla olsa da dağılım diğer yıllara göre daha dengeli gözükmektedir.

Tablo 2.21 Kürüş Mahallesi Yıllara Göre Yaş Grupları Dağılımı

KÜRÜŞ														
YIL	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65+
1985	105	141	214	197	130	113	78	70	54	52	53	27	18	33
1990	103	96	214	185	125	123	103	70	62	32	58	58	21	47
2000	129	115	95	95	97	111	95	108	81	71	48	35	42	79
2010	104	111	135	105	73	102	104	113	98	116	77	63	50	120
2018	100	88	115	134	132	112	95	96	131	121	112	107	73	143

Kaynak: Tük, 2018

Kürüş Mahallesiinde 1985 yılında genç nüfus fazladır. İş gücü ihtiyacını karşılayan bu nüfus 1990 sayımında da fazladır. Doğum oranları mahallede en fazla 2000 yılında artmıştır. 0-4 yaş arası nüfus bu dönemde en yüksek seviyesi olan 129 kişi olarak kayıt altına alınmıştır. 2010 ve 2018 kayıtlarına göre mahallede nüfus yaşlanmış ve yoğunluk 65+ gruptadır.

Tablo 2.22 Deniztepesi Mahallesi Yıllara Göre Cinsiyet Dağılımı

DENİZTEPEŞİ	Yıl	Erkek	Kadın	Toplam	Cins Oranı
	1935	129	126	255	102
	1940	103	103	206	100
	1965	317	306	623	103
	1970	408	447	855	91
	1975	455	455	910	100
	1980	472	480	952	98
	1985	464	460	924	100
	1990	499	527	1026	94
	2000	487	482	969	101
	2010	505	457	962	110
	2018	523	466	989	112

Kaynak: Tük, 2018

Deniztepesi Mahallesiinde 1935 yılından 1965 yılına kadar erkek nüfusu kadın nüfusundan daha fazladır. 1970 yılında kadın nüfusu artış göstermiş ancak 1985 yılından sonra erkek nüfusu kadın nüfusundan fazladır. 1975 yılında eşitlik yaşanmıştır. Bu dönemde kadın ve erkek nüfusu eşittir. Bu dönemde cins oranı 100 civarındadır. Daha sonraki

dönemlerde de cinsiyet oranı arasındaki fark çok açılmamış mahallede kadın erkek nüfusu dengeli bir dağılım göstermiş ancak son iki dönemde cins oranında artış görülmektedir.

Tablo 2.23 Deniztepesi Mahallesi'nin Yıllara Göre Yaş Grupları Dağılımı

DENİZTEPESİ														
YIL	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65+
1990	91	92	135	158	111	102	57	55	50	38	36	33	32	34
2018	62	73	88	74	69	59	53	71	62	69	72	60	57	120

Kaynak: TÜİK, 2018

Deniztepesi Mahallesi'nde iki döneme ait yaş grupları elde edilmiştir. Buna göre 1990 yılı sayımında 15-19 yaş aralığı e fazla nüfusun toplandığı alan olmuştur. Bu dönemde 91 olan 0-4 grubu doğum oranlarının dönemde yüksek olduğunu gösterilir. 2018 yılındaki sayımda 0-4 yaş arası 91'den 62'ye kadar gerilemiştir. Nüfus yaşlanmaya başlamış ve yoğunluk 65+ yaş grubuna toplanmıştır.

Tablo 2.24 Üründü Mahallesi'nin Yıllara Göre Cinsiyet Dağılımı

ÜRÜNDÜ	Yıl	Erkek	Kadın	Toplam	Cins Oranı
	1935	-	-	-	-
	1940	230	213	443	107
	1965	354	352	706	101
	1970	349	356	705	98
	1975	352	333	685	105
	1980	330	357	687	92
	1985	337	353	690	95
	1990	395	403	798	98
	2000	349	359	708	97
	2010	357	352	709	101
	2018	422	377	799	111

Kaynak: TÜİK, 2018

Üründü mahallesi'nde nüfusun cinsiyet oranında yıllara göre dalgalanmalar yaşanmıştır. 1940-65 arası erkek nüfusu çoğunlukta iken 1980-2000 aralığında kadın nüfusu öne geçmiştir. Son sayım döneminde kadınlar 377 iken erkekler 422 kişi olarak sayılmıştır. Kadın erkek cinsiyet oranındaki en büyük fark 2018 yılında yapılan sayımda kaydedilmiştir.

Tablo 2.25 Üründü Mahallesi Yıllara Göre Yaş Grupları Dağılımı

ÜRÜNDÜ														
YIL	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65+
2018	50	39	56	64	58	51	50	39	42	66	76	71	42	95

Kaynak: Tük, 2018

Üründü mahallesine ait sadece 2018 yılına ait yaş verisi elde edilmiştir. Buna göre mahallede doğum oranları düşük yaşlı nüfus sayısı fazladır. Nüfus yaşlanmakta olduğu görülmektedir. En az nüfus 5-9 yaş grubundadır.

2.1.3. Eğitim Durumu

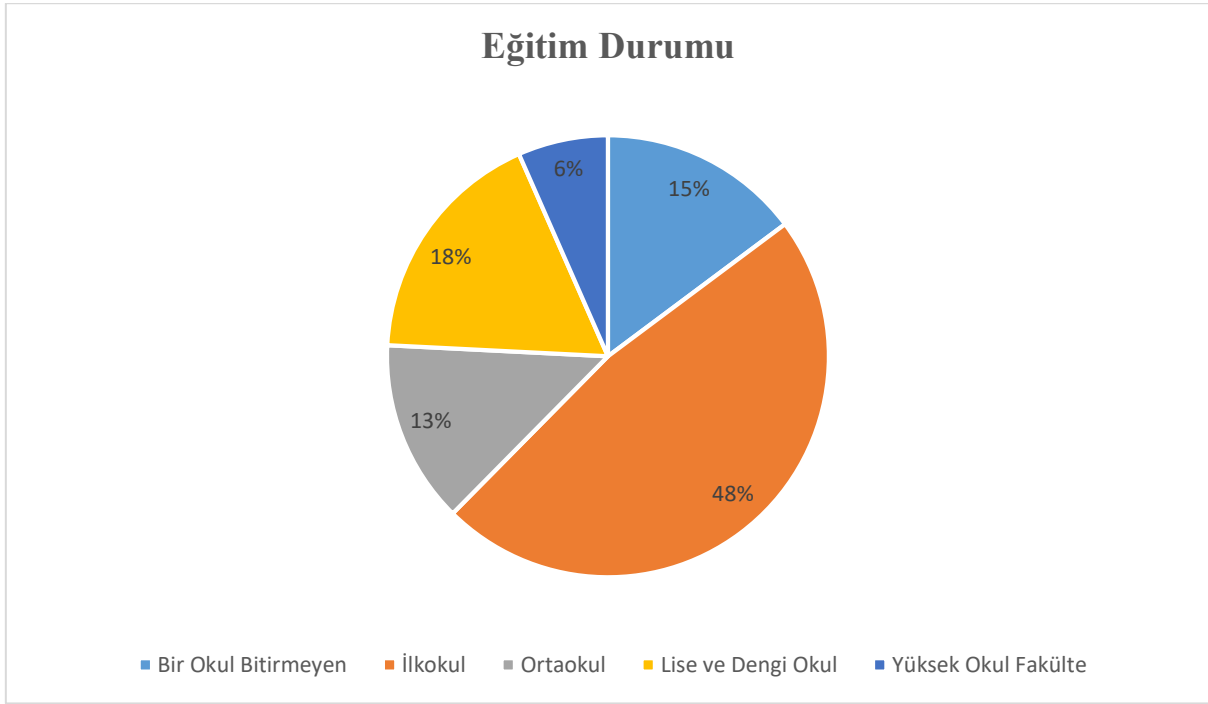
Cumhuriyetten önce Serik bölgesinin insanları çoğunlukla eğitim faaliyetlerini Antalya ve Konya'daki medreselerde tamamlıyorlardı. 19.yydan itibaren Antalya'da yeni okulların açılmasıyla medreselere ek olarak bu okullarda eğitim faaliyetleri başladı. Bu dönemin sonlarına gelindiğinde Serik bölgesinde; Boztepe, Yanköy, Çandır, Belkıs ve Akbaş köylerinde bir medrese bulunmaktaydı (Serik Kaymakamlığı: 2012).

Tablo 2.26 1914 Yılı Kayıtlarına Göre Serik Nahiyesindeki İlkokullar¹⁶

OKULUN ADI	ÖĞRETMEN SAYISI	MEZUN SAYISI	ERKEK ÖĞRENCİ SAYISI	KURULUŞ TARİHİ
ÇANDIR İLKOKULU	1	3	52	1899
YANKÖY İLKOKULU	1	3	30	1903
KÖKEZ İLKOKULU	1	20	40	1902
KUMKÖY İLKOKULU	1	-	28	1905
İSTAVRUZ İLKOKULU	1	16	28	1905
KOCAYATAK İLKOKULU	1	7	25	1902
ŞATIRLI İLKOKULU	1	10	20	1903
GEBİZ İLKOKULU	1	40	35	1901
BOĞAZAK İLKOKULU	1	-	30	1911

¹⁶ Serik Kaymakamlığı, 2012.

Araştırma Sahasında Nüfusun %48'ini İlkokul Mezunları Oluşturmaktadır. Bu Oranı %18 ile Lise Mezunları % 15ile Okuma Yazma Bilen Ancak Bir Okul Bitirmeyen %13 ile Ortaokul ve %6 ile Yüksekokul Fakülte Mezunları Oluşturmaktadır. İlçede Eğitim Durumu Gittikçe Yükselmektedir. Lisenin Zorunlu Hale Gelmesi, Kırsal Mahallelerden İlçe Merkezine Taşınmalı Eğitimin Yapılması, Turizm Faaliyetleri Eğitim Durumunun Yükselmesini Etkilemektedir.

Şekil 2.5 Serik İlçesinin Eğitim Durumu

Karahacılı Yörük Mahallelerinde Eğitim Verileri Türkiye İstatistik Kurumu Tarafından Elde Edilmiş Ancak Bazı Yıllara Ait Verilere Ulaşılamamıştır. Belkıs Mahallesi Eğitim Verilerine Bakıldığında Yıllara Göre Eğitim Durumunda İlerlemeler Görülmektedir. Bu Artışı Lise ve Dengi Okullar İle Yüksekokul Fakülte Mezunlarının Sayısının Her Dönem Arttığından Anlayabiliriz.

Tablo 2.27 Belkıs Mahallesi Eğitim Durumu

BELKİS	Yıl	Bir Okul Bitirmeyen	İlkokul	Ortaokul	Lise ve Dengi Okul	Meslek Okulu	Yüksek Okul Fakülte
	1985	127	419	15	18	4	1
1990	92	591	49	66	17	41	
2000	365	1167	133	245	52	94	
2010	417	860	74	254	-	41	
2018	214	734	210	289	-	108	

Kaynak: Tük, 2018.

Okuma yazma bilenlerin sayısı okuma yazma bilmeyenlerin sayısından her dönem daha fazladır. 2018 verilerine göre mahallede 1555 okuma yazma bilen nüfusa karşılık 25 okuma yazma bilmeyen nüfus bulunmaktadır.

Tablo 2.28 Belkıs Mahallesi Okur Yazar Durumu

YIL	BELKIS	
	Okuma Yazma Bilen	Okuma Yazma Bilmeyen
1985	584	207
1990	867	183
2000	2056	237
2010	1646	50
2018	1555	25

Kaynak: Tük, 2018.

Belpınar mahallesine ait 2010 ve 2018 verisi bulunmaktadır bunun sebebi mahallenin daha önceden Üründü köyüne bağlı bir mahalle olmasından kaynaklanmaktadır. Mahallede okuma yazma bilen nüfusun büyük çoğunluğu ilkokul mezunudur. İlçede eğitim olanakları geliştirilmektedir. 2018 yılı itibariyle mahallede 39 kişi yüksekokul yâda fakülte mezunu olarak kayda geçmiştir.

Tablo 2.29 Belpınar Mahallesi Eğitim Durumu

BELPINAR	Yıl	Bir Okul Bitirmeyen	İlkokul	Ortaokul	Lise ve Dengi Okul	Meslek Okulu	Yüksek Okul Fakülte
	2010	213	432	29	93	-	21
2018	117	425	121	141	-	39	

Kaynak: Tük, 2018.

Belpınar Mahallesinde Okuma yazma durumuna bakıldığında 2010 yılında okuma yazma bilen sayısı 788 kişi iken bilmeyen sayısı 31 kişidir. 2018 yılında mahallede okuma yazma bilen sayısı 843'e yükselmiştir.

Tablo 2.30 Belpınar Mahallesi Okur Yazar Durumu

YIL	BELPINAR	
	Okuma Yazma Bilen	Okuma Yazma Bilmeyen
2010	788	31
2018	843	-

Kaynak: Tük, 2018.

Deniztepesi mahallesinde nüfusun eğitim durumu yıllara göre sürekli artmıştır. Eğitim durumunda ilköğretim mezunu sayısı oldukça fazla iken son yıllarda lise ve yükseköğretim mezunu sayısı da artmaktadır. 2010 yılında lise ve dengi okul mezunu 33 kişi iken 2018 yılında 106 kişiye ulaşmıştır.

Tablo 2.31 Deniztepesi Mahallesi Eğitim Durumu

DENİZTEPEŞİ	Yıl	Bir Okul Bitirmeyen	İlkokul	Ortaokul	Lise ve Dengi Okul	Meslek Okulu	Yüksek Okul Fakülte
	1985	161	344	23	14	5	3
1990	107	493	41	17	-	15	
2000	187	400	29	48	4	14	
2010	259	359	15	33	-	-	
2018	191	463	112	106	-	41	

Kaynak: Tük, 2018.

Mahallenin okuryazar durumuna göre okuma yazma bilmeyen nüfus sürekli azalırken okuma yazma bilen nüfus da aynı derecede artmıştır. Mahallede bulunan Ortaokul ve taşınmaz sistemin yaygın olması mahallede eğitim düzeyini etkilemiştir.

Tablo 2.32 Deniztepesi Mahallesi Okur Yazar Durumu

YIL	DENİZTEPEŞİ	
	Okuma Yazma Bilen	Okuma Yazma Bilmeyen
1985	550	265
1990	674	240
2000	682	178
2010	666	-
2018	913	-

Kaynak: Tük, 2018.

Deniztepesin’de 2000 yılında 682 kişi okuma yazma bilirken bu oran 2010 yılında 666, 2018 yılında 913 kişiye yükselmiştir.

Tablo 2.33 Karadayı Mahallesi Eğitim Durumu

KARADAYI	Yıl	Bir Okul Bitirmeyen	İlkokul	Ortaokul	Lise ve Dengi Okul	Meslek Okulu	Yüksek Okul Fakülte
	1985	253	935	100	60	7	13
	1990	269	1038	111	87	9	23
	2000	515	1190	121	167	29	63
	2010	501	1093	123	285	-	69
	2018	271	875	275	422	-	168

Kaynak: Tüik, 2018.

Karadayı mahallesinde nüfusun önemli bir kısmını ilköğretim ve lise mezunları oluşturmaktadır. 2018 yılında 875 ortaokul mezununa karşılık 422 lise mezunu kişi bulunmaktadır. Ayrıca diğer mahalleler ile karşılaştırıldığında eğitim seviyesi en yüksek mahalledir. 2018 yılında yükseköğretim fakülte mezun sayısı 168 kişidir.

Tablo 2.34 Karadayı Mahallesi Okur Yazar Durumu

YIL	KARADAYI	
	Okuma Yazma Bilen	Okuma Yazma Bilmeyen
1985	1370	445
1990	1537	439
2000	2085	353
2010	2071	65
2018	2011	22

Kaynak: Tüik, 2018

Karadayı'da okuryazar nüfus da oldukça yüksektir. 2010 yılında okuma yazma bilenlerin sayısı 2071 iken 2018 yılında 2011'e yükselmiştir. Bu oran diğer yöre mahallelerine göre oldukça yüksektir. Mahallenin turizm merkezlerine yakın olması eğitim seviyesinin yükselmesine katkı sağlamıştır.

Tablo 2.35 Kürüş Mahallesi Eğitim Durumu

KÜRÜŞ	Yıl	Bir Okul Bitirmeyen	İlkokul	Ortaokul	Lise ve Dengi Okul	Meslek Okulu	Yüksek Okul Fakülte
	1985	204	616	43	12	6	6
	1990	131	762	36	24	6	8
	2000	263	492	26	58	10	23
	2010	294	663	54	122	-	21
	2018	163	672	211	281	-	91

Kaynak: Tüik, 2018

Kürüş mahallesi eğitim durumları incelendiğinde dönemler arasında belirgin farklar görülmemektedir. Kademeli bir artış ya da azalma görülür. Çoğunluğunu ilköğretim mezunlarının oluşturduğu nüfusun 2010 ilköğretim mezunu sayısı 663 iken 2018 yılı nüfusu 672 kişidir.

Tablo 2.36 Kürüş Mahallesi Okur Yazar Durumu

YIL	KÜRÜŞ	
	Okuma Yazma Bilen	Okuma Yazma Bilmeyen
1985	888	260
1990	967	214
2000	872	170
2010	1154	51
2018	1418	-

Kaynak: Tük, 2018

Nüfusun çoğunluğu okuma yazma bilmektedir. 2010 yılında okuma yazma bilen 1154 kişi iken 2018 yılında 11418 ye yükselmiştir. 2018 yılında mahallede okuma yazma bilmeyen nüfusa dair veriye ulaşlamamıştır.

Tablo 2.37 Sarıabalı Mahallesi Eğitim Durumu

SARIABALI	Yıl	Bir Okul Bitirmeyen	İlkokul	Ortaokul	Lise ve Dengi Okul	Meslek Okulu	Yüksek Okul Fakülte
	1985	208	1021	1	5	10	4
1990	234	755	47	26	6	12	
2000	215	577	27	54	7	10	
2010	277	455	-	-	-	-	
2018	205	511	135	142	-	43	

Kaynak: Tük, 2018.

Sarıabalı mahallesinde İlkokul ve herhangi bir okul bitirmeyenlerin sayısı oldukça yüksektir. 2010 yılında İlkokul mezunu sayısı 455 kişi iken bir okul bitirmeyenlerin sayısı 277 kişidir. 2018 yılında ilkokul mezunu 511 e yükselirken bir okul bitirmeyen 205 olarak kayıt altına alınmıştır. Yüksekokul ya da fakülte mezunu 43 kişi bulunmaktadır.

Tablo 2.38 Sarıabalı Mahallesi Okur Yazar Durumu

YIL	SARIABALI	
	Okuma Yazma Bilen	Okuma Yazma Bilmeyen
1985	1249	307
1990	1080	429
2000	890	287
2010	732	-
2018	1036	-

Kaynak: Tük, 2018.

Sarıabalı mahallesinde okuma yazma bilen sayısı oldukça yüksektir. 2000 yılında 890 kişi 2010 yılında 732 kişi 2018 yılında 1036 kişi okuma yazma bilmektedir. 2010 ve 2018 yılına ait okuma yazma bilmeyen nüfusa ait veriye ulaşılamamıştır.

Tablo 2.39 Üründü Mahallesi Eğitim Durumu

ÜRÜNDÜ	Yıl	Bir Okul Bitirmeyen	İlkokul	Ortaokul	Lise ve Dengi Okul	Meslek Okulu	Yüksek Okul Fakülte
	1985	100	353	12	11	3	1
1990	70	441	16	16	2	12	
2000	113	345	10	21	7	9	
2010	169	321	-	16	-	-	
2018	103	376	80	112	-	61	

Kaynak: Tük, 2018.

Üründü mahallesinde nüfus verileri arasında dengeli bir ilerleme vardır. Her eğitim düzeyine ait veri bulunmaktadır. 2018 yılında okuma yazma bilen ancak bir okul bitirmeyen 103, ilkokul mezunu 376, ortaokul mezunu 80 kişi lise mezunu 112, yüksekokul mezunu 61 kişi bulunmaktadır.

Tablo 2.40 Üründü Mahallesi Okur Yazar Durumu.

YIL	ÜRÜNDÜ	
	Okuma Yazma Bilen	Okuma Yazma Bilmeyen
1985	480	153
1990	557	157
2000	505	124
2010	506	-
2018	732	-

Kaynak: Tük, 2018

Üründü Mahallesi Okuryazar Durumu İncelendiğinde 1985 Yılında Okuma Yazma Bilen Sayısı Bilmeyen Sayısından Oldukça Fazladır. 1990 Yılında Aradaki Fark Daha Da

Artmış Okuma Yazma Bilen Kişi Sayısı Yükselmiştir. Yıllar İçinde Okuma Yazma Bilen Sayısı Artarken Bilmeyen Sayısı Azalmaktadır. 2010 Yılında Okuma Yazma Bilen 506 Kişi İken 2018 Yılında 732 Kişiye Yükselmiştir.

2.1.4. Sağlık Durumu

19.yy'dan önce sahada genel bir sağlık sorunu yoktu. 19.yy'dan itibaren Serik bölgesinde kanal ve derelerin dolması ve temizlenmemesi sonucu oluşan bataklıklar çeşitli sağlık sorunları yaşanmasına sebep olmuştur. 200 dönümlük sahaya yayılan Kürüş bataklığı derelerin kapanmasıyla ortaya çıkmıştır. Ayrıca Aksu bataklığı, Gebiz-Kırkgeçit bataklığı, Azaplar bataklığı, Kumköy bataklığı, Asar altı bataklığı, Nasır bataklığı, Acısu bataklığı, Karagöl bataklığı bölgede hastalıklara sebep olan diğer bataklık alanlarıdır. 20.yy'da bu bataklıklarda oluşan sivrisineklerin yaydığı hastalıkların artmasıyla Sağlık Tabipliği kurulmuştur (Selekler,1937).

Sağlık önlemlerinin yetersiz kalmasından dolayı Cumhuriyetin ilanından sonra 1934 yılında ilk olarak Kürüş bataklığı kurutulmuştur. Daha sonra Sarıabalı, Belkıs, Himmetli ve Köleler köyün ortasında bulunan 15000 dönüm alan kaplayan Karagöl kanal açılarak kurutuldu. Bölge salgın hastalıklardan ve sivrisineklerden temizlenmeye başlandı (Güçlü, 2000: 45-46). Ayrıca kurutulan alan zaman içerisinde tarıma kazandırıldı.

Karahacılı yörüklerinin yoğunlukta olduğu Kürüş, Belkıs, Sarıabalı, Himmetli köyleri bu bataklık alanlardan oldukça etkilenmiştir.19. yy 'da ilçede yaşayan yörükler ziraat faaliyetlerine başlamışlardır. Bu dönemde tütün ziraatı yapılıyordu. Tütün göçmenler tarafından ilçeye getirildiği için Cumalı, Kadriye, Ahmediye gibi göçmen mahallelerinde ekimi yapılıyordu. 1940'lara gelindiğinde ilçede pirinç tarımı yaygınlaşırken tütün tarımında yavaşlama yaşanmıştır (Güçlü,2000). Bu dönemde çeltikten önemli bir gelir elde edilmesinden dolayı Köprüçay nehrinden 18.000m uzunluğunda bir kanal açılarak çeltik için gerekli su temin edildi. Bu kanal Karadayı köyüne su taşımaktadır. Ayrıca Kürüş kanalı da genişletilerek çeltik tarımına ilçenin güneyinde ağırlık verildi. Çeltik ziraatından alınan verim oldukça yüksek olduğu için ilçede geniş alanlarda çeltik için uygun alanlar oluşturuldu. Ancak zamanla ilçede bataklık sayısı da arttı. Buradan üreyen sivrisinek halk sağlığını tehdit etmeye başladı. Bunun üzerine ilçede ve Antalya'nın çeşitli köylerinde çeltik tarımı yasaklandı. Yerine pamuk tarımı teşvik edildi. Pamuk tarımı için gerekli koşulları sağlamak amacıyla derelerin ağızları temizlenip kanallar açılarak bataklıklar birer birer kurutuldu.

Fotoğraf 2.1 Karagöl Günümüzde Tarım Arazisi Olarak Kullanılmaktadır. İlçede Portakal ve Nar Üretim Alanları İçerisindedir.

Serik Devlet hastanesinin 1957 yılında Verem Savaş Merkezi olarak inşaatına başlanmış 1975 yılında hastane şekline dönüştürülmüştür. 2006 yılından itibaren yeni binasında 17 poliklinikte hizmet sağlamaktadır. Ayrıca ilçede Özel Aspendos-Anadolu hastanesi, Diyaliz merkezi ve 15 Aile sağlığı merkezi bulunmaktadır.

Bölgenin refah düzeyinin artması turizm faaliyetlerinin canlanmasıyla sağlık yatırımları da artmıştır. Sağlık kuruluşları sadece yerli halk için değil bölgeye ziyarete gelen turistler için de yeterli donanımı sağlamıştır. 2010 yılı itibariyle Aile Hekimliği uygulamasına geçilmiştir. Böyle her aile için bir aile hekimi tayin edilmiştir.

Fotoğraf 2.2 Serik Devlet Hastanesi

2.1.5. Göçler

Nüfusun bireysel, aileler, gruplar veya kitleler şeklinde geçici ya da sürekli doğdukları yerleri bırakıp farklı mekânlara gitmesi ile ortaya çıkan yer değiştirme olayı, göç olarak adlandırılır. Göçler yapılış amacına göre farklı gruplara ayrılır. Bu gruplar yurt içi, yurt dışı, zorunlu, isteğe göre yapılan göçler olarak adlandırılır (Doğanay,1991). Göç olgusu yer değiştirme ihtiyacına karşılık olarak ortaya çıkmıştır. İnsanların göç etmesine sebep olan birçok etmen bulunmaktadır. Göçler etkiledikleri insan sayısı ve özellikleri bakımından değerlendirildiğinde coğrafi, tarihi ve sosyo ekonomik boyutlara sahip olaylar sonucunda meydana gelir. Göç edilen yerde ve göç veren yerde farklı nitelikler ortaya çıkmaktadır. Göç edilen yerde akrabalık bağları, bir arada bulunma isteğinden dolayı yakın yerlere toplu olarak yerleşilir (Koca, 2005).

Araştırma sahasında yapılan çalışmalar sonucunda kayda değer bir göç verisi elde edilememiştir. İlçede hayvancılık ile uğraşan yörüklerin hayvanları ile yaptıkları mevsimsel göçler etkilidir. Ayrıca yazın sıcak geçen kıyı kuşağından nüfus artışı, tarım ve ticaretteki gelişmeler, gelir düzeyi ve yaşam standartlarındaki artıştan dolayı oldukça yaygınlaşan yazlık yerleşim yerlerine sayfiye amaçlı göç edilmektedir (Sarı, 2013). Araştırma sahasının Antalya merkeze yaklaşık 45-50 km en uzak mahallenin Serik merkeze 12 km olması aynı zamanda ailelilerin şehrin gürültüsüne karışmamak köklerinden uzaklaşmamak isteğinden dolayı göç pek tercih edilmemektedir. Sahada eğitim amaçlı aileden çıkan çocukların çok azı geri gelmekte

genellikle ilçe merkezinde kalmaktadırlar. Eğitim dışında iş bulma açısından bazı ailelerin gençleri turizm merkezi olan Belek, Boğazkent, Kadriye’de otellerde çalışmakta mahalleden otele servis imkânı olmadığı için ilçe merkezine ya da otellerin çalışanları için ayrılan lojmanlara yerleşikleri görülmüştür. Göç konusunda ilçe merkezine gençleri çeken üç faktör öne çıkmaktadır. Bunların başında iş bulmak gelir. Özellikle tarımda çalışmak istemeyen genç nüfus turizm merkezlerine göç etmektedir. Diğer sebep eğitim ve sonuncusu da kırsalın sahip olmadığı gençlerin ilgisini şehir hayatının sağladığı imkânlardır (Gökdemir, 2018). Bu faktörler genç nüfusu çekerken yaşlı nüfus sağlık şartları dışında topraklarından çıkmamaktadırlar.

2.1.6. Nüfusun Dağılışı ve Yoğunlukları

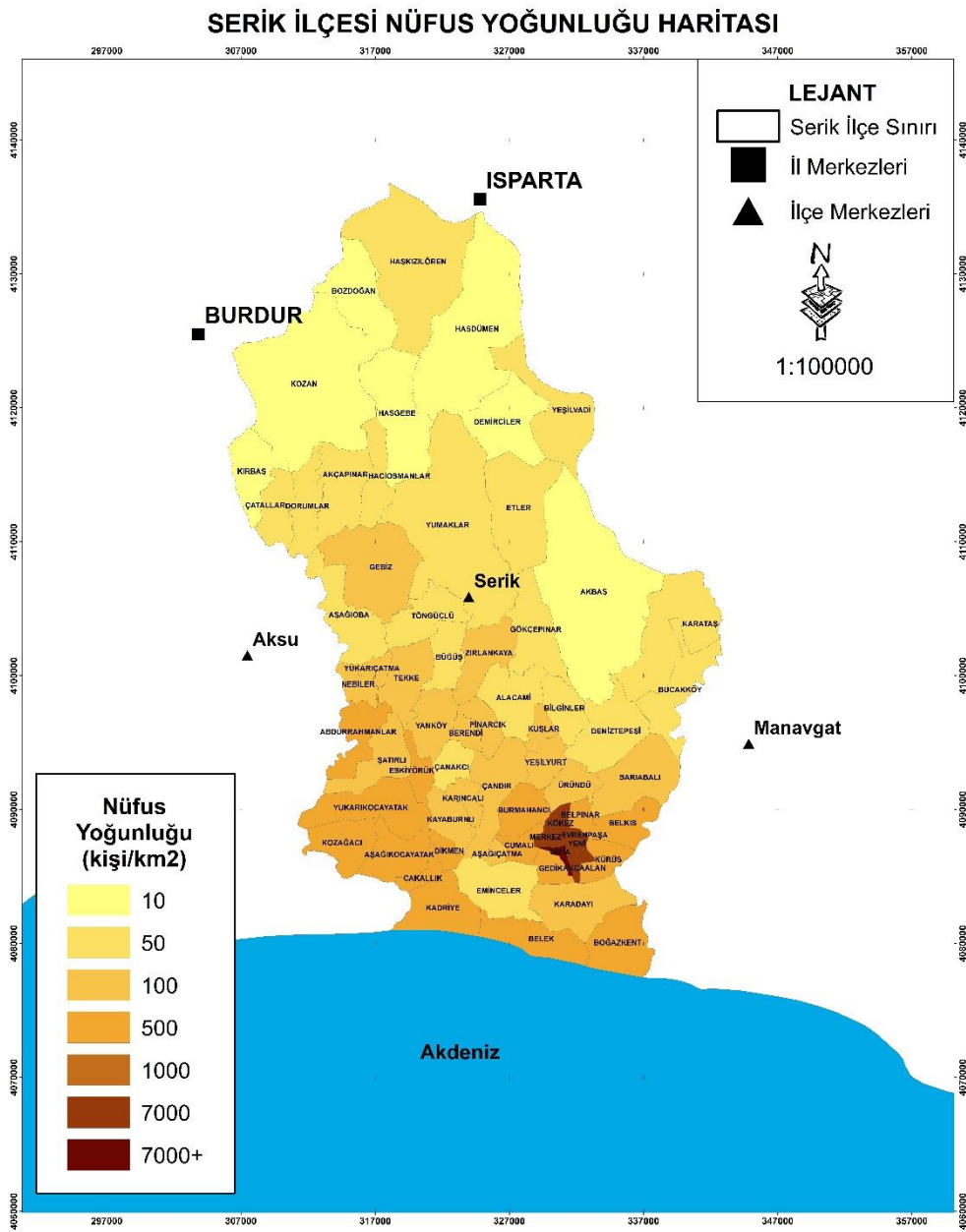
Araştırma sahasında nüfusun dağılışı her yerde eşit değildir. Özellikler orman alanlarının varlığı, yüzey şekilleri ve beşerî faktörler nüfusun dağılışında belirleyici olmaktadır. Nüfusu en fazla olana mahalle Karadayı’dır. Bu mahallede nüfusun dağılışı 23, 7 ile en fazla orana sahiptir. Bu mahalleyi 18,4 ile Belkıs takip etmektedir. Orman alanlarının bulunmadığı bu iki mahalle nüfusun en yoğun olduğu mahalledir. Bu mahalleler ayrıca geçmişinde belediyeçilik idaresinde yönetilmiş olduğu için ulaşım altyapı hizmetleri tamamlanmış olması nüfusun dağılışına etki etmektedir. Nüfusun dağılışının en az olduğu mahalleler Belpınar ve Üründü ’dür. Sahada nüfus yoğunluğu bakımından kilometrekareye 0,9 kişi düşmektedir. Ancak mahalleler arasında eşit dağılım görülmemektedir. Yoğunluğun en fazla olduğu mahalle 1,6 ile Kürüş ve Belkıs’tır. Bu mahallelerin hem nüfusları hem de yüzölçümleri birbirine yakındır. Bu mahallelerden sonra 1,5 ile Belpınar gelir.

Tablo 2.41 Karahacılı Yörük Mahallelerinde Nüfusun Dağılışı ve Yoğunluğu¹⁷

Mahalleler	Yüzölçümü (ha)	2018 Nüfusu	Nüfus Dağılışı	Nüfus Yoğunluğu (Kişi/km ²)	Tarım Arazisi (ha)	Fizyolojik Nüfus Yoğunluğu (ha)
Deniztepesi	232831	989	% 10,6	0,4	23970	4,1
Karadayı	202394	2212	% 23,7	1,1	90520	2,4
Kürüş	98799	1559	% 16,8	1,6	33790	4,6
Üründü	95800	799	% 8,5	0,8	40950	1,9
Sarıbalı	210685	1124	% 12,2	0,5	23810	4,7
Belkıs	110952	1720	% 18,4	1,6	33500	5,1
Belpınar	60641	923	% 9,8	1,5	18620	4,9
TOPLAM	1012102	9326	% 100	0,9	265160	3,5

¹⁷ Orman Müdürlüğü ve İlçe Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğünden elde edilen verilere göre düzenlenmiştir.

Sahanın aritmetik nüfus yoğunluğu ile fizyolojik nüfus yoğunluğu arasında belirgin farklar vardır. Tarım arazilerin fazla olduğu alanlarda Fizyolojik Nüfus Yoğunluğu yüksek çıkmaktadır. Fizyolojik nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu mahalle 5,1 ile Belkıs mahallesidir. Arazi kullanımı bakımından Belkıs arazisinin tamamı Tarım yapılacak arazi olarak geçmektedir. Bu yüzden yoğunluk diğer mahallelere göre en fazla burada çıkmaktadır. Belkıs'ı 4,9 ile Belpınar, 4,7 ile Sariabalı, 4,6 ile Kürüş, 4,1 ile Deniztepesi, 2,4 ile Karadayı ve 1,9 ile Üründü mahalleleri takip eder.

Harita 2.1 Nüfus Dağılım Haritası

2.2. Yerleşme Coğrafyası Özellikleri

2.2.1. Serik'in Kuruluş Tarihi ve Yer Seçimi

Yerleşme coğrafyası, insanların temel ihtiyaçları olan barınma ile başlayan ve diğer tüm yaşamsal ihtiyaçlarını gideren konuları inceler. Yani yeryüzündeki tüm beşeri izler yerleşme coğrafyası çerçevesi altında incelenir. Yerleşme zaman içerisinde mekâna içerisinde yaşayan toplumun kültürüne göre çok farklı şekillere girebilir. Yani yerleşmeler insanlık boyunca değişen tüm durumlara paralel olarak değişmiştir (Tunçdilek, 1986).

Araştırma sahası geçmiş tarihi boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmış dönemler boyunca farklı isimlerde anılmıştır. En son hali olarak sahaya *Serik* denmiştir. Serik adının kullanımı ve tarihiyle ilgili farklı öngörüler bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi Antik bir yerleşim merkezi olan Zerk adının zaman içerisinde Serik'e dönüşmüş olabileceği düşünülse de bu zaman içerisinde gerçekliği kanıtlanamadığı için önemini yitirmiştir. Başka bir öngörü Serik adının ipek anlamına geldiğidir. Büyük İskender'in Hindistan seferi sonucunda ipek batı toplumları arasında yayılmıştır (Oral, 2013) Bölgeye ulaşan ipek zaman içerisinde anlam kazanır –ser kökünden türeyen ipek sözcüğü yeni şekiller alır ve Serik de bunlar arasındadır. Hazar gölünün güneyinden ve Tahran üzerinden Akdeniz'de Antalya ve Hatay şehirlerine ulaştırılan buradan deniz yolu ile Romanın diğer şehirlerine gönderilen ipeğin Antalya'ya ulaşması bu şekilde olmuştur. İpek yolunun Köprü Çay'a yakın olması bunun geçerliliğini güçlendirmektedir. Ayrıca Antalya'dan Alanya'ya kadar olan sınırlar içerisinde ipek üretimine ait kalıntılara da rastlanmaktadır. Osmanlı döneminde ipek ve pamuk üretimi birinci sırada gelmekteydi. 1900'lü yıllarda bölgeye gelen İtalyanlar yerli halk üzerindeki ipek giysilerden etkilenmiştir. Ayrıca Serik Kazakistan'da sıklıkla kullanılan bir erkek ismidir. Bu bölgedeki anlamı ise Serinde 'de oturan Uygurların sermek kökünden türettikleri belirtilmiştir (Oral, 2013). Osmanlı döneminde Alanya-Antalya kervan yolu Evliya Çelebinin izlediği yol ile aynı doğrultuydu. Serik in merkezi Karahisardı. Diğer kullanılan Karahisar yer adıyla ayrışmaması için Karahisar-ı Tekke olarak kullanılmıştır. Selekler 'de Serik kelimesini Sermek fiilinden alınmış Türkçe bir kelime olarak değerlendirmiştir. Ancak Evliya Çelebinin 300 yıl önceki telaffuz şekline göre Seğrek¹⁸ kelimesinin zaman içerisinde Serik' e dönüşmüş olabileceğini de belirtmiştir. Evliya Çelebinin bu görüşünü Orta Asya'da bulunan Seğrek'liler desteklemektedir (Selekler, 2011).

¹⁸ Seğrek: Orta Asya'da Serika toprağında Kaşkar'dan Tibet'e kadar uzanan arazide yaşayan bir kabiledir. Çok net olmamakla birlikte Kıpçak ve Kırgızlarla özdeşleştirilebilmektedir. Ayrıca Serik adı Orta Asya coğrafyasında yaygın kullanılan bir isimdir. Kazakistan meclisinde Serik Abdurrahmanov adında bir milletvekili hükümette de Serik Umbetov ve Serik hükümetinde Baymaganbetov isimli iki bakan vardır.

Anadolu Selçuklu devletinin 1207 ve 1223 tarihleri arasında Antalya ve Alanya'yı alınca bu iki merkez arasında kalan Karahisar-ı Tekke de Türklerin eline geçmiştir. Anadolu Selçuklularından sonrada Osmanlı Devleti'nin himayesi altına giren Karahisar-ı Tekke bu dönemde bir kaza görevindeydi. Bu kaza bugün Serik sınırları içerisinde yer almaktadır. Serik'in coğrafi konumu Köprüçay pazarına yakın olması Antalya-Alanya güzergâhında bulunması hızlı bir gelişme göstermesini sağlamıştır (Turan, 2010).

Bazı kaynaklara göre ilk yerleşim yeri Yanköy sınırları içerisinde yer alan Silyon antik kenti bazılarına göre ise Aspendos sınırları içerisinde yer alan Belkıs Köyüdür. Evliya Çelebinin Seyahatnamesinde geçen Serik Pazarı Serik Dağı ve tahrir defterlerine bakıldığında ilk yerleşim yerinin Aspendos olduğu kanısı güçlenmektedir. Belkıs köyünün eski yerleşim yeri olan Camili mahallede yapılan araştırmalarda eski mezar taşlarına rastlanamamış köylü ile yapılan görüşmelerde burada eski bir mezarlığın bulunduğu ancak şu anda yerinin bilinmediği söylenmiştir (Güçlü, 2000). Evliya Çelebi ilk yerleşim yeri olarak Karahisar-ı Tekke'yi belirtmiş ancak tam yeri hakkında bilgi vermemiştir. Ancak yerleşim yeri olarak düşünülen iki bölgenin de coğrafi şartları birbirine benzemektedir. İki merkezde yüksek tepe üzerinde korunaklı yerlerdir. Bu yerler yörüklerin yerleşme anlayışı ile büyük benzerlik göstermektedir. Yörükler de kendilerini güvende hissettikleri yüksekte ve korunaklı alanlarda yaşamışlardır

Fotoğraf 2.3 Serik'in İlk Yerleşim Yerlerinden Biri Olarak Kabul Edilen Silyon Antik Kenti

Serik in ilk yerleşim yeri olarak düşünülen Silyon antik kent bölgede bulunan Karahisar-1 Tekke adında 15.yy'a ait kalenin bulunması ayrıca bölgenin etrafının surlarla çevrili korunaklı olması bölgenin ilk yerleşim yeri olduğu görüşünü güçlendirmektedir. (Dünden bugüne Antalya). Silyon'un Türklerin himayesine girmesinden sonra Silyon un girişine bir mescit yapmışlar ve bölgenin Türkleşme sürecini başlatmışlardır. Bu bölgeye Karahisar-1 Tekke adını vermişlerdir. Bölge halkı genellikle hayvancılıkla geçimini sağlamaktaydı. Serik'in yakın tarihe kadar kaza teşkilatında ismi de Karahisar-1 Tekke idi. Bu yer Yanköy'ün üst kısmındaki Kocahisar tepesidir. Bu tepe bugün tamamen terk edilmiş ancak içerisinde İslami izler bulunmaktadır. Karahisar-1 Tekke coğrafi koşullar bakımından bir tepe üzerinde yer almaktadır. Günlük ihtiyaçlarını ağadan karşılayan halk her gün tepeye inip çıkmayı kabul edememiş ve bu yerleşmeden aşağı doğru gelerek bölgeyi terk etmişlerdir (Selekler, 2011)

Serik İlk Çağ'da Pamfilya bölgesinde bulunmaktaydı. Büyük İskenderin Batı Anadolu'dan başlayarak güneye doğru ilerleyişi sonunda Pamfilya bölgesine ulaştı. İlk olarak Perge'ye yönelen Büyük İskender burada bir direniş ile karşılaşmayınca Aspendos'a dokunmadan Side'ye oradan Silyon'a yöneldi. Burada bir direniş ile karşılaşan Büyük İskender aldığı haber sonucunda Aspendos'a yöneldi. Büyük bir direniş sonucunda Büyük İskender

Aspendos'u ele geçirdi. Aspendos'un alınmasındaki amaç Küçük Asya'nın güney kıyıları Perslere karşı bir deniz üssü olarak kullanmaktır. Buradan anlaşılıyor ki eskiden Aspendos'un bulunduğu Belkıs köyü önemli bir liman konumundaydı (Güçlü, 2000).

Büyük İskender'in ölümü sonrasında 1207 de Selçuklular Antalya'ya ilk geldiklerinde Silyon bölgesine yerleşmişler ve bu bölgeye Karahisar-ı Tekke adını vermişlerdir. Daha eski Osmanlı belgelerine göre bölgeye Kökez adında bir grup yerleşmiştir. Bu Kökez grubu Serik sınırları içerisinde yer alan Aspendos Harabelerinin bulunduğu bölgeye yerleşmişlerdir. Evliya Çelebi Seyahatnamesinde Serik Pazarı diye geçen yer de burasıdır. Osmanlı Devleti'nin ilk döneminde de Serik idari durumunu korumuştur. Bugünkü Yanköy civarında bulunan ve Asar olarak bilinen Silyon Karahisarın merkezi, Kökez, Tekke ve Gebiz adıyla üç yerleşim biriminden oluşmaktadır. XIX. Yüzyılın sonlarında Rumeli'den gelen göçmenler Kökez çevresine yerleşmişler ve Serik'in temeli olan Şevketiye köyünü kurmuşlardır (Güçlü, 2000). Devletin verdiği bu isimden ziyade Kökez ismi tercih edilmiştir.

Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren bu karışıklığı gidermek amacıyla 1926 yılında Kökez köyü ilçenin merkezi olmuş ve ilçeye Serik ismi verilmiştir. Bu dönemden itibaren bölge Serik adıyla anılmaya başlamıştır. 1831 Nüfus sayımlarında da bölge için Serik ismi kullanılmıştır. Serik Kökez Belpınar ve Kürüş mahallelerinden oluşmaktaydı Serik'in merkezi Kökez'di. Köylerde 7991 kişi bulunmaktaydı. Bazı köylerin birleştirilmesi ve Yörük aşiretlerine iskân politikaları uygulanmasının sonucunda 1940 yılına gelindiğinde Serik'e ait 43 köy vardı. Bugün Serik 9 belde ve 47 köyden oluşmaktadır (Serik Kaymakamlığı, 2012).

2.2.2. Karahacılı Yörüklerinde Yerleşme Özellikleri

2.2.2.1. Adlarına Göre Karahacılı Yörük Mahalleleri

Yerleşme faaliyeti, insanların yeryüzünde kendileri için en uygun alanları belirleyerek buralara yerleşmelerini ifade eder. İnsanoğlu kendisi için belirlediği alanları rast gele seçmemiştir. Yaşamsal faaliyetlerini gerçekleştirebilecekleri alanlarda elverişli iklim, bitki örtüsü, yeraltı ve yerüstü zenginliklerine ek olarak ulaşım, verimli toprakların varlığını aramışlardır. Bu imkânların bulunduğu alanlara geçici ya da kalıcı olarak yerleşmişlerdir. Yerleştikleri bölgelere adlar vermişlerdir (Özçağlar, 2001). Adlandırma insanlık tarihinden beri bir şeyleri öğrenme içgüdüsüyle ortaya çıkmıştır. Canlı ve cansız varlıkların tanımlama, anlamlandırma ve birbirinden ayırmada kullanılan bir araç görevi görmüştür. Çünkü varlıklar adları ile zihinde canlanır. Bu yüzden insanoğlu çevresini ve kendini sürekli adlandırma gereksinimi duymuştur (Ayaz ve Ayaz, 2010). Yerleşmeler için adlandırma yapılırken dil, kültür, örf ve adetlere uygunluk gözetilmiştir. Adlandırma yapılan bölgeler incelendiğinde hem doğal çevre özellikleri hem de yerleşen toplumun yaşam tarzı, ekonomik faaliyeti, kültürel

özelliklerinden izler bulunmaktadır. Sahada yörüklerin yerleştiği mahalle adları tarihi ya da mahallenin sahip olduğu birtakım özelliklere göre verilmiştir.

Sarıabalı, ilçede en eski yerleşmelerdendir. Karahacılı yörüklerinin gelip ilk yerleştikleri mahalledir. Sarıabalı ismi Karahacılı yörük beyinin çocuklarından küçük olanın sarı renkli bir aba¹⁹ giymesi ve halkın bu çocuk hakkında sarı abalı çocuk olarak bahsetmesi sonucu türemiştir. Zaman içinde beyin çocuğu büyümüş onun çocukları için de Sarı abalının çocukları gibi söylemler sonucu çocukların bulunduğu yerler oba olmuş zamanla da köy statüsüne daha sonra da mahalleye dönüşmüştür.²⁰ Mahalle sakinleri sarışın olması mahalle için Sarı Oba, Sarı Obalı gibi farklı tanımlamalara sebep olmaktadır.

Belkıs, mahalle en eski yerleşim yeri sayılabilir. Mahalle sınırları içerisinde bulunan Aspendos Antik kenti bu yerleşmenin kuruluşunun eskiye dayandığını göstermektedir. Mahalle ismini Belkıs ismindeki Aspendos Antik Tiyatrosunun içinde bulunan kadın heykelinden almıştır. Kralın kızı olan Belkıs oldukça güzelmiş ve isteyen de çokmuş (Selekler, 2011). Belkıs'a iki kişi talip olmuş. Kral iki adayı da çağırılmış ve bir mimari eser yapmalarını hangisi halk için daha faydalı ise kızını ona vereceğini duyurmuş. Belli bir süre sonra iki aday da gelmiş. Bir tanesi su kemerleri yapmış ve bu kemerler ile yerleşim alanına su taşımış, diğer aday ise Aspendos Tiyatrosunu yapmış. Tiyatronun akustiği o kadar iyi ki en üstte çıkarılan bir fısıltı en alt kademe de dahi duyulabilmektedir. Kral bu iki eseri de çok beğenmiş. Adil olmak adına kızını ortadan ikiye bölmüş. Kral kızından olmak pahasına sözünde durmuş. Mahallenin ismi de bu kralın güzel kızından gelmektedir.

Fotoğraf 2.4 Kralın Kızı Belkıs İçin Yapılan Su Kemerleri ve Aspendos Tiyatrosu

Deniztepesi, mahalle ismini bulunduğu konumdan almıştır. Mahalle diğer yörük mahallelerine göre en kuzeydedir. Bir dağ eteğine kurulan köyden eskiden deniz görülebiliyormuş. Bu yüzden köye deniz tepesi ismi verilmiştir (Serik Kaymakamlığı, 2012).

¹⁹ Aba: Yünün dövülmesiyle elde edilen kalın kumaş. Yörük kıyafeti. Yörükler genellikle hayvan olatırken soğuktan ve yağmurdan korunmak için giyerler.

²⁰ <http://azizdolu.blogcu.com/avsarlarin-karahacili-asireti-ve-sariabali-koyu/7788592>. (20.04.2018).

Üründü, mahallede tarım arazileri hem verimlidir hem de geniş alan kaplar. Bu alanlardan ürün çeşidi fazla olduğu için mahalleye ilk olarak ürünlü denmiştir. Daha sonra bu isim Üründü olarak değişikliğe uğramıştır (Serik Kaymakamlığı, 2012). Belpınar mahallesi Üründü köy statüsündeyken köyün bir mahallesiydi.

Kürüş, mahalle ismini yürütülen ekonomik faaliyetten almıştır. Kürüş pirinç anlamına gelmektedir. İlçe 19. Yüzyılda önemli çeltik ekim alanıydı. Ancak çeltik alanları sıtma hastalığı ve birçok salgın hastalığın yayılmasına sebep olduğu için bataklıklar kurutularak çeltik tarımı yasaklanmıştır.

Karadayı Mahallesinin eski adı Tuzlaburundur. Mahallenin denize yakın olması nedeniyle arazisinin tuzlu ve çorak olmasından dolayı bu ismi almıştır. Zaman içinde kesin bilgiler olmamasına rağmen araştırma sahasında edinilen bilgiye göre Tuzlaburun bir ağanın çiftliği idi ve bu ağa esmer uzun boylu birisiydi. Bu yüzden mahallenin ismi Karadayı olarak kalmış olabileceği düşüncesi üzerinde durulmaktadır.

2.2.2.2. Kuruluş Yerlerine Göre Karahacılı Yörük Mahalleleri

Yerleşmelerin şekillenmesinde doğal ve beşerî faktörler çeşitli şekilde etkili olmaktadır. Su kaynakları, topoğrafya, iklim gibi fiziki faktörlere ek olarak tarihi, ekonomik faaliyetleri kapsayan beşerî faktörler belirleyici olmuştur. Ayrıca yürütülen ekonomik faaliyet, savunma, güvenlik, ulaşım durumu, psikolojik faktörler de yer seçiminde belirleyicidir (Ertürk, 2000). Karahacılı yörük mahallelerinin yer seçiminde belirleyici faktör yürütülen ekonomik faaliyet hayvancılıktır. Hayvanları için hem otlak hem de ormanlık alanların varlığına ek olarak su kaynaklarına yakın mahallelerde kurulmuştur. Araştırma sahasının en önemli su kaynağı Köprüçay nehridir. Arazi gözlemlendiğinde yörük mahalleleri Köprüçay nehrine yakın mesafelere yerleşmişlerdir.

Tablo 2.42 Kuruluş Yerlerine Göre Mahalleler

MAHALLELER	Kuruluş Yeri
BELKIS	Ova
BELPINAR	Ova
DENİZTEPEŞİ	Ova
KARADAYI	Ova
KÜRÜŞ	Ova
SARIABALI	Dağ Eteği
ÜRÜNDÜ	Ova

Yörük mahallelerinin yer seçimleri incelendiğinde genellikle ovalık alanları tercih edilmiştir. Ancak yerleşmeler ova içerisinde belli bir yükseltide kurulmuşlardır. Sariabalı mahallesi dışındaki mahalleler düz alanları tercih ederken Sariabalı Torosların eteklerine sırtını vermiştir. Sariabalı'da Karagöl ovalık olan tek coğrafi birimdir. Diğer alanlarda arazi pürüzlüdür. Hayvancılık için uygun alanlardır.

2.3. Yükselti Basamaklarına Göre Karahacılı Yörük Mahalleleri

Yükseltinin yer şekilleri ile birlikte kısa mesafedeki değişimi, yeryüzünün görünümünü şekillendirmektedir. Ayrıca bu çeşitliliğe bağlı olarak kullanım alanları da değişmektedir. Artan yükseltiye bağlı olarak doğal ortam özellikleri, insan yaşamını önemli oranda değiştirmiştir. Zamanla sosyo- kültürel açıdan gelişen insan mekânı da kendi yararına kullanabilmek adına doğal ortam üzerinde bir takım değişiklikler yapmıştır. İnsanoğlunun bilgi ve teknolojisi doğrultusunda farklı şekillerde araziden yararlanma biçimleri ortaya çıkmaktadır(Gözenç, 1975). Araştırma sahasında arazi yapısı ve kullanımı güneyden kuzeye doğru değişmektedir. Ovalık alanlar güneyde toplanırken kuzeye doğru yükselti ve engebe de artmaktadır. Mahalleler içerisinde en kuzeyde bulunan mahalle Deniztepesi en güneydeki ise Karadayıdır.

Tablo 2.43. Ortalama Yükselti Basamaklarına Göre Mahalleler²¹

MAHALLELER	Rakım(m)
BELKIS	45
BELPINAR	35
DENİZTEPESİ	160
KARADAYI	49
KÜRÜŞ	20
SARIABALI	150
ÜRÜNDÜ	50

Deniztepesi deniz seviyesinden köy merkezi yüksekliği 65-70 m civarındadır. Tarım alanlarının yapıldığı çevresinde yükselti ortalama 50 metredir. Sariabalı mahallesinin deniz seviyesinden yüksekliği 88m civarındadır. Tarım alanlarının bulunduğu Karagöl'ün kuzeyinde bulunan ana sulama kanalının yükseltisi 17metreye düşmektedir. Ova üzerinde kurulan Üründü mahallesinde deniz seviyesinden yüksekliği 40m civarında iken tarım alanlarının bulunduğu çevresinde yükselti 30metreye kadar düşer. Belkis mahallesinde merkez 41 metre iken çevresinde yükselti 10-22m civarındadır. Karadayı merkezi ova içerisinde bir sırt üzerinde

²¹ Google Earth Mahalle Merkezleri ve Mahalle Yükselteleri Taranarak Hesaplanmıştır.

kurulmuştur. Aynı durum Kürüş ve Belpınar mahalleleri için de geçerlidir. Topoğrafya şartlarından anlaşılıyor ki bu mahallelere yerleşen yörükler tarım alanlarına yerleşmemiş nispeten yüksekte kalan alanları yerleşim alanı olarak tercih etmişleridir. Bunun birinci sebebi tarım arazisini işgal etmemek ikinci sebebi ise yaşanabilecek herhangi bir taşkından korunmaktır.

2.3.1.1. Yerleşme Şekillerine Göre Karahacılı Yörük Mahalleleri

Araştırma sahasında mahalle yerleşmelerinin meydana gelmesinde buldukları bölgenin yüzey şekilleri önemli rol oynamıştır. Sahada bulunan bütün mahalleler toplu dokudadır. Ev ve eklentileriyle birlikte yerleşmeler birbirine yakın bir arada bulunuyorsa toplu dokulu yerleşme özelliği gösterir (Ertürk, 2000). Kır yerleşmelerinde toplu, dağınık, gevşek yapıları olmasında birden fazla faktör etkilidir. Bu faktörler arasında su kaynağına yakınlık, yüzey şekillerine ek olarak mülkiyet durumu ve ekonomik faaliyet etkilidir (Doğanay, 1997). Geneli ovalık alan içerisinde bulunan yörük mahalleleri mevkilere ayrılmış, mevkiler toplu doku özelliği gösterirler. Bu mahalleler hayvancılık ile kuruldukları için yapıyı belirleyen temel faktör su kaynağıdır. Mahalleler su kaynağına yakın ancak taşkın gibi meydana gelebilecek doğal faktörlerden korunacak kadar uzak ve yüksekte kurulmuştur. Sarıabalı dışındaki yörük mahalleleri düz ovalık alan içerisinde kurulmuştur. Sarıabalı mahallesi genellikle vadiler içerisinde kurulmuştur. Neredeyse her mahalle vadi içerisinde yerini almıştır. Vadi içerisinde bir hat boyunca sıralanmış mevkiler bulunmaktadır.

Fotoğraf 2.5 Uzunöz Mevki Bu Mevkide Yerleşmeler Vadi Eteği Boyunca Kurulmuştur. Taban İse Seralar ve Meyve Bahçeleri İçin Ayrılmıştır.

Yörük mahallelerinin tamamı kendi içerisinde mevkilere ayrılmıştır. Bu mevkilere ayrılmanın sebebi 2012 yılından önce köy statüsünde bulunmasıdır. Eskiden köyün mahallesi olan birimler bugün mevki olarak adlandırılmaktadır. Mahallelere bağlı mevkiler mahalleden uzak ancak kendi içerisinde toplu özellik gösterir (Gökdemir, 2018). Sarıabalı ve Deniztepesi dışındaki mahallelerde toplu doku görülürken, diğer mahallere göre nispeten engebeli olan bu iki mahallede mevkiler mahalle merkezinden uzaktadır. Sahada yerleşmelerin toplu dokuda olmasının iki önemli sebebi de beşeri faktörlerdir. Bunlardan birincisi toplumun sosyal organizasyonlarıdır. Sahada köy yerleşmeleri göçebe yörüklerin yerleşik hayata geçmesi sonucu kurulmuştur. Buna bağlı olarak aynı obaya sahip aileler birbirine yakın alanlarda yerleşmişlerdir. Diğer faktör ise arazi mülkiyetidir. Yerleşik hayata geçen yörükler tarıma başlamışlardır. Bu yüzden mahalleler tarım arazilerine yakın alanlarda kurulmuştur (Ertürk, 2000).

Fotoğraf 2.6 Bir Cami Etrafında Kurulan Toplu Dokulu Yerleşme Örneği.

2.3.1.2. Yüzölçümü Büyüklüğüne Göre Karahacılı Yörük Mahalleleri

Doğal çevre koşullarının uygun olduğu sahalarda ekonomik faaliyet daralırken koşulların uygun olmadığı sahalarda çeşitlenmektedir. Bunun sebebi uygun olan yerlerde ekonomik faaliyetin genişlemesine paralel olarak geçim kaynağı da çeşitlenmektedir. Geçim kaynaklarının sınırlandığı mahallelerde mevcut ekonomik faaliyetin tamamı değerlendirilmesine rağmen insanların sıkıntılar yaşamamasının önüne geçilmemektedir. Çevre şartlarının değişiklik göstermiş olduğu araştırma alanında ekonomik faaliyete bağlı olarak yüzölçümlerinde de farklılıklar görülmektedir (Ertürk, 2000).

Tablo 2.44 Yüzölçümü Büyüklüğüne Göre Karahacılı Yörük Mahalleleri

MAHALLELER	Yüz Ölçümü (he)
DENİZTEPESİ	2328,31
SARIABALI	2106,85
KARADAYI	2023,94
BELKIS	1109,52
KÜRÜŞ	987,99
ÜRÜNDÜ	9580,1
BELPINAR	606,41

Araştırma sahasındaki 7 mahalleden Deniztepesi, Sariabalı, Karadayı mahalleleri yüzölçümü 2.000, Belkıs mahallesi 1.000 hektardan fazladır. Sahada Kürüş, Ürünü ve Belpınar yüzölçümü ise 1.000 hektardan daha azdır. 3.000 hektardan fazla olan mahalle bulunmamaktadır. Yüzölçümü en büyük olan mahalle 2328,31 hektar ile Deniztepesi'dir. Bu mahalleyi 2106,85 hektar ile Sariabalı, Sariabalıyı da 2023,94 hektar ile Karadayı mahallesi izler. Mahalleler arasında yüzölçümü en az olan mahalle 606,41 hektar ile Belpınardır. Deniztepesi ve Sariabalı mahalleleri dışındaki mahallelerde orman yoktur. Bu yüzden bu iki mahalle dışındaki mahallelerin büyük çoğunluğu tarım arazisi olarak değerlendirilmektedir.

2.3.1.3. İmkân ve Fonksiyonlarına Karahacılı Yörük Mahalleleri

Araştırma sahasındaki yörük mahallelerinde farklı altyapı ve fonksiyon bulunmaktadır. Mahallelerde altyapı imkânları incelendiğinde tüm mahallelerin yolları asfalt yoldur. Günlük servis Belkıs, Belpınar, Karadayı ve Kürüş mahallelerinde bulunmaktadır. Tüm mahallelerde içme suyu bulunurken kanalizasyon yoktur. Sağlık ocağı sadece Belkıs ve Karadayı mahallelerinde bulunurken mahallelerin tamamında birden fazla cami bulunmaktadır.

Tablo 2.45 Altyapı İmkânlarına Göre Karahacılı Mahalleleri²²

	Tamamen Asfalt Yol	Kısmen Asfalt Yol	Günlük Servis	İçme Suyu	Kanalizasyon	Sağlık Ocağı	Eczane	Karakol	Cami
Deniztepesi	+	-	-	+	-	-	-	-	+
Belkıs	+	-	+	+	-	+	-	-	+
Belpınar	+	-	+	+	-	-	-	-	+
Karadayı	+	-	+	+	-	+	-	-	+
Kürüş	+	-	+	+	-	-	-	-	+
Sariabalı	+	-	-	+	-	-	-	-	+
Ürünü	+	-	-	+	-	-	-	-	+

İmkânları bakımından her mahallede bakkal bulunmaktadır. Mahallelerde pazar ve fırın yoktur. Halk pazar ihtiyacını genellikle cuma günü kurulan pazarda karşılar. İlçede sebze hali iki tane bulunurken yörük mahalleleri ürettikleri ürünleri Serik toptancı haline götürmektedirler. Kiraathane Deniztepesi ve Karadayı mahallesinde bulunur. Terzi ve otel

²² Tablo sınıflandırması Gökdemir'in 2018 yılında yapmış olduğu çalışmadan alınarak Karahacılı Mahallelerine uygulanmıştır.

hiçbir mahallede bulunmamaktadır. Mahalle kadınlarının portakal, nar suyu, takı, toka, geleneksel kıyafetleri sattıkları turistik işletme Belkıs ve Sarıabalı mahallelerinde Köprüçay nehri boyunca bulunmaktadır.

Tablo 2.46 İmkânlarına Göre Mahalleler²³

	Bakkal Market	Fırın	Pazar	Sebze Hali	Kahvehane	İnternet Kafe	Terzi	Turistik İşletme	Otel
Deniztepesi	+	-	-	-	+	-	-	-	-
Belkıs	+	-	-	-	-	-	-	+	-
Belpınar	+	-	-	-	-	-	-	-	-
Karadayı	+	-	-	-	+	-	-	-	-
Kürüş	+	-	-	-	-	-	-	-	-
Sarıabalı	+	-	-	-	-	-	-	+	-
Üründü	+	-	-	-	-	-	-	-	-

Sahadaki mahallelerin hepsinde okul bulunmaktadır. Ancak öğrenci azlığı ve taşıma sisteminin mahallerde yaygın olmasından dolayı okulların çoğu kullanılmamaktadır. En iyi eğitimin verildiği ve öğrenci sayısının fazla olduğu mahalle Deniztepesi okuludur. Mahallede anasınıfı, ilkokul ve ortaokul hizmeti sağlanmaktadır. Belpınar ve Üründü de aktif okul bulunmamaktadır. Mahalle merkeze oldukça yakın olması bunun sebebidir. Sınırlar içerisinde lise yâda üniversite eğitimi bulunmamaktadır. Tüm mahallerde tarım ve hayvancılık yapılmaktadır. Tarımda seracılık ve meyve üretimi yapılırken hayvancılıkta küçükbaş önde gelir. Ticaret ve yönetim vasfında mahalle bulunmazken turistik gelişmeler Köprüçay nehri boyunca sıralanan Sarıabalı ve Belkıs mahallelerinde yaşanmaktadır.

Tablo 2.47 İmkânlarına Göre Karahacılı Yörük Mahalleleri²⁴

	Tarım	Hayvancılık	Eğitim	Turizm	Sağlık	Ticaret	Yönetim
Deniztepesi	+	+	+	-	-	-	-
Belkıs	+	+	+	+	+	-	-
Belpınar	+	+	-	-	-	-	-
Karadayı	+	+	+	+	+	-	-
Kürüş	+	+	+	-	-	-	-
Sarıabalı	+	+	+	+	-	-	-
Üründü	+	+	-	-	-	-	-

²³ Tablo sınıflandırması Gökdemir'in 2018 yılında yapmış olduğu çalışmadan alınarak Karahacılı Mahallelerine uygulanmıştır.

²⁴ Tablo sınıflandırması Gökdemir'in 2018 yılında yapmış olduğu çalışmadan alınarak Karahacılı Mahallelerine uygulanmıştır.

Kürüş mahallesi sanayi sitesini içerisinde aldığı için mahallede atölye berber hizmetleri bulunmaktadır. Buna ek olarak Deniztepesi'nde bıçak atölyesi bulunur. Mahallelerde değirmen, mezbaha, mandıra ve petrol bulunmamaktadır. Mahalle sakinleri ihtiyaçlarını ilçe merkezinden karşılamaktadırlar. Deniztepesi mahallesinde Kekik yağı fabrikası, Üündü mahallesinde zeytinyağı fabrikası bulunmaktadır. Yağ mevsimi ile birlikte Ürünü'ye çevre mahallelerden de zeytin gelmektedir.

Tablo 2.48 Sahip Oldukları İşletmelere Göre Mahalleler²⁵

	Berber	Atölye	Değirmen	Mezbaha	Mandıra	Petrol	Fabrika
Deniztepesi	-	+	-	-	-	-	+
Belkıs	-	+	-	-	-	-	-
Belpınar	-	-	-	-	-	-	-
Karadayı	-	-	-	-	-	-	-
Kürüş	+	+	-	-	-	-	-
Sarıabalı	-	-	-	-	-	-	-
Ürünü	-	-	-	-	-	-	+

Fotoğraf 2.7 Deniztepesi Mahallesi Kekik Yağı Fabrikası

²⁵ Gökdemir,2018.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KARAHACILI YÖRÜKLERİNDE EKONOMİK HAYAT

3.1. Genel Bakış

Tarihsel süreç içerisinde Serik’te ekonomik hayat canlılığını korumuştur. Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde ilçede aşiretlerin bulunmasından dolayı genel ekonomik faaliyet hayvancılık idi. Uygun iklim şartlarından dolayı ilçe aşiretler tarafından kışlak olarak kullanılmaktaydı. Bu kışlak alanda genellikle küçükbaş hayvancılık yapılmıştır. Hayvancılığa ek olarak aşiretler ihtiyaçlarını karşılamak için dar alanlı tarımsal faaliyetlere başlamışlardır. Ancak kışlak olarak kullanılan ilçede tarım ilerleyememiştir. Bunun sebebi yaylak-kışlak arasında hareketli halde yaşayan aşiretlerin tarıma ayıracak yeteri kadar vaktinin olmamasıdır. 19. Yüzyılın sonlarına doğru ilçeye çeşitli bölgelerden gelen göçmenler tarımda çeşitliliği arttırmışlardır (Güçlü, 2000). Cumhuriyet Dönemiyle birlikte tarımdaki artış fark edilir boyuta ulaşmıştır. Bu artışın yaşanma sebebi nispeten pürüzsüz sayılabilecek arazi yapısıdır. İrili ufaklı tepecikler arasında çakıllı, kumlu, demirli verimli kırmızı toprakların varlığı ilçeyi bir tarım kenti statüsüne yükseltmiştir. Bu verimli araziye iki kanattan sarkan Aksu ve Köprüçay nehirlerinin varlığı da tarımda ilerleme yaşanmasına katkı sağlamıştır. Tarımda yaşanan bu gelişme ticareti de beraberinde getirmiş ürün fazlası ürünlerin satılmasıyla ticaret gelişmiştir. Ticaret hem karadan hem de denizden yapılmıştır. Deniz yolu olarak Boğazkent ve Antalya iskeleleri, kara yolu ise Antalya –Serik karayolu kullanılmıştır. İlçede yerli tüccarların tarım ürünlerini başka şehirlere pazarlamasıyla ticaret etkinliği hız kazanmıştır. Günümüzde toptancı halleri Serik ticaretinin kilit noktasıdır. Ayrıca ilçede küçük ölçekte birçok fabrika bulunmaktadır. Bunlar süt, iplik, zirai alet, kuruyemiş, zeytinyağı fabrikalarıdır. Serik’te tarımdan sonra asıl önemli ekonomik faaliyet turizmdir. 1900’lü yılların başından itibaren turizmde hızlı bir ilerleme yaşanmış, eskiden bataklık olarak görülen Belek, Boğazkent ve Kadriye’nin deniz kıyısındaki tuzlu arazileri hızlı bir şekilde oteller ve turizm amaçlı dükkânlar ile kaplanmıştır. Deniz- güneş olarak başlayan turizm etkinliği zaman içerisinde çeşitlenmiştir. Karstik bir bölgede bulunan ilçe sınırları içerisinde birçok mağara ve tarihsel süreçte Selçuklu ve Bizans izleri taşıyan hala akustik özelliğini sürdüren Aspendos Antik Tiyatrosuna ek olarak son yıllarda Golf turizmi açısından önemli bir merkez haline gelen Belek her yıl yüzlerce yerli ve yabancı turistin ilgisini çekmektedir.

3.2. Tarım

İnsanlık tarihi boyunca insan sürekli mekân ile iletişim içerisinde olmuştur. Bu etkileşimle birlikte insanın mekân üzerinde mekânın da insan üzerinde birtakım etkileri ortaya çıkmıştır. İnsan çevrenin verdiği imkânlar doğrultusunda yaşam tarzını şekillendirmiş; evini, giyim tarzını, beslenmesini buna göre kurmuştur. Ancak zaman içerisinde insan çevrenin hâkimiyetinden çıkarak mekânı şekillendirmek adına birtakım değişiklikler meydana getirmiştir. İşte tüm etkileşim süreci coğrafyanın temel prensiplerini oluşturmaktadır. Coğrafya insan ve mekân arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Fiziki ve beşerî olarak ayrılan coğrafyanın beşerî alanı tarım coğrafyası üzerinde durmaktadır. Tarım geniş anlamda topraktan faydalanma etkinliğidir. Bu etkinlik çerçevesinde toprak çeşitli yollarla işlenerek ekim dikim yoluyla topraktan ürün elde edilmektedir. Tarım sadece ekim dikim olarak algılanmamalı hayvancılık, ormancılık da tarımsal etkinlikler içerisinde yer almaktadır (Güney,2003).

Serik'te Osmanlı döneminden 1900'lü yıllara kadar temel ekonomik faaliyet hayvancılık ve tarım olmuştur. Hayvancılık amacıyla gelinen ilçede tarım için uygun iklim, su kaynakları ve yüzey şekillerinin bulunması ekonomik faaliyetin hayvancılıktan tarıma doğru kaymasına neden olmuştur. Başlangıçta geleneksel yöntemlerle yapılan tarım zaman içerisinde su kaynaklarından bilinçli faydalanma ile gelişmiş seracılık etkinliğinin en fazla yapıldığı yerler arasına girmiştir. İlçede ürün çeşitliliği yükselti ve toprak tipine göre değişiklik göstermektedir. İlçede tarımsal nüfus 56.925, çiftçi sayısı 15.688, tarımsal nüfus 56.925²⁶ kişidir.

Tablo 3.1 1928 Yılı İtibariyle Serik Kazasında Ziraat Ürünlerin Durumu²⁷

Ürün Cinsi	Ekilen Saha (Dönüm)	Alınan Ürün (Kg)
Buğday	82 770	9 104 800
Arpa	37 710	3 771 000
Yulaf	10 000	1 000 000
Burçak	7 500	750 000
Mısır	7 500	750 000
Ak-Kum Darı	2 500	300 000
Bakla	1 500	17 056
Susam	32 000	285 000
Pamuk	3 000	45 000
Tütün	273	-
Toplam	184 753	16 022 856

1928 yılındaki üretim değerlerine bakıldığında cumhuriyet döneminde bakliyat üretiminin yoğunlukta olduğu görülmektedir. 184.753 dönüm araziden 16.022.856 kg tarımsal

²⁶ İlçe Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü,2018.

²⁷ Güçlü, 2000.

ürün elde edilmiştir. Bu dönemden sonra yörükler kitleler halinde yerleşik hayata geçmişler ve tarımsal üretimde artış yaşanmıştır.

3.2.1. Serik Topraklarının Yetenek Sınıflandırması

Toprak sınıflandırmasında eğim, toprak kalınlığı gibi özellikler dikkate alınmaktadır. Bu sınıflandırmaya göre araştırma sahasında VIII. sınıf araziler geniş yer kaplamaktadır. Bu araziler yamaçların üstünde toprak örtüsünden yoksundur. Arazi şartları düşünüldüğünde Serik'in kuzeyinde bu sınıflandırmaya ait topraklar yaygındır. Bu alanlarda tarım yapılmaz. Özellikle keçi yetiştiriciliği için uygun sahalardır. İkinci büyük toprak sınıfını VII. Sınıf araziler oluşturur. Bu araziler genellikle orman örtüsü altında eğimli yamaçlarda bulunan topraklardır. Bu alanlarda kuzey ile orta kesimler arasında geçiş sahalarıdır. Tarım için uygun değildir. Üçüncü grubu I. ve II. Sınıf arazilerin kapladığı alan birbirine çok yakındır. Tarımın yapıldığı bu araziler genellikle güneyde kıyıya yakın köylerde bulunur. Tarımsal verim yüksektir. Seracılık, turuncgiller, tahıl tarımları yapılmaktadır. Ancak kıyı bölgelerdeki tarımsal araziler üzerine Kadriye, Belek, Boğazkent turizm merkezleri kurulmuş kıyı kesim tamamen oteller ile kaplanmıştır. Sahada VI. ve V. Sınıf arazilerin kapladığı alan oldukça azdır. Bu araziler tarım ve hayvancılığın birlikte yapıldığı küçük alanlardır

Tablo 3.2 Serik İlçesinin Arazilerinin Verimlilik Sınıflarına Göre Dağılımı²⁸

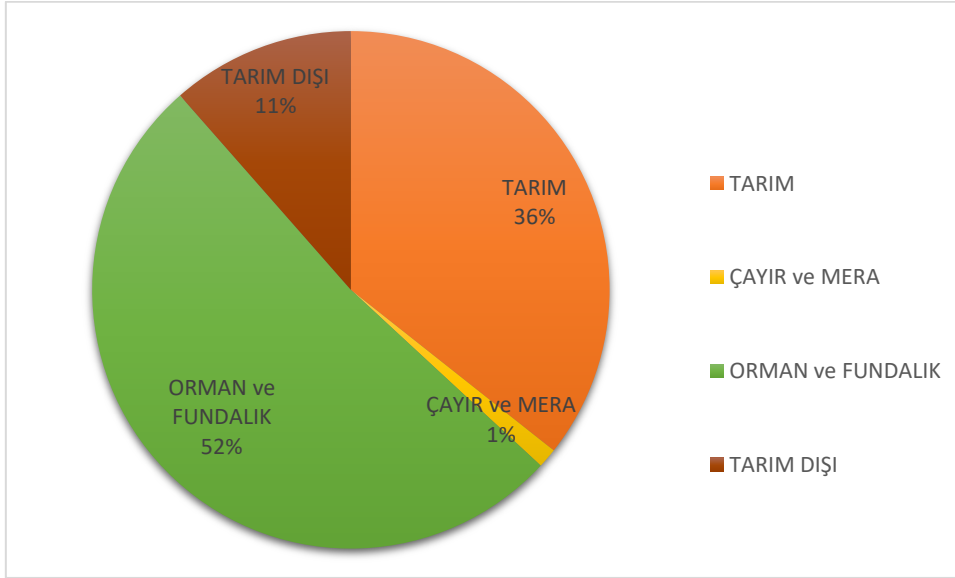
Arazi Yetenek Sınıfı	Alansal Dağılımı	
	Alan (Hektar)	Oran (%)
Yetenek Sınıfı		
I. Sınıf	4.844	4,64
II. Sınıf	4.758	4,56
III. Sınıf	3.216	3,08
IV. Sınıf	744	0,71
V. Sınıf	820	0,78
VI. Sınıf	4.388	4,21
VII. Sınıf	9.937	9,53
VIII. Sınıf	75.422	72,37
Diğer Alanlar	82	0,07

3.2.2. Araziden Yararlanma Durumu

Elde edilen veriler doğrultusunda Serik'te bulunan toplam arazi 1.220.000 dekadır. İlçe arazisinin 435.000 dekarı tarım alanıdır. Bu alanın oranı % 36'dır. Bir ova görüntüsünde olan ilçede tarım alanları oldukça geniş yer kaplamaktadır. 632.893 dekar alan ormanlık ve fundalık alan ile kaplıdır. Orman alanlarının varlığı tarım alanlarının genişlemesini engellemektedir.

²⁸ Kanabakan, 2013.

Ormanlık alan arazinin %52'sini oluşturmaktadır. Geriye kalan kısmın 140.031 dekarı tarım dışı alan olarak kullanılmaktadır. Bunun oranı %11'dir. Çayır meralar oranı%1 toplam arazi içeriğinde 12.076²⁹ dekar alanı kaplamaktadır.

Şekil 3.1 Serik İlçesi Arazilerinin Kullanılış Durumu

Kaynak: Serik Kaymakamlığı, 2012.

Araştırma sahası uzun bir tarım geçmişine sahip olduğu için modern yöntemlerle yapılan tarımdan birim alanda alınan verim yüksektir. Son yıllarda örtü tarımının hız kesmeden ilçede ilerlemesiyle üretim alanlarında artış gözlenmektedir. Örtü altı tarımı ile modern ve kontrollü üretim yapılmaktadır. Örtü altı yetiştiriciliği, alçak plastik tüneller veya seralarda gerçekleştirilen tarımsal üretim anlamına gelmektedir. Antalya rt altı tarımsal alanı ve üretim miktarı bakımından ülkemizde önemli bir yere sahiptir. Ülkemizdeki toplam örtü alanlarının (yaklaşık 60 bin hektar) yaklaşık %30'u Antalya'da bulunmaktadır. (Tüzel, vd. 2005). Örtü altı tarımının artışının nedenleri arasında Turfanda sebzeye olan iç talep, yatırımcıya cazip ürün fiyatları, aile iŐletmeciliėinin olması başta gelmektedir (Titiz, 2004). Serik'te örtü altında yetiştirilen başlıca ürünler; domates, salatalık, biber, patlıcan, kabak, karpuz, kavun, ilek, fasulye, marul ve diğer sebzeler ve süs bitkileridir.

3.2.3. Karahacılı Mahallelerinde Araziden Yararlanma Durumu

Serik'te yaşayan Karahacılı yörüklerinin yoğunlukta olarak yerleştikleri mahalleler Sarıabalı, Deniztepesi, Belkıs, rnd, Belpınar, Kürüş ve Karadayı mahalleleridir. Bu başlık

²⁹ İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü 2018.

altında bu mahallelerin araziden yararlanma durumları incelenmiştir. Araziden yararlanma durumları bakımından mahalleler arasında farklılık görülmektedir. Bunun sebepleri arasında arazinin yapısı belirleyici etkindir. Kuzeyde yer alan engebeli mahallelerden Sariabalı, Deniztepesi, Üründü’de orman alanları yer alırken güneye doğru Belkıs, Kürüş, Belpınar, Karadayı mahallelerinde arazinin tamamına yakını tarımsal arazidir. Bu arazilerde orman bulunmamaktadır. Ayrıca İl Tarım Müdürlüğünden alınan bilgiler doğrultusunda Karadayı Mahallesi dışındaki mahallelerde mera alanı bulunmamaktadır.

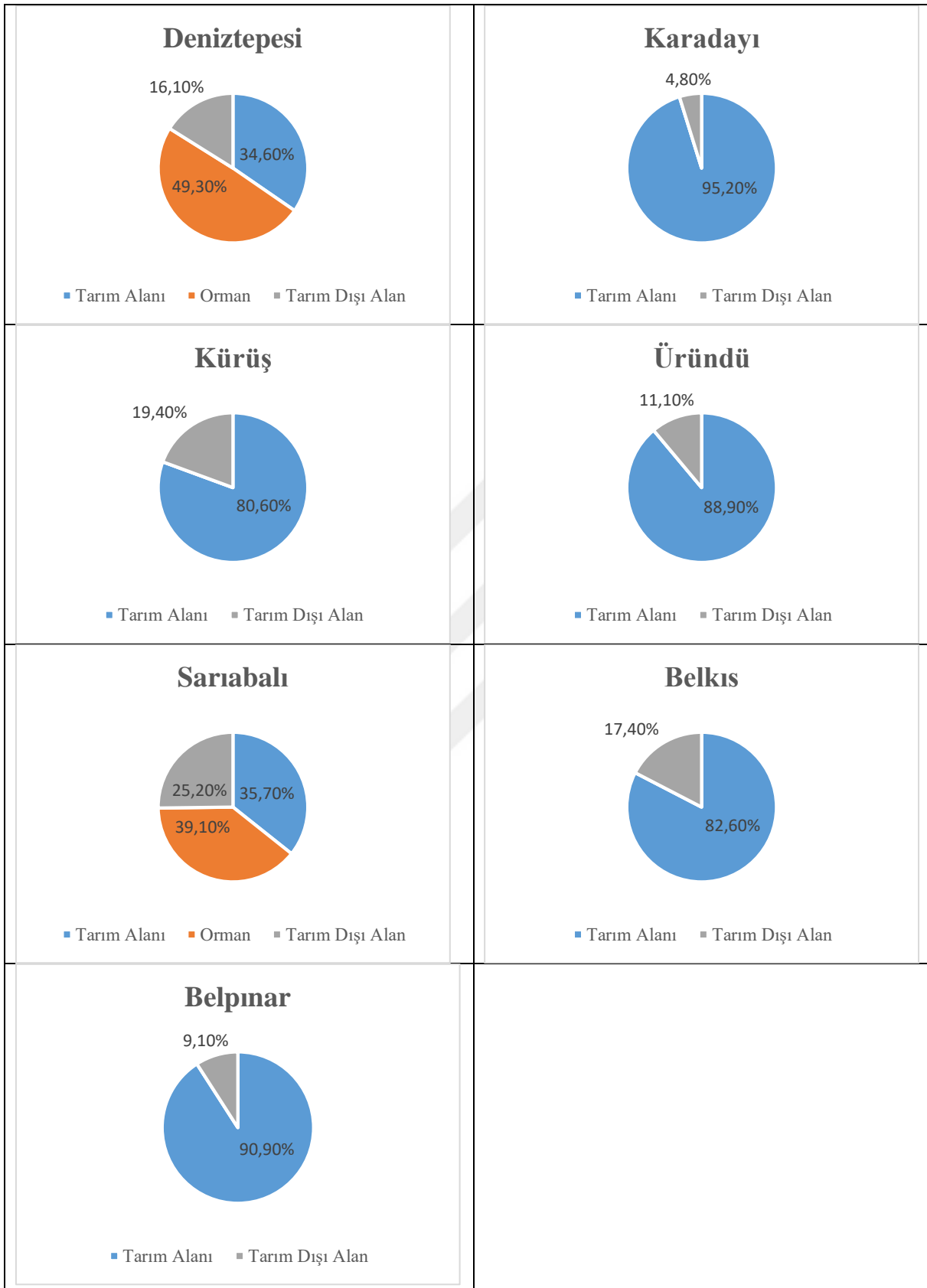
Karadayı’da 321,54 dekar mera alanı bulunmaktadır. Bu alan grafikte toplam alanın 0,3’üne tekabül ettiği için 0 olarak gösterilmektedir. Ayrıca mahallede tarım alanları 21732 dekar, tarım dışı alan 1100,7 dekar iken orman alanı bulunmamaktadır. Mahalle yüzölçümü 228,333 dekadır. Sariabalı mahallesinde tarım alanı 7512, orman alanı 8241,4 tarım dışı alan 5323,6 dekar, mera alanı bulunmaz iken toplam yüzölçümü 21077 dekadır. Deniztepesi mahallesinin tarım alanı 8059 dekar, orman alanı 9411,4 mera alanı bulunmamaktadır. Mahallenin toplam yüzölçümü 23295 dekadır.

Kürüş mahallesinin tarım alanı 6747 tarım dışı alan 1623 dekar iken mahallede orman ve mera alanı bulunmamaktadır. Toplam yüzölçümü 8370 dekadır. Üründü mahallesinin tarım alanı 8618 tarım dışı alan 1071 iken bu mahallede de mera ve orman alanı bulunmamaktadır. Toplam mahalle yüzölçümü 9689 dekadır. Belkıs mahallesinde tarım alanı 9145 orman ve mera 0 tarım dışı alan 1930 dekar, toplam 11075 dekadır. Ve son olarak Belpınar mahallesinin tarım alanı 4694 tarım dışı 466 dekar mera ve orman alanı 0 toplam yüzölçümü ise 5160 dekadır.

Tablo 3.3 Karahacılı Köylerinin Arazi Kullanım Durumu ve Toplam Alanları³⁰

Mahalle	Tarım Alanı	Mera	Orman	Tarım Dışı Alan	Toplam
Deniztepesi	8059	0	11474,7	3761,3	23295
Karadayı	21732	0,3	0	1100,7	22833
Kürüş	6747	0	0	1623	8370
Üründü	8618	0	0	1071	9689
Sariabalı	7512	0	8241,4	5323,6	21077
Belkıs	9145	0	0	1930	11075
Belpınar	4694	0	0	466	5160

³⁰ Serik İlçe Tarım Orman Müdürlüğünden Tarım alanları, Orman Müdürlüğünden Orman Alanları, İl Tarım Hayvancılık Müdürlüğünden Mera alanları ve Tapu Kadastrodan ilçe mahalle yüz ölçümleri alınarak hesaplanmıştır.

Şekil 3.2 Karahacılı Yörük Mahallelerinde Arazi Kullanımı³¹

³¹ Serik İlçe Tarım Orman Müdürlüğünden Tarım alanları, Orman Müdürlüğünden Orman Alanları, İl Tarım Hayvancılık Müdürlüğünden Mera alanları ve Tapu Kadastrodan ilçe mahalle yüz ölçümleri alınarak hesaplanmıştır.

Kaynak: İlçe Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, İlçe Orman Müdürlüğü, İl Tarım ve Tapu Kadastro.

3.2.4. Tarımsal Üretim

Araştırma sahasında tarım ilk olarak göçer grupların ihtiyaçlarını karşılamak için başlamış zaman içersin de uygun şartlardan dolayı genişlemiştir. Ancak asıl ilerleme ilçenin doğu sınırını oluşturan Köprüçay nehrinin sularının kontrol altına alınmasıyla yaşanmıştır. Başlangıçta ihtiyaçları karşılamak için yapılan tarım etkinliği göçer grubun yazın ilçeyi terk etmesiyle son bulmaktaydı. Genellikle kuru tarım yapılırdı. İhtiyaçları karşılamak üzere sebzeler genellikle kuyu ya da koyunlarını sulamak için buldukları olukların çevresine ekilirdi. 1960 yılında regülatörün Köprüçay nehrinin sularını kontrol altına alıp nehir kıyısından iç bölgelere taşınmasıyla tarımda hareketlenme yaşandı. Bu sistem yaklaşık 16.673 hektar alana su temin etme kapasitesine sahiptir. Suyun temini ile tarımsal gelişmeler yaşanmış hayvancılık yapan birçok göçer grup yerleşik hayata geçip toprağı ekip biçmeye başlamıştır. Çiftçi kayıt sistemi 2018 yılı verilerine göre kayıtlı 3.793 çiftçi 132.251 dekar alanda tarım yapmaktadır.

Tablo 3.4 2018 Yılı Verilerine Göre Serik'te Bitkisel Üretim Durumu³²

Ürün Adı	Üretim Alanı (da)	Üretim Miktarı (ton)	Üretim Değeri (TL)
Tarla Bitkileri	197.705	159.081	108.203.575
Açıkta Sebze	67.110	294.966	141.954.788
Örtü Altı Sebze	49.460	499.712	485.087.688
Meyvecilik	54.568	84.335	89.582.853
Süs Bitkileri	929	76.765.500 adet	70.283.500
TOPLAM	369.772	1.0387.097	895.112.403

Bugün tarım arazilerinin %97'sini sulu tarım arazileri oluşturmaktadır.³³ Pamuk mısır gibi endüstri değeri bulunan bitkiler salma sulama ile sulanmaktadır. Örtü altı yetiştiriciliği, tarla sebzeçiliği, meyvecilik, tarla bitkileri başlıca tarım ürünlerini oluşturmaktadır. Ayrıca Serik'te iç ve dış piyasaya sunulmak üzere süs bitki üretimi de yapılmaktadır. Araştırma sahasında uygun iklim koşulları yetiştirilen ürün yelpazesini genişletmiştir. Genellikle düz alanlarda kurulan yerleşmelere ait geniş tarım arazileri bulunmaktadır. Engebenin başladığı alanlarda genellikle meyve ağaçları ekimi yapılmıştır. Su kaynaklarının yeterli olmasından

³² İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü 2018.

³³ DSİ 2018 Verileri.

dolayı ilçede nadasa bırakma pek yapılmamaktadır. Genellikle nöbetleşe ekim yapılmaktadır. Kış dönemi buğday eken köyle yazın susam ya da mısır ekimi yapılmaktadır.

Tablo 3.5 Köprüçay Nehri Sulamada Kullanılmasıyla Bölgede Yetiştirilen Tarımsal Ürünler

Regülatör Devreye Girmeden Önce		Regülatör Devreye Girdikten Sonra	
Mahsuller	Alan (%)	Ekilecek Nebat Cinsi	Alan (%)
Sulu Pamuk	16,2	Pamuk	57,0
Sulu Susam	0,4	Çeltik	7,0
Sulu Mısır	0,2	Buğday	8,0
Sulu Domates	0,6	Yulaf	4,0
Sulu Biber	0,8	Mısır	2,0
Sulu Salatalık	1,5	Susam	4,0
Sulu Sırık Fasulye	0,8	Karpuz	2,0
Kuru Pamuk	22,9	Domates	3,6
Kuru Buğday	18,3	Salatalık	3,6
Kuru Yulaf	11,5	Biber	0,9
Kuru Arpa	1,0	Yazlık Sırık Fasulye	0,9
Kuru Susam	11,7	Güzlük Sırık Fasulye	3,6
Kuru Mısır	0,2	Narenciye	7,0
Kuru Karpuz	0,6	TOPLAM	103,6
Meyve Bahçesi (Narenciye)	0,8		
Boş Bırakılan Arazi	0,4		
İşe Yaramayan Arazi	1,0		
Nadas	11,1		
TOPLAM	100,0		

3.3. Tahıl Üretimi

Tahıllar grubuna buğday, arpa, çavdar, mısır, çeltik gibi ürünler dâhil olmaktadır. Bu grup Aynı zamanda hububat olarak bilinmektedir. Araştırma sahasında buğday, arpa ve mısır en çok yetiştirilen tahıllardandır. Tahıllar 197.705 dekar alanda ekimi yapılmakta ve 159.081 ton ürün elde edilmektedir.

Çeltik 20.yüzyılın başlarında Antalya ve çevresinde yetiştirilmeye başlandı. Karadayı, Abdurrahmanlar, Kürüş, Botepe, Yanköy mahallelerinde geniş alanda çeltik ekildiği hatta bununla ilgili fabrikanın dahi kurulduğu belirtilmektedir (Güçlü, 2000). Çeltik alanlarının sulanması için Köprüçay nehrinden kanallar açılarak nehrin suları taşınmıştır. Çeltik tarımının

genişlemesiyle birlikte bataklık alanlarda yayılıyordu. Bataklık alanlarda üreyen sivrisinek sıtma hastalığına sebep olmuştur. Halk arasında hızla yayılan hastalık sonucu ilçede çeltik ekimi yasaklandı. Günümüzde ilçede pirinç tarımı tamamen ortadan kalkmıştır (Ülkü, 1935).

Tablo 3.6 Serik'te 2018 Yılı Verilerine Göre Karahacılı Mahallelerinde Yetiştirilen Tahıllar

		Deniztepesi	Kürüş	Karadayı	Üründü	Sarıabalı	Belkıs	Belpınar
TAHILLAR	Buğday (Ekmeklik)	477,7	753,4	1195	1448	501,7	1247	640,9
	Buğday	48,17	3,037	4,459		7,73		
	Mısır(Tane)		366,7	34,78	22,92	84,69	549	340,3
	Mısır (Silaj)	17,96	285,2	1013	239,3	221,3	91,94	403,4
	Arpa	-	-	-	-	-	-	-

Buğday ilçede en fazla yetiştirilen tahıldır. İlçe halkının temel besin hammaddesi buğdaydır. Genellikle buğday un, hayvan yemi olarak tercih edilir. Un olacak buğday Serik merkezdeki değirmenlerde öğütülür. Bunlara ek olarak ticari amaçla da ekimi yapılmaktadır. Tarımsal açıdan zorluğu olmayan buğday ilk yağmurdan sonra ekim- aralık aylarında ekiminden sonra iki kez gübre ister. Düz alanlara ekilen buğday haziran ayında yayla olarak tabir edilen Isparta ya da Konya'dan gelen biçerdöver sayesinde bir ay içerisinde hasat yapılır ve kaldırılır. Buğdayın kalan saplarından hayvanlar için saman balya yapılmaktadır. Buğday ilçede en fazla ekilen tarla bitkisidir.126.750 dekar alanda 56.375 ton ürün elde edilmektedir. Buğday temel besin maddesi olduğu için tüm Karahacılı köylerinde ekimi yapılmaktadır. Mısır ilçede buğday hasatından sonra ekimi yapılır. İkinci ürün olarak adı geçer. Yazın sulama isteyen mısır salma sulama ile sulanır. Son yıllarda mısır silajı hayvancılar tarafından ilçede çok tercih edilmektedir. Besleyici özelliği bulunan üründe mısır iyi koşullarda saklandığında kış boyunca besin değeri yüksek olmaktadır. İlçede mısır tarımı tanelik ya da silajlık olarak iki şekilde yapılmaktadır. Silajlık mısır 16.700 dekar alandan 66.225 ton iken dane mısır 9.100 dekar alandan 8.895 ton ürün alınmaktadır. Ekonomik değeri yüksek olan silajlık mısır ekim alanı gün geçtikçe artmaktadır. Karahacılı köylerinden Sarıabalı, Belkıs, Belpınar köylerinin ortasında yer alan Karagöl mısırın üretiminin en fazla yapıldığı yerdir. Bunun sebebi Karagöl diye bilinen alanın kışın yağışlarla su seviyesinin yükselmesi ve buğdayın çamur içerisinde kalmasıdır. Yaz kuraklığı ile kuruyan eski göl tabanı mısır üretimi için uygun koşulları oluşturur.

Fotoğraf 3.1 Sarıabalı Mahallesiinde Buğday Hasat Zamanı

3.4. Sebze Tarımı

Araştırma sahasında yoğun bir şekilde sebze tarımı yapılmaktadır. Ancak bu işlem örtü altında gerçekleşmektedir. Güzlük olarak bilinen yazın ekilip kışın başında sökülen sebzeler ekilse de yoğunluk örtü altındadır. İlçede en çok yetiştirilen sebze domatestir. İhtiyacı karşılamak amacıyla her köyde mutlaka domates yetiştirilmektedir. Domates 27.050 dekar alandan 324.750 ton ürün elde edilmektedir. İkinci en fazla üretilen ürün ise biberdir. Biber 6.800 dekar alandan 61.655 ton, çilek 3.470 dekar alandan 15.900 ton ürün elde edilmektedir. Domates Ürünü, Kürüş, Karadayı köylerinde, biber en fazla Deniztepesi, Sarıabalı köylerindeki Seralarda yetiştirilmektedir. Çilek ise Kadriye mahallesinde küçük seralarda yoğun olarak üretimi yapılmaktadır.

Tablo 3.7 Serik'te 2018 Yılı Verilerine Göre Karahacılı Mahallelerinde Yetiştirilen Tarla Bitkileri

		Deniztepesi	Kürüş	Karadayı	Ürünü	Sarıbalı	Belkıs	Belpınar
AÇIKTA SEBZE ÜRETİMİ	Karpuz	35,53	19,12	180	34,96	4,802	3,217	0,757
	Kavun	33,91	-	25,6	41,29	1,822	0,5	-
	Biber	2,544	14,92	36	20,72	15,46	17,65	7,414
	Karnabahar	0,5	0,25	0,9	12,74	0,9	2,343	6,05
	Salatalık	21,02	14,63	10,06	8,503	5	0,5	2,132
	Bamya	1,106	0,2	0,2	0,79	2,102	1,587	2,045
	Bakla	-	-	-	-	0,15	-	0,55
	Patlıcan	7,745	30,34	7,745	31,99	18,4	7,615	22,05
	Domates	18	15,1	28,06	27,22	15,88	11,93	7,847
	Soğan	-	-	0,24	-	0,05	0,307	0,2
	Enginar	-	-	26,98	-	-	-	-
	Kabak	0,7	0,2	0,766	5	2,65	1	1,442

Karahacılı Mahallelerinde sebze üretimi geniş ölçekte satışa yönelik olarak gerçekleşmektedir. İlçedeki seralar arazinin engebesiz olduğu alanlarda dağılım göstermektedir. Akdeniz ikliminin kışın aşırı soğuk geçmemesi ve sıcaklığın sıfır derecenin altına düştüğü zamanlarda seralarda soba yakılarak sıcaklığın sabitlenmesi sonucu sebze üretimi seralarda gerçekleştirilmektedir. Uygun sıcaklık ve sulama koşullarının sağlanması durumunda serada senede iki kez ürün alınabilmektedir (Gökdemir,2017)

Tablo 3.8 Serik'te 2018 Yılı Verilerine Göre Karahacılı Mahallelerinde Yetiştirilen Örtü Altı Sebze Üretimi

		Deniztepesi	Kürüş	Karadayı	Ürünü	Sarıbalı	Belkıs	Belpınar
ÖRTÜ ALTI SEBZE ÜRETİMİ	Domates	50,37	18,13	49,09	14,53	7,613	9,638	13,75
	Biber	250,6	83,69	268,8	206,4	52,68	28,2	24,57
	Patlıcan	6	4	-	2	3	2	10,09
	Kabak	4	3,125	1,35	2	0,5	0,2	2,47
	Karpuz	35,53	19,12	180	36,04	4,802	3,217	0,757
	Salatalık	2,035	-	-	11,2	-	-	3,618
	Kavun	37,01	-	25,6	41,29	1,822	0,5	-
	Yeşillikler (Marul- Maydanoz-Tere- Roka)	15,96	1,57	3,306	5,85	7,384	2,85	5,474

3.4.1.1. Yem Bitkileri Üretimi

Araştırma sahasında yem bitkilerine ait geniş ekim alanları bulunmamaktadır. Ekimi yapılan ürünler ailenin kendi hayvanları için dar alanlarda üretilen ürünlerdir.

Tablo 3.9 Serik'te 2018 Yılı Verilerine Göre Karahacılı Mahallelerinde Yetiştirilen Yem Bitkileri

		Deniztepesi	Kürüş	Karadayı	Ürünü	Sarıabalı	Belkıs	Belpınar
YEM BİTKİLERİ	Fiğ	65,56	60,46	-	21,73	20,75	-	-
	Yem Bezelyesi	10,5	-	-	-	-	-	0,106
	Yonca	28,05	20,99	16,11	94,8	2,037	-	-

Yem bitkileri ile ilgili Serik İlçe Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğünde kayıtlı sadece arpa verileri bulunmaktadır. Arpadan 2.400 dekar alandan 801.500 ton üretim yapılmaktadır.

3.4.1.2. Baklagil Üretimi

Bezelye, nohut, fasulye, mercimek, bakla gibi sebzeler baklagiller olarak bilinmektedir. İlçede en fazla tercih edileni ise taze fasulyedir. 4.150 dekar alandan 5.810 ton taze fasulye üretimi yapılmaktadır. Diğer baklagiller ise tamamen ihtiyaç karşılamak amacıyla üretimi yapılmaktadır. Genellikle ilçede baklagiller yayla olarak tabir edilen Isparta ve Konya'dan temin edilmektedir.

Tablo 3.10 Serik'te 2018 Yılı Verilerine Göre Karahacılı Mahallelerinde Yetiştirilen Baklagiller.

		Deniztepesi	Kürüş	Karadayı	Ürünü	Sarıabalı	Belkıs	Belpınar
BAKLAGİLLER	Nohut	-	-	-	-	-	-	-
	Fasulye	1,15	1,411	3,483	9,308	1,4	0,5	0,299
	Mercimek	-	-	-	-	-	-	-
	Bezelye	10,5	-	-	-	-	-	0,106
	Börülce	0,2	0,35	0,2	-	1,872	2,85	1,095

3.4.1.3. Meyve Üretimi

Araştırma sahasının doğal çevre özellikleri birçok meyve türünün ticari olarak yetiştirilmesine imkân sağlamaktadır. Özellikle turunçgiller ve nar üretimi son dönemlerde ilçede oldukça artmıştır. Sulama sıkıntısının olmadığı ilçede meyve üretiminden alınan verim oldukça yüksektir. Sahada geniş alalar turunçgiller ile kaplıdır. Turunçgiller, portakal, mandalina, turunç, greylort, limon gibi meyvelerin genel ismidir. Turunçgillerin yayılışında etkili olan temel faktör iklimdir. Turunçgiller sıcaklık ortalamasının 0 C'nin altına düşmediği

ortalama sıcaklığın 10 C'nin üzerinde olduğu bölgelerde yetişmektedir. Kısa süreli dahi yaşanabilecek bir don olayı bitkiye zarar verebilmektedir. Yağış rejiminin düzenli olduğu bölgelerde sulamaya gerek duyulmadan yetiştirilirken yağış rejiminin düzensiz olduğu bölgelerde sulama ile ziraatı yapılmaktadır. Ayrıca toprak isteği bakımından nem tutma kapasitesi yüksek alüvyon topraklarda yetişir.³⁴ İlçede genellikle turunçgillerin yetişme alanı orta kesimdir. Güneyde sahile yakın tuzlu topraklar ile kuzeyde sıcaklığın düştüğü sahanın engebe değerinin arttığı bölgelerde yetişmemektedir.

Tablo 3.11. 2018 Yılı Verilerine Göre Serik'te Meyve Üretim Alanı ve Üretim Miktarı.³⁵

Ürün Adı	Üretim Alanı (da)	Üretim Miktarı (ton)
Turunçgil	16623	38910
Zeytin	24675	17204
Nar	8200	21797
Kiraz	1014	753
Bağ	270	210
Çilek (Açıkta)	130	712
Diğerleri (Elma, Kayısı, Nektarin, Erik, Badem v.b)	3656	4747
TOPLAM	54568	84335

İlçede meyve üretiminde en fazla yetiştirilen ürün turunçgillerdir. 16.623 dekar alandan 38.910³⁶ ton turunçgiller üretilmektedir. İlçede en fazla üretilen turunçgiller portakaldır. Karahacılı yörüklerinin yaşadığı mahallelerden portakal en fazla 510,7 dekar alanla Kürüş mahallesinde yetiştirilmektedir. İkinci sırada Ürünü üçüncü sırada Sariabalı gelmektedir. En az turunçgilleri yetiştiren mahalle ise Belpınar mahallesidir. İlçede yetiştirilen ikinci meyve ürünü ise nardır. Nar üretimi ilçede 8.200 dekar alanda 21.797 ton olarak elde edilmektedir. Yörük mahallelerinde nar üretimi oldukça yüksektir. Tüm mahallelerde hatırı sayılır miktarda nar üretimi yapılmaktadır. En fazla nar yetiştiren yörük mahallesi 547 dekar alan ile Ürünü mahallesidir. Bu mahalleyi Deniztepesi ve Kürüş mahalleleri takip eder. En az nar yetiştiren mahalle ise 35.96 dekar alan ile Belpınardır.

İlçede yetiştirilen diğer meyvelerden biri de eriktir. En fazla Karadayı mahallesinde yetişen ürün Belpınar ve Deniztepesi mahallelerinde kayıtlı ekim alanı bulunmamaktadır. Aynı şekilde elma için de bu durum söz konusudur. Deniztepesi, Kürüş, Belkıs, Belpınar

³⁴ Bulut, 2006: 155.

³⁵ İlçe Tarım Hayvancılık Müdürlüğü.

³⁶ İlçe Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, 2018.

mahallelerinde kayıtlı elma arazisi bulunmazken Karadayı, Üründü, Sarıabalı da az miktarda arazi bulunmaktadır. Bu ürünün az üretiminin yapılması iklim ile alakalıdır. Çünkü elma serin bölgelerin önemli bir tarım ürünüdür. Çiçeklenme döneminde hassastır (Bulut, 2006: 151). Son yıllarda ekimi yaygınlaşan Avakoda sadece Belkıs mahallesinde yetişirken Türkiye’de hemen hemen her iklim bölgesinde yetişebilen üzüm sadece Deniztepesinde yetiştirilmektedir. Ayrıca ilçede ceviz, greyfurt, kayısı, nektarin yörük mahallelerinde yetişen diğer tarım ürünleridir.

Tablo 3.12 Serik’te 2018 Yılı Verilerine Göre Karahacılı Mahallelerinde Yetiştirilen Meyve Üretimi.

		Deniztepesi	Kürüş	Karadayı	Üründü	Sarıabalı	Belkıs	Belpınar
MEYVE ÜRETİMİ	Nar	334,6	320,8	2318	547,2	126,8	340	35,96
	Limon	36,71	60,89	356,4	38,15	45,65	38,23	3,183
	Portakal	73,21	510,7	1179	504,8	186,9	344,1	41,08
	Erik	-	19,59	68,82	5,072	1,5	39,96	-
	Elma	-	-	2,485	43,73	6,1	-	-
	Mandalina	11,42	76,15	233,5	54,38	1,867	2,001	12
	Avokado	-	-	-	-	-	6,5	-
	Ceviz	-	6,406	0,337	-	2	-	-
	Greyfurt	-	-	111,1	-	-	-	-
	Üzüm	10,3	-	-	-	-	-	-
	Kayısı	14,77	-	30,94	5	-	-	-
	Nektarin	-	4,803	46,35	-	4,353	-	-

3.4.1.4. Endüstri Bitkileri Üretimi

İlçedeki endüstri bitkileri zeytin ve pamuk tarafından temsil edilmektedir. Akdeniz iklimine uyumlu zeytin ilçede kendiliğinden yetiştirilirken pamuk için yaz kuraklığında sulama yapılarak üretim sağlanmaktadır. Bu iki endüstri ürününün ilçe ekonomisine katkısı büyüktür. Pamuk ekimi ilçede 19.yüzyılda başlamıştır. Savaş döneminde olunan dönemde pamuk tarımı ile ilgilenilememiş bu yüzden istenen verim alınamamıştır. Cumhuriyet dönemiyle birlikte Aydın, Adana ve Eskişehir’den Akala cinsi pamuk getirilip Antalya’nın ilçelerine ekimi yapıldı. Bu cinsin ekiminden sonra Antalya’ya çırçır fabrikası açıldı. 1950 yılına gelindiğinde Antalya’da 180.000 dönüm pamuk ekimi sağlandı. 1952 yılında Antbirlik kuruldu. Böylece üretilen pamuk yerinde ve değerinde satışı başladı. Pamuk ilçede yetiştirilen ikinci ürün konumundadır. (Güçlü, 2000). Mayıs ayının ortalarından itibaren ekimine başlanan pamuk yaz kuraklığına dayanıklı olmadığı için belli periyotlarda yazın salma sulama yapılır. 5-10 yıl

öncesine kadar insan gücüyle yapılan tüm işler bugün makinalı tarım ile yapılmaktadır. Pamuk kışın ilk yağmurdan önce toplanan birinci kalite pamuğu oluşturur. Ancak günümüzde kışın ilk yağmuru düşmeden pamuğun üzerinden yağmurlama ilaç verilip pamuğun kozaklarının açması sağlanır kozak açılan bu ilaçlama aynı zamanda pamuğun ağacını da kurutur. Yani tek mahsule döner. Kozaklar tamamen açılınca pamuk toplama makinası gelir ve pamuk toplanır. 2018 verilerine göre ilçede 28.350 dekar alandan 14.092 ton ürün elde edilmiştir.

Tablo 3.13 Serik'te 2018 Yılı Verilerine Göre Karahacılı Mahallelerinde Yetiştirilen Endüstri Bitkileri

		Deniztepesi	Kürüş	Karadayı	Üründü	Sarıabalı	Belkis	Belpınar
ENDÜSTRİ BİTKİLERİ	Zeytin (Sofralık)	10,49	29,42	103,5	18,84	17,9	3,112	42,86
	Zeytin (Yağlık)	35,2	47,14	191,9	81,02	53,8	14,11	9,587
	Pamuk	-	392,8	427,2	30,07	683,6	392,4	92,51
	Susam	-	-	-	-	3,372	45,38	22,85
	Yer Fısıtğı	-	-	-	-	-	-	0,3

İlçede bir diğer endüstri bitkisi ise zeytindir. Karakteristik bir Akdeniz bitkisi olan zeytinin ilçede yayılış alanı oldukça geniştir. Ve alınan verim yüksektir. Zeytinin ilçedeki geçmişine ait izler Selçuklular dönemine kadar dayanmaktadır. O dönemde elde edilen ürünler Boğazak İskelesinden diğer bölgeleri ticareti yapıyordu. Zeytin üretimi yağ ve sofralık olarak ikiye ayrılır. Yağ elde ettikten sonra kalan posa hayvan yemi olarak değerlendirilir. Ayrıca zeytin en uzun ömürlü kültürel bitkiler arasındadır. Bin yıldan daha fazla yaşayabilmektedir (Bulut, 2006). Bitkinin doğal istekleri, ılık ve bol yağışlı bir kış mevsimidir. Soğuğa -8 dereceye kadar dayanabilir. Her çeşit toprakta yetişebilmektedir.

İlçede zeytin üretimi oldukça yüksektir. 24.675 dekardan 17.204 ton zeytin üretilmektedir. İlçede hemen hemen tüm köylerde her hane sahibinin bahçesinde ihtiyacı karşılamak için de olsa mutlaka zeytin ağacı vardır. Üretilen zeytin hem tane hem de zeytinyağı olarak tüketilmektedir. Genellikle eğimli araziler boş kalmaması için zeytin ağaçlarıyla doldurulur. Buralardaki ağaçlar ticari amaçlıdır. Elde edilen zeytin Serik merkezdeki fabrikalara götürülerek yağı alınır.

3.5. Hayvancılık

3.5.1. Genel Bakış

Hayvancılık mera ya da otlak alanlarda veya kapalı ortamlarda gerçekleştirilen evcil hayvanların bakımı, beslenip çoğaltılması ve ticaretinin yapıldığı faaliyetlere denir (Bulut,

2006). Hayvancılık kültürü arazi şartlarına göre değişiklik gösterir Araştırma sahasının kuruluşu yörük gruplarının gelip ilçeyi kışlak olarak kullanmasıyla başlamıştır. Bu yüzden hayvancılık ilçede yapılan ilk ekonomik faaliyettir. Hayvancılık Serik'te yaşayan yörüklerin en önemli sosyo-kültürel hem de ekonomik faaliyetleri arasında olmasına rağmen günümüzde önemi gittikçe azalmaktadır (Sarı, 2019). Karahacılı yörük grupları incelendiğinde neredeyse tamamı yerleşik hayata geçtiği görülmüştür. Yine de ilçedeki mahallelerden yükselti basamaklarının arttığı Deniztepesi, Sarıabalı mahallelerinde özellikle küçükbaş hayvancılık gelişmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında Serik Nahiyesinde 24704 koyun, 33746 keçi, 4215 öküz, 4996 inek toplamda 71584 adet hayvan yetiştirilmekteydi (Güçlü, 2000).

Tablo 3.14 Cumhuriyetin İlk Yıllarında Serik'te Hayvan Cinsi ve Sayıları³⁷

Hayvan Cinsi	Hayvan sayısı
Beygir	638
Kısrak	1238
Merkep	1911
Katır	136
İnek	4996
Öküz	4215
Koyun	24704
Keçi	33746
Toplam	71584

Bu sayı daha sonraki yıllarda azalma göstermiştir. Özellikle II. Dünya Savaşından sonra düşüş hızlı bir şekilde olmuştur. Bu dönem öncesinde mera alanlarında tarım yapılmıyor geniş düzlükler hayvancılık için ayrılmaktaydı. Bu geniş alanlarda hayvancılık gelişmiş ilçede neredeyse herkesin az ya da çok hayvanı bulunmaktaydı (Saraçoğlu, 1989). Ancak savaş sonrasında hayvancılıkta gerileme yaşandı. Bunun sebebi bölge halkının verimli araziye keşfedip ilçeyi çevreleyen akarsuları kontrol altına almasıyla ekonomik faaliyet tarıma doğru kaymasıdır. 2018 verilerine göre ilçede 3.069 adet kayıtlı hayvancılık işletmesi bulunmaktadır. Bunların 15.615'i büyükbaş, 82.915'i küçükbaş, 16.144'ü arılı kovan bulunmaktadır. İlçede küçükbaş hayvancılık büyükbaş göre daha fazla tercih edilmektedir. Bunun sebebi ilçenin sahip olduğu yüzey şekillerinin küçükbaş hayvancılığa daha uygun olmasıdır. Dağ ova ve platonun bir arada bulunması yüzey şekillerinin kısa mesafede değişmesi küçükbaş hayvancılık

³⁷ Güçlü, 2000.

için uygun şartları sağlamıştır. Ayrıca 4 adet alabalık tesisi, 265 adet tek tırnaklı, 2091 adet kedi köpek bulunmaktadır³⁸. İlçede yapılan hayvancılık ile uğraşan kişi sayısı gün geçtikçe düşmektedir. Bunun sebebi iklimin yazın kurak geçmesi mera şeklinde yapılan hayvancılığı etkileyip verimi düşürmektedir. Ayrıca mera alanlarının bulunmaması ve ilaç antibiyotik kullanımının bilinçsiz hayvancılık yapılmasından dolayı artması hayvancılığın gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir.

Tablo 3.15. 2018 Yılı Verilerine Göre Serik'te Hayvansal Üretim³⁹

Ürün	Üretim (Kg)	Üretim Değeri (TL)
Kırmızı Et	888.750	24.885.000
Beyaz Et	52.425	419.400
Kıl ve Yapağı	39.600	79.200
Süt	16.038.750 lt	16.038.750
Bal	138.000	3.450.000
Yumurta	-	-
TOPLAM	1.118.775 kg	44.872.350
	16.38.750	

3.5.2. Büyükbaş Hayvancılık

Araştırma sahasında 15.930⁴⁰ adet büyükbaş hayvanlar bulunmaktadır. Büyükbaş hayvanlarının tamamını sığır oluşturmaktadır. İlçede manda yetiştiriciliği yoktur. Serik'teki bütün Karahacılı mahalle yerleşmelerinde süt ihtiyacını karşılamak için büyükbaş hayvancılık yapılır. Ürünü, Kürüş, Karadayı, Bogazkent gibi sahile yakın bitki deseninin zayıf olduğu çorak arazilerde tarım yapılmamaktadır. Bu alanlarda büyükbaş hayvancılık yapılmaktadır. Genellikle süt üretimi için yapıldığı için dişi sığır çoğunluktadır. Sabah saatlerinde ıpsız olarak ovaya salınan sığırlar akşama kadar merada otlarlar. Taban su seviyesinin yüksek olduğu bu alanlarda hayvan küçük derelerden ya da sulak alanlardan suyunu içer ve akşama kadar arazide kalır.

³⁸ Serik İlçe Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü 2018.

³⁹ Serik İlçe Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, 2018.

⁴⁰ Serik İlçe Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, 2018.

Tablo 3.16 Karahacılı Mahallelerinde Büyükbaş Hayvancılık ve İşletme Verileri⁴¹

	Deniztepesi	Kürüş	Karadayı	Üründü	Sarıabalı	Belkıs	Belpınar
Sığır	241	254	304	330	313	165	147
Manda	0	0	0	0	0	0	0
Toplam	241	254	304	330	313	165	147
İşletme Sayısı	60	33	40	32	69	34	18

Karahacılı Yörük mahalleleri içerisinde en fazla büyükbaş Üründü mahallesinde bulunmaktadır. Burada toplam 330 büyükbaş bulunur. Burayı 313 büyükbaş ile Sarıabalı takip etmektedir. Genellikle mera hayvancılığı şeklinde yapılan hayvancılık modern yöntemlerle ahır hayvancılığına doğru bir dönüşüm içerisinde. Hayvan ırklarının iyileştirilmesi de ahır hayvancılığının yaygınlaşmasıyla başlamıştır. Süt için yapılan hayvancılıkta Holstein, Jarsey ırkları et üretimi için yapılan hayvancılıkta ise Simmental en çok tercih edilen hayvan türüdür.

3.5.3. Küçükbaş Hayvancılık

Araştırma sahasında 88.784 adet küçükbaş hayvan bulunmaktadır. Bunun 65.838'i koyun, 22.946'si⁴² keçidir. Küçükbaş hayvancılık büyükbaş hayvancılığa göre daha az yapılmaktadır.

Tablo 3.17 Karahacılı Mahallelerinde Küçükbaş Hayvancılık ve İşletme Verileri

	Deniztepesi	Kürüş	Karadayı	Üründü	Sarıabalı	Belkıs	Belpınar
Koyun	2120	622	1669	987	926	331	1137
Keçi	729	99	19	86	573	179	2
Toplam	2849	721	1688	1073	1499	510	1139
İşletme Sayısı	21	8	18	9	15	7	5

Karahacılı yörüklerinin bulunduğu mahalleler içerisinde en fazla küçükbaş Deniztepesi mahallesinde bulunmaktadır. Burada toplam küçükbaş sayısı 2.846'dır. Bunun 2.120'si koyun, 729'u keçidir. Burayı 1.499 küçükbaş ile Sarıabalı Mahallesi takip etmektedir.

⁴¹ Serik İlçe Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, 2018.

⁴² Serik İlçe Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, 2018.

Fotoğraf 3.2 Dağ Yamacına Yapılmış Keçi Ağılı.

Ağılın güneyi tel ile çevirili iken kuzeyinde herhangi bir engel dağın kendisidir. Keçiler Fotoğrafde görülen Keçiboynuzundan yukarıya çıkmamaktadır.

3.5.4. Kümes Hayvancılığı

Saha içerisindeki ailelerin beyaz et ve yumurta ihtiyacını karşılamak amacıyla her mahallede mutlaka küçük de olsa bir kümes bulunmaktadır. Genellikle kırsal alanda bulunan Karahacılı yörüklerinin bulunduğu her mahallede kümes bulunmaktadır. Kümeslerde beslenen hayvan tavuktur. Çok az da olsa kaz besleyen ailelerde bulunur ancak bunlarda gene ihtiyaç karşılamak içindir. Ticari amacı yoktur. Ancak bazı aileler için fazla gelen yumurtalar Serik'te Cuma günü kurulan Pazarda satılmaktadır. Her evde kümes bulunmasına rağmen tam sayının bilinmesi mümkün değildir.

3.5.5. Arıcılık

Araştırma sahasında arıcılık oldukça düşüktür. Yerli halk tarafından pek yapılmaz. Arıcılık göçer vaziyette yapıldığı için arıcılık ile ilgili kesin kayıtlara ulaşılamamıştır. Ancak edinilen bilgilere göre 18.200 civarında kovan bulunmaktadır.⁴³

Son yıllarda gezer halde olan arıcılar tarafından ilçe kışın geçirilmesi için tercih edilmektedir. Özellikle Sariabalı ve Belkıs mahalleleri bu arıcıların durak yerleridir. Sonbaharda gelen arı kovanları mayıs ayının gelip sıcakların başlamasıyla kaldırılır. Sıcaklığın artmasıyla dayanıksız olan arı ölmeye başlamadan göç gerçekleşir. Araştırma sahasında görüşme imkânı bulduğumuz modern göçebe arıcı Doğan Aktaş aslen Sivaslı olduğunu belirtti. Yılda üç yer değiştirmektedir. Sivas'ta üç ay kalıp arının bakımını yaptıktan sonra 8. Ayda bal hasatına başladığını belirtti. Bu işlem bir ay sürmektedir. Bal kesme işlemi bittikten sonra 9. Ayda arılarını kamyonete yükleyip Muğla'ya götürmektedir. Burada 1,5-2 ay kalıp burada da bal hasatı yaptıktan sonra 11. Ayın sonuna doğru Antalya- Serik'e gelmektedir. Antalya da ılık geçen kışı geçirdikten sonra tekrar Sivas'a dönmektedir. Tüm yılı bu şekilde geçiren arıcının yaklaşık 400 kovan arısı bulunmaktadır. Arı başına ortalama 25 kg bal üretimi olduğunu belirtmiştir.⁴⁴

Fotoğraf 3.3 Son Yıllarda Serik Birçok Arıcının Uğrak Mekanı Haline Gelmektedir.

⁴³ Seik İlçe Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, 2018.

⁴⁴ Doğan Aktaş 47yaşında İlkokul Mezunu. Göçer vaziyette arıcılık yapmaktadır.

3.6. Ticaret

İlçede ticaret kara ve deniz yoluyla gerçekleştirilmekteydi. Deniz yolu olarak Boğazak ve Antalya limanları kullanılmaktaydı. Kara yolu olarak ise Antalya-Serik karayolundan Antalya limanına ürünler taşınmaktaydı. Geçmiş dönemde kullanılan karayolu bugünkü karayolundan daha kuzeydeydi. (Güçlü, 2000). Cumhuriyet döneminde bugün kullanılan karayolu yapımına başlanmıştır. O dönemden beri aynı güzergâh kullanılmaktadır. O dönemde ticaret pazarlarda gerçekleştirilirdi. İlçede kurulan en önemli pazarlar Kökez pazarı, Cidal pazarı ve Köprüçayı pazarıdır. Satılan ürünler genellikle tarımsal ve hayvansal ürünlerdir. Günümüzde de durum pek fazla değişmemiştir. Sahada uzun yıllar tarım ürünleri ülke ekonomisine katkı sağlamıştır. Ancak 1900'lü yılların başından itibaren ilçede gelişim gösteren turizm sektörü ekonomiye çeşitlilik kazandırmıştır. Özellikle Kadriye, Belek, Bogazkent ilçenin ve Türkiye'nin en önemli turizm merkezleri haline gelmiştir. Büyük ticaret merkezi ya da alışveriş merkezi bulunmamaktadır. Antik kent sınırlarında bulunan Belkıs mahallesinde haftanın belirli günleri stantlar açılır Aspandosu ziyarete gelen yabancı turistler için el emeği yerli ürünler satışa sunulur. Ayrıca Köprüçay nehri güney kuzey doğrultusunda Sarıabalı ve Belkıs mahallelerinde nehir kıyısı boyunca kahvaltılık, gözleme ve restoran işletmeleri de yerli ve yabancı turistler için hizmet vermektedir.

3.7. Turizm

Turizm; hayat beklentisi ve çevre değişimine bağlı olarak, sosyo-kültürel, doğal çevre ve gezilen yer ile bireysel ilişkiye de bağlı, geçici, istekli olarak yer değiştirme hareketlerinin bütününe verilen genel bir isimdir (Lanquar, 1991). Çağın yoğun çalışma şartları ve yüksek temposu karşısında insanlar için turizm artık bir gereklilik haline gelmiştir. Her yıl milyonlarca insan sürekli yaşadıkları yerlerden geçici sürelerle hareketler gerçekleştirmektedirler. Bu hareketi dinlenme, eğlenme, yeni yerler görme, öğrenme gibi psikolojik ve kültürel nedenlerle yapmaktadırlar (Barutçugil, 1989). İnsanlar sürekli olarak buldukları ortamda ihtiyaçlarını karşılayamadıkları ve bu ihtiyaçları gidermek amacıyla kendileri açısından cazip olan başka yerlere giderler. Bir ürünün ya da bir bölgenin insanlar için cazip olabilmesi için; çekici olması, ulaşılabilir olması, mal ve hizmetlerden yararlanabileceği turizm işletmelerinin bulunması gerekir. Bunlara ek olarak festival, şenlik, fuar, karnaval gibi etkinlikler ile bölgenin ve turizm merkezlerinin sahip oldukları imaj da turizmin çekiciliği açısından önemlidir. Bir bölgede mağara, şelale gibi doğal güzelliklerin bulunması ve turizm açısından değerlendirilmesi sahada bulunan alt yapı ulaşım imkânlarının gelişmesiyle alakalıdır (Kervankıran, 2014). Sahip olduğu altyapı ulaşım ve doğal güzellikler sayesinde Serik ilçesi kültürel, tarihsel ve doğal yapısı ile

nitelikli turizm potansiyeli yüksek alanlar arasında sayılmaktadır. Sahada turizm faaliyetleri 1950'li yıllarda yayla göçü ve çardak, oba göçü ile başlamıştır. İlçede yaşayan insanlar yazın bunaltıcı havasından kaçmak için yaz aylarını deniz kıyılarına kendi imkânlarıyla yaptıkları çardak ve çadırlara taşınırlardı. Bu hareketlilik turizm yatırımcılarını ilçeye çekmiş ve 1980'li yılların sonuna doğru 5 yıldızlı otel inşaatları başladı. Kısa sürede modern tesislerin sayısı artmış ve ilçenin çehresi değişmiştir (Serik Kaymakamlığı, 2012). İlçede 4 ve 5 yıldızlı 86 otel bulunmaktadır. Bu oteller 80.000 yatak kapasitesine sahiptir. Serik'te turizm faaliyetleri genellikle deniz, kum, güneş şeklinde gerçekleşmektedir. İlçenin güneyinde bulunan sahil şeridi ve çevresindeki lüks oteller turistler açısından çok tercih edilen yerlerdir. Serik'te deniz kum ve güneş ekseninde gelişen turizm üç merkezde toplanmıştır. Bunlar; Belek, Kadriye, Boğazken'tir. Özellikle Belek bu turizm beldelerinin parlayan yıldızıdır. Bu otellerin işletmelerinde yabancı yatırımcılara ek olarak yerli bölge halkı da bulunmaktadır. Çalışanların da çoğunluğu ilçe sakinleridir. Sabah ve akşam saatlerinde otel servisleri ile otele getirilip götürülmektedirler. Yerli halkın bu turizm faaliyetine tutumu olumludur. Yaklaşık 5.000⁴⁵ kişi turizm sektöründe istihdam edilmektedir. Yerli halkın özellikler köylerde bulunan gençlerin tarım yâda hayvancılık ile uğraşmak istemeyen kesim bu istihdam edilen nüfus içerisinde yer almaktadır. Turizm sektörüne katılan yörükler ekonomik olarak gelişmeler de kültürel olarak zayıflamaktadırlar. Yörük kültürünün tamamen ortadan kalktığı bu kesim yeni yabancı kültüre adapte olmaktadır.

⁴⁵ Serik Kaymakamlığı: 2012.

Fotoğraf 3.4 Serik'te Golf Otellerin Sayısı Gün Geçtikçe Artmaktadır.

Kaynak: <https://www.corneliaresort.com/TR/Cornelia-Diamond-Luks-Golf-Resort-Spa-Oteli-Belek-Antalya/galeri/?g=188#&gid=1&pid=2>, erişim tarihi: 25.05.2019)

Türkiye'de turizm işletmeleri kıyılarda yoğunluk gösterirken, kültürel, doğa, termal, kış, yayla, golf turizmi gibi alternatif turizm alanları da hızla artmaktadır. Turizmin çeşitlenmesi ürün ve alan çeşitlenmesini arttırdığından Türkiye'de turizmin gelişmesine büyük katkı sağlamaktadır (Kervankıran, 2014). Alternatif turizm olanakları araştırma sahasında çok çeşitlidir. Bunların başında golf turizmi gelmektedir. Belek son dönemde deniz kum güneş turizmine ek olarak adını Golf turizmi ile duyurmuştur. 2008 yılında Avrupa'da yılın en iyi Golf bölgesi Belek seçilmiştir. Türkiye'de 36 golf sahası bulunmaktadır. Bunların 27'si Belek'tedir. Ayrıca son dönemde adından sıkça söz ettiren ekoturizm kavramı, turizm-çevre ilişkisinin önem kazanmasına katkı sağlamıştır. Ekoturizm doğaseverler ve çevre duyarlılığına sahip turistler tarafından tercih edilmektedir. Gerçekte bu kavram çevresel, ekonomik, sosyal ilişkilerin bütünüdür (Pekçetinöz, 2006). Bu turizmin amacı turistik tesislerin doğal kaynaklara ve çevreye zarar vermeden insanların doğa ile ilişki kurmasını sağlayarak bölgenin sosyo ekonomik yönden gelişimine katkı sağlamaktır (Tunç, 2018). Serik'te ekoturizm çerçevesi altında Boğazkent'te sulak alanda kuş gözlemciliği gelişmekte olan bir turizm alanıdır. Toplam 11,3220 hektar Belek Özel Koruma Bölgesi içinde kalan sulak alanın kapladığı alan 3.880 hektardır. Sulak alanın sınırı Karahacılı yörüklerinin bulunduğu mahallelerden biri olan Karadayı mahallesinin Yusufkar Tepesinden Köprüçay nehrinin denize döküldüğü alanda son bulur. Ekoturizm çerçevesinde sahada yapılan ikinci turizm faaliyeti

dağcılıktır. Serik'in en yüksek dağı Bozburun (2.468m), Ovacık (2003m) dağları dağcılık ve kamp için uygun alanlardır (Sarı, 2007).

Serik'in uzun tarihi geçmişine ait ilçede üç tane antik kent bulunmaktadır. Bunlardan doğuda bulunan Aspendos batısında bulunan ise Silyon kentleridir. Kuzeyde Kozan ilçesi sınırlarında olduğu var sayılan ancak tam yerinin belli olmadığı Pednelissos Antik kenti yer alır (Güney ve Güney, 2011). Ayrıca ilçede çok sayıda ören yeri bulunmaktadır. Bu kentler ve ören yerleri her yıl yüzlerce turiste ev sahipliği yapmaktadır. Araştırma sahasında bir başka turizm faaliyeti ise mağara ve şelale turizmidir. Mağaralar günümüzdeki kullanımlarına ek olarak tarihsel kullanımları da dikkate değerdir. Karstik alanlar insanoğlunun yerleşik hayata geçmesine ortam hazırlamışlardır. Bu alanlarda pek çok eski medeniyete ait izler de bulunmaktadır. Karstik arazi yapısına sahip Antalya ili mağara bakımından oldukça zengindir. Araştırma alanımızda da Zeytintaşı Mağarası yer almaktadır. Serik'in Akbaş köyünde yer almaktadır. Mağara Köprüçay'ın kolları Koca dere ve Gökçeler deresi arasında yer alan Zeytintaşı tepenin güney yamacında ve deniz seviyesinden 225m yüksektedir. Alttan ve yanlardan geçirimsiz birimler tarafından sarılan mağara, akarsularla yarılarak askıda kalmış yarı aktif fosil bir mağaradır. İki kattan meydana gelen mağaranın toplam uzunluğu 233metredir. 1997 yılında Taşocağı işletmek amacıyla açılan bir galeri sonucunda tesadüfen keşfedilmiştir (Ceylan, 2007). İlçenin kuzeyinde Gebiz sınırları içerisinde yer alan Uçan su şelalesi de turizm değeri olan mekânlardandır. Şelaleye safari ile ya da şahsi araç ile ulaşım sağlanmaktadır.

Fotoğraf 3.5 İlçenin Kuzeyinde Gebiz Mahallesi Sınırları İçerisinde Bulunan Uçansu Şelalesi. Uçansu 1 ve Uçansu 2 Olmak Üzere İki Şelaleden Oluşmaktadır.

3.8. Geleneksel El Sanatları

Ekonomik faaliyetin hayvancılık ile başlaması el sanatlarının da gelişmesini zorunlu kılmıştır. Dönemin şartlarında keçi kılından ve koyunyününden günlük ihtiyaçlarını karşılamak için dokumacılık yapmışlardır. Çadırlarını dahi kendileri dokumuşlardır. Çul ya da Kıl çadır olarak bilinen Kara Çadır yer tezgâhlarında keçi kılından dokunmuştur. Buna ek olarak, çorap, çarık, ceket, etek, kilim, torba, çuval, çul, heybe, seccade dokumuş günlük hayatlarında kullanmışlardır (Aydın, 2013). Ancak bugün hayvancılıkla uğraşan birçok aile hayvanlarını satmış seracılık ile uğraşmaktadırlar. Bu yüzden hayvancılıktan elde edilen dokuma ürünlerinin de üretiminde duraklama yaşanmaktadır. Ancak Belkıs, Belek, Boğazkent gibi turizmin yoğun olduğu mahallelerde bu dokuma ürünler turistlere cüzi miktarlar karşılığında satılmaktadır. Yörük yaşamında sadece el sanatları dokuma yâda evlilik kültürü yansıtmamaktadır. Gündelik

hayatta yapılan tüm etkinlikler de kültür hakkında bilgi verir. Karahacılı yörüklerinin bulunduğu araştırma sahasında kültürel, ekonomik altyapının temelini yörükler oluşturmaktadır. Sahada yörük olmak bir ayrıcalıktır. Yörükler mert, dürüst, sözünün eri, misafirperver ve cana yakın olarak bilinirler. Genellikle yüksek ses ile hızlı konuşmaları ile iyi niyetli olduklarını gösterir. Yaşlılara ve beylerine karşı büyük saygıları vardır. Büyükleri bir konuyu reddetmiş ise o konu üstüne söz söylenmez. Kendi aralarındaki anlaşmazlıkları büyüklerine danışırlar. Birlikten güç doğacağına inanırlar. Güreş en önemli sportif faaliyetleridir. Küçük yaştan çocuklar güreşe alıştırlırdı.

Fotoğraf 3.6 Belkıs Mahallesinde Tarihi Su Kemerlerinin Önünde Geleneksel Ürünler Turistler İçin Sergilenmektedir.

Dokumacılığa ek olarak Serik'te Coğrafi işaret olarak değerlendirilmesi gereken bir ürün Serik adıyla özdeşleşen bıçak imalatıdır. Serik Bıçağı olarak bilinmektedir. Osmanlı döneminde Kömbeciler olarak bilinen günümüzde Deniztepesi mahallesinde bir sokağa adını vermiş aile tarafından yapılmıştır. Bıçak iki kısımdan oluşmaktadır. Sap ve çeliğin dövülerek elde edildiği bıçak kısmıdır. Sap kısmı keçi ya da koçboynuzundan elde edilmektedir. Bıçak kısmı ise insan gücüyle çelik dövülerek elde edilmektedir (Bulut ve Fural. 2018). Serik Bıçağı en eski ustaları Karahacılı Yörük Mahallesi olan Deniztepesin' dedir. Hüseyin Durmaz

tarafından imalatı devam etmektedir. Evinin yanında küçük bir atölyede üretimi devam eden Serik bıçağı üreticisi gün geçtikçe azalmakta ilçede sadece 5 atölye bulunmaktadır. Kültürel miras olarak önemli olan Serik bıçağı yerli ve yabancı turistlerin dikkatini çekmekte ilçe Serik bıçağı ile tanınmaktadır.

Fotoğraf 3.7 Keçi- Koyun Boynuzundan İsmo Özel Yapılan El Emeği Serik Bıçağı.⁴⁶

Fotoğraf 3.8 İlçe Pazarında Satılan El Ürünleri

⁴⁶ Hüseyin Durmazın Deniztepesi mahallesinde bulunan bıçak imalat atölyesi.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KARAHACILI YÖRÜKLERİ

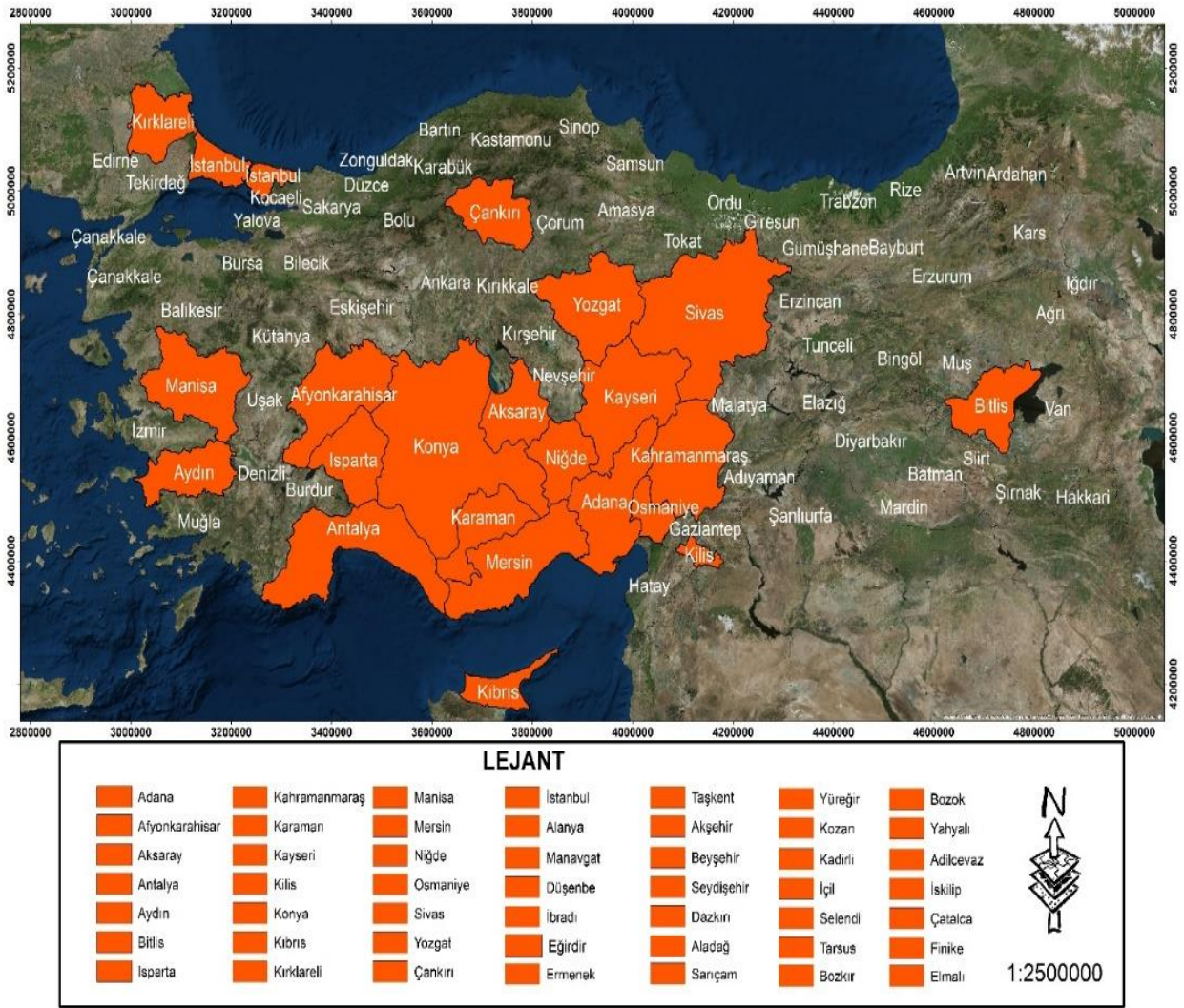
4.1. Genel Bakış

Karahacılı Yörükleri Oğuzların Bozok kolunu Avşarlar grubunun Bozdoğan Yörükünü taifesine kayıtlıdır. Karahacılılar “Karahacı, Karahacılı, Karahacılılar ve Karahacılı yörüğü olarak birçok kaynakta farklı isimlerde geçmektedir (Ak, 2015). Karahacılı Yörükleri en eski ve en geniş yörük gruplarından biri olmasından dolayı Türkiye'nin birçok yerinde bu grubun mensupları bulunmaktadır.

Asıl olarak Karahacılıların bulunduğu coğrafya Adana –Antalya arasındadır. Seyirci'nin Karahacılılar Makalesinden aktardığına göre 1860 yılında Çukurova Yöresinde araştırma yapan Fransız araştırmacı V. Langlois Adana yöresinde yaşayan 500 haneli Karahacılı yörüklerinin bulunduğu bahsetmektedir (Seyirci, M. Khacılı Yörükleri). Yine aynı yıllarda Antalya yöresinde araştırma yapan Naci Kum, Antalya ovasında Karahacılı yörüklerinden; Sarıabalı, Hacı Hamzalı, Galdırıcılar, Ali Kâhya ve Solaklı kollarının bulunduğu bahsetmiştir (Kum, 1940)

Karahacılı yörükleri Aslen İçel Sancağına dâhildirler. İçel sancağı taşlık engebeli bir coğrafi yapıya sahip olması ve Akdeniz'in kıyısında Kıbrıs adası ile karşılıklı bulunmasından dolayı Karahacılılar için yerleşim alanı olarak tercih edilmiştir. Ancak Karahacılıların bir kısmı 17. yüzyılın sonlarına doğru yerlerini terk ederek Alaiye sancağına gelmişlerdir. Kalabalık guruplar halinde Çukurova bölgesine gelen bu cemaatin mensupları, bu Bölge de kışlayıp, ilkbaharda Yahyalı ve çevresinde bulunan köylerin ekili arazilerine Zarar vermeye ve eşkıyalık yapıp çevrede adam öldürme ve mal gasıbına başlamışlardır. Bunun üzerine İçil'e iskân edilmeleri için yapılan çalışmalara rağmen bu cemaatin çoğunluğunun iskân bölgelerine gönderilmesinde başarılı olunamamıştır. Çukurova bölgesini kendilerine mekân olarak seçen bu cemaatin mensuplarının çoğunluğu, Yüregir ve Çevresini kendilerine kışlak olarak Niğde çevresini de yaylak olarak seçmişlerdir. Ancak burada da durum değişmemiş ve sorunlar yaşanmaya başlayınca konuyla ilgili Adana Beylerbeyi görevlendirilmiştir. Aşiret pişman olduklarını belirtip 30.000 kuruşluk nezr hücceti vermişlerdir. Ancak kısa süre sonra tekrar eşkıyalık faaliyetlerine başlamışlardır. Osman Pasa; bu olayların ardından, Karahacılı Cemaati'nden şikâyetçi olan Yahyalı kasabası ve köyleri sakinlerinin yapmış oldukları şikâyeti sonuca erdirmek için Adana'daki sarayında mahkeme kurdurmuştur. Yapılan bu mahkeme sonucunda ve Karahacılı Cemaati'nin İçil ve Alaiye bölgelerine iskân edilmelerinden vazgeçilmiştir (Tatar, 2005).

KARAHACILI YÖRÜKLERİNİN TÜRKİYE'DEKİ DAĞILIM HARİTASI

Harita 4.1 Karahacılı Yörüklerinin Türkiye'deki Dağılım Haritası ⁴⁷

Çukurova bölgesinde bir müddet herhangi bir huzursuzluk olayına karışmayan Karahacılı Cemaati'nin mensuplarından bazıları bu bölgeyi terk ederek İçil, Alaiye ve Aydın bölgelerine gidip, bu bölgedeki Yörük cemaatleri ile birlikte eşkıyalık olaylarına karışmışlardır. Bölgede eşkıyalık yapmaya başlamalarından dolayı haklarında 18.yy. başlarında Kıbrıs Adasına sürülmeleri kararı çıkmıştır (Halaçoğlu, 1997). Çıkarılan bu karardan sonra Karahacılı'lar Konya, Hamid, Beyşehir sancaklarına firar etmişlerdir. Bu bölgede de huzursuzluklar yaşanmaya başlamış Karahacılılar eşkıyalık yapmışlardır. İçel Sancağından Alaiye Sancağına buradan da 18.yy. başlarında Teke yöresine gelen Karahacılı Yörükleri 19.yy'da çoğunluğu Serik çevresinde olmak üzere yörede farklı alanlarda yerleşmişlerdir (Ak,

⁴⁷ Ak,2012.

2012). Karahacılı yörükleri genel özellikleri bakımından bağımsızlığına düşkün hiçbir şekilde emir altına girmeyen gruplar olarak bilinmektedir.

1875 Konya Salnamesine göre Serik'e yerleşen Karahacılı obası 311 Hane ve 1157 nüfustan oluştuğu bilinmektedir. Bu yörükler Serik ilçesinde 6 mahalleden oluşmaktadır. Geldikleri dönemde Balkız köyünün uygun sahalarına yerleşen Karahacılı aşireti; Himmetli, Sariabalı, Hacıhamzalı, Kaldırcılar, Ali Kâhya, Solaklı adlarıyla altı mahalleye ayrılmıştır.

Karahacılıların hanedan kolu olan Sariabalı obasının 139 hane ve 287'si kadın, 169'u Erkek, toplam 456 kişi den, Himmetli Obası; 46 hane 116 kadın 100 erkek 226 kişiden, Hacıhamzalı; 123 hane 291 kadın 277 erkek 568 kişiden Ali Kâhya Obası; 41 hane 90 kadın 91 erkek 181 kişi Kaldırcılar 54 hane 111 kadın 130 erkek 241 kişi ve Solaklı Obası; 14 hanede 14 kadın ve 28 erkek toplam 43 kişiden oluşmaktaydı (Serik Kaymakamlığı: 2012).

Tablo 4.1 1923 Yılında Serik'te Bulunan Karahacılı Yörüklerin Nüfusu⁴⁸

	Sariabalı	Himmetli	Hacıhamzalı	Ali Kâhya	Kaldırcılar	Solaklı
Hane	139	46	123	41	54	14
Kadın	287	116	291	90	111	14
Erkek	169	100	277	91	130	28
Toplam	456	216	568	181	241	42

Bu Aşiretin bir kısmı daha sonra Deniztepesi, Ayonos, köylerine gruplar halinde yerleşmişlerdir. Karahacılı Yörüklerinin obalarından Kaldırcılar ve Çüngüllüler, Deniztepesi Köyüne; Solaklılar, Kürüş Köyü, Karadayı ve Belkıs Beldelerine; Sariabalılar, Sariabalı ve Sağırın Köyüne; Hacıhamzalıları, Sariabalı, Belpınar ve Üründü Köyü ile Belkıs'a; Himmetliler ise Belkıs'a yerleşmişlerdir. Karahacılı Yörüklerinin obalarının tamamını Serik çevresinde görmek mümkündür (Ak, 2015). Karahacılı yörüklerinin oluşturduğu bu oba isimleri ve yerleşme alanları günümüzde aynı bölgede mahalle ismi olarak kullanılmaya devam etmektedir. Genellikle Karahacılı yörüklerinin kullandığı Belkıs ve Karagöl de günümüzde aynı isimle varlığını sürdürmektedir.

Belkıs bugünkü Serik ilçe merkezinin 8 km doğusunda yer almaktadır. Belkıs sınırları içerisinde Tarihi Aspendos Antik kenti bulunmaktadır. Belkıs Serik'e gelen Karahacılı yörüklerinin yerleştiği en eski yerdir. Bu bölgenin yerleşme tarihi incelendiğinde özellikle Aspendos Antik kenti için yapılan araştırmalardan yararlanılmıştır. Aspendos'ta bronz çağına ait olan kalıntılar bulunmuştur. Anlaşıyor ki Belkıs yerleşim birimleri bronz çağdan beri varlığını korumaktadır. Toros dağ silsilesi ve Akdeniz arasında kalan bölgeye geçmişte

⁴⁸ Güçlü,2000.

Pamphylia adı verilmektedir. Belkıs da Pamphylia sınırları içerisinde yer almaktadır. Pamphylia Grekçe de yurt anlamına gelmektedir. Bölge M.Ö546 yılında Perslerin tüm Anadolu'da egemen olmasından dolayı Belkıs da Pers himayesi altına girmiştir. M.Ö.334 yılında Büyük İskender Helenlere yapılanların intikamını almak için Anadolu'yu ele geçirir. Büyük İskender'in ölümüyle bölge Roma hâkimiyetine bırakılır (Pekman A. 1973). 1078 yılında Selçuklulara buradan Hamid oğullarına ve son olarak Osmanlı Devleti sınırları içerisinde yer alır. Hamidoğulları denetiminde iken Kıbrıs sürülme kararı alınan Karahacılı yörükleri Serik'e gelirler. Bu dönemde Belkıs da bir yerleşim merkezinin bulunması, dönem içerisinde su kaynaklarının kullanılması ve Belkıs sınırları içerisinde Akdeniz'e dökülen Köprüçay Nehrinin bulunması, bölgenin Karahacılılar tarafından tercih edilmesinin temel sebebinin oluşturur. Hayvancılıkla uğraşan yörükler sürülere otlak bulmak amacıyla göçebe bir hayat yaşamaktadırlar. (Sakin, 2010). Belkıs ve Sarıbalı arasında kalan Karagöl hem su bakımından hem de otlak olarak kullanılması da Karahacılıların bölgede kalmasını sağlayan bir diğer faktördür.

Yerleşim yeri olarak yörükler hep yüksek alanları tercih etmiştir. Bu Orta Asya Türklüğünden, şamanlıktan gelen bir töredir. Yüksek yerler yörükler için daha güvenli ve hayvanları için korunaklıdır (Seyirci,2000). Serik ilçesine gelen Karahacılı yörükleri yerleşim yeri olarak ilk olarak Kilimli köyünü seçmişlerdir. Ancak köyün coğrafi şartları yörüklerin bu bölgede kalıcı olmasını engellemiştir. Köyün Köprüçayın yan kolları kesişme noktasında bulunması yörükleri sürekli taşkınlar ile mücadele etmek zorunda bırakmıştır. Ayrıca köyün düz alanının da az olması yörüklerin genişlemesini engellemiştir. Bu durum karşısında Karahacılılar kitleler halinde civar köylere dağılmışlardır. Sarıbalı köyü yörüklerin istediği coğrafi şartları sağlamıştır. Köy Serik ilçesindeki en geniş köy özelliği göstermektedir. Hem dağlık alan hem de ova köy sınırları içerisinde bulunmaktadır. Köprüçay'ına hem çok yakındır hem de taşkınlardan etkilenmeyecek kadar uzaktadır. Sarıbalı köyüne gelen Karahacılılar yerleşim planı olarak yüksekleri engebeli alanlar ve çeşme, oluk gibi su kaynağına yakın yerleri tercih etmişlerdir. Bunun sebebi dönemin şartlarına göre gece hayvanları toplayacakları ağaçların bulunmamasıdır⁴⁹. Gündüz ova da ya da dağ da otlayan hayvan gece ya bir ağaç altında ya da oluk başında yatırılmıştır. Gündüz hayvanlar Karagöl alanı olan düzlükte otlatılmaktadır. Ancak eski bir gölalanı olan saha ufak bir yağmur geçişinden sonra bataklık alana dönüşebilmekteydi. Bu zamanlarda hayvanlar ormana götürülürdü. Hayvan çamurda çok kalırsa eğer tırnak aralarına dolan çamur bakteri oluşumuna neden olurdu. Ova da otlayan hayvan diğer gün dağa çıkarılırdı ki taşlık alanda tırnaklarının arası temizlensin. Ayrıca köye

⁴⁹ İbrahim İpek 46 yaşında üniversite mezunu.

yerleşen yörükler bir süre sonra kendileri için tarım faaliyetlerine başladılar. Özellikle Köprüçay nehrinin suları köy içerisine taşınmasıyla tarım alanları genişlemiştir. Mekânın hem tarım hem de hayvancılık için uygun olması bu iki ekonomik faaliyetin bir arada yürütülmesine imkân sağlamıştır. Tüm bu imkânlar Karahacılı yörüklerinin Sarıabalı köyüne yerleşmesine ve buradan genişlemesine neden olmuştur.

İlçenin Güneyi yörükler için bir önem teşkil etmemektedir. Denize yakın olan alanlar eskiden bataklıktı. Bu bataklık alanının çok fazla sivrisinek bulunurdu. Bu da hayvanları ve yörükleri rahatsız etmiştir. Ayrıca bataklıkların bulunmadığı kıyıdaki bu tuzlu alanlarda bitki deseni de çok zayıftı. Hayvanlar uygun olmayan bu alanlara yörükler yerleşmekten geri durmuşlardır. Ancak bataklık olan alanların kurutulması sineklerden temizlenmesi sonucu kıyı kesimlerde turizm faaliyetleri başlamıştır.⁵⁰ Belek, Boğazkent bu şekilde kurutulmuş turizm beldesi olarak önem kazanmıştır. Hayvancılığın dahi yapılmadığı çorak araziler bugün otel ve deniz turizmi ile önem kazanmıştır. Serik çevresinde yoğunlaşan bu Yörük taifesinin özelliklerinin incelendiği bu araştırmada gerek iskân politikaları gerekse son dönemlerde otlakların daralmasından dolayı Yörükler toprağa yerleşmek zorunda kalmışlardır. Göçer kültüre ait özelliklerinin giderek terk edilmesinde Karahacılı Yörüklerinin yerleşik hayata geçmesi etkili olmuştur. Serik'in coğrafi şartları verimli tarım arazileri ve iklimin tarım için uygun olması Karahacılıları göçer kültürden uzaklaştırıp tarım kültürüne geçmelerine neden olmuştur. Ayrıca Turizm potansiyeli bakımından zengin olan Belek ve Boğazkent turizm merkezleri yörüklerle farklı ekonomik faaliyet alanı sunmaktadır. Bugün bu turizm bölgelerinde Karahacılı yörüklerini görmek mümkündür. Genellikle Sarıabalı Belkıs Obasındaki erkek çocuklar tarım yerine turizm faaliyetlerine yönlendirilmişlerdir.

Kentlerin kurguları ve yöntemleri, dönemin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde mekânı organize etmektedir. Farklı sosyal ekonomik kültürel ihtiyaçlara göre şekillenmektedir. Her mekân toplumun ihtiyaçlarına göre şekillenir (Temurçin ve Keçeli, 2015). Mekânın şartları ne olursa olsun insan içinde bulunduğu süre içerisinde onun üzerinde yaşamını kolaylaştırmak için değişiklikler yapmıştır. İlçenin kuzeyinde yörük yaşamı tüm hareketliliği ile yıllarda devam ederken ilçenin güneyi sahil kesimi yıllarca bataklık alan olduğu için kullanılamamıştır. Toprağın uygun olmaması ve bitki deseninin zayıf olmasından dolayı kıyıları yörükler tarafından uzunca bir süre kullanılmamıştır. Buradaki bataklık alanların hastalıklara sebep olması bu bataklıkların kurutulması mekânda yapılan değişikliklere verilecek güzel bir örnek oluşturmaktadır. Coğrafyanın somut mekân kavramı içerisinde varlığını sürdüren Yörük ayrıca mekâna anlam katmış ve mekân ile bütünleşmiştir (Meydan, 2016). Doğa ile iç içe yaşayan

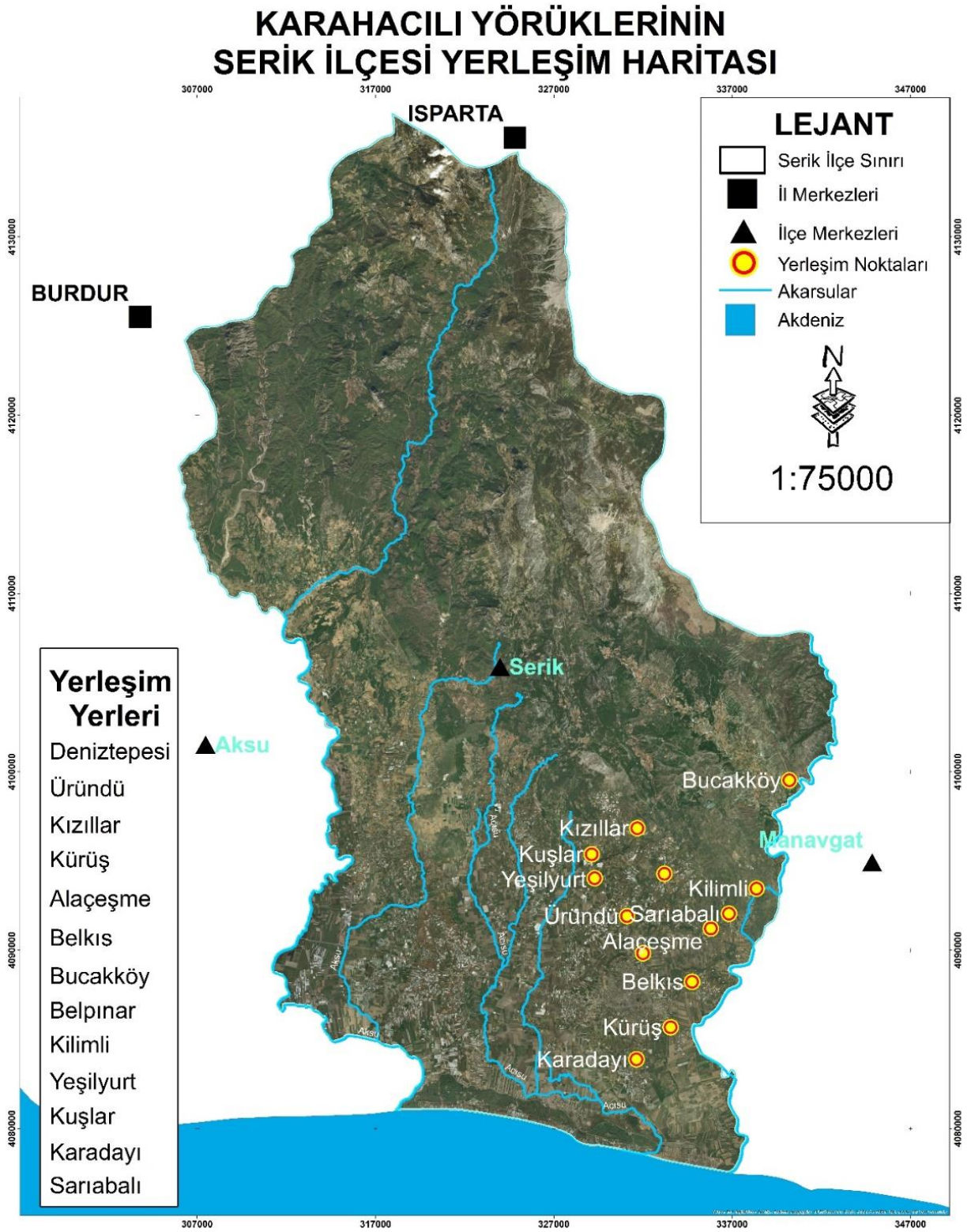
⁵⁰ Nail Sargın 57 yaşında ilkökul mezunu.

Yörükler buldukları mekânda canlı cansız tüm öğeler üzerinde birtakım izler bırakmıştır. Yörük kültürünün en canlı olduğu mekânlardan birisi Serik çevresidir. Birçok Yörük grubunun en uzun kaldığı kışlak alan Serik'tir (Ak, 2008). Yörük kültürü ile bezenmiş olan Serik ve mahallelerinde yörük gelenek ve görenekler küçük değişiklikler yaşasa da varlığını devam ettirmektedir. Bu gelenekler çocuğun doğumundan ölümüne kadar birçok alanda yapılmaktadır. Çocuk dış çıkardığında eş dost davet edilir buğday pişirilir ve ikram edilir ayrıca sünnet, asker uğurlama ve düğünler davullar eşliğinde hayvan kesilip yemek verilerek yapılır. Bu eğlencelerdeki amaç uzak akrabaların bir araya gelmesidir.

4.2. Karahacılı Yörüklerinin İskân Süreçleri

Tarihsel süreç içerisinde insanlar güvenliklerine çok önem vermişlerdir. Kendilerini güvende hissedebilmek, var olan durumu kalıcı hale getirmek, gelecek kuşaklara kültürel miraslar bırakabilmek için uğraşmışlardır. İnsanların birbiri ile olan ilişkisi onları toplum olmaya itmiştir. Toplum olabilmek ortak bir paydada buluşabilmek için insanlar yerleşme kavramı çevresinde toplanmışlardır. Yerleşik hayatın başlamasıyla insanlar buldukları yerleri sahiplenmişler korumuşlardır.

Osmanlı devletinde yoğunlukla başlayan bu yerleştirme çalışmaları iskân adı altında incelenmiştir. Bu dönemde iskânların amacı Türk –İslam kültürüdür. Türkler Anadolu sınırları içerisinde ülkenin birlik olma düşüncesini benimsemişlerdir. (Öztürk, 2001). İslam dinin hoşgörülü yaklaşımı bu siyasetin uygulanmasına zemin hazırlamıştır. Osmanlı şehirlerinin nüfusu on binin altındaydı. Nüfusu beş yüz kişilik yerleşmeler bile görmek mümkündür. Ülkede nüfusun bir bölgede toplanmasını engellemek için kırdan kente göç sınırlıydı. Bu sınırlama ayrıca ekonomik faaliyet olan tarımın sekteye uğramaması için konulmuştur (Saydam, 1999). Osmanlı devletinin kuruluşunda itibaren batıya doğru ilerleme mücadelesi içerisinde bulunduğu görülmektedir. Fethedilen yerlerin Türkleştirilmesi için halk ile kıyaslandığında daha cesaretli, güçlü ve disiplinli olan konar-göçerler tercih edilmiştir. Konargöçerler içerisinde Yörükler yazın yaylada güzün güzlüklerde konaklayan temek geçim kaynağı hayvancılık olan ancak nispeten tarım ile ilgilenen Türklerdir (Seyirci, 2000).

Harita 4.2 Karahacılı Yörüklerini Serik İlçe Yerleşim Haritası

On dokuzuncu yüzyıl yörüklerin iskânı açısından önemlidir. Bu tarihte Osmanlı devleti tarafından yoğun bir şekilde yörükler iskân edilmiştir. İskân sürecinde temel hedef asayiş

sağlamak, vergileri toplamak, asker kaydını tutmak, yönetimi güçlü bir şekilde sağlamaktır. Başlangıçta gönüllülükle yapılan iskânlar zaman zaman kuvvet uygulanarak gerçekleştirilmiştir. Ancak iskân süreçleri yörükler açısından pek kabul edilen bir durum olmamıştır. Özgürlüğüne düşkün olarak yaşayan yörükler uzun süre bir yere bağlı kalmayı kabul edememişlerdir.

Ayrıca yerleşmelerine rağmen hala yaylak ve kışlak için vergi alınması da yörüklerin iskânı kabul edememesinde etkili olmuştur. Tüm bu durumlar göz önünde bulundurularak iskân politikası esnetilmiştir. Hem yörüklerin özgürlük anlayışı hem de hayvanların sıcak yaz günlerine dayanamaması nedeniyle yaylak ve kışlak arasında gidiş gelişe izin verilmiştir.

İçel sancağına bağlı bulunan Karahacılı yörüklerinin bir kısmı on yedinci yüzyılda Alaiye sancağına gelmişlerdir. Bölgede eşkıyalık yapmasından dolayı on sekizinci yüzyılda Kıbrıs'a sürülmeleri kararı çıkarılmıştır. Kıbrıs'a gitmek istemeyen Karahacılılar bölgeden Konya, Hamid, Teke, Beyşehir sancaklarına firar etmişler ancak bölgede de huzursuzluk çıkarmaya devam etmişlerdir.

Karahacılı Yörüklerine iskân politikası 1913 tarihinde Kıbrıs adasına yerleştirilmeye çalışılmasıyla başlamıştır. Karahacılıların bu duruma karşı çıkması ve tüm zorlamalara rağmen ikna olmamaları neticesinde buldukları bölgede ahaliye zarar vermeden kalmalarına izin verilmiştir. Ancak özgürlük duygusu yüksek olan Karahacılı yörüklerinin çevresinden gelen şikâyetler kesilmemiştir. Karahacılılar içerisinde Eski yörükler ve Töngüşlü yörükleri Manavgata iskân edilmişler ancak vergilerin fazla olmasından dolayı eski yerlerine geçmek istemişlerdir. Töngüşlü yörüklerinin neredeyse tamamı Serik ve çevresine iskân edilmiştir. Ancak bu iskân işlemi birden hayvancılığın kesilip yerleşik hayata geçilmesi tarzında değil kademeli olara gerçekleşmiştir.

İskân edilen Karahacılı yörükleri yaylak ve kışlak arasında yarı göçebe hayata devam etmişler hayvancılıktan vazgeçirilmemişlerdir. Bu kararın alınmasında hem yörüklerin iskâna olan ön yargılarını yıkmak hem de sıcak geçen yaz aylarında hayvanların telef olmasını engellemek etkili olmuştur.

On dokuzuncu yüzyıla gelindiğinde Karahacılı yörükleri bu sefer yaylaları olan Konya-Beyşehir'e bağlı Ali Efendi Yaylası ve bu yaylanın yakınındaki araziye yerleştirilmesi planlanmış ancak burada da başarıya ulaşılamamıştır (Ak, 2015).

Bu dönemden sonra Karahacılı yörüklerinde iskân süreci yörüklere bırakılmıştır. Serik çevresindeki oymak ve obalara oba beylerini taşıyan yerleşim birimlerinin bulunması yörüklerin kendi istekleri ile yerleştiklerinin kanıtıdır. İçel sancağından Aliye'ye Aliye'den

Teke yöresine gelen Karahacılılar on sekizinci yüzyılda da Serik ve çevresine gelmiş bu bölgeye yerleşmişlerdir (Ak, 2012)

Yörüklerin iskân süreçleri ve sonrasında birçok değişiklik görülmüştür. Göçebe hayat sürerken tarımsal ihtiyaçlarının hayvanlarından elde ettikleri ürünler ile takas ederek karşılamaktaydılar. Yerleşik hayatın benimsenmesinden sonra ürün fazlasını merkezlerde satarak ticarete başlamışlardır (Dönmez, 1964). Ticaret ile birlikte yörükler sosyalleşmeye başlamışlardır. Şehirler ile yakından ilişki kurmuşlardır. Yerleşik düzene geçen birçok göçer artık adetlerini de zaman içerisinde unutmuş yenilerini benimsemişlerdir.

Yörüklerin yerleşik hayata geçmesiyle eğitim alanında ilerlemeler görülmüştür. Eğitime büyük önem verilmiştir. Devlet kırsal kesimlerde yaşayanlara parasız ve yatılı eğitim vermesi, cinsiyet ayrımı yapmadan tüm çocuklar için iş imkânı sağlamıştır. Ebelik, öğretmenlik ve memuriyete yörükler tarafından tercih edilen meslekler olmuştur. Gençler okumuş olsalar da çiftçiliği bırakmış değillerdir.

4.3. Karahacılı Yörüklerinin Yerleşme Özellikleri

4.3.1. Geçici Kır Yerleşmeleri

Ülkemizde sayıları oldukça fazla olan geçici kır yerleşmelerinin başlıcaları; yayla, güzle, ağıl, kom, divan, oba, mezra, dam, bağ evleri gibi isimler ile tanımlanmaktadır (Doğanay, 1997). Bu yerleşmelerin tarihi oldukça eskidir. Yabani hayvanların peşinden başlayan ve Anadolu'da çok yaygın olan bazen bütün bir köy halkı bazen bir parçasını bazen de sadece çobanları içine alan mevsimsel olarak gerçekleşen ritmik hareketlerdir. Bu hareketler kırsal yerleşmelerin temelini oluşturur. Ekonomik faaliyeti hayvancılık ve tarımdır (Tanoğlu, 1954).

4.4. Yayla Yerleşmeleri ve Yaylacılık

Konargöçerlik, ülkemizde sayıları ve toplam nüfusları hakkında kesin bilgilere sahip olamadığımız bir yaşam şeklidir. Bu yaşam şeklinin varlığı günümüzde gittikçe azalmaktadır. Toprağa bağlı kalmadan sürekli hareket halinde geçen ve geçim kaynağı hayvancılık olan bu yaşam biçiminin üyeleri arasında akrabalık bağı bulunmaktadır. Bu şekilde yaşayan konargöçer gruplar yazın ve kışın hayvanların ihtiyaçlarına göre yer değiştirmekte olup dinamik bir yapıya sahiptirler. Bu yapı içerisinde yaylacılık ön plandadır (Şenesen, 2011). Yaylacılık genel anlamda ziraatın yanı sıra hayvancılık yapan, yaz aylarında hayvanlarıyla birlikte yaylalara çıkan köylülerin ekonomik faaliyet alanıdır. Yaylacılık olarak tanımlanan bu sistem ülkemizde göçer hayvancılığın en son evresi ve en yaygın şeklidir (Kutlu, 1992). Darkot ise ot sağlamak amacıyla sürülerin dağ sıralarındaki yamaç ve düzlüklerde yayılmasından yaylak ve yayla terimlerinin türemiş olduğunu belirtmektedir (Darkot, 1955).

Yaylalar tarih boyunca kültür mekânı olarak varlığını devam ettirmişlerdir. Kökeni Orta Asya'ya dayanmaktadır. Orta Asya'da yaşayan Türk topluluklarının hayvancılığa dayalı ekonomileri ve bu ekonominin doğayla şekillendirdiği alt kültürler vardır. Step –bozkır kültürü olarak ortaya çıkan bu kültür konar- göçer Türk topluluklarında yıl boyunca otlak aranmasından doğmuştur (Ertürk ve Atasoy, 2010). Anadolu'nun fiziki coğrafya özelliklerinden dolayı yaylacılık faaliyeti dikey yönde gerçekleşmektedir

Akdeniz bölgesinde Yaylacılık faaliyetlerinin ortaya çıkmasında etkili olan temel faktör yazları bunaltıcı sıcakların varlığı ve yükseltiye bağlı çeşitlilik gösteren ekonomik faaliyetlerdir (Ertürk ve Güner, 2005). Farklı anlamlara gelen yayla sözcüğü coğrafyada hem fiziki hem beşerî terim olarak kullanılmaktadır. Yayla fiziki coğrafyada akarsular tarafından derine yarılmış yüksek düzlükler yani plato olarak tanımlanmaktadır. Beşerî coğrafyada ise yazların kurak olduğu bölgelerde taze otlar bulmak amacıyla yükseklere çıkılması olarak kullanılır. Beşerî coğrafyada yaylacılık hem hayvancılık faaliyetinin bir gereksinimi olarak hem de son yıllarda reaksiyon amacıyla hafta sonları ya da 5-6 günlük turizm amacıyla yapılan bir yer değiştirme eylemi olarak tanımlanabilir.

Ancak genel anlamda yaylacılık faaliyeti hayvancılık ile birlikte anılmakta ve koyun-keçi ve sığır sahiplerinin hayvanlarını besleyebilmek için ilkbahar aylarında çıktıkları ve yazı geçirdikleri geçici yerleşmelerdir. Yaylalarda hayvancılık ile birlikte sınırlı olarak tarım da yapılmaktadır. Yaylacılık terimi anlamı ve fonksiyonu bakımından ortak bir anlaşmaya varılamayan konular arasında gelmektedir. Bir bölgede yayla denilen faaliyet başka yörede mezra kom gibi farklı anlamlarda kullanılmaktadır. Bu durumun sebepleri arasında Türkiye'nin yer şekillerinin kısa mesafelerde değişiklik göstermesidir. Yayla kültürü Türklere Orta Asya'dan beri devam eden bir gelenektir. Hayvancılık ile özdeşleşen bu kavram özellikle küçükbaş hayvancılık için yapılmaktadır. Ancak son zamanlarda Akdeniz bölgesinde rekreasyon amacıyla da yaylacılık geliştirilmektedir. Özellikle kıyı kuşakta nemin yüksek olmasından dolayı kuzeye doğru dikeyde bir hareket başlatılmaktadır. Kimi aileler kalıcı yerleşmeler kurarak yılın belli dönemlerini yaylalarda geçirmektedirler.

Yaylalar vadiler boyunca yoğunlaşmıştır. Bu durumun sebeplerinden birisi vadilerin çadır kurmak için en uygun yerlerdendir. Ayrıca dağlık alanda genellikle kireçtaşları bulunduğu için vadilerin yamacında ya da tabanında çok sayıda karstik kaynak bulunur. Burada bulunan su kaynağı yörük yaşamı ve hayvanları için hayat kaynağı anlamına gelmektedir. Vadide bulunan su toprağı nemli tutmakta ve yörükler için sudan sonraki en önemli etken olan ot verimini yükseltmektedir. Vadilerin bir başka önemi ise engebeli dağlık alanda ulaşımı sağlayacak olan yolların bu vadileri izliyor olmasıdır. Göç sırasında engebeli topoğrafyada

vadiler takip edilir. Tüm bu sebepler yaylacılık faaliyetinin vadiler boyunca kurulmasına hata obalar oluşturmamasına neden olmaktadır (Somuncu, 2005). Yaylalar mutlaka bir kuyu çevresinde kurulur. Su çıkmayan yerlerde yayla kurulmaz daha sonra kuyu sayısı ihtiyaca göre arttırılır. Yaylada kurulan konutlarda bu kuyuların etrafında şekillenir (Gümüštepe,1994). Yaylacılıkta tercih edilen bir başka coğrafi unsur da güneş gören yamaçlardır. Bu alışkanlık eski Türklerden gelmektedir. Eski Türkler de yazın ya da kışın yaşayacakları yerleri belirlerken güneş gören yamaçları tercih etmişlerdir. Obalar çadırlarını kurmak için güneş gören, karın olmadığı otlu yamaçları tercih etmişlerdir (Zaman, 2007).

Türkiye’de yaylacılık dört fonksiyona göre yapılmaktadır. Bunlar;

- ✓ Hayvancılık fonksiyonu ön planda olduğu yaylalar,
- ✓ Tarım fonksiyonu ön planda olduğu yaylalar,
- ✓ Pazar fonksiyonu ön planda olan yaylalar,
- ✓ Sayfiye-rekreasyon fonksiyonu ön planda olan yaylalar (Zaman, 2007)

Alagöz’e göre ise bu sınıflandırma:

- Akdeniz tipi normal yaylacılık
- Küçük yaylacılık
 - Tarımla birlikte küçük yaylacılık (iki tali tipi: Konya tipi, Zigana tipi)
 - Yalnız hayvan besleyen küçük hayvancılık (Kızılcahamam tipi)
- Yörük aşiret yaylacılığı (Toros yaylacılığı)
 - Yerleşik Yörük yaylacılığı
 - Yarı yerleşik Yörük yaylacılığı
 - Göçebe Yörük yaylacılığı
- Hayvancılıktan başka amaçla yapılan mevsimlik yer değiştirmeler
 - Sayfiyecilik (şehir yaylacılığı) bağlara çıkış
 - Tarım amacıyla devri yer değiştirme (Mezrarcılık) şeklindedir.

Yaylacılık nomadizm veya göçebe hayvancılık ya da çobanlık ile benzerlikleri olsa da farklı kavramlardır. Yaylacılık da yaylacı biri geçici diğeri kalıcı iki yerleşme arasında yer değiştirir. Göçebe hayvancılık da ise belli sınırlar içerisinde kalınmaz sürekli yeni otlaklar pesinden gidilir (Doğanay ve Coşkun, 2013).

1970li yıllarla birlikte yayla göçlerinde atın devenin yerini motorlu taşıtlar almıştır. Motorlu vasıtaların için uygun yolların yapılması göç hareketini hızlandırmıştır. Ancak köylerden fazla uzaklıkta olmayan yaylalarda hala binek hayvanların kullanıldığı

görülmektedir. Bu göçlerde genellikle atları ve develeri köyün ağaları eşekleri ise fakir aileler kullanmaktadır (Ertürk ve Güner, 2005).

Fotoğraf 4.1 Serik'te Kısm Kullarılan Bir Koyun Ağılı

Genel olarak Türkiye özel olarak Toroslar yaylacılık faaliyetine en uygun alanlardır. Aradan geçen yüzyıllara rağmen Toroslarda hem geleneksel hem de değişen şekliyle yaylacılığın sürdürülmesi, kışı ve yazı geçirmeye en uygun ortam olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Çünkü Toroslar tamamıyla bir mikroklima alanıdır. Bu iklimik özellikleriyle Toroslar eskiden günümüze kadar beşerî ve ekonomik faaliyetler açısından vazgeçilmezdir (Sarı 2009).

Serik çevresinde yaylacılık faaliyeti hayvancılık ve sayfiye-reaksiyon amacıyla yapılmaktadır. İlkbaharın gelmesiyle yörenin güneyinde ekonomik faaliyeti hayvancılık olan aileler yaylaya çıkmaya başlarlar. Yaz mevsimi ile birlikte ise rekreasyon amacı bulunan aileler yaylarına göç eder. Bunun sebeplerinden bir tanesi Antalya'nın yurt içi ve yurt dışı ölçeğinde göç alan bir kent olması ve bu sebeple hızla büyümesidir. Bu büyüme neticesinde insanlar kırsal alanlara yönelmişlerdir. Bir diğer sebep ise yaz aylarında kıyı kuşağında meydana gelen şiddetli sıcaklık ve beraberinde gelen yüksek nemdir (Sarı, 2009).

Eskiden yaylacılık hayvancılığa bağlı olarak yapılan bir ekonomik faaliyeydi. Ancak bu durum günümüzde biraz değişikliğe uğradı. İlçede yaşayan genellikle yörük kökenli ancak yerleşik hayata geçmiş olan insanlar hayvanlarını otlatmak ya da geçim kaygısı ile değil dinlenme, tatil veya kültürel özelliklerinin getirmiş olduğu içsel duygular ile yaylacılık yapmaya başlamışlardır. Serik'te hayvancılık ile birlikte yaylacılık yapan aile sayısı oldukça azdır. Geçmişte Yörükler için toprağa yıl boyunca bağlı kalmak utanılacak bir durum iken günümüzde bu tutumdan uzaklaşmış toprak Serik'te yaşayan yörükler için vazgeçilmez bir ekonomik etkinlik haline dönüşmüştür. Hayvancılık ile uğraşmayıp tarıma yönelen yörüklerde hayvancılık amaçlı yayla kültürünün işlevi ve önemi giderek azalmaktadır (Zaman, 2007).

Karahacılıların gittiği Dumanlı Yaylasına giden iki yol bulunmaktadır. Bu yollar büyük ölçüde asfaltlanmıştır. Yaylaya elektrik getirilmiştir. Bugün Dumanlı yaylasına iskân getirilmiş oldukça modern şekilde konut yapımı başlamıştır. Yaylada elektrik ve telefon direklerine ek olarak bir cami de bulunmaktadır.

Eskiden develer ile gerçekleşen göçün yerini bugün traktör kamyon gibi büyük araçlar almıştır. Yazın başlamasıyla dinlenme amaçlı yayla hazırlığı başlamaktadır. Genellikle konargöçer kültürü yaşamış yaşlı insanlar Serik'in bunaltıcı nemli sıcağından kaçmak için hazırlıklara başlanır. Ailenin oğlu ya da damadı tarafından eşyalar yaylaya götürülür yerleştirilir. Yapacak çok fazla seçeneğin olmadığı yaylada yaşlılar keçi, inek ve tavuk gibi birkaç hayvanını da beraberinde götürür. Bunların yanında geçimini hala hayvancılıktan sağlayan göçer haldeki yörükler mayıs ayının gelmesiyle traktör römorkları ya da kamyonetler ile hayvanları yaylak alana götürürler. Kışın bastırmasıyla da aynı yöntem ile geri döner. Yaya halde yaylaya çıkan yörük grupları görmek neredeyse imkânsızdır. Karahacılı Yörüklerinin yaylacılık anlayışında da zamanın etkisini görmekteyiz. Eskiden kaya dibinde ya da büyük bir ağaç altında çadırda kalınırken günümüzde konteynerler ya da durumu daha iyi olanların yazlık modern evlerde kaldıkları görülmektedir. Eskiden hayvanlar ile birlikte yaylaya gidilirken günümüzde bunun yerini motorlu taşıtlar almıştır. Yaylaya mayıs ayında gidilir eylül gibi geri gelirken bugün yayladan istediği zaman ilçeye gelip evinde birkaç gün kalıp tekrar gidilebilmektedir. Teknolojiden ve çağın gerekliliklerinden yörükler de son derece faydalanmaktadır.

4.5. Göç Yolları ve Yaylaları

Kışla ve yayla arasında yörük halkının hayvanları için mera bulmak, iklim şartlarına uydurmak için tüm hayvanları ile mevsimden mevsime yaptıkları harekete göç denir (Eröz, 1991). Yayla ve kışla arasında yapılan göç hareketi yörüklerin yaşama şeklinin en belirgin özelliklerindedir. Bahar aylarının yaklaşmasıyla başlayan yaylaya göç serüveni kışın gelmesiyle iklimsel olarak korunmalı olan kışlaklara dönüş ile son bulur. Her yörük grubuna ait

bir yayla ve kışlak alanı mevcuttur. Yaylaya göç için mayıs ayının yaklaşmasıyla hazırlık başlar. Bu dönemde kuzuların doğum zamanıdır. Yörükler hem koyunların kuzuları ile ilgilenir hem de göç hazırlığını sürdürürler. Askeri birliğin sefer hazırlığı gibi bütün malzemeler gözden geçirilir. Göç ettikleri yerler merkezden oldukça uzak Torosların etekleri olunca bu denetim oldukça dikkatli yapılmaktadır. Göçün başını çeken devenin eksiksiz olması gerekirdi. Bu yüzden aynalı alın ve dös süsleri karın altı çanları tek tek tamir edilirdi.

Şafak vakti kalkılır hazırlanan çuvallar belirlenen develere yüklenirdi. Develerin karnının altından sarkan büyük karın altı çanları göç sırasında bir musiki ahenge dönüşürdü. Onlarca deveden aynı anda çıkan bu ses dağları inletirdi. 5-6 saatlik yolculuktan sonra önceden yaşlılar tarafından belirlenen konalga yerine varılır. Yükler indirilir ve burada gece geçirilir. Sabahın ilk ışıkları ile tekrar başlayan yolculuk yaklaşık 15-20 gün sürer (Eröz, 1991).

Göç sırasında geçilen bölgede birçok tarım arazisine zarar verildiğine birçok tahrir defterinde karşılaşılmaktadır. Yörükler sayıları oldukça fazla olan koyun keçi ve diğer hayvanları ile göç ettikleri için bu yolculuk sırasında tüm hayvanları kontrol edemediklerinden yerleşiklere zarar vermişlerdir. Ayrıca yaylayı kullanan ahali ile yaz aylarında kullanan yörükler arasında da sorunlar yaşanmaktadır. Bu tür sorunlar göçebelerin göç süresince yaşadığı sorunlardan birkaçıdır.

Karahacılı Yörüklerinin büyük bir kısmı Serik çevresinde; Deniztepesi, Üründü, Kızıllar Kürüş, Alaçesme, Karagöl, Teke Köprüsü, Beşkonak, Balkız ve Bucakköy çevresini kışlak olarak kullanmaktadırlar. Serik çevresinde geniş bir alana yayılmış olan Karahacılı yörükleri göçebeliğin yanında kısmi olarak ziraat ile de uğraşmışlardır. Yazın ise yedi-sekiz gün içerisinde ulaştıkları Beyşehir'e bağlı Kaşaklı ve Yenişar yakınlarındaki Anamas, Diporas ve Dumanlı dağlarının çevrelediği Ali Efendi, Körmenlik, Melikler, Çamurluk, Çataloluk ve Dumanlı yaylalarını yaylak olarak kullanmışlardır (Ak, 2012).

Yaylak ve kışlak arasında hareket eden Karahacılılar bu hareketleri sırasında; Taşağıldan ya da Sariabalı Köyü sınırları içerisinden Sağırın köyüne ulaşırlar. Buradan sırasıyla Beşkonak kasabasının Olukköprü mevkiinden geçerek yüksekliği 1815m olan Emereddin Belini aşarlar. Bu beli aşan yörükler Anamas yaylasına ulaşırlar. Güzlek olarak da Olukköprü mevkiini kullanırlar. Dönüş yolu da aynı güzergâhtadır (Seyirci, 2000). Bu göç yolunun seçilmesi kesinlikle tesadüfi değildir. Sariabalı'dan başlayan göç yolculuğunun ilk durağı kuş uçuşu yaklaşık 7 km olan Kilimli köyüdür. Burası ilk durak dinlenme yeridir. Arazi yapısına bakıldığında burası düzlük bir alandır. Sürünün geceyi burada geçirip dinlenmesi için için uygundur. Yolculuğun ikinci durağı yine kuş uçuşu yaklaşık 7km olan Beşkonak'tır. Bu bölgede düzlük ve geceyi geçirmek için uygundur.

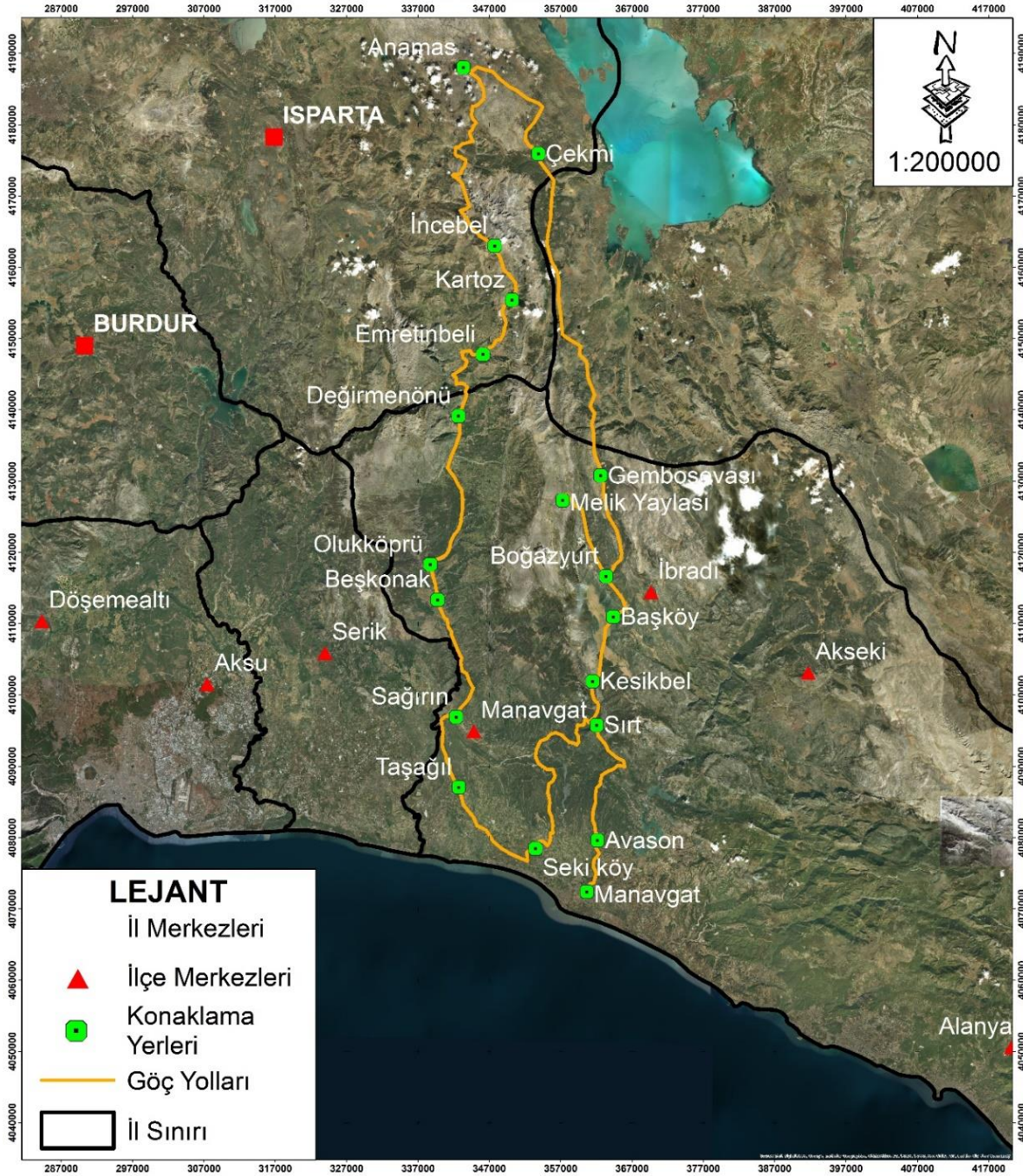
Üçüncü durak yeri kuş uçuşu ortalama 13 km olan Ekiz mevkidir. Buradan sonra Ekmeleddin Beli aşılar. Durak noktalarında en belirleyici etkenler; havzada su bulunması,

konaklamaya uygun olması, otlak alan bulunması ve yaban hayvanlarından korunaklı olmasıdır. Bu koşulları sağlayan bölgelerde konaklanarak ilerlenir.

Karahacılıların tercih ettikleri güzergâh sürü için uygun alanlardır. Bu göç sürecinde konaklama araları uzun tutulabilmektedir. Bunun sebebi göçe katılan hayvanın cinsi ile alakalıdır. Eğer göç bir keçi sürüsü ise süreç kısalmaktadır. Koyun ise daha da uzamaktadır. Koyun keçiye göre daha yavaş ilerlemektedir. Bunda fiziksel özelliklerinin farklı olması etkilidir. Koyunun kuyruğunda bulunan yağ tabakası hızını düşürmektedir. Ayrıca keçinin iki ayağı üzerinde kalkabilmesi koyunun boyundan yukarıya ulaşamaması gibi birçok fiziksel farklılık bulunmaktadır. Bu farklılıklar da göç sürecinde etkilidir.

KARAHACILI YÖRÜKLERİNİN ANAMAS YAYLASI GÖÇ YOLLARI VE KONAKLAMA YERLERİ HARİTASI

Fotoğraf 4.2 Karahacılı Yörükleri Göç Yolları⁵¹

4.5.1. Mesken

Beşerî faaliyetlerin dikkat çekici örneklerinden olan yerleşmeler ve yerleşmeleri meydana getiren meskenler bakımından Anadolu tıpkı bir açık hava müzesi gibi görünmektedir.

⁵¹ Musa Seyirci, 2000.

Türkiye'nin göreceli konumu, tarihi geçmişi, kültürel birikimi ev sahipliği yaptığı kavimler, sosyo-ekonomik özellikleri gibi unsurlar, bölgeler arasında farklılık gösteren kendine özgü özellikleri yansıtan iklim, jeolojik geçmiş, bitki örtüsü gibi coğrafi çevre unsurlar ülkenin mesken tiplerindeki çeşitliliğin sebeplerinden bazılarıdır (Yılmaz, 1998).

Yayladaki konutlar; kullanılan malzeme, plan açısından farklılık göstermektedir. Bu farklılıkların sebepleri; etnik, tarihi ve psikolojik nedenler ile coğrafi faktörlerin etkisidir. Bu etkilere ek olarak coğrafi çevreye en iyi uyum sağlayan malzeme ne ise bölgede o tercih edilir.

Yani yayla konutlarının yapımında iklim yapı malzemesi, kalış süresi, ekonomik faaliyet, ulaşım, ailenin gelir seviyesi gibi doğal ve beşerî şartlar etkili olmuştur. Coğrafi çevre şartlarına, yaylacının sosyal ve ekonomik yapısına, yaylaya çıkış amacı ve kalış sürecine göre şekillenen yayla konutları aynı zamanda bölgenin ekonomik durumu hakkında da bilgi sahibi olmamızı sağlar. (Zaman, 2007). Genellikle yayla evlerinde ekonomik durumu iyi olan ailelerin daha fonksiyonlu, diğer ailelerin basit şekilde yapılmış yayla konutlarını tercih ettikleri görülmektedir. Hayvancılık amacıyla çıkılan yaylada yörükler genellikle ilkel konut tipi olan kara çadır tercih ederken sayfiye amacıyla çıkan gelir düzeyi yüksek olan yaylacılar genellikle birkaç odadan oluşan iki katlı evler yapmaktadırlar

Ekonomik faaliyetin mesken türü üzerinde yaptığı etkinin benzerini sahanın coğrafi özelliklerinde de görmek mümkündür. Doğu Anadolu bölgesi yaylalarında genellikle yekpare taşlardan örülmüş yayla evleri, Karadeniz bölgesi yaylalarında ahşap malzeme kullanılırken Akdeniz bölgesinde taş, İç Anadolu bölgesinde ise kerpiç ve ahşap-taş karışımı konut malzemesi olarak kullanılmaktadır. (Doğanay ve Coşkun, 2013). Torosların yayla yerleşmeleri siyah kılla örülmüş ya da çuvaldan yapılmış çadırlardan ibarettir. Bazısı da kışın yağın kar örtüsüne dayanamayacağı için her yaylaya varışta üzerine çadır bezi gerilen ya da üzeri sedir tahtalarıyla örtülü yayla dönüşü sökülen dağınık yerleşmelerdir. Yazların kurak geçtiği bu bölgede ormana yakın olan yaylalarda meskenler tomruk ve tahtadan inşa edilmektedir. Bu şekilde oluşturulan meskenlerin oval ve darlaşan ağız kısmında çobanın eşinin sağdığı hayvanların sağlmasını bekleyen çobanın bulunduğu çelke denen ağıllar bulunur (Yücel, 1995).

Yayla yerleşmeleri mevsimlik olarak sadece yaylacılık faaliyetlerinin gerçekleştirildiği yaz mevsiminde kullanıldığı için kısmen özensiz yapılır. Yaylalarda konutlar çevrede en çok bulunan malzeme ne ise bu malzemedен yapılmaktadır. Yörüklerde yayla yerleşmelerinde konutlar birbirine benzer. Çadırlara ek olarak hayvan barınağı, ağıl, sütlük gibi bölümler bulunmaktadır. Yaylacılıkta hayvan ekonomisi mekân üzerinde etki yaptığı gibi konut tipi, büyüklük oda sayısı üzerinde de etkilidir. Meskenlerin oda sayısı, katlı olup olmaması, iç konforu gibi pek çok özellik ekonomik duruma göre şekillenir.

Yayla meskenlerinin mimari niteliği yükseklerle çıkıldıkça, kullanım süresinin azalışıyla basitleşir. Mekânlar küçülür, eğreti, derme çatma binalar dikkati çeker. Yakın zamanlarda yaylalarda görülmeye başlanan kullanım amacının farklılaşması, meskenlerin sayıca artmasına, var olanların yenilenmesine ve en önemlisi yayla kullanımlarında nitelik değişmesine yol açmıştır. Yeni yapılan meskenler genellikle güneyin sayfiye yaylalarında olduğu gibi ayrıca bir üretim faaliyeti sürdürmeksizin sadece tatil dönemini geçirmek amacıyla kullanılır olmuşlardır. Bu amaç yeni yapılan evlerde, plan, yapı malzemesi ve iç düzenleme elemanlarında farklılıklara yol açmış ve doğal olarak konfor artışını sağlamıştır.

Karahacılı yörüklerinde yaylada meskenleri Kara çadırıdır. Çadırın dokunması için gerekli keçi kılı yaylacı her aile tarafından özel ayrılan keçilerden sağlanmaktadır. Kara çadır ortada bulunan direğin etrafına dikilen beş yedi ve dokuz adet direğin üzerine kıl dokumanın geçirilmesiyle kurulur. İki ya da daha fazla kapısı tütsü deliği denilen pencereleri vardır. Taban kısmına renkli kimiler serilir. Çadır içinde eşyaların bir yeri düzeni vardır. Oturmak için minder ve yastıklar konulur. (Ertürk ve Güner, 2005). Ancak son yıllarda çadır dokuyan kimsenin kalmaması, koyun keçi yünlerinin ekonomik değeri olmadığı düşüncesi ile yakılmasından dolayı kıl çadırlarda geçmişteki yerini almaktadır. Kıl çadır yerine mavi brandadan yapılan yayla meskenlerinin sayısı Karahacılı yörüklerinin yaylalarında artmaktadır. Bu meskenlerin yapımı ve temin edilmesi oldukça kolaydır.

Fotoğraf 4.3 Kara Çadırın Yerini Alan Brandadan Yapılan Yayla Meskeni.

Kaynak: Mustafa Akseki.

Çadırlar ekonomik faaliyetlerin konutlara olan etkisine güzel örnektir. Kırsal konut tiplerindeki gibi doğadan faydalanma en üst düzeydedir. Yayılda mesken bu şekilde iken kışlak olarak kullanılan Serik'te çadırın yerini taş evler almaktadır. Akdeniz bölgesinin temel yapı birimi olan taşlar ev yapımında kullanılmıştır. Taş meskenlerin Serik'te tercih edilmesinin sebebi bunaltıcı geçen yaz aylarında evlerin içini serin tutması kışın ise ısıyı salmayarak sıcak olmasıdır. Taş evlerin yapımına köşelerden başlanır. Köşe taşları denen bu büyük taşlar yerleştirilir. Bu taşların arasına ak topraktan yapılan çamur, saman, su ve hayvan dışkılarından oluşan karışım sürülür. Bu karışım yapıldıktan sonra birkaç gün bekletilir kıvamını iyi alsın sağlam olsun diye. Harç görevi gören bu karışım taşların birbirine yapışmasını sağlar. Toprak özellikle ak-killi topraktan seçilir daha koyu renkteki toprak kullanılmaz. Büyük taşların arasındaki boşluklara boyut olarak daha küçük taşlar doldurulur. Bu şekilde duvarlar örülür. Çatı kısmı için mertek adı verilen sağlam bir ağaç gövdesine ihtiyaç vardır bu ağaç genellikle andız ya da katrandır.

Bu mertek kısmı evin omurgası görevindedir. Eğer mertek sağlam değilse çatının uzun yıllar ayakta kalması imkânsızdır. Bu kısmın üstüne ızgara şeklinde tahtalar yerleştirilir ve bunun da üstüne kırmızı dikdörtgen kiremit kullanılmıştır. Mekânın içinde gene çamurdan yapılan harç ile sıva işlemi yapılır. Sene de bir kez bu sıva yenilenir. Serik'te yaşayan yörüklerin her birinin evinin önünde mutlaka yazın kullanılan köş denen yazlık ve yemek, ekmek pişirme yeri olan ocaklık bulunurdu. Basit ama kullanışlı tarzda bulunan bu yörük evleri iki katlı olup altı ahır olarak kullanıldığı gibi tek katlı dizayn edilip evin yakınına aynı malzeme ile ahır yapılabilmekteydi.

Fotoğraf 4.4 Serik'te Bir Taş Evin Zaman İçerisinde Ayakta Kalmasını Sağlamak Amacıyla Yapılan Eklmeler.

4.5.2. Kara Çadır

Yörük yaşamında meskenler; maddi kültür belgeleri olmasının yanında, yaşam biçiminin gereği olarak kolay taşınır, hafif, portatif olan yörük çadırının iç düzeni çok fonksiyonlu olarak tasarlanmıştır. Çadır mimarisinde günlük işlevler tek bir oda içerisinde gerçekleşmektedir. Bu mesken tipinde sadece yaşama mekânı değil aynı zamanda yemek pişirme, dinlenme, uyuma ve depolama alanı olarak da ayarlanmıştır (Yalgın, 1993). Yörüklerin basit bir yaşam tarzını benimsemiş olmaları eşyaların da kolay taşınmasını zorunlu kılmıştır. Günlerce süren göç yolunda basit eşyaların yapımı zorunluluk olmuştur. Buna bağlı olarak Yörüklerde dokuma kültürü gelişmiştir. Dokumacılıkta kullanılan yün ve kıllar sahada bulunan hayvanlardan temin edilmektedir. Dokumacılık faaliyeti hayvancılığa bağlı olarak yapıldığı söylenebilir. Keçi kılı koyunyününe göre daha çok tercih edilmektedir. Çadırın temel parçası olan keçi kılından dokunmuş çadır örtüsü ve sitil, siyek ve bağlamada kullanılan kolonlar başlıca çadır dokumalarını oluşturur.

Göçebeler yaylak ve kışlak sahaları arasında hareketlerinde meskenlerini de beraberinde götürür. Çadırlar göçebelerin ekonomik hayat ve yaşam biçimine uygun meskenlerdir. Çadırların kullanımı ve taşınması kolaydır. Ana malzeme olarak çadır örtüsü, çadırın tipine bağlı olarak keçi kılından dokunur. Bazı yerlerde de deve veya koyun yününden yapılmış keçe tercih

edilir. Çadırda kullanılan diğer malzeme ahşap direkler veya dallar ile sağlam ipler ve kazıklardır. Deyim yerindeyse çadırın bir deve yükü kadar malzemesi vardır. Genellikle bu meskenler suya yakın yerlerde kurulur. Bunun sebebi hem hayvanların hem de insanların ihtiyaçlarını karşılamak içindir. Çadır Yörüklerin benimsedikleri yaşam tarzına en uygun mesken türü olarak ortaya çıkmıştır. Kısa sürede kurulması ve taşınmasının kolay olmasından dolayı varlığını asırlardır devam ettirmiştir. Karahacılı yörüklerinde en çok kullanılan çadır türü Karaçadır'dır. Anadolu'nun çoğu yerinde Karaçadır, Kılçadır, Çulçadır olarak farklı isimlerde anılmaktadır. Karaçadır yapımında kullanılan hammadde beslenen keçiden elde edildiği için dışarıya bağlılık söz konusu değildir.

Fotoğraf 4.5 Toroslarda Karaçadır.

Tezgâhlarda dokunan keçi kılının birbirine eklenmesiyle elde edilen örtü direkler üzerine geçirilerek karacadır yapılır. Direk sayısı bölgeye göre değişebilir ancak Karahacılılar 3-4 direkten oluşan tek odalı çadır türünü kullanmaktadırlar. Karaçadırın başlıca elemanları; keçi kılından dokunan çadır örtüsü, kazıklar ve direkler, ip, kolon, çadırın çevresinde bulunan stillerdir (Somunu, 2005). Sital'ler çadır örtüsü dokumasına göre daha seyrek dokunmuş çul şeklindeki dokuma ürünleridir. Çadırın zeminine, koyunyününden yapılan keçeler serilir. Çadırın direkleri üzerine çekilen kıl dokumalar ortalama 2-3 m boyunda 50cm genişliğinde dokunur. Her dokuma sonucu uç kısma saçak yapılıdır (Atlıhan, 1992).

Türkiye'de en çok tercih edilen göçebe mesken türü olan kara çadır siyah renkli olmasından dolayı bu adı alırlar kara çadır olarak anılmaktadır. Kara çadırın temel malzemesi olan kıl keçiden elde edilmektedir. Keçi kılı kalın iplik haline getirilir. Elde edilen iplik deve

ve koyundan elde edilen keçeden çok daha sağlamdır. İplik çulhalık adı verilen yatay ya da ıstar denilen dikey tezgâhlarda gevşek şekilde dokunarak çadır şeklini alır. Gevşek dokulu olmasına rağmen bu örtü yağmur suyunu sızdırmamaktadır. Gözenekler yağmur suyu ile dolar ve suyu alt bölmeye geçirmez (Gürbüz, 1997).

Karaçadıra yapılacak küçük eklemeler ile iklim karşısında dayanıklılığı artırılabilir. Yazın güneşi geçirmeyen karaçadırın içerisi serindir. Kışın ise küçük eklemeler ile içerideki sıcaklık sabitlenebilmektedir. Aşırı sıcaklara ve aşırı soğuklara karşı direnç gösterebildiği için hayvanlardan elde edilen ürünler yazın ve kışın çadırdan bozulmadan depolanabilmektedir (Somunu, 2005). Keçi kılı koyunyününe göre daha kalın ve sert olduğu için daha sağlam ve dayanıklıdır. Ayrıca kıl çadır keçeye göre yağmurdan sonra daha çabuk kurumakta hatta içine yakılan ateşe karşı kıl yüne göre kolay kolay alev almazken alev gören yün daha kolay yanmaktadır. Keçe yağmur suyunu içine alınca ağırlaşarak kokuya neden olmaktadır.

Yağmur esnasında çadırdan akan suyun çadırın içine dolmaması için çadır çevresine arıklar açılır. Kıldan yapılan dokuma yağmur suyunu içine almazken havayı içeriye geçirmektedir. Ortalama bir kıl çadırın ömrü on beş yıl sürerken keçe çadır beş yıl ancak kullanılabilir. Akdeniz ikliminin sıcak ve nemli havasına kıl çadır daha uygundur ve genellikle tercih edilen çadır türüdür. Keçi beslenmesinin yan ürünü olarak ortaya çıkan kıl çadırın kullanışlı olmasından dolayı koyun besleyenler de keçe ile kılı değiştirmekte ya da kıl satın alarak kıl çadır kurmaktadır (Ak, 2015).

Günümüzde hala göçer hayatı devam eden yörükler de çadırın dokuma işlemi nerdeyse tamamen ortadan kalkmıştır. Teknolojik imkânların gelişmiş olması mesken tiplerini de etkiledi. Genellikle hayvanları römork ya da kamyonetle götürürken ince çıtalara ve naylon örtü de götürülmektedir. Bu örtülerden bazı yörük grupları mutfak yapmayı tercih ederken bazıları hem mutfak hem de barınma alanı yapmakta yazı bu alanlarda geçirmektedirler.

4.6. Kültürel Hayat

4.6.1. Kültür

Günümüzde küreselleşmenin yanı sıra yöreye özgü ve otantik kültürel zenginlik bilincinin artırılması, paylaşılması ve miras değeri olarak korunması ve geliştirilmesi önem kazanmaktadır. Bu konuda kültür son dönemde özellikle Dünya Miras çalışmalarında en çok ilgi gören konular arasındadır.

Kültür her türlü insani, kültürel, simgesel boyutları ve taşıdığı anlamlar ile bütün somut ve soyut bileşenleriyle doğa ile insanın karşılıklı etkileşimi sonucu oluşturduğu çok geniş bir mirası ifade etmektedir. Bir milletin kültürü geçmişten elde edilen maddi ve manevi birikimin yoğurulmasıyla oluşur. Zaman içerisinde zenginleşen kültür canlıdır. Durağan değildir.

Anadolu dünyadaki tüm medeniyetlerin ve kültürlerin başladığı ve daha sonra yayıldığı yer konumundadır. Medeniyetlerin beşiği olarak anılan Anadolu tarihi süreç içerisinde Yörük

kültürüne de birçok katkıda bulunmuştur. Yörük kültürünün korunarak sürdürülebilir hale getirilmesi ile ilgili çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Yörük kültürü Türklerin Anadolu'ya gelmesiyle birlikte başlamış ve on bin yıla dayanmaktadır. Bu kültürün temelinde keçi bulunmaktadır. Konargöçer hayat yaşayan Orta Asya Türklerinde keçi; yüceliği, özgürlüğü, kararlılığı, asaleti, cesareti, ulaşılmaza ulaşmanın temsilcisidir (Meydan, 2016).

Fotoğraf 4.6 Kirmen Adındaki Bu Alet Oldukça İlkeldir. Bu Alet Yardımıyla Yün, Pamuk Eğrilir. Eğrilen Pamuk İpe Dönüşerek Kıyafetlerde Kullanılır.

Anadolu'da hayvancılıkla geçinen Yörükler sürülerine taze ot bulabilmek için göçebe bir hayatı tercih etmiştir. Bu otlak bulma endişesi Yörüklerin yaşam tarzlarının temelini

oluşturmaktadır. Yazın otu bol yaylalara çıkarlar kışın ise sıcak bölgelere göç ederlerdi (Yalgın, 1993).

Bu göç hareketi içerinse meydana gelen Yörük kültürü Toros dağları boyunca doğal şartlardan dolayı yaşam şartlarının zorluğu ve bu zorluk ile baş ederek hayatta kalma mücadelesi sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu uyum sürecinde Yörüklerin tüm ihtiyaçları mekâna göre şekillenmiştir. Barınma yeme içme, dokuma, yaşam biçimlerine, edebiyata kadar birçok alanda Toros dağları coğrafyasına uyum gözlemektedir.

Karahacılı yörüklerinin kendine özgü farklı kıyafet türleri bulunmaktadır. Bunlardan erkekler genellikle şalvar tercih etmişlerdir. Rahat olmasından dolayı bu kıyafet hala kullanılmaktadır. Genellikle koyu renk tercih edilmektedir. Kadınlarda da şalvar genellikle tercih edilen kıyafet türüdür. Farklı desenlerdeki şalvar kullanımı hala yaygındır. Sürü başında yağmurdan korunmak için kadın ve erkek keçeden yapılan büyük ceketler giyerler. Tercih edilen bu kıyafetler tamamen bulunulan coğrafya ile ilgilidir. Sürü başında rahat hareketi sağlayacak tarzda kıyafet tercih edilirdi. Aynı şekilde ayakkabı olarak ilk dönemlerde çarık giyilirken Daha sonraları ise Konya çevresinden gelme siyah lastik ayakkabı ya da çizme tercih edilmektedir. Ancak son otuz yıldır hem sağlam oluşu hem de arazi şartlarına uygun olan mekap tarz ayakkabılar tercih edilmektedir. Kadınlar da eşarplar farklılık gösterir. Kenarı ipten yapılmış oyalı çiçekli desenli yazmalar genellikle gençler tarafından tercih edilirken yaşlılar beyaz renkli kenarı boncuk işlemeli ak dastar olarak bilinen eşarp türünü tercih etmektedirler.

İnanış bakımından Sünni mezhebenden olan Karahacılılar İslam dinine mensupturlar. Yerleşik durumdaki Karahacılılar çocuklarını küçük yaşlarda camiye gönderirler. Cami hocası tarafından yaz aylarında sabahtan öğlene kadar çeşitli dini dersler verilir. Göçer durumdakiler ise bu derslere katılması söz konusu değildir. Bunlar daha çok sözlü gelenek ile büyüklerinden öğrendikleri kadar dini bilmektedirler.

Göçebe yaşam tarzı birçok alanda etkili olduğu gibi yemek kültürünü de etkilemiştir. Göçer vaziyetteki yörükler tarım ile bağlantı kuramadıkları için genellikle tarımsal ürünler yerine hayvansal ürünleri tüketmişlerdir. Yapılan yemeklerin büyük çoğunluğu hayvansal kaynaklıdır. Göçer yörükler yazın çıktıkları yaylalarda çadırın etrafına küçük çaplı tarımsal girişimlerde bulunmuşlardır. Bu ürünler sadece kendilerini besleyecek kadardır. Ayrıca ormanda sürü başında birçok mantarı da tanımışlar ve tüketmişlerdir. Yerleşikler ise daha çok sebze ağırlıklı tarımsal ürünler ile beslenmişlerdir. Yerleşikler ise daha çok sebze ağırlıklı tarımsal ürünler ile beslenmişlerdir. Ayrıca kendileri dışında ürün fazlaları ile de ticarete katkı sağlamışlardır. Bu sayede yeni bir ekonomik faaliyet benimsemişlerdir (Ersavaş, 2018).

Hayvancılık ile uğraşan Karahacılı yörüklerinde göçer durumda iken hayvansal ürünleri yerleşik hayata geçtiklerinde ise daha çok sebze türü yemekleri tercih etmişlerdir. Yerleşik yaşam ile birlikte bakliyat ekmeye başlayan yerleşik yörükler ürettiklerini tüketmişlerdir. Yani yapılan iş ve mutfak kültürü doğru orantılıdır. Göçer vaziyette bulunan yörükler hayvansal

ürünlerinden tereyağı, peyniri işledikleri hayvan derilerine basarak yaylada kar kovuğu denen serin mağaralara depolamışlardır. Bu kovuklar oldukça soğuk yerlerdir. Buraların kapılarını taş ile örerek yabani hayvan girişini de engellemişlerdir. Bunlara ek olarak peynir suyundan dolaz, yoğurt suyundan çökelek yapmışlardır. Yerleşikler ise; incirin içini açarak güneşte kuruttuktan sonra şeker ile karıştırıp bestel, susam kavurması üstüne şeker, buğday kavurması, yağlı ekmek, buğday ezmesinden keşkek, hamur pişirilerek koca aş, yarma tarhana gibi kendilerine ait yiyecekler yapmışlardır. Saklanmak istenen et ipe serilir. Tamamen kurutulduktan sonra un ile dolu çuvalların içinde saklanırdı.

Fotoğraf 4.7 Suyunun Akması İçin Üzerine Taş Konulmuş Çökelek Çuvalı.

Karahacılı yörüklerin de incir çok değerlidir⁵². Miras paylaşımında tarlalar ayrı incir ağaçları ayrı paylaşılırdı. Akşamları taş evler de içerde bulunan ocaklıkta mısır patlatmak en büyük eğlence kaynağıydı. Yörükler erken yatar erken kalkardı. Sabahın erken saatlerinde sürü otlatmaya götürülür öğlen sıcığı vurmadan getirilirdi. Karahacılı yörükleri temiz insanlardır. Zamanın şartlarından dolayı sabun deterjan alamayan yörükler kendilerine göre temizlik malzemesi üretmişlerdir. Çamaşır yıkamak için büyük ateş yakılır. Üstüne bir sayanacak⁵³ örtülür onun üstüne teneke konulur su kaynatılırdı. Kaynayan suyun içine meşe ağacının meyvesi olan pelit yakılır onun külü ya da susam kümülünün⁵⁴ külü atılırdı. Bu iki kül çamaşırın hem temizlenmesini hem de yumuşak olmasını sağlamaktadır. Bulaşık da ise bir kap içerisine kül konulur ve üstü su doldurulur. Bu karışım ile yıkanan bardakların tabaklar hem daha temiz hem de daha parlak olmaktadır.

Yörük müziğinde; kaval, sipsi, düdük en çok kullanılan müzik aletleridir. Bu aletler sürüdeki hayvanın cinsine göre ezgilerle birlikte çalınır. Yapılan müzikler içinde oyun havaları da bulunur. En çok çalınan oyun havası Teke zortlatması ve zeybeklerdir. Teke zortlatmasındaki figürler keçilerin hareketlerine benzetilmektedir. Müzik aletleri eşliğinde türküler söylenir.

Özellikle kaval eşliğinde türkü söyleme göçebe ve yarı göçebe kültüründe görülür. Ayrıca kına gecelerinde kadınlar arasında delbek denen hayvan derisinden yapılan çalgı aleti de sıkça kullanılmaktadır. Ancak yerleşik yaşam ile birlikte Karahacılarda bu çalgı aletlerinden uzaklaşmışlardır. Hayatlarında düğünlerdeki davul, zurna dışında müzik aleti neredeyse yer almamaktadır.

Yörüklerin hoşgörülü olması tercih ettikleri yaşam biçimiyle doğru orantılıdır. Yılın çoğunluğunda hareketli halde bulunan Yörükler farklı yaşam tarzlarına şahitlik ettikleri için hoşgörü duygusu gelişmiştir. Yardımseverdirler çünkü yerleşme koşulları göz önüne alındığında dağlık olan yaylalarda birbirlerine ihtilaçları vardır. Aynı yaşam biçimi Yörüklere çalışkan olmaya zorlamıştır. Yaylak ve kışlak arasında gidip gelmek hayatlarını sürdürmek için çalışmak zorunluluktur. Hayvanların etinden ve sütünden beslenme olarak faydalanırken derisinden ve yününden de temel barınma malzemesi olarak faydalanmaktadırlar. Ayrıca Yörüklerin özgürlüğüne düşkün olarak bilinmesi de yaşam şekliyle alakalıdır. Özgürlüklerine düşkünlükleri tehlikeli durumlarda çadırlarını toplayıp giderler. Özgür değillerse mutlu olamazlar. Bu durum Yörük kültüründe özgürlüğün önemini anlatmaktadır.

⁵² Mehmet Çavuş, 83 yaşında.

⁵³ Sayanacak: üçayaklı ortası yuvarlak ya da üçgen demirden yapılmış gereç.

⁵⁴ Kümü: Karahacılı Yörüklerinde susam demetlerine denir.

4.6.2. Evlilik

Türk toplumunda kadın ve erkek birbirini tamamlayan bir yapbozun parçası gibidir. Aile içerisinde birinin üstünlüğü söz konusu değilken aile dışındaki tüm işlerde erkek öndedir ve etkindir. Aslında Türk kadını kendisi ne kadar güçlü olursa olsun sosyal açıdan erkeği öne çıkarır. Kadın eğer erkeği evde yoksa bütün işleri üstlenir ve yerine getirir. Türk kadını tarihin hemen her devrinde sosyal hayatın içerisinde olmuştur (Aksoy, 2012). Yörüklerde de Aile kurma görevinde kadına büyük iş düşmektedir. Aile kavramı modern toplumda çekirdek aileden oluşurken geleneksel toplumda genellikle geniş aile biçimindedir. Akrabalık ilişkileriyle daha da genişleyen aileler toplumun yaşam biçimi üzerinde etkiler bırakmaktadır. Toplumun şekillenmesinde ailenin önemi büyüktür. Yörük toplumlarında da ataerkil bir yapı görülmektedir. Baba çevresinde şekillenen ailede mutlak söz sahibi babadır.

Yörük yaşamında, bir baba etrafında kümelenen aile fertleri, aileden ayrılana kadar karar sahibi değildirler. Evlilik çağının yaklaşmasıyla genç erkek için ilk annesi hazırlıklara başlar. Çevresinden Yörük kültürü altında yetişmiş kızlar genellikle tercih edilir. Köylüden ya da başka kültüre sahip kızlar daha az tercih edilir. Bunun sebebi sert geçen göç süreçlerine diğer toplumların uyum sağlayamayacağı düşüncesidir. 15-16 yaşına gelen kızlar için evlilik hazırlıkları başlar. Erkekler için ise askerlik çağının gelmiş olduğu düşünülür. Askerlik yapmış olmak kesin bir şart değilken yapmış olunması tercih edilir.

Evlenme çağına gelmiş erkek annesi ile bu durumu konuşurken kız çocuklarının böyle bir şansı yoktur. Ancak istemedikleri bir aday ile birlikteliğe de zorlanmazlar. Anne evlenme çağına gelen oğlu için kız aramaya başlar. Çevresinden uyumlu, terbiyeli gelin adaylarını değerleridir. Yörüklerinde kız istenmeden önce kadınlar kızını görmeye gider. Bu kadınlar arasında evlenecek olan erkeğin birinci derece yakınları yer alır. Görme işlemi sırasında her bir kadın ayrı ayrı gelinlik kızını inceler oturması, kalkması, konuşması, güzelliği hepsi ayrı ayrı değerlendirilir.

Daha sonra kız beğenilirse ailesi araştırılır ve kız evinden gün istenerek isteme merasimi gerçekleştirilir. İsteme de baba her ne kadar başrol ise de annenin fikri daha önemlidir. Çünkü gelin ile asıl geçinecek olan kayınvalidedir. Kız isteme merasiminden sonra olumlu sonuçlanması durumunda düğün hazırlıklarına başlanır. Karahacılı Yörüklerinde kız kaçırma ile evlenme olukça düşüktür ve tasnif edilen bir evlenme yöntemi değildir. Gelin düğün yapılarak baba evinden çıkarılır. Düğün olmadan önce uruba adı verilen alışveriş yapılır. Bu alışveriş ile gelin kızın eksikleri alınır. Burada tüm masrafı damat tarafı karşılar. Uruba görülme işleminden sonra evlilikten bir gün öncesinde kız evinde kına gecesi yapılır (Seyirci, 2000).

Karahacılı yörüklerinde evliliklerde mutlaka düğün yapılır. Düğünden önce düğüne davet edilecek konuklar için hazırlık yapılır. Birinci derece yakın akrabalara davetiye verilmez onların zaten düğün sahibi olduğu kabul edilir. Diğer konuklar arasında daha az yakın olanlar için küçük hediyeler hazırlanır. Buna oku-okuntu adı verilir. Oku genellikle erkek atlet, havlu ya da erkek çorabıdır.

Yakınlık derecesi uzak olanlar için sadece davetiye verilir. Karahacılılarda düğün iki gün sürer. Perşembe günü davul eşliğinde gelin evine eşya sermesi yapılırdı. Eğer kız ayrı yayacaksa kendi evine kayınpederi ile birlikte yaşayacaksa kayınpederin evinin bir Odasına eşyalar getirilirdi. Cuma günü sabahında dualar ile oğlan evine kızılçam torusuna bir bayrak asılır bu da evin damına dikilirdi. Bayrak asması mutlaka yapılırdı. Bu tören ya evden damat ya da asker çıkacaksa yapılırdı. Akşam ise oğlan evinde düğün başlardı. Cumartesi günü sabah kız evine geçilirdi. Sabah kazanlar kurulur yemekler hazırlanırdı. Düğünden önce mutlaka düğün ekmeği pişirilir, kuyulardan sular getirilirdi. Düğün boyunca düğün için pişirilen ekmeğin misafirlere ikram edilirdi. Kına gecesinde kadınlar ve erkekler ayrı yerlerde eğlenirdi. Erkeklerin için ayrı kadınlar için ayrı çalgıcı bulunurdu. Kadınlar çalgıcının yanında delbek denen deriden yapılan kenarında ağaçtan bir kasnak bulunan müzik aleti ile eğlenirdi. Delbek çalınmaya başlamadan önce kömür üzerinde ısıtırdı ısınınca yumuşayan deri daha kolay çalınır ve daha güzel ses çıkarırdı. Kına günü oğlan evinden sevilen bir kadın kız evine hediyeler getirirdi. Pazar günü gelin baba evinden kayınpederinin evine giderdi. Öğlene doğru oğlan evi ve gelin için süslenmiş bir at gelirdi. At yedi yazmadan oluşan duvak bağlanırdı. Bu duvak geline takılırdı. Dualar edildikten sonra davul eşliğinde gelin ata babası tarafından bindirilirdi. At ile birlikte kız evinden gelin çıkarken tüfekler ateşlenirdi. Damat evine ulaşıldığında gene gelin atın üzerindeyken dualar okunur dua edildikten sonra gelin attan indirilirdi. Burada geline imam nikâhı yapılırdı. Resmi nikâh düğünden birkaç hafta önce yapılmıştır. Karahacılılarda başlık parası geleneği yoktur. Ancak gelin için belli bir miktar altın istenirdi. İstenen altın gelinde kalırdı.⁵⁵ Düğün sonrasındaki hafta kız tarafı oğlan tarafını oğlan tarafı da kız tarafını yemeğe davet ederdi. Bu sayede aileler kaynaşırdu. Yemek davetinde bulunmayan taraf diğer tarafça hor görülür cimri olduğu düşünülürdü. Bu yüzden düğün sonu yemek daveti aileler üzerinde toplumsal bir baskıya sebep olurdu.

Günümüzde de bu adetler tam olarak terk edilmese de küçük değişikliklere uğramıştır. Yine düğün iki gün sürer birinci gün kız evinde kına gecesi ikinci gün düğün salonunda ya da köyde düğün yapılır. Kına günü kız ve oğlan evinde sabahtan yemek hazırlığı başlar kazanlar kurulur. Gelen misafirlere yemek ikram edilir.

⁵⁵ Zehriye Demir. 73 yaşında okuma yazma bilmiyor.

Kına merasiminden birkaç saat önceye kadar yemek servisi devam eder. Kına gecesinde erkekler ve kadınlar ayrı oturur. Kadınlar kendi aralarında gerçekleşen kına gecesinde tef gibi vurma çalgı eşliğinde türkü söyleyerek eğlenir. Kimi kez tef yerine leğen gibi mutfak gereçleri de kullanılır. Göçebe ve yarı göçebe yaşama özgü bu tür eğlenceler yerleşik yaşama geçilmesiyle giderek azalmıştır. Kadınlar kendi aralarında eğlenirken erkekler de kendi aralarında çay eşliğinde sohbet ederler. Eğlencenin ardından kına yakma işlemi başlar damat ile gelin ortaya bir sandalye konularak oturtulur. Ailenin büyüğü evliliği örnek olacak genellikle hala, yenge tarafından kına yakılır. Gelin ilk etapta elini açmaz ve bu gelinin kayınvalidesinden altın istediği anlamına gelir. Altının alınmasından sonra geline ve damada kına yakılır. Düğün günü de yemekler sabahtan pişirilmeye başlanır. Düğünlerin olmazsa olmaz yemeği geçmişten beri buğday ezmesinden yapılan tereyağlı keşektir. Yemekte Yörükler kısır ya da erkek keçi keserler. Etli nohut, salata, keşek çorba yapılır. Yemek yendikten sonra gelin alması için kız evine gidilir. Dualar eşliğinde baba evinden çıkartılan geline kırmızı yazma denilen duvak örtülür. Oğlan evine getirilen gelin gene dualar eşliğinde kayınpederinin evine indirilir ve eğlence burada devam eder. Bazı düğünle ise mevlit okutulmaktadır. Bu tür düğünlerde diğer adetler yapılsa da eğlence kısmı yapılmaz. Hemen hemen bütün düğünlerde yapılır. Karahacılılarda keşek kadar önemli olan bir başka düğün geci de davul zurnadır. Gelin baba evinden davul zurna eşliğinde çıkartılır. Evden çıkan gelin kayınbabasının evine götürülür. Burada da davul zurna eşliğinde eve girer. Davul yörüklerde kültürel bir mirastır. Gelinin ve damadın ailesinin şerefi olarak nitelendirilir. Kayınbabasının evinden gelin düğün yapılacak olan alana gelir. Genellikle Karahacılı düğünlerinde Cezayir, teke zortlatması, yayla yolları gibi şarkılar çalınır. Kaşık ile oyunlar oynanır. Düğünden sonraki gün gelin ve damat tüm aile büyüklerinin elini öpme âdeti vardır. Gelinler bu el öpme işlemi mendil ile yaparlar. Bunun karşılığında eli öpülen kişiler de geline harçlık, hediye verir. Düğün âdeti bu şekilde gerçekleşir. Karahacılı Yörükleri tek eşlilik tarafındadır. İki evliliğin huzursuzluğa yol açtığına inanılmaktadır. Birinci eşin hasta olması ya da çocuk sahibi olunamaması durumu dışında ikinci evlilik yapılmaz⁵⁶.

4.7. Halk Hekimliği

Yaylak ve kışlak arasında sistemli bir şekilde yer değiştiren yörükler doğa ile bir bütün halinde yüzyıllardır varlıklarını sürdürmektedirler. Yörükler cesur güçlü ve temiz topluluklardır. Günlük yaşamda bir takım maddi ve manevi etkenlerden korunmak zorundadırlar. Sürekli hareket halinde olan yörükler hayvansal gıdaları en taze şekilde

⁵⁶ Ramazan Çırpıcı, 78 yaşında.

tükettikleri için oldukça dinç görünürler. Ancak birtakım rahatsızlıklar karşısında doğadan faydalanarak çözüm üretmişlerdir. Geleneksel halk hekimliği uygulaması yüzyıllardır devam etmektedir. Tıbbi yöntemlere ek olarak halk hekimliği uygulaması da birçok kez denenmiş ve olumlu sonuçlar alınmıştır. Her kültürel yapı içinde bulunduğu sağlık sorunları karşısında farklı çözüm arayışlarına girmişlerdir. Yörükler de bu çözümü doğada aramışlardır. Halk hekimliği hastalıklardan korunmak ya da hastalıklardan kurtulmak amacıyla denenilen doğal yöntemler sonucu elde edilen bilgi ve deneyimlerin kullanılmasını ifade eder. Halk hekimliği sağlık durumundaki bozulmadan nazar değmesi, cin, peri gibi vardığına inanılan manevi unsurlardan gelecek tehlikelere kadar korunmak ya da tedavi edilmek amacıyla uygulanan tüm yöntemleri kapsayan kavramdır. Kavramın temelinde tecrübe biraz da büyü barındıran bu kavram yörükler için merkeze uzaklık maddi olanakların yetersizliği gibi pek çok sebepten dolayı tercih edilen yöntemdir. Bu yöntem bir nevi geleneksel tıbbın da temelinde yer alır. Yörükler arasında Koca Karı İlacı olarak da bilinir. Yörüklerin hareketi sırasında buldukları bölgedeki bitkilerle hem hayvanlarını otlatırlar hem de tedavi yönteminde kullanırlar. Doğa ile iç içe bulunan Yörüklerde çok zengin halk hekimliği bulunur. Karahacılı yörüklerinde halk hekimliği arasından birkaç yöntem şu şekilde sayılabilir

Püse yakmak: Çam, katran, ya da ardıç ağacından alınan göbek kısmındaki çıranın (reçine) kaynatılarak elde edilen bitkisel siyah renkli bir üründür. Elde edilen ağaca göre farklı isimler alır. Ancak Karahacılılar arasında en çok tercih edilen katran püsesidir. Püsesi çıkarılacak olan ağacın çıralı kısımları bir kazan ya da teneke içerisinde kaynatılır. Isının etkisiyle kazanın içerisine yağlı, koyu ve oldukça siyah kıvamlı bir öz oluşur. Bu öz püse olarak adlandırılır.

Kesiklere, karın ağrısına, halsizliğe, ishalden mantar saçkıran gibi birçok deri rahatsızlığına da iyi geldiği bilinmektedir. Ayrıca yörükler akşamdan çarıklarına püse sürerlerse sabaha çarığın yumuşadığı ve ayağı vurmadığını da belirtmişlerdir. Püse hayvanlar içinde kullanılan doğal bir ilaçtır.

Hoca, Şeyh, Okuyucu-Üfürükçüye gitmek: Manevi unsulardan etkilenen yörükler çözümü doktorda bulamayınca mutlaka bir hoca, şeyh ya da okuyucunun kapısını çalarlar. Genellikle erkek olan bu kişiler eski yazılı kitaplardan şifa bulmak için çalışırlar. Kısmen başarılı olursa da başarısız sonuçlar da elde edilmektedir. Ek olarak yörükler arasında nazara da çok inanılırdı. Nazar değmesin diye karaçalı, kör diken den süs yapılı mavi boncukla birlikte hayvanlara ve çocuklara takılırdı.

Oğlan Otu ya da Oğul Otu: Yörükler arasında oğlan otu olarak kullanılan bu bitkinin bilimsel ismi Melissa Officinalis'dir. Melisa olarak da bilinir. Bu ot kaynatılıp tüketilirse karın ağrılarına iyi gelmektedir. Ayrıca çok iyi bir bağırsak düzenleyicidir.

Tenhel Yağı: Akdeniz iklim bölgesinin en karakteristik bitkilerinden olan defnenin tanelerinin yağı çıkartılarak çıkan yağın ağrıyan bölgelere sürülmesiyle ağrıların hafiflediği görülmüştür. Çok iyi bir antibiyotik görevi de görür.

Yakı Vurmak: Hayıt yaprağı, oğlan otu, soğan, yavşan, kekik, soğan tenhel yağı ve püse ile hazırlanan bitkisel tedavi yöntemidir. Otlar bir taş üzerinde iyice dövüldükten sonra bir bez üzerine alınır. Üzerine püse ve tenhel yağı dökülerek hafif pişirilir ve karın bölgesine sıkıca bağlanır. Çok farklı bir kokusu bulunan bu şifa kaynağı akşamdan sabaha kadar ağrıyı almaktadır (Ak, 2017). Karın ağrısı, soğuklama (soğuk algınlığı) halsizliğe çok iyi gelmektedir.

Bebek Tuzlama: Antalya'nın nemli ve bunaltıcı yaz aylarında dünyaya gelen bebek kırk günlük olunca kokmaması için tuzlanır. Bir leğen içerisine alınan bebeğin tuz ile karıştırılan bal ile tüm vücudu sarılır. Bu yöntem bebeğin kokmaması için yapılır. İnanışa göre tuz bebeğin ağzına sürülürse büyüdüğünde çok konuşmaz ve saygılı olur.

Sakız Kaynatma: Mide ülserine çok iyi gelen doğal bir yöntemdir. İledin olarak bilinen Toros Kökarnarının eylül sonuna doğru kozalakları iyice olgunlaşır. Olgunlaşan kozalakların reçineleri bir kapa sıyırılır. Daha sonra reçineler teneke içerisinde eritilir. Bir tülbent yardımıyla süzülen reçine yoğunlaştırılarak etrafı toparlanır. Top halini alan reçine artık sakız olmuştur.

Temre Yazdırmak: Deri üzerinde oluşan bakterilerin artması sonucu görülen bir rahatsızlıktır. Kaşınıtı hissi veren bu rahatsızlık temre yazan bir teyze tarafından dualar edilerek mürekkepli kalemle çizilir. Karahacılı Yörükleri arasında hala varlığını sürdüren bir tedavi yöntemidir (Aksoy, 2012).

Eş Düşmesi: Ağır bir cisim kaldırma sonucunda karında bir ağrı ile başlayan rahatsızlığın tedavisinde kullanılır. Göbek kayması olarak bilinen bu rahatsızlık avuç içinin göbek bölgesine kuvvetlice bastırılması sonucu göbeğin yerine gelmesiyle son bulur.

4.8. Halk Takvimi ve İnanışlar

Yörüklerin geçim kaynakları hayvancılık ve yerleşikler için tarımdır. Bu iki ekonomik faaliyette de doğa ile insan iç içe olmak zorundadır. Doğal hayat insanlara doğayı anlamak ve bazı afetlerden korunmak için çeşitli ipuçları sunmuştur. Bu ipuçları, insanların gözlemleri ve deneyimleri sonucunda halk takvimleri oluşturulmuştur. Bu takvimler mevsim geçişleri ya da zamana özel dilimler şeklinde oluşmuştur. Ancak bu takvim genellikle yağ, sıcaklık gibi iklimik faktörlere ek hayvanların hamile olup olmaması ya da cinsiyeti ile ilgilidir. Halk takvimlerine ek olarak Karahacılı yörüklerinde farklı inanışlar bulunmaktadır. Bu inanışlar canlı ve cansız varlıklar arasındadır. Ancak bu inanışlar sadece Karahacılı yörükleri ile sınırlı

değildir. Türkiye'nin birçok yerinde bu ve buna benzer inanışlar bulunmaktadır. Halk takvimi ile ilgili inanışlardan ulaşılabildiklerimiz şunlardır;

Cemre düşmesi kışın artık bittiği baharın geldiği anlamına gelir üç evrede düşen cemre şubat ayıyla birlikte önce havaya sonra suya ve en son da toprağa düşer. Bu evreler tamamlandıktan sonra artık keskin soğuklar biter ve bahar gelir. Cemre ile yörüklerde yerleşikler için tarım göçerler için göç hazırlıkları başlar.

- Eğer yörede eşek arısı, ayva çiçeği, karınca çok olursa kışın sert geçeceği, keçi kuyruğunu oynatırsa yağmur yağacağına inanılır kış hazırlıkları buna göre yapılırdı.
- Hıdırellez bahar bayramı demektir. 21 Mart tarihi coğrafi olarak gece gündüz eşitliğinin yaşandığı tarihtir. Bu tarihten itibaren resmen bahar başlar. Hıdırellez yörükler arasında da coşku ile kutlanır. Ateş yakılır üstünden atlanır. Dilekler tutulur. Ayrıca bu tarihten itibaren de yılan, akrep gibi hayvanlar uyanır ve dağlarda taş aralarında sıkça karşılaşılır.
- Sağ elin kaşınması para geleceği sol elin kaşınması ile para kaybedileceğine inanılırdı.
- Gece sakız çiğnemenin uygun olmadığı çiğneyen kişinin ölülerin kemiklerini çiğnediği söylenir akşamları çocuklara sakız çiğnetilmezdi.
- Yemek sofrasında eğer kişinin ağzından bir parça düşürse, köpek sırt üstü yatıp çalkalanırsa, çay bardağında çay çöpü çıkarsa, vücudun herhangi bir yerinde bir kara leke olursa ya da ekmek yapımı sırasında hamurun fırlaması misafirin geleceğine işarettir.
- Eyyam-ı buhur sıcakları zaman temmuzun ayının 15'inden ağustos ayının 15'ini kapsayan süreye denir. Bu süre içerisinde sıcaklıklar çok tehlikeli ve birçok hayvan telef olmaktadır. Bu süre de küçük çocuklar olabildiğince az dışarı çıkarılır. Denize girilirken mutlaka metal bir şeyler takılmalı aksi halde kalıcı izler oluştuğu belirtilmiştir.
- Eğer ayak tabanı kaşınırsa uzun yolculuğa çıkılacağına inanılırdı.
- Evin üzerinde baykuş öterse evden cenaze çıkacağına inanılır.
- Göz seyrimesi hayra yorulmaz.
- Kulak çınlaması birisinin onu andığına yorulur.

SONUÇ

Karahacılı Yörükleri Oğuzların Bozok kolunu Avşarlar grubunun Bozdoğan Yörükani taifesindendirler. Karahacılı Yörükleri en eski ve en geniş yörük gruplarından biri olmasından dolayı Türkiye'nin birçok yerinde bu grubun mensupları bulunmaktadır. Karahacılı yörükleri Aslen İçel Sancağına dâhildirler. İçel sancağı taşlık engebeli bir coğrafi yapıya sahip olmasından dolayı Karahacılılar için yerleşim alanı olarak tercih edilmiştir. Ancak Karahacılıların bir kısmı 17. yüzyılın sonlarına doğru yerlerini terk ederek Alaiye sancağına gelmişlerdir. Karahacılı Yörükleri Oğuzların Bozok kolunu Avşarlar grubunun Bozdoğan Yörükani taifesindendirler. Karahacılı Yörükleri en eski ve en geniş yörük gruplarından biri olmasından dolayı Türkiye'nin birçok yerinde bu grubun mensupları bulunmaktadır. Karahacılı yörükleri Aslen İçel Sancağına dâhildirler. İçel sancağı taşlık engebeli bir coğrafi yapıya sahip olmasından dolayı Karahacılılar için yerleşim alanı olarak tercih edilmiştir. Ancak Karahacılıların bir kısmı 17. yüzyılın sonlarına doğru yerlerini terk ederek Alaiye sancağına gelmişlerdir. Birden fazla guruplar şeklinde Çukurova çevresinden gelen Karahacılı yörükleri Çukurova'da kışlayıp, ilkbaharda Yahyalu ve çevresinde bulunan köylerin ekili arazilerine zarar vermeye başlamışlardır. Bunun üzerine İçil sancağına iskân edilmeleri için çalışmalar yapılmıştır. Ancak bu yörük grubunun çoğunluğunun iskân bölgelerine gönderilmesinde başarılı olunamamıştır. Çukurova bölgesini kendilerine yerleşim yeri olarak seçen bu cemaatin mensuplarının çoğunluğu, Yüregir ve Çevresini kışlak olarak Niğde çevresini de yaylak olarak seçmişlerdir. Karahacılı yörükleri genel özellikleri bakımından bağımsızlığına düşkün hiçbir şekilde emir altına girmeyen guruplar olarak bilinmektedir. Karahacılıların Serik'e gelmesinin temel sebebi bu dönemde Belkıs da bir yerleşim merkezinin bulunması, dönem içerisinde su kuyularının kullanılması ve Belkıs sınırları içerisinde Akdeniz'e dökülen Köprüçay Nehrinin bulunmasıdır. Hayvancılıkla uğraşan yörükler sürülere otlak bulmak amacıyla göçebe bir hayat yaşamaktadırlar. Belkıs ve Sarıabalı arasında kalan Karagöl hem su bakımından hem de otlak olarak kullanılması da Karahacılıların bölgede kalmasını sağlayan bir diğer faktördür. Karahacılıların özgürlük ve bağımsızlık anlayışında dolayı yörükler hiçbir zaman iskân politikalarına uymamışlardır. Yerleştikleri sahanın coğrafi şartları incelendiğinde Belkıs, Sarıabalı, Deniztepesi, Üründü mahalleleri hep dağlık alanlardadır. Serik merkeze göre yüksekte kalan alanlardır. Bu alanları tercih etmelerinin sebebi hem hayvanlarına uygun şartları sağlamak hem de özgür yaşamak isteğidir. Dağılış özellikleri bakımından bu iki unsur temel oluşturarak Serik'in kendileri için uygun mahallelerine yerleşmişlerdir. Zaman içerisinde mekân ile karşılıklı etkileşimde bulunmuşlar kültürlerini sahaya aktarmışlardır. Kültürel

özelliklerini somut olarak mesken tiplerinden bahçelerindeki ağaçlardan tükettikleri besinlerden görülmektedir. Genellikle hayvancılık ile uğraştıkları için temel besinlerini hayvansal ürünler oluşturmaktadır. Mesken tipleri Akdeniz iklimine uyumlu taş evlerdir. Bu meskenlerin çok azı ova içerisindeydir. Genellikle yamaçlara yerleşim özellikler Sarıabalı mahallesinde yaygındır. Kışın sıcaklığı tutan yazın ise serin olan Akdeniz iklimi ile uyumlu taş evler mesken olarak tercih edilirken Karahacılı yörükleri asırlar boyunca yazın yaylada kara çadır kullanmışlardır. Ancak bugün Dumanlı yaylasına gidilip bakıldığında bir tane kara çadır bulmak oldukça zordur. Yörükler artık daha kullanışlı olan naylondan barakalar kurmaktadır. Genellikle mavi brandadan tahta iskelet kapatılıp odalar yapılmakta ya da hazır taşımalık evler götürülmektedir. Mesken tipleri Akdeniz iklimine uyumlu taş evlerdir. Bu meskenlerin çok azı ova içerisindeydir. Genellikle yamaçlara yerleşim özellikler Sarıabalı mahallesinde yaygındır. Kışın sıcaklığı tutan yazın ise serin olan Akdeniz iklimi ile uyumlu taş evler mesken olarak tercih edilirken Karahacılı yörükleri asırlar boyunca yazın yaylada kara çadır kullanmışlardır. Ancak bugün Dumanlı yaylasına gidilip bakıldığında bir tane kara çadır bulmak oldukça zordur. Yörükler artık daha kullanışlı olan naylondan barakalar kurmaktadır. Genellikle mavi brandadan tahta iskelet kapatılıp odalar yapılmakta ya da hazır taşımalık evler götürülmektedir.

Eskiden develer ile günlerce süren göç günümüzde oldukça kısa bir gün içerisinde dahi tamamlanmaktadır. Koyun, keçi, tavuk, köpek göç eden hayvanlardır. Bu hayvanlar kamyonet ya da traktör römorkuna doldurularak yola çıkar. Karahacılı yörükleri genellikle Sarıabalı sınırından Kilimli, Sağırin, Ekiz 'den sonra Emereddin Belini aşarak Konya Beyşehir'e bağlı Dumanlı yaylasına ulaşırlar. Burada genellikle Ali Efendi Yaylası, İndirme, Çatal oluk en çok yerleşilen alanlardır. Bir gün içerisinde tamamlanan yolculuk eskiden günlük ortalama 7-10 km arası yolculuk sürerdi. Yaylaların doluluk oranı her geçen gün artmaktadır. Ancak hayvancılıktan ziyade Serik'in bunaltıcı sıcaklığı ve şehrin kalabalığından kaçmak isteyen insanlar yaylaları doldurmaktadır. Bu doluluk yerleşmeyi de olumlu etkilemiş her geçen gün mahallelere yeni konutlar eklenmektedir. Gelişmenin bu kadar hızlı olduğu günümüz şartlarında yörük kültürünün özellikleri de hızla değişime uğramaktadır. İnanış bakımından Sünni mezhebenden olan Karahacılılar İslam dinine mensupturlar. Yerleşik durumdaki Karahacılılar çocuklarını küçük yaşlarda camiye gönderirler. Cami hocası tarafından yaz aylarında sabahdan öğlene kadar çeşitli dini dersler verilir. Göçer durumdakiler ise bu derslere katılması söz konusu değildir. Bunlar daha çok sözlü gelenek ile büyüklerinden öğrendikleri kadar dini bilmektedirler. Yörüklerde coğrafî unsurlara herhangi bir inanç şekline rastlanmamıştır. Nazardan korunmak için muska yâda mavi boncuk taktıkları görülmüştür. Halk hekimliğinde tamamen doğaya bağlıdırlar. Birçok ottan yâda ağaçtan hayvanları ve

kendileri için ilaç yapmışlar bu sayede şifa bulmuşlardır. Bunlardan en çok kullanılanı yakı vurmak, püse yakmak, çocuk tuzlamak en çok bilineni ve hala devam edenidir. Karahacılıların Halk takvimleri de vardır. Sıcaklığın arttığı eyyam-ı buhur, cemre düşmesini sıcaklığın arttığı tarihler olarak belirlemişler göç zamanlarını buna göre ayarlamışlardır. Yerleşik hayatın giderek yaygınlaştığı Serik'te yörükler hayvancılıktan uzaklaşmış tarım ve turizm faaliyetleri ile hayatlarını sürdürmektedirler. Eğitim seviyesinin artması bu durumun sebepleri arasındaki en güçlü faktördür. Karahacılı yörükleri eğitime çok önem vermektedir. Her aileden en az bir tane üniversite mezunu bulunmaktadır.

Öneriler

- Karahacılı yörükleri göçer kültürü devam ettirilmeli ve geleneksel yörük yaşamının devamlılığı sağlanmalıdır. Bunun için ülkemizde hayvancılığın geliştirilmesi yeni yatırımların yapılması gerekir. Karahacılı yörüklerinin ürünleri marka haline getirilir gerekli destek sağlanırsa göçer hayat devam edecektir.
- Yörük kültürünün göçer hayat ve yerleşik hayat üzerindeki etkileri sosyolojik yönden incelenmeli ve bu kültürün toplumsal yapıya etkileri belirlenmelidir.
- Karahacılı yörüklerinin yayla ve kışla yerleştikleri alanlar turistlerin dikkatini çekebilmek amacıyla kültür turizmi açısından gerekli konuma getirilip organik ürünler üretim alanı haline dönüştürülmelidir. Buna ek olarak Karahacılı yörüklerinin gittiği Dumanlı yaylasına Karahacılı müzesi, sergi alanı kurulur, yılın belli zamanlarında buralarda etkinlikler düzenlenirse hem Karahacılı yörüklerine ekonomik katkı sağlanmış olur hem de kültürel hayat canlı tutularak geleceğe aktarımı daha kolay olacaktır.
- Dumanlı yaylasında yazın hayvanlar tamamen doğal ortamda buldukları için bu alanlar yabani hayvanlar bakımından savunmasızdır. Buralarda hem yörükler için hem de hayvanlar için güvenliğin sağlanması ile hayvan zayıyatı azalmış olacaktır. Ayrıca yaz boyunca hayvanlar hiçbir sağlık kontrolünden geçmedikleri için hastalıklara karşı dirençsiz olmaktadır. Yazın yaylaya belirli periyotlarda veteriner gelmeli ve hayvanlar kontrol edilmelidir.
- Kara çadır kültüre kazandırılıp birçok alana kurulmalı içerisi kafe tarzında otantik öğeler barındıracak şekilde dizayn edilmelidir. Bu kafelerde yörükelerin beslenme

kültüründen ürünler tanıtılmalıdır. Bunun için Sarıabalı ve Belkıs mahalleleri uygundur. Çünkü bu iki mahalle sınırında Aspendos Antik Kenti bulunmakta ve her yıl yüzlerce turist tarafından ziyaret edilmektedir.

- Kışın geçtiği Serik ilçesinde mera alanı oldukça azdır. Araştırma sahamızda sadece Karadayı mahallesinde mera alanı bulunmaktadır. Bu mera alanlarının genişletilmesi ve engebenin bulunduğu belli mahallelerin Sarıabalı, Denitepesi, Ürünü gibi ekonomik faaliyet hayvancılığa dönüşmeli ve burada sadece hayvansal üretim yapılmalıdır. Diğer mahalleler tarım için daha uygun olduğu için bu mahallelerde tarım desteklenmelidir.
- Dumanlı yaylasına ulaşım her ne kadar kolaylaşmış olsa da hala asfaltlanmamış toprak yollar mevcuttur. Bu yolların iyileştirilmesi yaylalara ulaşımın daha sağlıklı yapılabilmesi için şarttır.
- Dumanlı yaylasında belli mahallelerde elektrik gelmiş ancak Çataloluk, Köşlü, Ali Efendi mevkiilerinde hala elektriğin olmadığı ve telefon çekmediği yerler bulunmaktadır. İnternet hiç kullanılamamaktadır. İletişim araçları için alt yapı çalışmaları yapılmalı iletişim kesintisiz sağlanmalıdır.
- Dumanlı Yaylada mahalle arasında bakkal, manav gibi günlük ihtiyaçların karşılanabileceği yerler bulunmamakta insanlar günlük ihtiyaçları için şehir merkezine gitmektedir. Bu ihtiyaçların yaylada sağlanabilmesi için seyyar manav bakkalların günün belli saatlerinde gelmelidir.
- Karahacılıların Yörük şölenlerinin tanıtımı daha güçlü yapıp katılım artırılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Aba, V. (2012). *Yörükler ve Saçıkaraalı Aşiretleri*, Sezen Ofset Matbaacılık, Adana.
- Ak, M. (2012). 19. *Yüzyılda Teke Yöresi Yörüklerinin Sosyo-Ekonomik Durumu*. Doktora Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Ak, M. (2015). Teke Yörükleri .(1800-1900). Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Ak, M. (2017). Yörüklerde Halk Baytarlığı. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, (50): 51-60.
- Ak, M. (2017c). Yörüklerde Halk Hekimliği. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, (57): 395-405.
- Akan, M. (2016). Anadolu Yörük Yaşamında Dokuma Geleneği. *Kalemisi Dergisi*, 4(7).
- Akay, E. ve Uysal, Ş. (1998). Orta Torosların Post-Eosen Tektoniği. *Maden Teknik Arama Dergisi*, 108: 57-68.
- Akdemir, D. (2015). *Batı Akdeniz Bölgesindeki Kızılçam Ormanlarında Uygulanan Traşlama Kesimlerinin Kuşlar Üzerindeki Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta.
- Akıllı, A. (2004). *Ekoturizmin Sosyo-Kültürel, Ekonomik, Yönetmel ve Çevresel Etkiler Bakımından İrdelenmesi; Antalya Köprülü Kanyon Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Aksoy, H. (2012). *Göçebelikten Yerleşikliğe Geçiş Sürecinde Sosyo- Kültürel Bağlamda Sarıkeçili Yörükleri*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akyol, İ. H. (1944). “Türkiye’de Basınç Rüzgârlar ve Yağış”. *Türk Coğrafya Dergisi*, İstanbul, (5-4): 4-16.
- Alagöz, C. (1943). Türkiye’de Karst Olayları Hakkında Bir Araştırma. *Türk Coğrafya Dergisi*, 1: 86-92.
- Altunışık, R., Coşkun, R. ve Bayraktaroğlu Yıldırım, E. (2007). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*.
- Arı, Y. ve Kaya, İ. (2014) *Coğrafya Araştırma Yöntemleri*, Coğrafyacılar Derneği Yayınları, Balıkesir, (268).
- Artun, E. (1994). *Çukurova Yörüklerinin Gelenek ve Görenekleri, Buradaki Eski Kültür İzleri*. Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırma Merkezi.
- Atalay, İ. (1994). *Türkiye Vejetasyon Coğrafyası*. Ege Üniversitesi Yayınevi, İzmir.
- Atlıhan, Ş. (2005). Güney Batı Anadolu’da Karaçadır. *Kültür ve Sanat Dergisi*. (IV): 48-54.

- Ayaz, E. S. ve Ayaz, S. (2010). Iğdır İli Yer Adlarında Kullanılan Renk Adları Üzerine Bir İnceleme. *I. Uluslararası Aras Havzası Sempozyumu*, Kars.
- Aydın, Ö. (2013). Karadayı, Gebiz ve Tekke Köylerinde Yaşayan Karakayunlu Yörüklerinin Dokuma Kültüründeki Değişimler. *Akdeniz Sanat Dergisi*, (6).
- Aydoğmuş, A. (2018). *Değişen Sosyo-Ekonomik Koşullarda Yörükler (Manavgat Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Aykol, İ. H. (1944). Türkiye’de Basınç Rüzgârlar ve Yağış Rejimi.
- Barutçugil, İ. S. (1989). *Turizm İşletmeciliği*, Beta Yayınları. İstanbul.
- Bölük, R. (2011). *Serik (Antalya) Ağzı*. Yüksek Lisans Tezi. Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Bulut, İ, Fural, Ş. (2018). Serik Bıçağının Coğrafi İşaret Tescili Kapsamında Değerlendirilmesi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. S.22, s. 557-580.
- Bulut, İ. (2006). Genel Tarım Bilgileri ve Tarımın Coğrafi Esasları. Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara.
- Bulut, İ. ve Hadimli, H. (2008). Karstik Alanlarda Arazi Kullanımı, Sorunları ve Planlanması. *Tücaum V. Ulusal Coğrafya Sempozyumu*, Ankara.
- Ceylan, S. (2007). Zeyintaşı Mağarası. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 17: 223-241.
- Çiçek, N. L. ve Ertan, Ö. O. (2011). Köprüçay Nehri Su Kalitesinin Epilitik Diyotomlarla Belirlenmesi. *Su Ürünler Dergisi*, 32(2): 65-78.
- Danker, B. (1960). Güneydoğu Toroslarda Göçebelik. *Türk Coğrafya Dergisi*, 20: 136-142.
- Darkot, B. (1995). *Türkiye İktisadi Coğrafyası*. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- Değirmenci, M. (1989). *Köprüçay Havzası ve Dolayının Karst Hidrojeolojisi İncelemesi*. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Deveci, A. (2017). Türkmen Kültüründe Çadır. *Uluslararası Sosyal Araştırma Dergisi*, 10: 54.
- Dinç, N, Işık, M. Büyüktaş, D. ve Aydınşakir, K. (2016). Standartlaştırılmış Yağış İndeksi Yöntemi ile Antalya İli Kuraklık Analizi. *Derim Yayınları*, 33(2): 279-298.
- Doğanay, H. (1991). Türkiye’de İç Göçler ve Başlıca Sorunları. Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Yayınları, sayı:2, s.133-149. Erzurum.
- Doğanay, H. (1997). *Türkiye Beşeri Coğrafyası*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi, İstanbul.
- Doğanay, H. (2011). *Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya*. Pegem Akademi Yayınevi, Ankara.
- Doğanay, H. Coşkun, O. (2013). Türkiye Yaylacılığındaki Değişme Eğilimleri ve Başlıca Sorunlar. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 18(30).

- Doğanay, H. ve Orhan, F. (2014). Artvin İlinin Nüfusunun Gelişimi, *Atatürk Üniversitesi Doğu Coğrafya Dergisi*, Erzurum, 19(31).
- Doğu, A. Çiçek, İ. ve Gürgen, G. (1994). Orta Toroslarda Karstlaşma Tipleri. *Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, Ankara, (3): 129-139.
- Dönmez, Y. (1964). *Karasu Batısında Bir Yörük Yerleşmesi*. Coğrafya Enstitüsü Dergisi Yayınları, İstanbul.
- Emiroğlu, M. (1976). Bolu'da Geçici Bir Yerleşme Tipi: Güzle. *Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, 8: 97-120.
- Erden, A. (1978). Batı Anadolu'da Türkmen Çadırları. *Ankara Üniversitesi Dergisi*, 11: 073-090.
- Eren, Ö. (2006). *Beydağlarının Yüksek Dağ Vegetasyonunun Bitki Sosyolojisi Açısından Araştırılması*, Doktora Tezi. Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Erinç, (1977). *Vegetasyon Coğrafyası*. İstanbul Üniv. Yayınları, Sayı :8, İstanbul.
- Erlat, E. (1996). Türkiye'de Günlük Yağışların Şiddeti Üzerine Bir İnceleme. *Ege Coğrafya Dergisi*, 9: 156-184
- Erol, O. (1989). *Türkiye Jeomorfolojisi*. İstanbul.
- Eröz, M. (1991). *Yörükler*. Türk Dünyası Araştırma Vakfı, İstanbul.
- Ersavaş, H. (2018). *20. Yy'den Günümüze Kadar Orta Toroslarda Yaşayan Yörüklerin Yemek Kültürü ve Mutfak Yapısı*. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Ertürk, M. (2000). İskilip İlçesinin Coğrafyası. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Ertürk, M. ve Atasoy, M. (2010). Kültürel Coğrafya Bakımından Muğla ve Çevre Polyelerde Yaylacılık. *Turkish Studies*, s. 1264-1296.
- Ertürk, M. ve Güner, İ (2005). "Fethiye'de Yaylalar ve Yaylacılık". *Doğu Coğrafya Dergisi*, s. 141-178.
- Ertürk, M. Ve Sarı, C. (2017). Batı Toroslarda Yörük Göç Yollarının Turizm Amaçlı Kullanımına Yönelik Planlama Önerileri, *Turkish Studies*. S.159-178.
- Esertgen, T. (2014). "Orta Toroslarda Bucakışla Bölgesinin Tekno-Sedimanter Gelişimi". *Maden Teknik Arama Dergisi*, Ankara, 148(19-42): 34-38.
- Gökçeoğlu, M., Işık, M., Sümbül, H., Ünal, O. ve Göktürk, R. S. (2008). *Belek Özel Çevre Koruma Bölgesinin Yayılış Gösteren Serik Armudu Türünün Biyolojik Çeşitlilik Yönünden Korunması ve İzlenmesi*. Biyolojik Çeşitlik Araştırma Geliştirme ve

- Uygulama Merkezi ve T. C. Çevre ve Orman Bakanlığı Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı, Ankara.
- Gökdemir, G. (2018). Alanya'nın Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası. Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Gözenç, S. (1975). Arazi Kullanımı ve Değerlendirilmesinin Coğrafi Yönden Tetkiki, *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, (20): 169-180.
- Güçlü, M. (2000). *1964-1950 Yılları Arasında Serik*, Serik Belediyesi Kültür Yayınları, Antalya.
- Gülten, S. (2008). *XVI. Yüzyılda Batı Anadolu'da Yörükler*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gülten, S. (2016). *Anayurttan Atayurda Yörükler*, Gece Kitaplığı Yayınları, Ankara.
- Gümüştepe, F. (1994). Konya Ovasında Geçici Kır Yerleşmeleri ve Yayla Yaşamı. *Türk Coğrafya Dergisi*, (29): 243-256.
- Güney, E. (2003). *Toprak Bitki Coğrafyası Çevre Bilim Sözlüğü*, Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Yayınları, Diyarbakır.
- Güney, E. ve Güney, U. (2011). *Türkiye Coğrafyasının Uygarlıkları*. Nobel Yayınları. Ankara.
- Güneysu, C. (1993). "Batı Toroslarda Neotektonik Hareketlerin Karstlaşma Üzerindeki Etkileri ve Karstlaşmanın Evrimleri". *Türk Coğrafya Dergisi*, 28: 329-336.
- Gürbüz, O. (1997). Türkiye'de Göçebe Mesken Örneği. Çadır. *Türk Coğrafya Dergisi*, (32): 185-195.
- Gürbüz, O. (1997). "Türkiye'de Göçebe Mesken Örneği: Çadır". *Türk Coğrafya Dergisi*, 32: 185-195.
- Halaçoğlu, Y. (1997). *XVIII yy 'da Osmanlı İmparatorluğunun İskân Siyaseti Aşiretlerin Yerleştirilmesi*. T.T.K. Ankara.
- İbret, B. Ü. (2003). Çankırı'daki Köy Adları Üzerine Coğrafi Açından Bir İnceleme. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (7)
- İnan, N. (2010). "Antalya-Anamur Kıyı Bölgelerindeki İklim Farklılıkları". *Marmara Coğrafya Dergisi*, 22: 325-362.
- İnan, N. ve Sarı, S. (2010). "Antalya-Anamur Bölgesindeki İklim Farklılıkları". *Marmara Coğrafya Dergisi*, İstanbul, (22): 325-322.
- Kabataş, Ç. (2017). *Antalya ve Samsun'da Yaşayan Yörüklerin Geçiş Dönemleri Adet ve Uygulamaları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. On dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

- Kanabakan, A. (2013). *Antalya-Serik Bölgesinin Peyzaj Toponimlerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Karpat, H. K. (2003). *Türkiye’de Toplumsal Dönüşüm* (Çev. A. Sönmez), İmge Kitabevi, Ankara.
- Kaya, F. (2008). “Aladağlarda Yaylalar ve Yaylacılık”. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 13(19): 123-148.
- Kayhan, M. ve Alan, İ. (2012). “Türkiye’de Yağışın Alansal Analizi 1971-2010”. s. 31-37.
- Kervankıran, İ. (2014). Afyonkarahisar İli Turizminin Türkiye Turizmindeki Yeri. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 19(32): 171-192.
- Kızılkaya, O. ve Kalaycı, İ (2012). “Osmanlı Devleti’nin İskân Siyaseti ve Yerleşim Birimleri Üzerine Bir Araştırma”. *Mustafa Kemal Üniv. Sosyal Bilimler Ens. Yayınları*, 9(18).
- Koca, H. (2005). *Kuruluşu Gelişimi ve Fonksiyonel Yönünden Dört Yol Şehri*. Akif Yayınevi, İstanbul.
- Koçak, G. (2006). *Yerleşik ve Göçer Yörükler Arasındaki Yapısal Farklılıkların Karşılaştırılması: Sarıkeçili Yörükleri*. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Köse, A. (2005). Türkiye’de Geleneksel Kırsal Konut Planlarında Göçebe Kültürü İzleri. *Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2: 165-200.
- Kum, N. (1940). “Teke Antalya Yörükleri Hakkında Notlar”. *Türk Tarih Arkeolojya ve Etnoğrafya Dergisi*, (4): 213-224.
- Kurt, H. (2000). *Batı Toros Polyeleri*. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kurter, A. (1979). *Türkiye’nin Morfoklimatik Bölgeleri*. İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Kutlu, M. (1992). Yaşayan Bir Atlı Kültür Geleneği. Anadolu Göçer Kültürü, *IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri*, Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü Geliştirme Genel Müdürlüğü, I: 59-66. Ankara.
- Kuzugüdenli, E. (2014). *Batı Akdeniz Bölgesinde Boylu Ardıcın Boy Gelişimi ile Bazı Yetiştirme Ortamları Faktörleri Arasındaki İlişkiler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta.
- Lanquar, R. (1991). *Turizm-Seyahat Sosyolojisi*, (Çev. G. Öztunalı Kayır) İletişim Yayınları, İstanbul.

- Manav, K. ve Çalışkan, V. (2017). “Geleneksel Bir Mesken Tipinin Turizmde Çekicilik Potansiyelinin Araştırılması: Düğmeli Evler (Antalya) Örneği”. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 37: 215-240.
- Meydan, A. (2016). *Dünden Bugüne Sebil Yörükleri*. Pegem Akademi, Ankara.
- Oral, M. (2013). “Serik Adına Dair”. *Folklor Edebiyat Dergisi*, 19: 179-184.
- Ölgen, M. K. (2010). “Türkiye’de Yıllık ve Mevsimsel Yağış Değişkenliğinin Alansal Dağılımı”. *Ege Coğrafya Dergisi*, 19: 85-95
- Özçağlar, A. (2001). *Coğrafyaya Giriş*. Ümit Ofset Matbaacılık, Ankara.
- Özeren, G. A. (2015). *Serik Armudunun Bazı Morfolojik Özellikleri ile Yaprak Uçucu Bileşenlerin Belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Özgül, N. (1976). “Torosların Bazı Temel Jeoloji Özellikleri”. *Türkiye Jeoloji Kurumu Bülteni*, 19: 5-78.
- Özgül, N. (1998). “Orta Torosların Kuzey Kesiminin Yapısal Gelişiminde Blok Hareketlerinin Önemi”. *MTA Dergisi*, Ankara.
- Özgür, M. (1998). *Türkiye Nüfus Coğrafyası*, GMC Basım Yayım, Ankara.
- Öztürk, A. (2001). *Ötüken Türk Kitabeleri*. MEB Yayınları, Ankara.
- Pekçetinöz, B. (2006). *Denizel Koruma Alanlarında Ekoturizmin Bir Segmenti Olarak Kuş Gözlemciliği Aktiviteleri ve İzmir Kuş Cennetinin Potansiyeli*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Pekman, A. (1973). *Perge Tarihi*. Türk Tarih Kurumu Yayınları, s: 17, Ankara.
- Poyraz, M. (2017). Türkiye Karst Jeomorfolojisi Genelini Karakterize Eden Bir Bölge: Orta Anadolu Platoları Karst Kuşağı. *Türk Coğrafya Dergisi*, 68: 43-56.
- Regel, C.V. (1963). *Türkiyenin Flora ve Vejetasyonuna Genel Bir Bakış*, Ege Üniversitesi Monografiler Serisi, n.1. s.8-23.
- Sağdıç, M. ve Bozyiğit, R. (2009). “Köprüçay Havzasının İklimi”. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 19: 69-107
- Sakin, O. (2010). *16. YY’da Osmanlı Arşiv Kayıtlarına Göre Anadolu’da Türkmenler ve Yörükler*, Ekim Yayınları, İstanbul.
- Saraçoğlu, H. (1989). *Akdeniz Bölgesi*, MEB Yayınları, İstanbul.
- Sarı, B. (2009). *Batı Akdeniz İkliminden İç Anadolu’ya Geçiş İklimleri*. Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Sarı, C. (2010). Türk Yayla ve Yaylacılık Kültürünün Batı Toroslardaki İzleri. *IV. Uluslararası Türk Kültürü ile Sanatları Kongresi- Sanat Etkinlikleri*, s.211-220, 2-7 Kasım Kahire.

- Sarı, C. (2012). Çukuryaylada Yörük Kültürü. *Antalya Kültür ve Turizm Dergisi*, 2(9).
- Sarı, C. (2013). “Batı Toroslar ’da Yaylaların Fonksiyonel Değişim Süreci ve Yayla Şenlikleri”. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 27: 242-261.
- Sarı, C. (ed.). (2010). *Dünden Bugüne Antalya*. Kutlu Avcı Ofset, Antalya.
- Sarı, C. ve Tepeli, Y. (2003). Batı Antalya (Beydağı) Yaylaları. Akdeniz Üniversitesi Atatürk İlke ve İnkılapları Tarih Araştırma Merkezi Müdürlüğü Yayınları, *Antalya'nın Son Bin Yılı ve Sempozyumu*, s.98-487.
- Sarı, S. (2008). *XV-XVI. Yüzyıllarda Menteşe, Hamid ve Teke Sancağı Yörükleri*. Doktora Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Sarıbaşak, E. (2000). *Batı Akdeniz Yöresinde Orman Yangınlarının Topografik, Meteorolojik, Ekolojik ve Sosyo-Ekonomik Açından Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Sarıkaya, O. (2008). *Batı Akdeniz Bölgesi İğne Yapraklı Ormanlarının Scolytidae Faunası*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta.
- Saydam, A. (1999). Osmanlı Medeniyet Tarihi. Derya Kitapevi, Trabzon.
- Selekler, M. (1937). Antalya’da Çeltik Ekimi. *Türk Akdeniz*, (6): 8-12.
- Selekler, M. (2011). *Yarım Asrın Arkasından Antalya’da Kemer, Melli, İbradı ve Serik*. Serik Kaymakamlığı Yayınları, Antalya.
- Serik Kaymakamlığı. (2012). *Dünden Bugüne Serik*.
- Seyirci, M. (2000). *Batı Akdeniz Yörükleri*. Der Yayınları, İstanbul.
- Somoncu, M. (2005). *Aladağlar, Yaylacılık ve Dağ Göçebeliği Konusunda Bir Araştırma*. Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara.
- Sümer, F. (1950). *Oğuzlar*. Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Şahin, Ç. A. (2016). “Türk Çadırı Üzerine”. *Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 16: 25-39.
- Şahin, Ö. (2008). *Antalya Körfezinin Kıyılarında (Antalya-Gazipaşa) Echinodermata Faunasının Belirlenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta.
- Şeker, M. (2015). *Antalya Havzasının Taşkın Frekans Analizi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Şenel, M. (1997). “Türkiye Jeoloji Haritaları Antalya Paftası”. *Jeoloji Etütüleri Dergisi*, Ankara.

- Şenesen, R. (2011). “Osmaniye/Düziçi’nde Dünden Bugüne Yaylacılık ve Varsak Türkmenlerinin Yayla Göçü”. *Sosyal Bilimler Enst. Dergisi*, 20(1): 267-286.
- Tanoğlu, A. (1954). *İskân Coğrafyası*. İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü Osman Yalçın Matbaacılık Cilt XI, İstanbul.
- Tatar, Ö. (2005). *18. YY. İlk Yarısında Çukurova’da Aşiretlerin Eşkiyalık Olayları ve Aşiret İskânı*. Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Temuçin, E. (1990). “Aylık Değişme Oranlarına Göre Türkiye’de Yağış Rejim Tipleri”. *Ege Coğrafya Dergisi*, 5(1).
- Temurçin, K. ve Keçeli, K. (2015). Bir Davranışsal Coğrafya Çalışması: Isparta Şehri Örneğinde Uluslararası Öğrencilerin Kentsel Mekansal Algısı. *Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Isparta, (36): 117-138.
- Titiz, K. S. (2004). *Modern Seracılık: Yatırımcıya Yol Haritası*. Ansiad, Antalya.
- Toroğlu, E ve Ünalı, E. Ü. (2008). “Aladağlarda (Toros Dağları) Bitki Örtüsünün Ekolojik Şartları”. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Elâzığ, (18): 23-48.
- Tunç, F. (2018). *Manavgat İlçesinin Ornitoturizm Potansiyeli*. Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Tunçdilek, N. (1986). *Türkiye’de Yerleşmelerin Evrimi*. İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Tunçel, H. (2015). *Yayla Kültürü ve Yaylacılık Sempozyumu*. Coğrafyada Yaylacılık Üzerine Bir Değerlendirme. Bilecik Şeyh Edabali Üniversitesi Yayınları.
- Tunçel, H. (2016). *Coğrafyada Yaylacılık Araştırmaları*. Bir İnsan-ı Selim Prof. Dr. Azmi Özcan’a Armağan, s.443.
- Turan, A. (2010). “Beyreli (Hadim, Orta Toroslar) Dolayında Allohton Aladağ Birliğinin Stratigrafisi”. *Selçuk Üniversitesi Mimarlık-Mühendislik Fakültesi Dergisi*, 25: 4
- Tümertekin, E. ve Özgünç, N. (2016). *Beşerî Coğrafya*. Çankaya Kitapevi, Ankara. *Türk Coğrafya Dergisi*, (5-6).
- Tüzel, Y. A., Gül. H. Y., Daşgan, M., Özgür, N., Özçelik, H., Boyacı, F. ve Ersoy, A. (2005). Örtü altı Yetiştiriciliğinde Gelişmeler. *Türkiye Ziraat Mühendisleri VI. Teknik Kongresi Bildirileri*, s.609-627.
- Ülkü, H. (1935). Antalya’da Çeltikçilik, *Resmi Antalya Dergisi*.
- Yalçın, A. R. (1993). *Cenup’ta Türkmen Oymakları I-II*. Kültür Bakanlığı Yayınları. Ankara.
- Yılmaz, C. (1998). “Sinop-Kastamonu Yöresinde Geçici Bir Mesken Tipi: Gelik”. *On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 11: 92-102.

- Yılmaz, K. F. (2008). “Antalya’nın Günlük Yağış Özellikleri ve Şiddetli Yağışların Doğal Afetler Üzerindeki Etkisi”. *Sosyal Bilimler Dergisi*. (1): 21-29.
- Yücel, T. (1958). “Teke Yöresi Orta Mevzii Coğrafyası”. *Ankara Üniversitesi Dil-Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 16: 1-2.
- Yücel, T. (1994). *Türkiye’de Kır Yerleşmeleri ve Tipleri Üzerine Yeni Görüşler*, Türk Kültür Araştırmaları 1-2 s.447-469, Ankara.
- Zaman, M. (2007) *Doğu Karadeniz Kıyılarında Yaylalar ve Yaylacılık*, s. 253.
- Zaman, S. (2007). *Fonksiyonel Değişim Sürecinde Antalya Beydağı Yaylaları*. Atatürk Üniversitesi, Ofset Matbaacılık, Erzurum.
- Zeybek, H. İ. (2004). “Türkiye’de Karstik Alanların Koruma Gerekliliği ve Alınabilecek Bazı Önlemler”. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 11(11).

İnternet Kaynakları

- <http://azizdolu.blogcu.com/avsarlarin-karahacili-asireti-ve-sariabali-koyu/7788592>, (erişim tarihi: 20.04.2018).
- <http://sozluk.gov.tr/>, (erişim tarihi: 25.05.2019).
- <http://www.serik.gov.tr/serik-turizm>, (erişim tarihi: 30.05.2019).
- https://www.academia.edu/30701043/PAMPHYLIA_B%C3%96LGES%C4%B0, (erişim tarihi: 22.06.2019).
- <https://www.harita.gov.tr/il-ve-ilce-yuzolcumleri>, (erişim tarihi: 23.11.2018).
- https://www.harita.gov.tr/images/urun/il_ilce_alanlari.pdf (erişim tarihi: 15.11.2018).

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Kiraz SARGIN
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Serik Lisesi, Antalya, 2011
Lisans Diploması	Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Isparta, 2016
Yabancı Dil	İngilizce (İyi)
İŞ DENEYİMİ	
Stajlar	Gülkent Anadolu Lisesi (2016)
Çalıştığı Kurumlar	Özel Akdeniz Yükseliş Anadolu ve Fen Lisesi (2017-) Cenap düzgün Başarı Temel Lisesi (2016-2017)
E-Posta	kirazsargn@gmail.com